

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ISBN: 978-605-06441-7-3

HÜKÜM
KİTAP

Hüküm Kitap: 34

İhsan Şenocak Kitaplığı: 31

Editör

Hamza Akgül

Tashih

Sefa Afacan

Davut Özkalsın

Kapak

Yunus Karaaslan

Tasarım

Muhammed Fatih Demirtürk

1. BASKI:

Şubat - 2022

Hüküm

Basın Yayın Dağıtım

Pazarlama

Abdullah KADIOĞLU

Karagömrük Mahallesi

Zeynelağa Sokak

No:12/1 Fatih-İstanbul

Baskı ve Cilt

Şenyıldız Matbaacılık

Gümüşsuyu cad. Işık Sanayi sit.

No:19 C Blok 102

Topkapı/İstanbul

TEL:0212 483 4791

Matbaa Sertifika No: 11964

İletişim

Tel: +90 530 185 86 37

<http://hukumyayinlari.com/>

İHSAN ŞENOCAK

BABAM
KÂMİL ŞENOCAK'IN
HATIRALARIYLA
YAKIN TARİH

-İÇİNDEKİLER-

» Mukaddime.....	15
» Çocukluğum ve Hâtırât.....	17
» Hâtırât Yazmak.....	18
» Yalan Söyleyen Tarihe Reddiye.....	19
» Geçmiş Zaman Olur ki.....	19
» Neye Talip?.....	20
» En Yakinken En Uzak Tarih.....	20

MARAŞ'TAN TRABZON'A

Dedem de Ninem de Şehid Evladı.....	25
Of'un İslâm Beldesi Olması.....	29
» Üç Kardeş.....	29
» Osmanlı İslam Devleti'ne Göre Of ve Şeriat İlimlerinin Tedrisindeki Yeri.....	30
» Of'ta Medreseler.....	30
» Of'lu Hoca Terkibi Nasıl Oluşturdu?.....	31
» Salnamede Of.....	31

CUMHURİYETİN İLK YILLARI (1920-1950)

Medreseye Çevrilen Ahırlar.....	35
» "Beni Gavur mu Zannettin!?".....	36
» Aşk Engel Tanımaz.....	36
» Tek Parti Döneminde Medrese.....	37
» Haftada 50 saat Ders.....	38

Mustafa Kemal’le Şapka Üzerine Tartışan Âlim	39
Âlimler, Hakla Batıl Arasındaki Mücadelenin Seyrini Değiştirdi	41
» İlim Şehri	42
» Anadolu’yu İkinci Endülüs Olmaktan Kurtaran Kahramanlar	43
» Kalömer Mahmud Efendi ve Edeb	44
» Mahmud Efendi’den Mahmud Efendi’ye	45
» Vaazlar Çok Farklıydı	45
» Önce Şeriat Sonra Tarikat	46
» Dünyada Âhireti Yaşamak	47
» Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Hazretlerinin Yolu	48
» Kar Altında İrşad Meclisi	49
» Elveda	50
» “Bu Kütüphane Senin Olsun!”	50
» Mücadelenin Seyrini Değiştiren Âlim Dursun Efendi	51
» O Mektup	52
» Açıkbaş Ömer Efendi	54
Milli Şef	55
» Karneyle Çarşı Ekmeği	56
» Mektepte Nasıl Bir Durum Vardı?	56
» Bereket İslam Harflerinde	57
» Kızını Hasıra Saran Anne	58
» Babasının Namazıyla Alay Eden Çocuk	59
Komünizma’nın Propaganda Merkezleri: Köy Enstitüleri	61
» Ramazan Günü Öğrencinin Gözü Önünde Yiyen Öğretmen	63

Çorapsız Ayaklar ve Şapkayla Örtülü Başlar.....	65
Milletin Direnişi?.....	67
» Kazretli Müslim Dayı ve Sarık.....	68
İslam'ın Fikir Cephesi: Büyük Doğu.....	69
» Kim Duyar Milletin Feryadını!?.....	70
Kadim Bir Hurafe Olarak Miladi Takvim	71
Kur'an-ı Kerim'e Hakaret:	
“Gökten İndiği Zannedilen Kitap”.....	73
Cuma Medresesine Vurulan Darbe.....	75
Hocaların İzzeti ve Bir Din Tacirinin Tevbesi	77
Halkı Döven Yöneticiler.....	81
“Bu Dinin Tek Bir Kelimesini Dahi Değiştiremeyecekler”.....	83

MİLLETİN ZAFERİ (1950-1960)

Tarihselcilik ve Halk Partisi.....	87
Gözyaşlarıyla Dinlenen Ezan.....	89
Halk Partisi'nin Açtığı Ankara İlahiyat'ta Kur'ân-ı Kerim	
Yasaktı!	95
» Halk Partisi'nin İslâm Açılımı.....	96
İmam-Hatip Okulları Niçin Açılıp Kapatıldı?!.....	99
» İmam ve Hatip Kursları.....	100
» Millet Nezinde Halk Partisi.....	101
» Menderes ve İslami İlimler.....	101
» Öğretmen Sorunu ve Din Dersi.....	103

» Komünizma Fidelîği.....	104
Kur'ân Dersinin Yasaklandığı Bir İlahiyat.....	105

MEDRESE HAYATIM

Hafızlığa Başlıyorum.....	109
» Çocukluk Sıkıntıları.....	110
Saliha Bir Kadın.....	113
Hocam Mehmet R. Aşıkkutlu.....	117
» “Ey Enişte Enişte”.....	118
» Hacıfendi mi, Hocaefendi mi?.....	119
» Medrese.....	119
» Yemekler Evinden Gelirdi.....	120
» Sohbetler.....	121
» Âlimler Zamana Şeref Verir	122
» Hutbeyle Zihinler İstihaleye Uğrar.....	122
» Hacıfendi'nin Mihrabında İmam Olmak.....	126
» Halk Partisi'ne Aldanan Hocalar.....	127
» 1957 Seçimi ve Adaylık Teklifi.....	128
» Millet Mahkemeye Değil Ulemâya Giderdi.....	130
» Fukara Babası Bir Alim.....	132
» Bafra'dan Gelen Un Çuvalı.....	133
» Talebenin Mahcubiyeti.....	134
» Rüyadaki Sır.....	135
» Tefsirin Bereketi.....	136
» Zeyd Niçin Ayakta?.....	138

BABAMIN HATIRALARIYLA YAKIN TARİH

» Sakal ve Haddini Bilmeyen Bir Derviş.....	139
» Hafızlar Kur'an-ı Kerîm'i O'ndan Öğrendi.....	140
» Böyle de Oluyormuş.....	141
» Dersiâm Talebe Olur mu?!.....	142
» Birinde Celal diğeriinde Cemal Sıfatı Tecelli Etmmişti.....	143
» Ara Noktası.....	144
» Hacıfendi'nin Hâl Tercemesi.....	145
» Mezuniyet	149

MENDERESLİ YILLAR (1950-1960)

Adnan Menderes'in Hâli	155
» Mareşal.....	155
» Hesaba Çekin.....	156
» Mareşal ve İnönü.....	156
» Mareşal'ın Cenazesinde Bir İlk.....	158
» Adnan Menderes.....	158
» Yassıada ve Günyüzü Görmeyen Oda.....	160
» Vatan Cephesi.....	160
» Örtülü Ödenek.....	161
» Bayrak.....	161
» Olmayı Bilmeyen Ölmeye Mahkumdur.....	161
» Geciken Önlemler.....	162
» "Siz isterseniz Hilafeti dahi geri getirebilirsiniz.".....	162
» Emanet-i Mübâreke.....	163
» Yeniden Türkçe Ezan.....	164

» Cemal Gürsel.....	164
» Seçimle Kaybedilen Darbeyle Geri Alınan İktidar.....	165

İSLAMÎ MÜCADELEDE YENİ DÖNEM (1960-1980)

İslamî Uyanış.....	169
» İslamcılık.....	169
» Sadece İslâm.....	170
» Necip Fazıl.....	171
» Milli Nizam'a Doğru.....	171
» MTTB ve Akıncılar.....	172
» Erbakan Hoca.....	172
» Hak Yol İslâm Yazacağız.....	175
» Bir Avuç Adamın Kerameti.....	176
» Tekkeler.....	178

VAZİFE HAYATIM

Samsun'da Bismillah.....	183
» İmamlık mı, Esnaflık mı?.....	183
Tokat Müftüsü.....	185
Âlim Bir Müftî: İskender Fevzi Efendi.....	187
» Dursun Efendi'nin Şehadeti.....	188
» Dinsiz Bir Adama Efendi Denmez.....	189
» Kitaplar.....	189
» Misak-i Milli'den Verilen İlk Taviz: Batum.....	190

BABAMIN HATIRALARIYLA YAKIN TARİH

» Sovyet Zulmü.....	190
» Elveda.....	191
Tarihi Süreçte Engiz ve Medresemiz.....	193
» Kul Rabbinin Emirlerine Uyarsa, Rabbi de Onun Duasına İcabet Eder.....	194
» Bir Medrese Nasıl Ayakta Durur!?.....	196
» Hatim Programları.....	197
» "Humeyni Taraftarı".....	198
» Kenan Evren'e Şikâyet.....	199
» Karakoldaki Hafızlar.....	201
» İcazetler.....	205

ASKERLİK HAYATIM

Efendi Hazretleriyle Bir Askerlik Hatırası.....	209
» "Sakallarını Kesme!".....	210
» Elim Niye Kalktı?.....	212

MAVERÂ YOLU

Mahmud Efendi Hazretleri.....	217
» İhsan Efendi ve Büyük Buluşma.....	218
» "Kabul Edildim".....	218
» Plakçı Dükkanı.....	219
» Şayani Takdir Bir Hadise.....	219
» "Cenazemi Mahmud Efendi Kıldırır".....	220
» Efendi Hazretleri Geliyor.....	220
» Nezarettteki Hoca Hanım ve Mahmud Efendi.....	222
» Gecesi İbadet, Gündüzü Cihad Olan Bir Alim.....	224

BABAMIN HATIRALARIYLA YAKIN TARİH

» “Onun Sözü, Bizim Vaazlardan Daha Tesirli”	225
» Karakol Devrede	227
» Her Mahalleye Bir Medrese	228
» Alimlerin Eti Zehirlidir	229
» Mahmud Efendi’nin Erbakan muhabbeti	231
Garib Hasan	235

HAC HATIRALARI

HAREMEYN YOLUNDA	239
» Ararat’ta “Ah!”	239
» Hacı Bayram’da Dökülen Gözyaşları	240
Mazlumların Sığınağı	243
» Medine-i Münevvere	245
Medine’de Bir Veli: Muhammed Zekeriyya Efendi	247
» Mücahid Bir Âlim: Muhammed: Nemr el-Hatib	251
Mekke-i Mükerreme	253
» “Sünnet-i Seniyye’ye Göre Hacı Unutturmayalım”	253
» Harem-i Şerif’te Fetva	255
» Muhammed b. Alevî el-Mâlikî	255
» Kitaplar	256

SİYÂSÎ ARENA

Erbakan, Demirel ve Ecevit	261
Erbakan Hoca ve Kıbrıs Harekâtı	265
» Kıbrıs Fâtihî: Erbakan	267
» İman Konuşur	268

BABAMIN HATIRALARIYLA YAKIN TARİH

Her yerde Komünizma Propagandası	271
Matbuât Âleminde Büyük Doğu ve Tesiri	275
» Mehmed Şevket Eygi.....	276
» Kadir Mısıroğlu.....	276
» Sezai Karakoç.....	277
» Milli Gazete.....	278
İslâm Mizanında İran Devrimi	279
Afgan Cihadı	283

ULEMÂ MAHŞERİ

Hazan Yılları	287
» Süleyman Hilmi Tunahan.....	287
» Bediüzzaman Said Nursi.....	288
» Ali Haydar Efendi.....	289
» Talebeleri İçin Halısını Satan Alim: Gönenli Mehmed Efendi (1903-199).....	290
» Hasan Akkuş.....	291
» Dursun Efendi.....	292
» Hocamın İrtihali.....	293
» Hasan Efendi (Yavuz).....	295
» Mehmed Zahid Kotku.....	297
» Mahmud Sami Ramazanoğlu.....	297
» Cesedi Bozulmayan Veli.....	298
» Abdurrahman Gürses ve Besmele İle Biten Aşır.....	301

1980 DARBESİ SONRASI

Otoritenin Devleti	307
---------------------------------	-----

» Darbe Anayasası ve Zamana Hakimiyet.....	308
» Turgut Özal.....	309
» İslamî Faaliyetler ve “İrtica”.....	312
» “Arabistan’a gitsinler”.....	313
» Sovyetlerin Çöküşü ile Doğan Umut.....	316
» Kefeli Camii.....	318

ALLAH TEÂLÂ BU MİLLETE BİR DAHA 28 ŞUBAT YAŞATMASIN!

Toplantıya “Bismillah” ile Başlayan Başbakan	323
» Ulema Kadrosu.....	325
» Savunan Adam: Erbakan	325
» Siyer-i Nebi ve İslâm.....	327
» Büyük İftira.....	327
» Tarihin Akışında Basit Bir Nokta.....	327
» 28 Şubat.....	328
» “Pompaı Tüfekle Eğitim” İftirası.....	329
» Bir Kız Medresesine 14 Askerle Baskın.....	330
» Hatme-i Hâce.....	331
» Bağlantıları Allah Teâlâ İle.....	332
» İKDAV.....	333
» “Hutbeyi Kim Okudu?”.....	334
» En Çok Kimi Özlersiniz?.....	335
2000 Yılından Sonrası	337

Mukaddime

Ne destanlar yazıldı bu topraklarda. Ne veliler ne kerametler gördü Anadolu. Ak sakallılar bazen meydanlarda bazen de rüyalarda, “-Allah’ın izniyle- biz hep buradayız.” diye teselli etti muzdaripleri. Önden gidenler bir Allah’ın ﷻ kendilerine ikram ettiği Cennet’le bir de “arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan kardeşlerinin varlığıyla” sevindiler. Anadolu büyük bir vurgun yedi. Önce madden sonra da mânen işgal edildi. Harf inkılabı oldu; Fatihler, Ebu’s-Suudlar, Sinanlar, Barbaroslar yetiştiren medreseler kapatıldı, ulema susturuldu. Hilafet-i İslâmiyye lağv edildi. Millet, bin yıllık İslâm sancaktarlığını bırakıp Batı’ya amele olmaya çağrıldı. Mektepte, “Eskiye unut, yeni yolu tut!” nakaratıyla

* Âyet-i kerîmelerin bir kısmının mânası, tefsirli meâl şeklinde verilmiştir. Bazı hadis-i şerîfler de bu şekilde tercüme edilmiştir.

** Bu eserdeki bütün bölümler Hüküm Mecmuası'nın farklı sayılarında "Hâtırât" başlığı altında tefrika edilmiştir.

yetişen çocukların zihinleri, “On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan.” marşıyla ifsad edildi. Bilal-i Habeşî’nin ﷺ okuduğu gibi ezan okumak yasaklandı. “Allah-u Ekber” diyen imamlar tutuklandı. Tarihe, dine ait her ne varsa aşağılandı. Millî kıyafetleri bırakmanın, Batılıların elbiselerini giymenin adına “devrim” dendi. Buna uymayanlara cezalar verildi. Çanakkale Savaşı’ndan, İstiklal muharebesinden madalya alan gaziler, camiden çıkarken başlarında takelerini unuttu diye hapse atıldı. Elif-bâ’lar, Kur’ân-ı Kerîm’ler suç aleti kabul edildi. Bütün bunlar Allah’ı, Rasûlü’nü ﷺ ve O’nun muazzez yolunu millet-i İslâm’a unutturmak için yapıldı. Avrupa’ya entegre olma sürecinde Müslümanın hürriyetini gasp etmenin adı “devrim” oldu. Bunlar olurken millet büyük ve derin bir iradeyle İslâm’a sarıldı; ahırlar medrese, evler dergâh oldu. Muhteşem bir sabaha uyanmak üzere içine kapandı Anadolu.

Osmanlı İslâm Devleti’nin siyaset sahnesinden çekilmesinden sonra Âlem-i İslâm’da yaşanan maddi ve mânevi işgal bütün Müslümanların ortak kaderiydi. Her yeri acı ve sahipsizlik sardı. Böyle bir süreçte âlimler, davetçiler ümmetin selameti için sorumluluk alıp yediden yetmiş bedel ödemeyi vazife kabul etti. 1960, 1980 ihtilalleri ve 28 Şubat post-modern darbesi gibi dönemlerde de zaman zaman alevlenen baskılar, “Her şey aslına döner.” hakikati gereği rüzgarını kaybetti; her dönemde bütün sesler içerisinde en gür seda İslâm’ın sedası oldu. İnkâr hareketleri her

defasında ya başladığı noktaya geri döndü ya da aşağıların aşağısına savruldu.

Ulemâ canıyla bedel ödemeyi büyük bir şeref addederek mukaddesatı hem koruma hem de yeni nesle aktarma vazifesinden bir an ödün vermedi. Dağda, bayırda, gözden ırak gördükleri her noktada Kur'ân-ı Kerim okuyup okuttu.

Çocukluğum ve Hâtırât

Tek parti dönemindeki baskılar dahil bütün darbeleri yaşayan, Osmanlı ile Cumhuriyet arasında köprü vazifesi gören âlimlerin ders halkalarına oturan, onlardan da aldığı aşkla Kur'ân-ı Kerim'e hizmet etmeyi varoluş gayesi olarak addeden Babam Kâmil Hoca'nın (Şenocak) hatıralarını dinleyerek büyüdüm. Hafızlık yaparken sonraki günün dersini hazırlayana kadar beni odasında saklar, o sırada gelen misafirlere hatıratından bahsederdi. Hepimiz çocukluk; gözlerim Kur'ân-ı Kerim'de, kulağım muhabbette olurdu. Güzel bir sona bağlanan hatırada rahatlar, acıyla noktalananda ise hüzünlenirdim. Ne var ki çoğunda hüzün vardı. Hatıratın Müslümanca yaşamak faslı bütünüyle trajedydi. Babamı dinlerken "Nereden nereye?" demekten kendimi alamazdım.

Emekli olduktan sonra namaz kılmaya başlayan, ailesi İslamî bir hayatı reddedince de yalnız yaşama-ya başlayan, merhum Ömer Amcam vesilesiyle bizim Medrese ile tanışan bir ara da orada kalan Tevfik Yarbay adında emekli bir komutan vardı. Kış günleri

gelir babam ders okuturken, hafız dinlerken yanında oturur, hasretle meclise şahitlik ederdi. Tevfik Yarbay haftada üç gün bütün talebeyi avluda toplar tam bir askeri disiplinle spor yaptırır, arada bir de sağlık dersi verirdi. Babama, “Hafızlığı bitirince bu İhsan’ı askeri okula kaydedeyim.” derdi. Babam da “Yok bu âlim olsun.” diye karşılık verirdi. Benim aklımda ise askerlik vardı; kumandan olma, esaretteki İslâm bel-delerini kurtarma hayalleri içerisindeydim. Bu yüzden asker olmayı çok arzu ediyordum. Hafızlık bitip kayıt vakti yaklaşınca Tevfik Yarbay, “Hocam! Bu çocuğu askeri okula yazalım, ben de takipçisi olurum.” deyince bu defa babam, “Kumandan! Biz çok acılar çektik, bazen sakalımdan bazen de eşimin çarşafından dolayı dışlandık. Bu şartlarda askeri okula girerse benzer tazyikleri bu da yaşayacak. Kaldıramaz.” deyince Yarbay daha fazla ısrar etmedi. O zaman babamın asker olmama değil, o şartlarda askeri okulda okumama râzı olmadığını anladım. Son yüz yıl Müslümanlar açısından mağduriyet tarihidir. Kimi istediği okulda okuyamadı kimi de arzu ettiği alanda çalışamadı.

Hâtırât Yazmak

Hâtırât dinlemek ve yazmak dev bir ekranda büyük bir tarihe şahit olmak gibidir. Bazen hüznün bazen coşkunudur hâtırât. Bazen gürül gürül bazen de zayıf ve sessiz akan nihayet bir denize ya da çöle karışıp da kaybolan bir nehir gibidir. İnsan gibi nehir de fâ-

nidir. Kaybolduğunda gözlerde silueti, kulaklarda ise sedası kalır.

Hâtîrât yazmak zordur. Zira binlerce hâdisе arasında bir ayıklama yapmak, tercihte bulunmak, karanlık noktalara ışık tutmaktır. Anı yaşarken aldığınız bir not yıllar sonra gelenler için bir rehber ya da büyük bir keşif olabilir. Hatıralar irşad eder, yeni nesillere yol açar.

Yalan Söyleyen Tarihe Reddiye

Hâtîrât gelecek zamanlara maziden arz edilen belgeler hükmündedir. Hakikate şahit, masala tekziptir. Yalan söyleyen tarihe reddiyedir.

Hatıralar, eşya ve hâdiseyi anlama noktasında okurlara farklı bakış açıları verir. Bilinenden bilinmeyene, söylenenden gizlenene, görünenden görünmeyene kapı açar. Okur, hatıralar iklimine girince bir hendeğe düşercesine hakikatin kucağına düşer.

Geçmiş Zaman Olur ki

İnsanlar bir köyde ya da kentte doğarlar. Sonra köyüyle, kentiyle öyle iç içe olurlar ki dağları vadileri, sokakları ve meydanları ile köy/onların zihninde doğar. Nereye gider, nerede yaşar, ne kadar terakki ederlerse etsinler doğdukları, havasını soludukları köyün, kasabanın ya da şehrin ufkundan kopamazlar. Mazinin elemi gider, hazzı kalır, ızdırabı biter, hasreti artar. Bu yüzden “Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.” der insan.

Neye Talip?

Medreseli bir Hoca'nın gözünden 1920'lerden başlayıp 28 Şubat'a kadar uzanan dönemi anlatmaya talip olan bu hâtırât, geçen yüzyıldaki din-devlet ilişkilerini sorgulamakta, muhatapları ibret almaya çağırmakta ve İslâm'ı özgürce yaşayabilmenin ne büyük bir nimet olduğunu okurların bakışlarına arz etmektedir.

Bizden önce bu topraklarda mücadele edenlerin hayat hikayelerini dinleyince halimizin gece plan kuran, sabah ise işe başlamadan heyecanını kaybedip günü boşa tüketen insandan çok da farklı olmadığını görürüz.

Zor zamanlarda da ara vermeden Kur'ân-ı Kerim okutan; milleti, mukaddesatımıza sahip çıkmaya çağıran ecdadımızın -bizim kuşağa dair- ne büyük umutları vardı. Onlar biz müstefit olalım diye gecelerini gündüzlerine katarak Anadolu toprağına ilim, irfan ektiler. Bizse onların bereketiyle gelen gündüzü hoyratça tükettik. Yeni kuşaklara karşı sorumluluğumuzu îfa edemedik.

En Yakınken En Uzak Tarih

Bize en yakın olması gerekirken en uzak, en açık olması gerekirken en kapalı, en malum olması gerekirken en meçhul olan yakın tarihi yaşayan, az bir bölümünü de seleflerinden bizzat dinleyen bir Hâdim-i İlmin hatıralarından ibaret olan bu kitap suallere verilen cevaplarla vücut buldu. En muteber tarihi

eserlere de arz edilerek son halini aldı. Eserde müminin Rabbinin huzurundaki haşyetinden ve kâfire karşı heybetinden parıltılar göreceksiniz. Bu cihetle de hâtırât ulemâdaki bu duruşun yeni nesiller için bir hayat tarzına dönüşmesine taliptir.

Hâtırâtta bir hocanın hayatını, o hayatı kuşatan maddî-manevî saikleri ve din-devlet ilişkileri zaviyesinden Türkiye Tarihi'ni bulacak; mektep sıralarından günümüze bize tarih diye anlatılan pek çok mevzunun esasında masal olduğunu göreceksiniz.

Hazırsanız bahane üretmeden, mazeret cümleleri kurmadan “Bu şartlarda talebe okumaz.” demeden yüzlerce hafız yetiştiren Kâmil Şenocak hocamızın hatıraları çerçevesinde uzun soluklu bir yakın tarih okumasına buyurunuz.

لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم
هذا رأيي، والرأي يخطئ ويصيب

İhsan ŞENOCAK
Şubat - 2022

MARAŞ'TAN TRABZON'A

DEDEM DE NİNEM DE ŞEHİD EVLADI

HÜKÜM: Trabzon'un Of ilçesinde okudunuz, Of Medreseleri'nin Anadolu'nun İslâmlaşmasındaki önemiyle alâkalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Sultan Fatih, Trabzon'u fethettikten sonra tedricen Trabzon'a hicretler oldu. Ecdadımız da tarihi tam bilinmemekle beraber Maraş'ın Elbistan ilçesinden Of'a hicret edip Kavakpınar Köyü'ne yerleşti. Bize önceleri “Alemdaroğulları” sonraları ise “Kıyametoğulları” denmiş. Ailemizden bildiğim en eski zat, babamın dedesi Kıyametoğlu Memiş ve kardeşi Hasan'dır. Bu iki kardeş, Osmanlı İslâm Devleti'nin saflarında farklı cephelerde savaşırken şehit düşmüş. Onlardan sonra ailemizde erkek kalmamış. Şehadet haberleri köye gelince dedemin babaannesi, beş kızını yanına çağırıp “Biliyorsunuz ki Hasan şehit olmuştu. Şimdi de Memiş'in (Mehmed) şehadet haberi geldi. Diğer oğullarım hiç evle-

nemeden şehit düştü. Memiş'in eşi Âişe gibi Hasan'ın eşi de hamile. Belki Allah Teâlâ onlardan bize erkek çocuklar ihsan eder de ocağımız sönmez. Büyürler, onlar da ataları gibi Din-i Mübîn-i İslâm için cihad ederler. Sizden istirham ediyorum, gelinlerimin yanında sesli ağlamayasınız. Eşlerinin şehit olduklarını öğrenmesinler. Belki üzüntüden çocukları düşer." demiş. Aradan belli bir zaman geçince 17 yaşında dul kalan Âişe ninem bir erkek çocuk, Hasan dedemin hanımı da bir kız çocuk dünyaya getirir. Erkeşe büyük dedelerimizden biri şuayb olduğundan bu isim verilir. Kız da Safiye olarak tesmiye edilir. Yıllar sonra dedem şuayb ile amcasının kızı Safiye evlenir. Allah Teâlâ bizlere iki cihetten de şehit evladı olmayı nasib eyledi. Rabbim genç yaşta ayrılan o mübareklerle âhirette buluşmayı ihsan eylesin. Babaannemin ricası üzerine beş kız kardeş bu iki yetimden mal almaz. Haliyle dedem çok zengin olur.

Eskiden günümüzde olduğu gibi sihir işleriyle çok uğraşanlar olurdu. Dedeme sihir yapmışlar. Annesi Âişe ile kayınvalidesi de dedemin tedavisi ile çok uğraşmış. Gece ormanlarda onu arar, bazen bir ağacın tepesinde bazen de bir derenin kenarında bulurlarmış. Dedeme Allah Teâlâ Ömer, Dursun Ali, Muhammed ve İlyas adında dört erkek; Fadime, İlham, Sakine, Zeynep ve Emine adında da beş kız evladı ihsan eyledi. İlyas küçükken, Ömer de dedem hayatta iken vefat etti. Dedem erken vefat ettiğinden ailenin yükü daha çok Safiye nineme kaldı. Rahmet-

li devlet gibi bir kadındı. Köyümüzün cami yerini o verdi. Of'un meşhur medreselerinden biri de bizim arazi üzerinde yapıldı. Bayram sabahlarında cami cemaatine keşkek ikram etmek âdeti. Ailede bu işleri çevirecek yaşlı başlı erkek de kalmamıştı. Babam da küçüktü. Rahmetli ninem o güzel âdetleri hiç inkıta-ya uğratmadı. Her bayramda büyük kazanlarda keşkek yapıp cemaate ikram ederdi. Bu durum 1952'de o vefat edene kadar devam etti.

OF'UN İSLÂM BELDESİ OLMASI

HÜKÜM: Diğer Anadolu şehirlerine göre daha sonra Osmanlı idaresine giren Of'un hızlı bir şekilde İslâm Beldesi olmasında neler etkili olmuştur?

KÂMİL ŞENOCAK: Farklı bölgelerden tedricen Müslüman aileler getirtilip köylere yerleştirildi. Camiler, medreseler inşa edildi. Rumlar aralarına yerleşen Müslümanların güzelliğini görünce içlerinden bir bölümü hidayete erdi. Ayrıca Müslüman halkla birlikte âlimler de bu bölgeye hicret etti. Bu noktada üç büyük zat var ki hâla onların kabirleri ziyaret edilir. Bunlar Maraş'tan Of bölgesine hicret eden Saçaklızade ailesine mensup Osman Efendi (v. 1553) ve iki kardeşidir. Bu zatlar Of'un bilinen ilk âlimleridir.

Üç Kardeş

Osman Efendi, Çaykara'nın Paçan (Maraşlı) köyünde vefat edip oraya defnedilir. Kardeşlerinden

İlyas Efendi Yente Köyü'nde, Hasan Efendi de Of'ta Eskipazar'daki Büyük Cami'nin önünde metfundur. Bu zatlarla alâkalı şöyle bir olay da anlatılmaktaydı ki; üç kardeşin ailesi Hristiyan nüfusun tazyikiyle bu bölgeden hicret etmek zorunda kalmış, yıllar sonra torunları âlim olunca yeni muhacir nüfusla dedelerinin zorunlu olarak çıkarıldığı diyara gelip büyük bir tebliğ faaliyetine başlamışlar. Nihayet Of, Allah Teâlâ'nın lütfuyla üç yüz elli medresesi olan açık bir medreseye dönüşmüştür.

Osmanlı İslâm Devleti'ne Göre Of ve Şeriat İlimlerinin Tedrisindeki Yeri

1892 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesi'nde halkın İslamî ilimlere desteği şöyle açıklanmaktadır:

“Of kazası ahalisi ale'l-umum zeki ve fatin olup istidat ve kabiliyet-i fitriyeleri bir derece-i farikadır. Of kazası öteden beri büyük büyük âlimlere cilvegâh-ı zuhur olmuş bir yerdir. Buranın ahalisi öteden beri tahsil-i ulûma olan meyil ve rağbetlerini hala muhafaza etmekte ve bu sayede dâhili kazada mevcut medreselerde bührdar-ı feyz-i ilim ve irfan olmuş birçok ulemâ yetişmektedir.”

Of'ta Medreseler

Osmanlı'nın âhir ömründe Of'un her köyünde medrese vardı. Osmanlı İslâm Devleti, Of'u Pontus Rum Devleti'nden sonra o bölgenin İslâmlaşmasının merkezi gibi gördü. Of denilince buna o gün

itibariyle Çaykara, Sürmene ve Araklı da dahildi. Hocalarımız bu bölgede 350'nin üzerinde medrese olduğunu söylerdi. Zaman zaman İslâm harfleriyle halk okuma-yazma öğrenmekte zorlanıyordu. Bu yüzden okur-yazar oranı düşüktü, diyorlar. Bugün Of'u köyleri ile beraber değerlendirseniz 300 okul var mıdır, zannetmiyorum. Bu, Osmanlı İslâm Devleti'nin maarife ne derece önem verdiğini gösterir. Medreseler kapatılınca ahırlar mektep oldu. Ben ilk mektebin üç sınıfını medreseden okula çevrilen köyümüzdeki ahşap medrese binasında okudum.

Oflu Hoca Terkibi Nasıl Oluştu?

Devlet-i Aliyye'de Of, bir medrese şehri olarak görülürdü. İstanbul'da meşhur Oflu hocalar olduğu malumdur. Hatta Mehmet Akif merhum da Safahat'ta Oflu Hoca'dan bahseder. Eskiden Of'ta her evde bir hafız, bazısında birkaç tane vardı. Ulûm-u İslâmiyye'nin tahsiline yüksek derecede ehemmiyet gösterilmesinin arka planında -Allah'u alem- o bölgelerin sair Anadolu vilayetlerine göre daha sonra fethedilmesi, Rumların ve kiliselerinin varlığı gösterilebilir. Bu durum Müslümanları diri tutmuş, pek çok Rum'un da hidayetine vesile olmuştur.

Salnamede Of

Of'un bu farklılığı Osmanlı İslâm Devleti'nin resmi evrakı diyebileceğimiz Salnamelere de yansımıştır. 1869 tarihli Trabzon Salnamesi'nde Of'tan şu şe-

kilde bahsedilmektedir: “Oflular kendilerine mahsus birtakım âdat ve evsaf ile teşekkülât-ı uzviyeleriyle komşuları olan ahaliden pek kolay tefrik olunurlar. Bu adamların şahsiyet ve hüviyetlerini pek eski bir zamandan beri muhafaza edip kendi âlemlerinde kendilerine mahsus evsaf ile yaşamakta oldukları malumdur.”

CUMHURİYETİN İLK YILLARI
(1920-1950)

MEDRESEYE ÇEVİRİLEN AHIRLAR

HÜKÜM: Tek Parti Dönemi'nde Medrese Eğitimi hangi şartlar altında ve nasıl devam etti?

KÂMİL ŞENOCAK: Tek Parti Dönemi'nde medreseler kapatılıp binaları okul olunca ulemâ, güvenlik güçlerinin aklına “Burası medrese olabilir.” diye gelmez düşüncesiyle ahırları medrese yaptı. Ne ulemâ tedrisatı ne de halk ulemâyı bıraktı. Yer yer şikâyet edenler oldu. Fakat o yıllarda köylere araba yolu olmadığından ahıra çevrilen medreselerde ders okunurken baskın yapıp talebeyi bulmak güvenlik güçleri açısından zordu. Zira dağların ve köylerin belli noktalarında insanlar gönüllü olarak nöbet tutar, yaya yollarından güvenlik güçlerinin geldiklerini görünce ilgililere haber verilir, medrese dağılırdı.

“Beni Gavur mu Zannettin!?”

Bir defasında bir köyde tedrisat yapılırken Hocaefendi ihbar edilir, güvenlik güçleri hocayı alır, ders okuttuğu rahleyi ve kitapları suç aleti(!) gibi sırtına bağlayıp Of'taki karakola götürür. O gece karakolda nöbetçi olan komutan, muhbiri nezaret-haneye indirip, “Ulan! Sen beni gavur mu zannettin!? Kur'an-ı Kerim okutana kelepçe vurulur mu? Onun eli öpülür.” demiş ve diğer muhbirlere ders olacak şekilde onu iyi bir dövmüş, Hocaefendi'nin de gönlünü alıp göndermiş. Bu hâdise Of'ta yıllarca anlatıldı. Bu yüzden bazı muhbirler “Komutan nasıl biri çıkar?” korkusuyla şikâyetle cesaret edemezdi. Fakat Tek Parti Dönemi'ndeki medrese hizmetinde, Of halkının umumu İslâm dâvasını büyük bir aşkla sahiplendi. Allah Teâlâ hepsinden râzı olsun, İslâm'a her kim nerede, nasıl hizmet ettiyse mekânı Cennet olsun.

Of, bir İslâm kalesi olduğunu Tek Parti Dönemi'nin baskıcı ortamında ahırları medreseye çevirerek göstermiştir. O şartlardaki büyük hizmetler İslâm'ın yenilmezliğinin destanıdır. Bütün Anadolu gibi Of da halkıyla, ulemâsıyla direnmiştir.

Aşk Engel Tanımaz

HÜKÜM: İslâm'ın her şeyiyle yasaklandığı Tek Parti Dönemi'nde Of'a okumaya kimler, nerelerden gelirdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Aşk engel tanımaz. Allah'a ﷻ ve yoluna bir mü'min âşık oldu mu, bedel ödemekten haz duyar. Bu millet öyle bir millettir. Of'ta medreselerin bir kısmının devam ettiğini duyanlar yola revan oldu. Bayburt, Gümüşhane, Giresun, Rize gibi civar şehirlerden gençler Of'a gelir, evlerin dışardan kapalı misafir odalarında kalır, okurlardı.

Tek Parti Döneminde Medrese

HÜKÜM: Dersler ne zaman ve ne kadar bir sürede okunurdu?

KÂMİL ŞENOCAK: Kışları ders devam eder, yazın ara verilir, talebe memleketine çalışmaya giderdi. Hem yasaklar hem de hoca azlığından dolayı Osmanlı Medreseleri'ndeki program ihtisar edilmişti. Daha sonra "Karedeniz usulü" diye meşhur olan tedrisatın müddeti dört-beş yıldır.

HÜKÜM: Hangi kitaplar okunur ve nasıl bir sıra takip edilirdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Tek Parti Dönemi'nde ulemânın esas programdan ihtisar ettiği sistemde şu eserler okutulurdu: Sarf'ta Emsile, Bina, Maksut, İzzî bazen de Merâh; Nahiv'de Avâmil, İzhâr, Kâfiye ve Molla Câmi; Belagat'ta Kazvinî'nin Telhîs'i, Mantık'ta İsağoci, Tefsir'de Celâleyn ve Kadı Beydavî'nin Envaru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl'inden belli sure-

ler; Fıkıhta önce Kaşgarî'nin "Munyetu'l-Musallî"si üzerine İbrahim Halebi Hazretleri'nin kaleme aldığı ve "Halebi Kebîr" diye meşhur olan "Gunyetu'l-Mu-temelli'nin muhtasarı olan "Halebi Sağîr" okutulurdu. Halebi Sağîr, Taharet ve Namaz meselelerini Hanefî mezhebine göre çok güzel izah eder. Daha sonra Kudûrî'nin el-Muhtasar'ı ile el-Muhtâr, Kenzû'd-Dekâik ve el-Vikâye gibi Hanefî fıkhnın meşhur metinleri esas alınarak Osmanlı Devleti'nin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yine İbrahim Halebî Hazretleri tarafından telif edilen Mülteka'l-Eb-hur okunurdu. Hadis'te Meşârîku'l-Envâr, Akide'de Ömer Nesefî Hazretleri'nin metni ve Taftazanî'nin onun üzerine kaleme aldığı Şerhu'l-Akaid, Usû-lü'l-Fıkıh'ta Molla Hüsrev'in Mirâtu'l-Usûl'u okutulurdu.

Haftada 50 saat Ders

HÜKÜM: Kimler, ne kadar ders okuturdu?

KÂMİL ŞENOC AK: Bu devirdeki medreselerin mühim hususiyetlerinden biri de hoca sabahtan akşama kadar ders okutur, bir âlimin haftalık ders müddeti elli saati bulurdu. Bütün dersleri tek bir hoca okuturdu. Nahvi de fıkı da mantığı da aynı âlim tedris ederdi. Baskılara, baskınlara, zulümlere rağmen onlar yılmadı. "Ah!" etmedi. Mesai diye bir şey gündemlerinde olmadı.

MUSTAFA KEMAL'LE ŞAPKA ÜZERİNE TARTIŞAN ÂLİM

HÜKÜM: Cumhuriyet'in ilk yıllarında Of yöresinde en ziyade tesiri olan alimler kimlerdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Büyük bir dönüşümün yaşandığı yıllarda milleti İslâm safında tutan âlimlerin başında Hacı Ferşad Efendi gelir. Hem büyük bir âlim hem de Gümüşhanevi Tekkesi meşâyihindandı. Çok sayıda kerameti rivâyet edilir. Mübarek zayıf bir bünyeye sahipti. Günde bir bardak süt içer ya da küçük bir kahvaltı yapar daha da sofraya oturmaz, vaaz ve tedrisat ile meşgul olurdu.

Ferşad Efendi Hazretleri, Reisu'l-ulemâ sıfatıyla iki defa Mustafa Kemal'le tartıştı. Şapka takmanın kâfir âdeti olması hasebiyle küfür olduğu yönünde fetva verdi. Bundan dolayı Trabzon'da sorgulandı. Burada Mustafa Kemal'in yüzüne karşı şapka giyenin kâfir olacağına söyledi. Ferşad Efendi, küçük boyu fakat dağ gibi yüreğiyle Abdullah b. Mes'ûd'a benzer-

di. O'nun ﷺ gibi meydan okurdu.

Ferşad Efendi Hazretleri 1929'da âhirete irtihal ettiğinde çok sayıda talebe yetiştirdi. Onun en büyük hizmeti Of bölgesini karış karış dolaşıp milleti İslâmiyet'e sarılmaya davet etmesidir. Of bölgesinde Cumhuriyet Dönemi'nde çok sayıda Kur'ân Kursu açılmasının arkasında Ferşad Efendi'nin bereketli çalışmalarının tesiri büyüktür.

ÂLİMLER, HAKLA BATIL ARASINDAKİ MÜCADELENİN SEYRİNİ DEĞİŞTİRDİ

HÜKÜM: Osmanlı İslâm Devleti, I. Cihan Harbînde büyük yaralar aldı. Toprak kaybetti. Çok sayıda şehit verdi. Beraberinde yapılan dayatmalar, anlaşmalar derken “Cumhuriyet” kuruldu. Osmanlı Devleti yıkıldı, hilâfet kaldırıldı, medreseler kapatıldı. Bütün bunlar olurken Trabzon yöresinde hayat nasıldı? Sizin okuduğunuz yıllarda neler konuşulurdu?

KÂMİL ŞENOCAK: Osmanlı’nın âhir ömründe İslâm Milleti her şehirde olduğu gibi Trabzon’dan da çok sayıda şehit verdi. Buna bağlı olarak büyük mânada bir işgücü zaafı oldu. Pek çok evde erkek kalmadı.

Ninelerimiz erkek gibi kadındı. Hem pek cesur hem de çok çalışkandı. Hem zor arazi şartlarında çalışır hem de iffetini korurdu. Haneleri kadınlar ayakta tuttu desek mübalağa yapmış olmayız.

Kadınlar edeb âbidesiydi. Hatırlarım, erkek bir yoldan geçiyorsa katiyen kadınlar oradan geçmezdi. Kadınların ellerinde meyve ağacı budamak için kullanılan tara olurdu. Ne iki ayaklı ne de dört ayaklı çakaldan korkarlardı. Her nevi saldırıya karşılık verecek bir şecaatleri vardı.

Kadınlar çok çalışırdı. İki uçlu demirden bel kürekleri ile toprağı beller, araba yolu olmayan köylere sırtlarında yük taşırlardı.

Uzun süren harpler, Osmanlı'yı da halkı da çok yıpratmıştı. Gözle görülür bir yoksulluk vardı. Evlerin iktisadî idaresi de kadınlardaydı. Bizim evi büyükanmem idare ederdi. Çok bereketli bir kadındı. Bağdan bahçeden artırdıklarıyla bir bütçe oluşturmuş; ev yapanlar, evlenenler ondan borç alırdı.

Medreselerin kaldırılmasıyla ulemâ cephesi bütünüyle tasfiye edilmişti. Harf inkılabı olmuş, ulûm-u İslâmiyye okumak ve okutmak yasaklanmıştı. İslâm'ın bir de Mekke döneminin olduğunu bilen ulemâ, milletin büyük desteğiyle sanki hiçbir şey değişmemiş gibi gizli gizli tedrisata devam etti.

İlim Şehri

HÜKÜM: Of bölgesinin İsmet Paşa'nın yönetimindeki ülkede adeta Türkiye'nin medresesine dönüşmesinde ne daha çok etkili olmuştur?

KÂMİL ŞENOCAK: Müslümanlar, fethedilen bölgeler içerisinde Hristiyanlığın eğitim üssü gibi

olan merkezlerde kilisenin etkisini kırabilmek için kapsamlı eğitim faaliyetlerine girişti. Büyük medreseler açtı. Kılıçla kazanılan zaferleri kalemle tahkim etmezseniz ayakta duramazsınız. Pontus Rum İmparatorluğu zamanında Rumlar bölgede büyük manastırlar açmıştı. Hatta Of'ta bir köyün adı manastırdı. Osmanlı, bölgeye Müslüman halkı naklettikten sonra her köye medrese açarak büyük bir irşad hareketi başlattı. Civardaki yerleşim yerleri içinde Of, bir ilim irfan şehri oldu. İsmet Paşa zamanında büyük baskılar altındaki ilim sevdalıları yollara düşüp Of'a geldi. Ulemâ da her türlü tehlikeyi göze alarak onları okuttu.

Anadolu'yu İkinci Endülüs Olmaktan Kurtaran Kahramanlar

HÜKÜM: Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yaşayan âlimler niçin çok bilindik değil? İçlerinde eser verenler var mıydı?

KÂMİL ŞENOC AK: Bir âlimin en büyük eseri yetiştirdiği talebeleridir. Kitaplar insanlar için yazılır. Siz insan yetiştirmedikten sonra binlerce kitap yazsanız, bir hükmü yoktur. Zira ilmin yetiştirilen nesillerle hayata taşınmadığı yerlerde kitaplar raflara mahkûm olur. Büyük adamlar duruma bakarlar. Ümmetin nerede ihtiyacı varsa himmetlerini o noktaya teksif ederler. "Allah" demenin yasaklandığı bir devirde en büyük cihat "Allah-u Ekber"i çocukların

yüreklere yazmaktır. Onlar da bunu yaptılar. Evet, telif ettikleri eserleri olsa bugün tezlerde, makalelerde adları zikredilecek, falan filan diyeceklerdi. Lakin yaşadıkları şehirlerde İslâm'ın adı silinecek Anadolu ikinci Endülüs olacaktı. Bu yüzden onlar büyük adamlardır. Kendileri için değil, İslâm ve ümmet için yaşadılar.

Kalömer Mahmud Efendi ve Edeb

HÜKÜM: Hacı Feriât Efendi'den başka halk arasında hangi isimler çok konuşulurdu?

Kâmil ŞENOCAN: Bir Kalömer (Güzel Ömer) Mahmûd Efendi vardı. Şecaati de tevazusu da adı gibiydi. Hem ders okutur hem cenazelerde vaaz eder hem hasımları barıştırır hem de fetva verirdi. O dönemlerde halkın önemli bir bölümü mahkemelere gitmez ulemâya başvurdu. Kalömer Mahmud Efendi fetva merciiydi.

Kalömer, hem büyük bir âlim hem de veli bir zat idi. İlmiyle de edebiyatla da halktan büyük saygı görürdü. Bir gün köylerine kendinden daha yaşlı bir âlim gelip sohbet eder. Daha sonra bu yaşlı zat, köyün çıkışına kadar uğurlanır. Halktan biri bu esnada Kalömer Mahmud Efendi'nin yanına yaklaşır şer'î bir mevzu da soru sorar. Kalömer Mahmud Efendi, "Bir saat sonra gelin, cevabı vereyim." der. Adam "Kitaba mı bakacaksın?" diye sorunca Kalömer Mahmud Efendi, "Hayır! Allah'ın inayetiyle şimdi de cevabı vere-

bilirim. Malumunuz olduğu üzere köyümüze büyük bir âlim teşrif etti. Kendileri hâla köyümüz hudutları içerisinde. O hudutlar dahilinde iken cevap vermem edebe aykırı olur.” der. Onlar ilmi edeble tahsil etti. Şimdi, haram olduğunu bildiren âyet ve hadise rağmen Kur’ân-ı Kerim’e abdestsiz tutulabileceğini söyleyenler var. Onlar ise kitapları abdestsiz tutmadı. Besmelesiz, hamdelesiz, salvelesiz hiçbir derse başlamadı. Bu yüzden Allah Azze ve Celle, büyük bir yıkımın olduğu bir zamanda onların eliyle Din-i Mübîn-i İslâm’ı muhafaza etti.

Mahmud Efendi'den Mahmud Efendi'ye

Mahmud Efendi Hazretleri 1929’da dünyaya teşrif edince onu Kalömer Mahmud Efendi’ye götürmüşler. Mahmud Efendi’yi kucığına alan Kalömer Mahmud Efendi, ona şöyle dua etmiş: “Adın, benim adım olsun, ilmin benim ilmim olsun, takvan benden fazla olsun!” Ömrünü Allah yoluna adayan ulemânın dualarının nasıl müstecab olduğu Mahmud Efendi Hazretleri'nin mücahedesinden belli değil mi?

Vaazlar Çok Farklıydı

Ben ne Ferşad Efendi’ye ne de Kalömer Mahmud Efendi’ye yetişebildim. Lakin onlar ders halklarında, kış gecelerindeki ev sohbetlerinde hep konuşulur, halk tarafından hayırla yad edilirlerdi. Halk ulemâya öyle bağlıydı ki cenazelerde kar yağar, gözyaşları

yüzlerde buz keser, yine de millet ulemânın uzun nasihatlerinden rahatsız olmaz, kemal-i edeble dinlerdi.

Halk da sert mizaçlıydı, ulemâ da. Kimi vaaz ederken sanki cemaati dövecek gibi konuşurdu. Ya da siz öyle hissederdiniz. Buna rağmen kimse konuşularlardan alınmazdı. Ulema “Hadi yürüyelim!” dese tek kişi geri kalmaz, giderdi. Allah’a ﷻ ve Rasûlü’ne ﷺ itaat eden alimlere Rabbim itaatkâr insanlar göndermişti.

Önce Şeriat Sonra Tarikat

Hacı Ahmed Efendi de halk üzerinde çok tesirliydi. Kondulu Ali Efendi’den, Rizeli Hacı Osman Efendi’den ilim, Ahmed Ziyauddin Gümüşhanevî Hazretleri’nden de tarikat icazeti almıştı. Onun da millet üzerinde büyük tesiri vardı. Cenazelerde uzun konuşmalar yapar, millet pür dikkat kendisini dinlerdi. Hocam Mehmet Rüştü Aşıkkutlu, onun teyzesinin kızının oğluydu. Bu yüzden bizim medreseye çok gelirdi.

Bir gün Araklılı Hafız Mustafa ile aramızda şöyle bir konuşma cereyan etti: “Böyle bir zamanda Allah Teâlâ bize böyle büyük bir âlimi tanıma şerefi nasip etti. Yaşı da hayli ilerledi. Her an emr-i hak tecelli edebilir. Gidip kendisine intisap edelim, onun eliyle tasavvuf yoluna girelim.”

Medresenin olduğu Uğurlu Köyü ile Ahmed Efendi’nin ikamet ettiği Gürpınar arasında yarım saatlik bir mesafe vardı. Yola revan olduk, bir müddet son-

ra köye vardık. Camiye yakın bir eve “Ahmed Efendi Hazretleri nerede?” diye sorduk. “Camide olur.” dediler. İçeri girdik. Öğleden sonra idi. Kibleye yönelmiş, murakabe halinde duruyordu. Rahatsız etmemek için kapının dibine oturduk. Yirmi dakika sonra arkaya dönünce bizi fark etti. O esnada selam verdik, bizi yanına “buyur” etti. Gidip elini öptük. Lakin ikimiz de vakarından “Niçin gittiğimize” dair bir şey diyemedik. Sanki niçin gittiğimizi unutmuştuk. Kendileri talebe olduğumuzu anladı ki “Kimden ders okuyorsunuz?” diye sordu. “Aşık Efendi’den” deyince “İyi hocanız var. Aman onu bırakmayın. O hem kıraat hem de şeriat okutmaya kâdirdir.” dedi. Huzurunda biraz daha durduktan sonra içimizi okurcasına “Tarikat sonra da olur. Önce Şeriat lazım. Bu millete büyük darbe vurdular. Medreseleri kapattılar, ulemâyı astılar. Zavallı Müslümanları Sübhâneke okuyup da cenazelerini kaldırmaktan aciz bir hale getirdiler. Siz evvela tefsir, hadis, fıkıh, kelam, usûl gibi ilimleri iyi tahsil edin. Sonra size tarikat dersi verilir.” buyurdu. Bu nasihat üzerine bir şey diyemeden izin isteyip huzurdan ayrıldık. Zaman zaman Şeyh Efendi’nin köyüne ziyarete gider ya da civardaki cenazelerde vazılarını dinler, kendilerinden büyük feyiz alırdık.

Dünyada Âhireti Yaşamak

Ahmed Efendi Hazretleri doktora gitmez, kimyevi ilaçlar kullanmaz, kendi eliyle ekip diktiklerinden yerd. Rahatsız olduğunda tuğlayı ocakta kızdırır, ağ-

rıyan yerine koyardı.

Hanımı vefat ettikten sonra yalnız yaşar, hizmetini de kendi görürdü. Yaşı hayli ilerlemiş, doksana varmıştı. Uğurlu Köyünde Fadime hala adında hiç evlenmeyen yaşı ilerlemiş bir kadın, bir akrabasına, Ahmet Efendi'ye hizmet etmek istediğini söyler. Ahmet Efendi kabul etmez. Kadın doksan yaşında yalnız yaşayan bir Âlime hizmet edip duasını almaya talip olduğunda ısrar eder. Şeyh Ahmed Efendi bir evde nikah olmadan bir kadınla bir erkeğin kalamayacağını, kadının -yaşlı da olsa- yabancı bir erkeğe hizmet edemeyeceğini söyleyince kadın nikah teklinde bulunur. Bu defa Ahmed Efendi “Ben dünyada yaşarken âhirete gitmiş doksan yaşını devirmiş bir adamım. Benim evlilikle bir alâkam kalmadı.” deyince Fadime hala “Tek arzusunun ona hizmet etmek” olduğunu söyleyince nikah kıyılır, Şeyh Efendi Hazretleri madde planında yalnızlıktan kurtulur.

Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretleri'nin Yolu

Ahmed Efendi, doksan sekiz yıllık ömrün sonunda (1958) rahatsızlanınca Trabzon'daki hastaneye kaldırıldı. Bir ay kadar hastanede kaldı. Taburcu olup köye geldi. Biz yine “Bu büyük zat vefat ederse biz bu nur sağanağından mahrum oluruz.” dedik. Yine Araklılı arkadaşla medreseden çıkıp Gürpınar'a gittik. Camiye girdiğimizde doksan sekiz yaşındaki o büyük zatı, kış günü yine camide murakabe halinde bulduk. Uy-

gun bir yere sessizce oturduk. Bir zaman sonra geri bakınca bizi fark etti. Selam verip yanına yaklaştık, elini öptük. Bizi tanımış olmalı ki “Madem tasavvufa dair böyle bir aşkınız var. Bu defa sizi geri çevirmeyim.” buyurdu. Bize ders verdi. Böylece Ahmed Efendi’nin eliyle Gümüşhanevî Hazretleri yolundan büyüklerin kervanına dahil olduk. Ders verdikten sonra şöyle buyurdu: “Sakin ha! Şeriat derslerinizi ihmal etmeyin.”

Kar Altında İrşad Meclisi

Şeyh Efendi Cuma günleri hatme-i hâce yapardı. Ders aldıktan sonraki Cuma, arkadaşla birlikte hatmeye gittik. Namaz kılındı, hatme için halka yapıldı. Birisi içeri girip “Hacı Efendi! Yukarı Mahallede (Kaban) cenaze var, millet toplandı sizi bekliyor.” deyince kalktı. Mevsim kış, dışarda da kar vardı. Koluna girdim, yokuş yukarı çıkıyoruz. Yirmi dakika kadar yürüdük. Nezle olmuştu. Burnu akıyordu, o zaman peçete yoktu. Müsaade etmemesine rağmen hem burnunu mendilimle siliyor hem yürüyorduk. Zor yürüyor, ayaklarını yerden kaldıramıyordu. Belli ki epey hastaydı. Fakat yine de cenaze için “Gelemem” demedi. Kalktı yola düştü. Derdi, oradaki Müslümanlara İslâm’a dair birkaç kelam etmek, bir kişinin hidayetine vesile olmaktı. İslâm’a büyük hizmetleri olan büyük bir veliye az da olsa hizmet etmek hayatta elde edebileceğim en büyük şereflerden biridir. El-hamdülillah.

Ahmed Efendi Hazretleri, ayakta zor durmasına rağmen cenazede yine uzun bir sohbet yaptı, namazı kıldırdı. Ne o konuşmaktan ne de halk onu dinlemekten usanırdı. Namazdan sonra millet kuyruk oldu, elini öptü, hayır duasını aldı. Görüşüldü. Yine koluna girdim, camiye döndük. Ne büyük saadet...

Elveda

Cuma günleri hatmelere ara ara giderdim. Her gün Ahmed Efendi'nin âhirete irtihaline dair alâmetleri daha da zâhir oluyordu. Son konuşmaları vasiyet gibiydi. Dinleyenler “Dünyanıza elveda” dediğini anlardı. Kısa zaman sonra da vefat haberi geldi. (1958)

Sanki bütün Of, köyüne akın etmişti. Her yer insan doluydu. Namazını Hocam Mehmed Rüştü Aşıkkutlu Efendi kıldırdı. Kadınlar da vardı. Çünkü civarda gitmediği köy, irşad etmediği ev kalmamıştı. Erkekler sıraya girip naaşını gördü. Hocam tezkiye-sini yaparken “Böyle zatlar yüzyılda bir gelir. Âlimin ölümü millet için büyük bir musibettir. Âlimin ölümü, âlemin ölümüdür.” dedi.

“Bu Kütüphane Senin Olsun!”

Daha sonra Ahmet Efendi'yi rüyamda gördüm. Rüyada da hakikatte de büyük bir kütüphanesi vardı. Hayretle kütüphaneye bakıyorken buyurdu ki “Al, bu kütüphaneyi sana verdim.” Yıllarca “teveli nedir?” diye bu rüyayı düşündüm, durdum. Kütüphanem oldu fakat rüyadakine nisbetle çok küçüktü. Sonra

evladım İhsan okudu, büyüdü. Her hacca giderken bana kitap listesi verirdi. Koli koli kitap getirirdim. Yıllar içinde kitapları rüyadaki o kütüphane çapına ulaştı. Sonra anladım ki rüyada bize verilen kütüphaneye evladımın kütüphanesi ve yazacağı kitaplar imiş. Her neye sahipsek hepsi Allah Teâlâ'nın inayeti ve salih kullarının dualarının bereketiyledir.

Mücadelenin Seyrini Değiştiren Âlim Dursun Efendi

HÜKÜM: Harf inkılabı, kıyafet devrimi, medreselerin kapatılması gibi milletin ruh kökünden koparılması sürecinde ulemânın ve halkın tepkisi nasıldı?

KÂMİL ŞENOCAK: Millette büyük bir şaşkınlık vardı. İslâm'dan güç alınarak kazanılan bir mücadelelenin sonunda İslâm yasaklanmıştı. Şerife bacılar mücadele etti lakin yeni nesile örnek olarak onlar değil, batılı kadınlar gösterildi. İslâm, mektebe giden çocuklara "Arab'ın dini" olarak anlatıldı. Müslümanlar öz yurtlarında büyük bir gurbetin içine düştü. Bu noktada Çalekli Dersiâm Dursun Efendi millete tercüman oldu.

HÜKÜM: Niçin Dursun Efendi?

KÂMİL ŞENOCAK: Dursun Efendi'nin tahsil hayatının önemli bir bölümü İstanbul'da geçti. Payitahtı iyi biliyordu. Dersiâm idi. Devlette med-

reseler müfettişi olarak vazife almış, farklı yapıları ve onların hedeflerini iyi görebiliyordu. Millet ruh kökünden koparılırken Kalömer Mahmud Efendilere nispetle çok genç olan Dursun Efendi, milletin hissiyatına tercüman olacak bir mektup kaleme aldı. Sebîlü'r-Reşâd Dergisi'nde yayılan yazısına Of eşrafından 17 kişi de imza attı.

O Mektup

Dursun Efendi Cumhuriyet'in ilanına günler kala, 25 Ekim 1923 tarihli Sebîlü'r-Reşâd Dergisi'nin idare merkezine -yayımlanması ricasıyla- gönderdiği yazısında şunları söylemektedir:

“Türklerin baş gayesi, vatanlarıyla beraber dinlerini de muhafaza etmektir. İslâmiyeti kabul ettikten sonra bütün Türklerin mefkure-i ictimaiyeleri o derece İslâmiyet'le yoğrulmuştur ki Türk demek İslâmiyet demek olmuştur. Binaenaleyh Türkleri İslâmiyet'ten ayırmak imkansızdır.

Memleketimize sokulmuş ve memleketin vahdetini, ictimâî esaslarını bozacak cereyanlar husule getirmeye çalışmışlardı. Büyük bir üzüntü ile görüyoruz ki bu şahsiyetler bugün de faaliyetlerine hız vermektedirler. Bir de epey vakitten beri gazetelerde görülen asrîlik, laiklik gibi meselelerden maksat ne olduğu şimdi meydana çıkıverdi. Halkın dinî esaslarını ve millî anânelerini oyuncak sayan bu adamlar, gürültü kopararak bütün Türk halkını milliyetsiz, anânesiz, dinsiz bir beşer kümesi yap-

mak kolay bir iş midir sanıyor!?

...

Millî hukukumuz olan fıkımızın, millî ahlâk ve ictimâiyâtımızın yerine Garb'ın (Avrupa'nın) tefes-süh etmiş sistemini getirmek isteyen bu kör mukal-litlerin sözlerini, gazete sütunlarında gördükçe bun-ların Türk olduğuna bir türlü inanamıyoruz. Türkler, Müslümanlar nasıl Garb'ın meftûnu olabilir!? Nasıl Garb'ın fuhşa bulaşmış ahlâk ve ictimâiyâtını kabul eder!? Garb'ın sanâyini, iktisâdiyâtını alacağız, zirâat ve ticâretiyle rekabet edeceğiz. Fakat hiçbir zaman varlığımızı, ictimâî mevcûdiyetimizi Garb'a fedâ et-meyeceğiz.

Biz Türk'üz, Müslümanız, Şarklıyız. Garb'ın ka-nunlarına, anânesine, mefkuresine zilletin kendi-si olan hayat-ı ictimaiyesine muhtaç değiliz. Garblı düşmanlarımız, memleketimizi silah kuvvetiyle ken-dilerine mal etmeyi âdeten imkânsız bulduklarından dolaydır ki, kaleyi içerden fethetmeye çalışırlar.

Bizim şiâr-ı diniyyemize, anânemize hücum eden-ler kimin hesabına çalışır? Bizi, bizlikten çıkarmak isteyenlerin bu memlekette kaç kişiden ibaret ol-duğunu bilmez değiliz. Öyle yaygara ile, gürültü ile Türkler helak ve zillet uçurumlarına sürüklenmezler.

(Kim) bu memlekette yaşamak isterse, bu memle-ket halkının dinine, ahlâk ve âdetlerine hürmet ede-cektir. Aksi takdirde yollar açıktır. Türk'ün ictimâî birliğini kırmaya kalkışmasınlar. (Rahatsızsalar) Garb'ın beğendikleri sefâhat hanesinde yaşasınlar.

Türkler, Müslümanlar ahlâkî perdelerini yırtmak, dinî anâneleri yıkmak ile değil, belki bunları takviye ve tahkim ile terakkî edeceklerdir. Milletin arzusu budur. Herkes bunu böylece bilmelidir. Of Kazası. İmzalar: Müderris Dursun Feyzî ve Eşraftan 17 kişi.”¹

Dursun Efendi’nin bu mektubunun neşredilmesinden kısa zaman sonra büyük hâdiseler oldu. Kendisi medreselerin kapatılmasından sonra bir müddet (1923-1925) Of’ta açılan İmam-Hatip Mektebi’nde müdürlük yaptı. Muhalif kabul edildi. Takibe alındı. Of’tan ayrılmak zorunda kaldı. Bir müddet Havza’nın dağ köylerinde gözlerden ırak ikamet etti. Ancak 1938 yılında köyüne dönebildi. Genç yaşta hicret etmek zorunda kalan Dursun Efendi’nin asıl büyük hizmeti memleketine döndükten sonra oldu.

Dursun Efendi’nin de aralarında yer aldığı ulemâ -Allah Teâlâ’nın inayetiyle- Hak’la Batıl arasındaki mücadelenin seyrini değiştirdi. Allah Teâlâ hepsinden râzı olsun.

Açıkbaş Ömer Efendi

Merhum babamın da şeyhi olan “Açıkbaş” diye tanınan Ömer Efendi, Ferşad Efendi’nin müridiydi. Açıkbaş Ömer Efendi, Fransızca muallimiydi. Bedel ödedi. Lakin başına şapka koymadı. Fes de koydurmadılar. Bu yüzden başı açık olduğu halde sokağa çıkardı. Bu yüzden Açıkbaş Ömer Efendi diye meşhur oldu.

¹ *Sebilü’r-Reşâd Dergisi*, (25 Ekim 1923), c. 23, sy: 574, s. 28.

MİLLÎ ŞEF

HÜKÜM: Çocukluk yıllarınızda (1940) Türkiye’de iktisadî açıdan nasıl bir durum vardı? Sizden öncekiler nelerden bahsederdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Kendisine “Millî Şef” denilen ve Halk Fırkası’nın genel başkanı olan İsmet İnönü devrinde derin bir iktisadî kriz vardı. Türkiye tarım toplumuydu. Lakin bugün olduğu gibi tarım aletleri yoktu. Olsa da bizim memleketin (Of’un) coğrafi şartları onlarla ziraat yapmaya müsait değildi. Halk çalışkandı, kendine yeterdi lakin vergiler belini bük müştü. Milletin -evlat durumuna göre- hem belli günler yol yapımında çalışma mecburiyeti hem de “yol vergisi” adı altında nakit ödeme zorunluluğu vardı. Pek çok şeyden olduğu gibi hayvanlardan da vergi alın ırdı. Halam anlatm ıştı, eşi askerde iken köye gelen tahsildar, ahırındaki iki ineğinden birini,

ambarındaki mısırın önemli bir bölümünü vergi olarak almış. Oysa halam o hayvanları sağıar evine bakar, tarlasında çalışır, mısır eker, unuyla ekmek yapardı. Buna rağmen yetkililer geldi, onun bir ineğini, ambardaki mısırın önemli bir bölümünü aldı, “Bir inek ve geri kalan mısır size yeter.” deyip gittiler, demişti.

Karneyle Çarşı Ekmeği

HÜKÜM: Ekmek sıkıntısı da çektiniz mi?

KÂMİL ŞENOC AK: O yıllarda bizim yöredeki köylerde ekmek olarak yalnız mısır ekmeği vardı. Beyaz ekmeğe “çarşı ekmeği” denirdi. Arada bir alındığı için bize pasta gibi lezzetli gelirdi. Şehirde ekmek kavgası verenler için fevkalâde bir zorluk vardı. Özellikle 40’lı yıllardan sonra ekmeğe büyük zamlar yapıldı. Millet ayakta durmakta zorlanıyordu. Şehirlerde ekmek sıkıntısı vardı. Paran olsa da ekmek zor bulurdun. Ekmek karneye bağlanmıştı. Karne üç-beş sayfalık küçük bir defterdi. Aydınlanma için gaz yağı kullanılırdı, o da karneyle alınırdı. İnsanlar şeker bulamadığından çayları kuru üzümle içerdi.

Mektepte Nasıl Bir Durum Vardı?

Köyümüzde medreseden kalma binada üç yıl okudum. Sonra Of’un Uğurlu Köyü’ne gittim. Okullarda bazen garip haller olurdu. Yaşı-başı ilerlemiş, halk içinde itibarı olan zatlar, Latin harflerini öğrenebilmek için mektebe gelir eğitim alırlardı. Yüzlerindeki

derin mahcubiyeti bakışlarında okurduk. Bunların neredeyse tamamı (1 Kasım-1928) harf inkılabından önce okur-yazar insanlardı. İnkılapla bir anda matbuat âleminden koptular. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir hâdise yaşanmamıştır. Âlimler bir anda doğup büyüdükları ülkenin lisanını okuyamaz oldu.

Ali Haydar Efendi Hazretleri Bandırma'da hatme-i hâce yaparken jandarma baskın yapar, “ayin yapıyorlar” diye rapor tutar. Osmanlı Devleti'nin allâmesi öz ülkesinde kendisi için tutulan raporda neler yazıldığından habersiz bir halde uzatılan yazıyı imzalar. Bir Müslüman ayin yapar mı? Bir allâmeye bundan daha büyük bir iftira atılır mı? Bunlar gazetelerde haber oldu. Bir el ulemâyı itibarsızlaştırmak için elinden geleni yaptı. Dinini ulemâ ile koruyan Allah Azze ve Celle de âlimleri muhafaza etti.

Bereket İslâm Harflerinde

HÜKÜM: Bu süreçte İslâm harfleri tamamıyla terk edildi mi?

KÂMİL ŞENOLAK: Ulemânın önemli bir bölümü kendi yolunda devam etti, İslâm harflerini bırakmadı. Çünkü o harflerde izzet var, bereket var. Latin harfleriyle yazmaya başlayınca madde planında Batılılarla aynı seviyeye mi yükseldik!? Bilakis Devlet-i Aliyye zamanında üzengimizi öpen adamların yurdunda amele olmak için insanımız sıraya girdi. İslâm harfleriyle okuyup yazdığımız yıllarda medreseleri-

mizden Fatihler, Kemalpaşazadeler, Sinanlar, Bakiler, Barbaroslar yetişti. Latin harfleriyle eğitime geçince okullardan o çapta siyaset, ilim ve sanat adamları çıkarabildik mi? İslâm harflerini terk ederek bereket membaimızı kuruttuk.

Hayırlı işler de sağ elle olur. Sol elin vazifesi bellidir. İslâm harfleriyle yazmak da okumak da sağ taraftan başlar. Bu yüzden ilim talebeleri bir tefsir ya da hadis kitabının kenarına soldan başlayan Latin harfleriyle şerh ya da haşiye düşmeyi bereketsizlik addederdi. Bizim akranlardan medreselerde okuyanlar notlarını İslâm harfleriyle tutar, mektupları da o harflerle yazardı. Mektep bu yazıyı reddedince bizim neslin arkası gelmedi. Bizden sonraki nesil -harf devrimiyle- sadece İslâm harflerinden değil, o harflerle telif edilen eserlerden ve onların dünyasından da koptu. Dedelerinin mezar taşlarını okuyamaz oldular. Osmanlı İslâm Devleti dönemine ait eserleri ihtiva eden kütüphanelere bugün üniversite talebeleri turist gibi girip çıkmaktadır.

Kızını Hasıra Saran Anne

HÜKÜM: O yıllarda Müslümanların çocuklarını okula gönderme noktasında isteksiz davrandığı söylenmekte. İlk emri “Oku!” olan bir dinin bağlıları böyle bir tavır içerisine neden girmiş olabilir?

KÂMİL ŞENOCAK: O yıllarda aklını ideolocylara kaptırmış bazı muallimlerin sanki tek mahareti

Osmanlı'ya sövmekti. Derse girer, küçücük çocuklara İslâm harfleriyle okumanın zorluklarından(!) bahseder, madde planında Avrupa'dan geri kalmanın, sanayileşememenin sebebi olarak İslâm harflerini gösterirdi. Sultan II. Abdülhamid'den "kızıl sultan", Vahidüddin'den ise "vatan haini" olarak söz ederlerdi. Bu, milleti ürküttü. Bazı yerlerde öğretmenler ev ev dolaşır, mektep çağına gelen çocukları okula kaydedirdi. Evladının mektepte iman nimetini ve tarih şuurunu kaybetmesinden korkan veliler çocuklarını saklardı. Sakine diye bir halam vardı. Rahmetli, muallim evine gelince kızını bir hasırın içine sarmıştı. Bu durum azınlıkların önünü açtı. Belli noktaların İslâm'a adaveti olanların eline geçmesinde bu halin tesiri büyüktür.

Babasının Namazıyla Alay Eden Çocuk

Materyalist düşünceye mahkûm olan öğretmenler Of'ta İslâm'a ve ecdada alenen hakaret etmeye cesaret edemezdi. Zira çocuklar akşam eve dönünce, babaları onlara, "Bugün mektepte neler öğrendiniz?" diye sorardı. Bazı köylülerin kayıt sürecinde çocuklarını saklayıp mektebe göndermemesiyle, mektep dönüşü velilerin derslerin muhtevası ile alâkalı evlatlarına sualler sormasını yan yana koyarak düşündüğümde anladım ki bunun tek sebebi var. O da milletin evladını dinsiz cereyanlara kaptırma korkusu... Zira o yıllarda öyle haberler duyardık ki bazı yatılı mektep-

lerde okuyan çocuklar anlatılanların tesirinde kalır, belli bir zaman sonra İslâm'dan bütünüyle uzaklaşır, tatilde köylerine döndüklerinde ailelerine “Niçin mânasız bir şekilde eğilip kalkıyorsunuz?” diyerek namazla alay ederlerdi. Bu yüzden İmam-Hatipler yaygın hale gelene kadar milletimizin önemli bir bölümü evladını mektebe göndermedi.

KOMÜNİZMA'NIN PROPAGANDA MERKEZLERİ: KÖY ENSTİTÜLERİ

HÜKÜM: Sizin ailede okullardaki bu ideolojik savrulmadan etkilenip de İslâm'dan uzaklaşan oldu mu?

KÂMİL ŞENOCAK: Of'ta imkanlar kısıtlı olduğundan babam kardeşiyle vazife taksimi yaptı. Amcam Muhammed Şenocak Of'ta kaldı; hem Of çarşısındaki toptan bakkaliye dükkanımızı işletir hem de ailenin iâşe ve ibatesiyle meşgul olurdu. Babam ise Samsun Çarşamba'da bir yer alıp tuğla ocağı kurmuş, orada tuğla ve kiremit imal ederdi. Bu sırada 1930 doğumlu olan Merhum Ömer ağabeyim, amcamı ikna edip 1939 yılında Beşikdüzünde “eğitmen kursu” olarak açılan, 1940'ta “Köy Enstitüsü/Öğretmen Okulu'na çevrilen kız-erkek karma bir halde eğitim yapan okula kaydoldu. Enstitüsü yatılıydı. Of, İslâm'a sadakatiyle maruf bir beldedir. Bu durum (kar-

ma eğitim) halk arasında infiale sebep oldu. Kızlı-erkekli eğitimin yatılı olması milletin endişesini daha da artırıyordu. Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından köylüleri kalkındıracak öğretmenler yetiştirmek iddiasıyla kurulan bu enstitülerin faaliyetlerinden anlaşıldı ki bunların gizli hedefi Komünizma'nın propagandası yapmak... Bundan Kemalistler de rahatsız oldu. Komünizma'nın övüldüğü bu okullarda öğrenciler yeni bir devrime hazırlanıyordu. Nitekim Düziçi Köy Enstitüsünde bayrağımızdaki ay-yıldız yerine orak-çekiç resmi çizilmişti. Konferanslarda öğrencilere Komünizma'nın propagandası yapılırdı. Aile, iffet, haya gibi insanı hayvandan ayıran hususiyetler aşağılanır, öğrencilere “Tabiat; senin karın, benim karım diye bir ayırım yapmamıştır. Bu bencilliktir. Bunları ortadan kaldırmalıyız.” diye telkinde bulunan propagandistler vardı. Tabi ki bütün hepsi böyle değildi.

Babam bir ara Çarşamba'dan Of'a dönünce ağabeyimin öğretmen enstitüsünde okumaya başladığını öğrenir. Babalığın verdiği mesuliyetle hemen Beşikdüzü'ne gider, kızlı erkekli karma hayatı görünce ağabeyime, “Derhal bavulunu topla buradan ayrılıyorsun!” der. Ağabeyimin okul macerası böylece biter. Beşikdüzü'nün Halk Partisi'nin kalesi olması, bu okulun ideolojik olarak öğrenciler üzerinde ne derece tesirli olduğunun pek çok kanıtından sadece biridir.

Ramazan Günü Öğrencinin Gözü Önünde Yiyen Öğretmen

HÜKÜM: Okullardaki bazı öğretmenlerin İslâm aleyhtarlığı sadece söz planında mıydı, Yoksa icbar da var mıydı?

KÂMİL ŞENOCAK: Belli bir grup tarafından İslâm her şeyiyle çağdışı kabul edilir; öğrenciyi ondan uzaklaştırabilmek için her yol meşru görülürdü. Bazıları da “İslâm, Arab’ın dinidir.” derdi. Bu çerçevede ne yalanlar uydurdular ne iddialarda bulundular ne kitaplar yazdılar bilemezsin!! Sonra bir anda bütün bu iddialardan vazgeçtiler. Çünkü bunlara kendilerini dahi inandıramadılar.

O yıllarda büyükler de okula gelirdi. On dört-on beş yaşında ilk mektep talebeleri vardı. Farklı vilayetlerden medresede okumaya gelen arkadaşlarımdan dinlemiştim; bazı bölgelerde Ramazan-ı Şerif’te muallimler talebelere zorla şeker yedirerek oruç tutmalarına mâni olurmuş. Kimisi de Ramazan gününde öğrencinin gözü önünde yermiş.

ÇORAPSIZ AYAKLAR VE ŞAPKAYLA ÖRTÜLÜ BAŞLAR

HÜKÜM: Milli Şef döneminde milletin fakir olduğundan bahsetmiştiniz. Bu durum eğitime de yansır mıydı?

KÂMİL ŞENOCAK: O yıllarda sanki kışlar daha çetin geçer ve daha uzun olurdu. Çünkü fakirliğin tezahürü kış günlerinde daha çok hissedilirdi. Bugün olduğu gibi kıyafet bolluğu yoktu. Öğretmenler odun bulmakta zorlanır, öğrenciler sabah gelirken yanlarında odun getirir, kışın ısınma sorunu o odunlarla çözüldü. Bu durum şehirlerde yaşayanlar için daha zordu. Gerçi okulun, talebenin getirdiği odunla ısınması yakın zamana kadar devam etti.

Ayakkabı almaya parası olmayan, kış günü çorapsız mektebe gelen talebe için olmazsa olmaz bir şart vardı ki o da şapka takmaktı. Yoksul Anadolu evlatlarının bu hali, çatısı örtülen fakat duvarları yıkık dökük eve benziyordu. Kış günü çorapsız ayak-

lar ve şapkayla örtülü başlar... Bu trajikomik manzarayı ancak Tek Parti Dönemi'nin Türkiye'sinde görebilirsiniz.

MİLLETİN DİRENİŞİ?

HÜKÜM: Millet niçin şapkaya karşı tavır aldı?

KÂMİL ŞENOCAK: Milletin şapkaya tepkisinin temelinde akide vardı. Zira Osmanlı İslâm Devleti’nde Hristiyan tebaa, Müslümanlardan boyunlarındaki haç, bellerine bağladıkları zünnar ve şapkayla ayrılırdı. İlgili kanun maddesi, çağdaş uygarlığın bir remzi olarak gördüğü şapkayı Müslümana zorla giydirerek, onu Hristiyan kıyafetiyle yaşamaya zorluyordu. Halk hâdiseyi tam da böyle görmekteydi. “Bir kavme benzeyen onlardan olur.”² hadis-i şerifini esas alan millette, şapkaya karşı büyük bir memnuniyetsizlik vardı. Çocukluğumda Of’ta -her şeye rağmen- şapkasız gezen çok sayıda insan bilirim.

Kazretli Müslim Dayı ve Sarık

Bizim medreseye de sık sık gelen Kazretli (Ağaç-

² Ebû Dâvûd, H. No: 4031.

başı) bir Müslim dayı vardı. Hâl adamıydı. 40'lı yıllarda Of'ta dolaşırken bir ara karakolun önünden geçer. Sarıklı olduğunu fark eden kumandan bir asker gönderip Müslim amca'yı odasına çağırır. Kumandan, kendisine çok sert şekilde "O başındaki nedir?!" diye sorunca Müslim amca sarığı başından çıkarıp, "Saruktur da, görmüyor musun oni?" der. Kumandan, "Niçin onu başına koyuyorsun, yasak olduğunu bilmez misin?" deyince Müslim amca, "Sen benim başuma ne karışursun, bu kafa benim değil midir? O halde ne istersam başuma onu koyarım." der. Müslim dayının normal biri olmadığını anlayan kumandan, işi daha da büyütmeden bir sualde bitirmek ister. Bunun için Müslim Amca'ya "Mustafa Kemal'i sever misin?" diye bir soru daha sorar. Müslim amca, "Severse Allah'i severum oni. Sevmezse Rabbumi sevmem oni." der. Bunun üzerine kumandan "Çıkarın bu adamı yanımdan!" diye emir verir ve serbest bırakırlar Müslim dayıyı.

İSLÂM'IN FİKİR ÇEPHESİ: BÜYÜK DOĞU

HÜKÜM: Matbuat âlemi nasıldı?

KÂMİL ŞENOCAK: Matbuat âlemi diken üstündeydi. Muhalif gazetelerin, mecmuaların yayım yapması neredeyse imkansızdı. Ayrıca belli kanun maddeleri sanki muharrirlerin eleştirel aklını kurutmuştu. Halk Fırkası kendini devlet gibi kabul ettiğinden, İsmet İnönü'ye yapılan bir tenkit doğrudan devlete yapılmış addedilir, sert bir şekilde karşılık verilirdi. Valiler aynı zamanda İnönü'nün başkanlığındaki Halk Fırkası'nın da başkanıydı.

Üstad Necip Fazıl'ın Büyük Doğu'su 1943'te yayın hayatına başlamıştı. Lakin o yıllarda Devlet kuruluşlarında Allah'tan ve ahlâktan bahsetmenin yasak olduğu bizzat başvekilin emriyle bildirilmişti. Bu yüzden Büyük Doğu'nun ilk sayılarında sarahaten bir İslâm müdafaası ya da beyanı yoktur. Zamanla Büyük

Doğu, İslâm'ın fikir cephesine dönüştü. Öyle günler olurdu ki Üstad'a bir günde sekiz-on dâva açılırdı. 1950 seçimlerinde Necip Fazıl hapisteydi. Demokrat Parti'nin çıkardığı af kanunuyla zindandan çıktı. O şartları bilmeyenler verilen mücadeleyi de anlayamazlar.

Kim Duyar Milletin Feryadını!?

HÜKÜM: Bütün bunlar olurken halkın morali nasıldı?

KÂMİL ŞENOCAK: Yapılanlar, yazılanlar ve söylenenler karşısında millette sözle ifade edilemeyecek çapta bir huzursuzluk vardı. İslâm için evlatlarını şehit veren, varını, yoğunu ortaya koyan bir millete İslâmsız bir hayat dayatılıyordu. Konuşanların ve direnenlerin akıbetinin ne olduğu ise zihinlerde daha çok tazeydi. Halktan kopuk bir hayat yaşayan İnönü ve çevresi milletin feryatlarını duymaktan çok uzaktı.

KADİM BİR HURAFE OLARAK MİLADİ TAKVİM

HÜKÜM: Sizin yaşlardaki insanların önemli bir bölümünün doğum tarihlerinin tam olarak tespit edilememesinin arkasındaki temel saik nedir?

KÂMİL ŞENOCAK: Bu mevzuuda pek çok şey söylenebilir. Lakin bu hususta 26 Aralık 1925 tarihinde yapılan takvim değişikliğinin menfi mânada büyük etkisi vardır. Millet harf inkılabıyla lisanını yitirdi. Takvim değişikliğiyle ise zamanla olan muvazenesini kaybetti. Orta ve ileri yaştaki insanların yeni sisteme uyum sağlama sürecinde pek çok problem ortaya çıktı. Şapkadandan potine kadar Batıyı her şeyiyle taklit etmede kararlı olan(lar) İnönü ve fırkasının İslâm'a aidiyeti olan bir takvimi reddetmesi değil, devamına hükmetmesi taaccübe medar olurdu. Bu noktada da milleti şaşırtmadılar. İslâm takvimi bırakıldı; Miladi yani Batı'nın muharref takvimi esas alındı. Bu takvim

baştan sona hurafedir. Zira Batı kilisesi Hz. İsa'nın 25 Aralık'ta, Doğu Kilisesi ise 6 Ocak'ta doğduğunu iddia etmektedir. İncil'den ise Hz. İsa'nın bir yaz günü doğduğu anlaşılmaktadır. Zira o doğduğunda çobanlar hayvanlarıyla dağlarda olduğundan ahırları boştu. Hz. Meryem de kundağa sardığı Hz. İsa'yı çobanların hayvanlarının boş olan yemliğine koymuştu. Hz. İsa eğer kışın doğsaydı çobanlar dağda gecelemez, soğukta dışarda yatamazdı. Ne var ki Roma, Hristiyanlığı putperest anlayışla terkip sürecinde Hz. İsa'nın doğumunu yazdan kışa taşıdı. Böylece Hz. İsa'nın viladeti, Roma'nın güneş tanrısı Mithra'nın doğum günüyle birleştirildi. Daha sonra kutlamalar 1 Ocak'taki yılbaşı eğlencesiyle cemedilerek akdedildi.

Roma'da Hristiyanlık, tevhidin bütünüyle şirk kalıbı içinde yaşanması ve pazarlanmasıdır. Kur'ân-ı Kerim, Hz. Meryem'in kapalı bir mekânda değil de bir hurma ağacının dibinde doğum yapmasını, silkeleyip ağaçtan taze hurma yemesini ve nehirden su içmesini zikrederek, viladetin yaza tekabül ettiğine işaret etmektedir. Doğum yapan bir kadın çok üşür. Buna göre Hz. Meryem'in kış günü buz gibi sudan içmesi, onun için bir afiyet vesilesi olmaz ki Allah Teâlâ Hz. Meryem'e, "Ye, iç. Güzün aydını olsun."³ buyursun. Bütün deliller Hz. İsa'nın, hurma mevsimi olan yaz ayında doğduğunu göstermektedir. İnsanlık tarihinin iftihar tablosu olan İslâm takvimi bırakılıp böyle bir hurafe takvim alındı.

³ Meryem, 19/24-26.

KUR'ÂN-I KERÎM'E HAKARET: "GÖKTEN İNDİĞİ ZANNEDİLEN KİTAP"

HÜKÜM: Tek Parti Dönemi'nde İslamî eğitim bütününü yasaklanmış, hocalar asılmış, hayatta kalan ulemâ susturulmuş, İslamî neşriyatın basım ve yayımı durdurulmuş bir haldeydi. Millet manzarayı nasıl değerlendirir, medresesi, kitabı elinden alınan Müslümanlar İslâm'la irtibatını nasıl muhafaza ederdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Milli Şef diye maruf İsmet İnönü ve adamlarına göre "İslâm" tek kelimeyle "gericilik"ti. Bu yüzden her şeyiyle milletin hayatından silinmeliydi. Bununla alâkalı siyasette, ictimâiyatta, eğitimde her nev'i adım atılmaktaydı. Okul kitapları İslâm düşmanlığı esası üzerine kaleme alınmış, Kur'ân-ı Kerim'den, "Gökten indiği zannedilen Muhammed'in yazdığı kitap" gibi ifadelerle bahsedilmekteydi.

Yeni açılan mekteplerden dinine, tarihine hasım bir nesil geliyordu. Milli Şef'in hesabına göre Devlet-i Aliyye devrinde yetişen Müslümanlar vefat edince meydan bütünüyle okullarda "irtica" propagandası ile yetişen yeni nesile kalacaktı. Onlar da devlet kurumlarından tasfiye edilen İslâm'ı, bütünüyle halkın hayatından uzaklaştıracaklardı. Lakin milletin kâhir ekseriyeti İslâm yolunu, camiye, Kur'ân-ı Kerim'i bırakmadı. Hocalar ne dediyse onu yaptı. O yıllara bugünden bakınca görüyoruz ki Allah Azze ve Celle'nin hesabı karşısında onların hesabı iflas etti.

CUMA MEDRESESİNE VURULAN DARBE

HÜKÜM: Camilerde vaaza müsaade edilir miydi?

KÂMİL ŞENOCAK: Çok sayıda cami yıkılmış, bir kısmı satılmış, bazıları da depo yapılmıştı. Açık olan camilere de Türkçe Ezanla matem çökmüştü. Bizim yetiştiğimiz yıllarda bazı camilerde vaaz yapılmaktaydı. Lakin bunun da önüne geçebilmek için 1935 yılında çıkarılan kanun maddesiyle Cuma günü mesaiye katıldı. Cumartesi öğleden sonra ve Pazar tatil oldu. Gerekçe olarak ise “Muasır milletlerin takvimlerine, tatil ve mesai sistemine uyma zorunluğu” gösterildi.

İnönü ve adamları için Batı her şeyiyle “mukteda bih”ti. Lakin bundan asıl gaye, milletin hayatında İslâm’ı çağrıştıran hiçbir şey bırakmamak, Cuma’nın azâmetini ve millet üzerindeki tesirini kırmaktı. Zira esnaf gibi köylü de Cuma günü erken saatte camiye

gider, çevre köyler kasabalardaki büyük camilerde toplanırdı. İmam vaaz eder, Cuma kılınır millette pek büyük bir mânevi istifade olurdu. O yıllarda mahalle camilerinde Cuma namazı kılınmazdı. Cuma camileri vardı. İnsanlar Cuma namazlarını cemaat-ı kübrâ ile eda ederlerdi. Ulemâ namazdan sonra sorulara cevap verir, rüyaları tabir eder, küskünleri barıştırdı. Köylüler mallarını getirir, satar parasıyla ihtiyaçlarını karşılardı.

Tatil pazara alınınca memurların Cuma'ya yetişmesi zorlaştı. Pazar günleri iş yerlerini açmak yasak olduğundan millet Cuma günü işiyle alâkadar oldu. Haliyle cemaat camilere ancak namaza doğru gelebildi. Namazın yanında sohbet, fetva, hutbe, rüya tabiri, küskünlerin barışması gibi meselelerin de akdedildiği Cuma'nın içi boşaltıldı. Cuma namazı yediden yetmişe bütün milletin istifade ettiği bir medrese-i kübrâ idi. Pazar günü zorunlu tatil yapıp Cuma mesaiye dahil edilince millet bu medreseyi de kaybetmiş oldu.

Yeni mesai sistemiyle Türkiye İslâm'dan biraz daha uzaklaştı. Her kanun maddesi İslâm binasından bir temel taşı sökmeye talip olduğundan her yeni düzenleme Millet için yeni bir huzursuzluk kaynağı oldu.

HOCALARIN İZZETİ ve BİR DİN TACİRİNİN TEVBESİ

HÜKÜM: Millette “İslâm yeni nesillere aktarıl-mazsa unutulur.” diye bir korku var mıydı? Varsa bu noktada neler yapılmaktaydı?

KÂMİL ŞENOCAK: Milletin hocalara büyük bir hürmeti vardı. Bir hafız bir sokağa girse yaşlı insanlar Kur’ân-ı Kerim’e hürmet olsun diye ayağa kalkardı. Camide bir hafız Kur’ân-ı Kerim okurken ön saflar-da oturan mü'minler sırtımız Kur’ân’a doğru olmasın diye yan döner Tilavet-i Kur’âniyye'yi öyle dinlerdi.

Hocaların maişetini köylü karşılardı. Köyün ho-cası vefat eder ya da köyden ayrılırsa yaşlıların en önemli gündemi yeni bir hoca bulmak olurdu. Lakin hocalar yaşılanıyor, medreseler kapatıldığından on-la-ra halef olacak imamlar, vaizler, müfteler de yetişmi-yordu. Bu yüzden cehalet hat safhaya çıkmış, Kur’ân-ı Kerim’i mehâric-i hurûfa riâyet ederek okuyanlar

parmakla gösterilecek kadar azalmıştı.

Hocalar çok izzetliydi. Hakaretlere uğradılar. İş-kence gördüler, vazifeleri ellerinden alındı. Maaş aldıkları vakıf binalarına el kondu. Baskılara ve yokluklara aldırmadan hasbi hizmetlere devam ettiler. Kimseye el açmadılar. Buna rağmen romanlarda, tiyatrolarda onlarla alay edilir, mekteplerde çocuklara hocaları aç gözlülükle yaftalayan fıkralar anlatılırdı.

Hocalar da Kur’ân-ı Kerim okumaya çok önem verirdi. Birisi camide Kur’ân-ı Kerim okur da hakkını veremezse bereketli zamanların heyecanıyla onları, “Niçin bir üstadın önünde diz çöküp de okuyuşunu tashih etmedin?!” diye ikaz ederlerdi.

İstismarcılar her devirde olduğu gibi o zaman da çoktu. Bunlar özellikle Ramazan ayında çıkar, camileri dolaşır mehâric-i hurûfu ihlal eden tilavetleriyle aşır okur, mendil açar para toplardı. Bir Ramazan ayında bizim Of’tan böyle bir istismarcı çıkar, okuya okuya Giresun’un sahildeki camiine kadar gider. Yatsıdan sonra Bakara Sûresi’nin son iki âyetini okur ve para toplamak için mendilini serer. Osmanlı bakiyesi olan imam, namazdan sonra yanına gelip onu ağır ifadelerle azarlar ve “Cahil herif! Bu ağızla Kur’ân okumaya utanmıyor musun?” der. İstismarcı Giresun’dan derhal Of’a döner, Mehmed Rüştü Aşıkkutlu hocamızın yanına gider, yanında hafızlığa başlar, iki yılda hem hafız olur hem de talim okur. Ramazan gelince kovulduğu camiye gider, yatsıdan sonra mendil sermeden Bakara Sûresi’nin son iki âyetini okur.

İki yıl önce ağır ifadelerle kendisini tenkit eden imam bu defa “Maşaallah senin hocan kim? Ne güzel okuyorsun?!” deyince “Hocam sizsiniz.” der. İmam “Ben sizi tanımıyorum, nasıl hocan olabilirim ki?” deyince tevbe eden istismarcı şöyle cevap verir, “Hani Ramazan ayında burada ‘Amené’r-Rasûlü...’yü okuduğumda sen beni azarlamıştın ya, ben de gittim hafız oldum. Lakin sadece hafız olmadım. Kur’ân-ı Kerim’in parayla okunmayacağını, ticaret malzemesi yapılmayacağını da öğrendim.” der.

HALKI DÖVEN YÖNETİCİLER

O yıllarda camilerde bir dereceye kadar Kur'ân okumaya müsaade edilirdi. Lakin okutanlara karşı büyük bir zulüm vardı. Bir hoca bir köyde ders okuturken nöbetçiler tarafından hâkim yerlerden memur ya da jandarmanın yolu gözetlenirdi. Görüldüğü anda medreseye haber verilir, herkes civardaki evlere dağılırdı. Jandarma gidince tekrar talebe toplanırdı. Of'ta Trabzon vilayeti dışından çok talebe vardı. Arkadaşlar, bazı memleketlerde hocaların dipçikle dövüldüğünden bahsederdi. Bir başçavuş yerine göre başbakan gibiydi. Halkı döver, azarlardı. Bazı vilayetlerde millet yöneticilerin şerrinden korunmak için onlara hürmet eder gibi görünür, bir kısmı da zulme aldırmadan Müslümanca hayatına devam ederdi. Hocalar talebe okutma ithamıyla yakalandığında halk yağ, peynir, bal, pekmez gibi yiyeceklerden elde nesi varsa karakolun başçavuşuna verir, hocayı kur-

tarırdı. Bu millet çok çekti. Ulemâyı da çok yaraladılar, çok.

Hocaları genelde Cumhuriyet karşıtı, inkılap düşmanı, gerici yobaz gibi ifadelerle tavsif eder, hedef gösterirlerdi. Lakin onlar ne söylerlerse söylesin, halk yine ulemâya hürmet ederdi.

“BU DİNİN TEK BİR KELİMESİNİ DAHİ DEĞİŞTİREMEYECEKLER”

HÜKÜM: Bütün bu olanlar karşısında halk nasıl ayakta durur, psikolojisini nasıl korurdu?

KÂMİL ŞENOCAK: Dağda bayırda, ahırda çayırda talebe okutmaktan geri durmayan az sayıda alim, millet-i İslâm'ı hem istiğfara hem de İslâm'dan başka bütün hayat tarzlarını reddetmeye çağırırdı. Âlim-i Rabbaniler, mazeretlerin ardına sığınmadı. Derinlemesine olmasa da milleti muhafaza edecek çapta hocalar yetiştirmeye gayret ettiler. Millete, “Müsterih olunuz! İslâm'ın tek bir kelimesini değiştiremeyecekler. Harflerimizi değiştirse, camilerimizi ahır, depo yapsalar ya da satsalar da bu dinden tek bir harfi söküp alamayacaklar. Biz sussak da mezar taşlarımız, kubbelerimiz, minarelerimiz susmayacak, mevzideki asker gibi Hakk'ı haykıracak. Nasıl Allah Rasûlü ﷺ, Mekke'den Medine'ye bakıp Mekke'deki ashabını

teselli ettiyse biz de ufukta güzel günler görüyoruz.” derlerdi. Bunu Kur’ân-ı Kerim’den aldıkları ruh, tarihten tahsil ettikleri tecrübeyle söylemekteydiler. Talebelere fetretin sonunu gösterip şöyle seslenirlerdi: “Haydi Yavrularım! Yüreğinize sahip çıkın. Az kaldı.” Medreseler, camiler sustuğu zaman sanki onların da ifade buyurduğu gibi mezar taşları, kubbeler, minareler konuşmakta, Müslümanlara, وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ “Gevşemeyin, üzülmeyin; eğer inanmışsanız şüphesiz en üstün olan sizsiniz.”⁴ ayet-i kerimesini okumaktaydı.

⁴ Âl-i İmrân, 3/139.

MİLLETİN ZAFERİ
(1950-1960)

TARİHSELÇİLİK ve HALK PARTİSİ

HÜKÜM: Tek Parti Dönemi'nde Milli Şef'in zulmü hep aynı ölçüde mi devam etti? İnişler çıkışlar yaşandı mı?

KÂMİL ŞENOC AK: Demokrat Parti'nin kurulması ve milletin ona teveccühü Halk Fırkası'nı korkuttu. Çünkü namaz kıldığı halde Halk Partisi'ne oy veren insanlar vardı. Of'ta böyle çok insan bilirim. Bunlar Halk Fırkası'na baskı yapar, "Eğer böyle gider-seniz, siliniriz. Yapmayın. Hocalara, Müslümanlara zulmetmeyin." derlerdi. Bu bapta İnönü, medrese kökenli bir zat olan Şemsettin Günaltay'ı başvekil yaptı. Böylece halka, "Biz din düşmanı değiliz." demek istiyordu. Lakin her icraatlarının temelinde İslâm karışıklığı vardı.

"Tuza batan tuz olur." derler. Halk Partisi'ne giren hacısı da hocası da onlar gibi düşünmeye başladılar.

Bunlardan kimi Şükrü Saraçoğlu gibi Kur’ân-ı Kerim’e açıkça “Çöl kanunu” der, kimi de Şemsettin Günaltay gibi sureti haktan görünerek saldırırdı. Medreseli Günaltay, bir Meclis konuşmasına şöyle demişti; “Kur’ân-ı Kerim’deki sûreler Mekkî ve Medenî olmak üzere ikiye ayrılır. Biz Mekke’de inenleri alırız. Çünkü onlar duadır. Lakin Medine’de inenleri bırakırız. Çünkü onlar ahkamdır. Biz Müslüman ahkamını tatbik etmekten beriyiz.” Günümüzde Kur’ân-ı Kerim’in tarihsel olduğunu, ahkam âyetlerinin bu asırda uygulanamayacağını söyleyen modernist ilahiyatçıların nesebi, Şemsettin Günaltay’a dayanır. Bu yüzden tarihselciliğin Türkiye patentini Kur’ân-ı Kerim’i açıktan reddeden, bunda başarılı olamayınca vites değiştirip “Bizim sorunumuz Kur’ân’la değil, hüküm âyetleriyledir.” diyen Halk Partisi’ne aittir.

Elhamdulillah ki İnönü’nün bu hamlesi de milletin hakikati görmesine engel olamadı. 1950 seçimlerinde Halk Fırkası’nın, Demokrat Parti karşısında erimesini, hoca görünümlü Günaltay da durduramadı. Menderes’le birlikte millet biraz da olsa nefes aldı. Lakin Halk Fırkası zihniyeti devlete hâla hâkimdi. En büyük kırılma ise Ezan-ı Muhammedi’nin aslına dönmesi ile yaşandı.

GÖZYAŞLARIYLA DİNLENEN EZAN

HÜKÜM: Ezanın Türkçe okutulmasıyla alâkalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Hâkim güç, Milleti İslâm'dan koparamayacağını anlayınca onu içeriden bozma yoluna gitti. “Milli Din” diye bir masal uydurdu. “Ezan da Kur’ân da Türkçe olsun.” istiyorlardı. Gayeleri ise İslâm’ın azâmetine gölge düşürüp, milletin ona teveccühüne mâni olmaktı. Atılan bütün adımların temelinde milleti İslâm yolundan uzaklaştırmak vardı. Bu çerçevede 1932’de Diyanet’in yayımladığı bir yazı ile resmen ezanlar Türkçe okunmaya başladı. İslâm’ın bereketiyle yurt yapılan Anadolu’da İslâm en büyük sorun olarak görülmekteydi. Ne açlık ne yoksulluk ne de müflis eğitim sistemi gündemdi. İrtica diye yatıyor, irtica diye kalkıyorlardı. Bütün meseleleri İslâm’la idi. Kilise, Havra özgürdü. Ne patriğe ne papa-

za karışıyorlardı. İslâm'ın ise her şeyinden rahatsızdılar. Millette “Neler oluyor?” diye bir hayret hali vardı.

Güneydeki vilayetlerden Suriye'ye gidip yerleşenler çoktu. Eskiden Hac güzergâhımızda Suriye de vardı. Halep'te, Şam'da, Halk Partisi'nin zulmünden dolayı hicret eden çok sayıda Müslümanla karşılaşmıştım. Türkiye'den köylerinden nasıl ayrıldıklarını ağlayarak anlatırlardı. Ne acılar yaşattılar bu millete. Fransız Kâfiri Suriye'yi işgal etti. Lakin Müslümanların ezanlarına dokunmaya cüret edemedi. Bizse öz yurdunda garip, öz ülkesinde parya idik.

Müezzinler ve imamlar Ezan yerine dipçilikle datılan şu ifadeleri söylemek zorunda kaldı:

Tanrı uludur, Tanrı uludur,
Tanrı uludur, Tanrı uludur.
Şüphesiz bilirim ve bildiririm:
Tanrı'dan başka yoktur tapacak.
Şüphesiz bilirim ve bildiririm,
Tanrı'dan başka yoktur tapacak.
Şüphesiz bilirim ve bildiririm,
Tanrı'nın elçisidir Muhammed.
Haydi namaza, Haydin namaza.
Haydi felaha, Haydi felaha.
Tanrı uludur, Tanrı uludur,
Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Tam 18 yıl ezan, ustaların şerefelerine abdestsiz taş koymadığı minarelerimizden “Tanrı Uludur.” diye

muharref bir halde okundu. İfadeler millete buz gibi soğuk geliyordu. Bu yüzden Müslümanlar asla Türkçe ezanı kabul etmedi. Hatta çoğu yerde millet namazları evinde kıldı, cemaate gitmedi.

Türkçe ezanlar şehirlerde muhbirler çok olduğundan hiçbir şekilde asli şekliyle okunamazdı. Köylerde ise nispeten özgürlük vardı. Yollar müsait olmadığından Jandarma ya da memurlar istediği gibi denetim yapamazdı. Vasıta da azdı. Bu yüzden köyde ezan yasağına uymayan çok olurdu. Sıradan insanlar sokakta, çarşıda “Cezası ne olursa olsun râzıyım.” der “Ezan” okurdu. Yaşlılar çocuklarına rica eder, “Beni bir kayığa bindirin, denize açılalım. Ölmeden önce bir daha Ezan-ı Muhammeddiyye’yi dinleyeyim.” derlerdi. Deniz olmayan yerlerde ihtiyarlar yakınlarından kendilerini dağ başlarına çıkarmalarını ve orada bir ezan okumalarını talep ederlerdi. Milletin ortak arzusu ölmeden önce bir daha “Ezan-ı Muhammeddiyye” dinleyebilmektir.

“Allah-u Ekber”deki derin mâna Milli Şef’i ve adamlarını rahatsız ediyordu. Allah’ın mülkünde “Allah” demek büyük cürümdü onların gözünde. “Allah” dediğinden dolayı hapis yatanlar, işkence görenler oldu. Lakin millet muzdarip hastaların sabahı beklemesi gibi karanlık gecelerin fecrini umutla bekledi. 1950 seçimlerini Demokrat Parti kazanınca 16 Haziran 1950’de Ezan’ı Türkçe okuma zorunluluğu mecliste yapılan bir oylama ile kaldırıldı. Ondan sonra tek bir kişi dahi Türkçe Ezan okumadı.

Ezan'ın yeniden asli şekliyle okunacağı radyodan ilan edilince köylerden insanlar Of çarşısına indi. Ben de kalabalığın arasına karışıp çarşıya gittim. Of'ta sokaklar insan doluydu: “Ezan-ı Muhammediyye'nin Arapça okunduğunu görürsem kurban ke-seceğim.” diye adakta bulunanlar koyunlarını, koçla-rını alıp camilerin etrafına koşmuştu. Aynı manzara Türkiye'nin pek çok vilayetinde de yaşandı. Lebalep dolu sokaklarda Millet okunacak ezanı bekliyordu. Kadınlar da gözyaşları içerisinde bu tarihi ana şahitlik etmek için belli yerlerde toplanmıştı. Evlerde kalan yaşlı hanımlar camılarını açmış bekliyordu. Hasılı herkesin kulağı minarelerdeydi. İmamlar ağlamaktan ezan okuyamıyor, millet de “Ne oldu?” diye hayretle onlara bakıyordu. İmam, müezzin minarede, millet ise yerde ağlıyordu. Ezansız yılları yaşamayanlar Millet-i İslâm'ın o günkü sevincini anlayamaz. Ezan bitti. Lakin millet camiye girmek istemiyordu. İmama “Bir daha oku. Bir daha oku” diye bağıryorlardı. O gün defalarca ezan okundu. 18 yıl süren Ezan hasreti bitmiş, millet birbirine sarılıyor, “Bize bu günleri gösteren Rabbimize hamd olsun.” diyordu.

Milletin Ezan-ı Muhammediyye'yi gözyaşları ile istikbal etmesi, İslâm düşmanlarına, imana pranga vurulamayacağının ilanı noktasında büyük bir ders oldu.

Merhum Adnan Menderes'e bundan dolayı büyük bir muhabbet oluştu. Pek çok eve resmi asılmıştı. Bugün olduğu gibi televizyonlar yoktu. İnsanların çoğu

resmini görmemişti. Yaşlı amcalar gazete küpürlerini cebinde taşır, “Bizlere ezanı aslına döndüren ‘Başbakan işte budur.’” der, muvaffakiyeti için dua ederdi.

Ezan-ı Muhammedî aslına dönünce bizim köyde de kurbanlar kesilmişti. O zaman buğday unu, şeker bulmak müşkildi. Buna rağmen evlerde helvalar yapıldı, dağıtıldı. Elhamdülillah.

HALK PARTİSİ'NİN AÇTIĞI ANKARA İLAHİYAT'TA KUR'ÂN-I KERİM YASAKTI!

HÜKÜM: On sekiz yıl aradan sonra Ezan-ı Muhammediyye'nin tekrar "Ezan" olarak serbest olması noktasında son olarak söylemek istediğiniz ya da okurlarımızın bilmesini arzu ettiğiniz bir husus var mıdır?

KÂMİL ŞENOCAK: Zor zamanlarda Müslümanların hissiyatına tercüman olan Eşref Edip'in Sebilü'r-reşad Mecmuası'ndaki mevzu ile alâkalı "Kur'ân ve Ezan-ı Muhammedî" (1950, V, 105) başlıklı yazısı, milletimizin Ezan sevincini tasvir eden en güzel yazıdır, desek mübalağa yapmış olmayız. Onun şu ifadelerini kardeşlerimin okumasını arzu ederim: "...Ezan-ı Muhammedî'yi işitir işitmez heyecanlarından yerleri öpüyorlar, yerlere kapanıp Allah'a şükrediyorlar. Göklere yükselen

minarelerden ‘Allah-u Ekber’ sedası yükseldikçe genç, ihtiyar, kadın, erkek, herkes gözyaşları döküyor. Memleketin her tarafında kurbanlar kesiliyor. Her taraftan binlerce imzalı tebrik ve teşekkür telgrafları hükümete, Büyük Millet Meclisi’ne yağıyor. Bütün memleket dinî heyecan içinde çalkalanıyor. Hazreti Peygamber ﷺ Mekke’yi fethedip de Kâbe-i Muazzama’yı putlardan temizlediği zaman Müslümanlar ancak bu kadar heyecan içindeydiler.”

Halk Partisi’nin İslâm Açılımı

HÜKÜM: Ezan’ın asli haliyle okutulmasına, Ezan’ı yasaklayan Halk Partisi’nin tepkisiz kalması, Demokrat Parti’nin kurulmasıyla CHP’nin İslâm’a karşı olan tavrında gözlemlenen nispi yumuşama sürecinden ve arka planından bahseder misiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Halk Partisi medreseleri kapatıp, harf inkılabını yapıp, ulemâyı darağacına gönderip, İslâmî tedrisatı yasaklayıp bu milleti dinsiz yapacağını zannetmişti. Lakin öyle olmadığını bilakis milletin İslâm’a olan iştiafının daha da arttığını gördü. İktidarını koruyabilmek için milletle barışmak istedi. Fakat bu tamamen takiyyeden ibaretti. Onların zihninde İslâm aynı İslâm’dı. Değişimin gizli gayesi, yok edemedikleri İslâm’ı kurdukları okullarda politik emellerini doğrultusunda tahrif edecek adamlar yetiştirmekti.

Halk Partisi’nin eğitimde terakki iddiaları da po-

litik yalandan ibarettir. Tevhid-i Tedrisat kanunuyla (1924) birlikte Osmanlı İslâm Devleti'nde altı yıl olan ilk mektep tahsili beşe düşürüldü. Harf inkılabı ile millet bir anda cahil oldu.

İMAM-HATİP OKULLARI NİÇİN AÇILIP KAPATILDI?!

Muallimler inkılapla sistem dışı kaldığından yeteri derecede öğretmen de yoktu. Bu yüzden köylerde ilk mektep bizim zamanımıza kadar üç yıl, şehirlerde ise beş yıldır. Bir yükselme değil, bir düşüş vardı. Din dersi de kademeli olarak okullardan kaldırıldı. Önce velinin isteğine bırakıldı. Daha sonra seçmeli olan bu dersler 1933 yılında şehir ilkokullarından 1939'da da köy okullarından tamamen kaldırıldı. Milletin tepkisini kırmak için 1924'te 29 yerde İmam-Hatip okulu açıldı. Lakin 1925-26 öğretim yılında İstanbul ve Kütahya dışındaki bütün İmam-Hatip okulları kapatıldı. Bu ikisi için de 1930'ta kapatma kararı alınmıştır.

Aileler mektepte okuyan çocuklarına İslâm'ı anlatmada yetersiz kaldı. Darağacına gönderilen ulemâdan geriye kalanlar da yasaklardan kurtulup ders okutamıyordu. İkinci Dünya Savaşı'yla darboğaza

giren Türkiye’de, dışardan ve içerden tazyikler sebebiyle demokratik atılım yapma iradesi belirdi. Halk Fırkası’nın adamları da bu manzaradan rahatsızdı. Dinsiz yetişen nesil ne anne ne baba tanıyordu ne de memleket... Büyük bir çöküş başladı. Kimse ne yapacağını bilmiyordu.

Yaklaşık otuz yıl İslâm yasaklanınca neredeyse memlekette hoca kalmadı. Hoca yetiştirecek müessesese kalmadığından pek çok köyde mihraba geçecek imam yoktu. Bazı yerlerde cenazeler kaldırılamıyor, günlerce çevreden hoca beklenirdi. Komünizma tehlikesi de her an büyük kalabalıklar tarafından temsil edilebilirdi. Demokrat Parti’nin kurulması, din noktasında açılım vaad etmesi, 1946 seçimlerinde büyük bir avantaj sağladı. Açık oy gizli tasnif sebebiyle seçimi kazanamadı. Lakin 62 milletvekili kazandı.

İmam ve Hatip Kursları

Halk Partisi, baskıcı politikayı biraz da olsa gevşetmesinin nedenini kamuoyuna Komünizma tehlikesi ve ahlaki sefahatmiş gibi gösterse de asıl sebep Demokrat Parti’ye milletin teveccühüydü. Halk Partisi demokratik bir ortamda eriyip yok olacağını fark edince İslâm’la alenen savaşın şiddetini düşürecek adımlar atma mecburiyeti hissetti. Bu çerçevede 1948’te İstanbul, İzmir, Ankara, Seyhan, Erzurum ve Diyarbakır’da “İmam ve Hatip kursları” açtı. Türkiye büyüklüğünde bir memlekette 6 yerde ve sınırlı sayıda talebe kabul eden kurslar açıp halka, “Bizi din

düşmanı olarak görmeyin” demek göz boyamaktan başka bir mâna taşımıyordu.

İslâm’la hesaplaşmak Halk Partisi’nin genlerine öyle sirayet etmiş ki hükümet milletin cenazelerini kıldırarak imamlar yetişsin diye açtığı imam-hatip kurslarına akaid, ahlak gibi dersleri koydu lakin Fıkıh dersini yasakladı. Halbuki namaz da cenaze de fıkıhın alt başlığıydı. Bununla İslâm’ın yaşanmasına olan öfkesini de izhâr etmiş oldu.

Millet Nezdinde Halk Partisi

1949’a gelindiğinde Halk Partisi yasakladığı din dersini, 4. ve 5. Sınıf talebeleri için velilerinin talebi doğrultusunda tekrar serbest bıraktı. Lakin yetkililerin İslâm’a olan adâveti tedavi kabul etmez bir halde olduğundan din dersini Cumartesi öğleden sonraya koydu. Tatil saatine ders yazdı. Buna rağmen din dersine öyle muhteşem bir teveccüh oldu ki, 414.477 öğrenciden yalnızca 2797 Müslüman, 3002 de gayri Müslim talebenin velisi din dersi istemedi. Bu da toplam sayının yaklaşık %1’ine tekabül etmekteydi. Bu oran din dersini yasaklayan Halk Partisi’nin millet cephesindeki karşılığıydı. Millet nazarında Halk Partisi %1 idi.

Menderes ve İslamî İlimler

Nitekim korktuğu da Halk Partisi’nin başına geldi. Millet İslâm noktasında atılan adımları samimi bulmadı, pansuman tedbir olarak gördü. Demokrat

Parti (14 Mayıs 1950) büyük bir zafer kazandı. Hükümeti de kurdu. Lakin bütün müesseseler Halk Parti zihniyetindeki insanların idaresindeydi. Bu yüzden Merhum Adnan Menderes istediği rahatlıkta adım atamıyordu. Başbakan olarak 1956'ta Konya'da verdiği beyanat onun Laiklikten din eğitimi ne nasıl bir değişim talep ettiğinin esaslarını belirlemektedir:

“Laiklik bir taraftan din ile siyasetin birbirinden ayrılması, diğer taraftan ise vicdan hürriyeti mânasına gelir. Din ile siyasetin ayrılması noktasında küçük bir tereddüde dahi tahammülümüz yoktur. Vicdan hürriyetine gelince; Türk Milleti Müslüman'dır, Müslüman kalacaktır. Evladına, gelecek nesillere dinini telkin etmesi, onun esasını, kaidelerini öğrenmesi, ebediyen Müslüman kalmasının münakaşa götürmez bir şartıdır. Hâlbuki mekteplerde din dersi olmayınca evladına kendi dinini telkin etmek ve öğrenmek isteyen vatandaşlar bu imkândan mahrum edilmiş olurlar. Bu mahrumiyet ve imkânsızlık vicdan hürriyetine uygundur denemez. Bu itibarla orta mekteplerimizde de din dersleri koymak yerinde bir tedbir olacaktır. Dinsiz bir cemiyetin, bir milletin payidar olabileceğine inanmıyoruz. En ileri milletlerin dahi din ile siyaseti ve dünya işlerini birbirinden ayırdıktan sonra ne derecelere kadar dinlerine bağlı kaldıklarını elbette biliyoruz.” (Vatan Gazetesi, 8 Ocak 1956). Aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı aldığı bir kararla ortaokullara din bilgisi dersi koymuştur.

Öğretmen Sorunu ve Din Dersi

HÜKÜM: Menderes'in bu talebi doğrultusunda yapılan değişiklik kâfi geldi mi? Allah'tan ve ahlâktan bahsetmenin yasaklandığı okullarda okuyup muallim olanlar yeterli seviyede din dersi verebildi mi?

KÂMİL ŞENOCAK: Bu noktada büyük bir eksiklik vardı. Özellikle köy enstitüleri daha önce de ifade ettiğimiz gibi Komünizma'ya adam yetiştirme çiftliği gibiydi. Burada yetişenlerin önemli bir bölümü İslâm'la mücadele halindeydi. Dini afyon olarak anlatırlardı. Bu bağlamda Demokrat Parti, önce köy enstitülerine ve öğretmen okullarına haftada iki saat olmak üzere din dersi koydu. Bunlar olurken kıyametler koparıldı. Demokrat Parti elbette halkın taleplerinde cevap verecek adımları atarken karşısında devletleşmiş bir Halk parti zihniyeti vardı. Bu onda haddinden fazla bir ihtiyat oluşturdu. Millet lehine bir düzenleme yaparken “Halkın talebi” diyerek muhalefetin gücünü kırmayı hedeflerdi. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, muallim okuluna din dersi konmasını Mecliste'ki konuşmasında (1952) şöyle müdafaa etmişti:

“...din dersleri mekteplerimizde seneden seneye artan bir randımanla öğretilmektedir. Çocuklarımızı lüzumu kadar din ve Müslümanlık bilgileri verilmektedir. Türk öğretmenlerinin, bu mevzuda büyük bir hassasiyet ve ciddiyetle çalıştıklarına inanıyorum. Eksikliklerin başında bugün muallim olarak vazife

alan arkadaşlarımızın muallim çıkarken din dersi görmemiş olması geliyor. Vatandaş inanmıyor, kendisi görmemiş, nasıl okutur? diye bir şüphe içindedir... Bu hususta aldığımız tedbir ile geçen seneden beri bizzat öğretmen yetiştiren müesseselere din dersi koyduk. Muallim mekteplerinde haftada iki saat din dersi okutmaktayız...”

Komünizma Fideliliği

Şehirdeki mekteplerde vazife yapan muallimler öğretmen okulunda, köy mekteplerinde görev alanlar ise ‘Köy Enstitüleri’nde okurdu. Her ne kadar köy enstitüleri zâhirde köy şartlarına uygun öğretmen yetiştirme gayesiyle kurulsa da bir cihetle ahlaksızlığı telkin ediyor, diğer cihetle ise Komünizma propagandası yapıyordu. DP, 1954 yılında Köy Enstitüleri’ni kaldırarak öğretmen okullarını birleştirdi.

Halk Parti’nin açtığı daha sonra ise sayıları ona çıkan İmam ve Hatip Kursları, hem sayı itibarıyla hem de 10 aylık müfredatıyla yetersizdi. DP halkın bu rahatsızlığını bildiğinden dolayı İmam-Hatip okulları açacağını vaad etti. 1951’de İmam Hatip okulu açtı. Daha sonra bu okul lise ile yedi yılda tamam oldu. Mezunlar İmam olarak istihdam edildi. Lakin DP, on yıllık iktidar hayatında ancak 19 tane İmam-Hatip okulu açabildi.

KUR'ÂN DERSİNİN YASAKLANDIĞI BİR İLAHİYAT

HÜKÜM: İlk İlahiyat Fakültesi'ni Halk Partisi bu gayelerle mi açtı?

KÂMİL ŞENOCAK: Her şey aslına döner. İslâm kaybettiği bütün noktaları geri almıştır. Yine öyle olacaktır. Halk Partisi İslâm'ın yenilmezliğini görünce hidayete erip İslâm'a hizmet etme yerine Cumartesi ashabı gibi Allah'a tuzak karmaya kalktı. İslâm'ı değiştirip ideolocylarına uyduracak adımlar attı. Sizin de ifade ettiğiniz gibi 1949 yılında Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak İlahiyat Fakültesi'ni açtı. Bunun üzerine Falih Rıfkı Atay, gazetesinde Halk Partisi'ni bu politikasını tenkid eden sert bir yazı kaleme aldı. Devrin Milli Eğitim Bakanı, Falih Rıfkı'yı makamına çağırıp şu meyandaki ifadelerle hem onu teskin etti hem de İlahiyatı açmalarındaki gizli planı deşifre

etti: “Falihciğim! Biliyorsun ki Komünizma en müessir müdafilerini Buharâda, Semerkant’ta din eğitimi veriyor görünerek yetiştirdi. Biz de bu okulda dinin değil sistemin müdafilerini yetiştireceğiz.” Nitekim Reis-i Cumhur İsmet İnönü, Fakülte’nin müfredatıyla bizzat ilgilenmiş, Millî Eğitim Bakanı’na; bu okulda Kur’ân-ı Kerim, Fıkıh gibi dersler okutulmayacak, psikoloji, sosyoloji felsefe gibi ilimler, her birinin başına “din” kelimesi eklenerek din sosyolojisi, din psikolojisi şeklinde tedris edilecek demiştir. Bu yüzden Ankara İlahiyat açıldığında müfredatında ne Kur’ân-ı Kerim ne de Fıkıh vardı.

Ankara İlahiyat, Kur’ân-ı Kerim okumasını bilmeyen din dersi öğretmeni yetiştirme projesidir. Teşbih-te hata olmasın Kur’ân-ı Kerim’in olmadığı bir İlahiyat etsiz kebaba benzer. Nasıl kebab etsiz olmuyorsa, İlahiyat da Kur’ân’sız olmaz. Lakin Halk Partisi İlahiyat açarsa böyle açar.

Kur’ân-ı Kerim, Tefsir, Hadis gibi dersler daha sonra DP tarafından müfredata konmuştur (1953). Ankara İlahiyat mezunlarının İslamî ilimler noktasında fevkalâde yetersiz olması milleti yeni arayışlara sevk etti. Bu bağlamda 1959 yılında bugünkü İstanbul İmam-Hatip’in Fatih’teki binasında İslâm Enstitüsü açıldı. Enstitüde İlahiyat’a göre daha fazla İslamî ilimler okutuldu.

MEDRESE HAYATIM

HAFIZLIĞA BAŞLIYORUM

HÜKÜM: Doğru ile yanlışın birbirine karıştırıldığı bu süreçte sizin İslamî İlimler tahsiliniz nasıl başladı?

KÂMİL ŞENOCAK: Çocukluğumda köylerde ilk mektep üç yıldır. Medreseden kalma binada üç yıl okuduktan sonra büyükannemin teşviki, babam ve amcamın kararıyla hafızlığa başladım. Ağabeyim ilk mektebin devamını okumuş ardından da Beşikdüzü öğretmen okuluna kaydını yaptırmıştı. Babam oradaki kız-erkek karışık ortamı ve Komünizma propagandasını görünce ağabeyimi okuldan aldı. Okullardaki ilhadî hareketlere kapılmam endişesiyle babam ve amcam beni ilk mektepten sonra okutmadı.

O zamanın çocukları şimdiki adamlar kadar iş yapar, ailesine destek olurlardı. Bizde de yer çok olduğundan insan gücüne ihtiyaç vardı. Buna rağmen

büyükannem ve amcam okumama mâni olur diye işe el sürmeme müsaade etmezdi.

Köyümüz Kavakpınar'ın Çapoğlu, Lologa, Manastır ve merkez olmak üzere dört mahallesi vardı. Çapoğlu Mahallesi'nde İdris Hoca adında bir zat vardı. Birkaç kişi onda gizli gizli hafızlık yapardı. Arapça yasaktı. Lakin Halk Partisi milletin DP'ye kayması endişesiyle Kur'ân-ı Kerim eğitimine çok fazla ses çıkaramıyordu. Babamın Samsun Çarşamba'da tuğla ocağı olduğundan okumamla Muhammed Amcam ilgilenirdi. Amcam Of çarşısında esnaftı. Yeri Müftülüğün altındaydı.

Çocukluk Sıkıntıları

Amcam beni Merhum İdris Hoca'ya götürüp, teslim etti. Ders takibi için de kendisine bir puantaj defteri verdi. Hoca da verdiğim dersleri puantaj defterine yazar, haftada bir köye gelen amcam defteri benden alıp kontrol ederdi.

Başta güzel okur, her gün ders verirdim. Sonraları nasıl olduysa bende bir soğukluk oldu. Okumayı bırakmaya karar verdim. “Bu hocada okumayacağım.” dedim. Bir haftada üç gün ders vermedim. Amcam Cumartesi akşamları geldiğinde benden defteri isterdi. Ders verdiğim gün hoca imza atardı. Böylece amcam ders ahvaline muttali olurdu. Ders vermediğim bir gün evin üst katında bir ambar vardı onun içine girip amcamdan saklandım. Gece boyu beni aradılar. Ev tahta olduğundan konuşulanları dinliyordum. Pazar günü de beni aramakla geçti. Nihayet acıktım, tur-

şu küpleri vardı. Onlardan yiyerek açlığımı giderdim. Fakat bu defa su ihtiyacı hasıl oldu. Korkudan ambardan su içmeye eve inemiyordum. O gece de öyle geçti. Amcam Pazartesi sabahı kahvaltı yapıp Of çarşısına inerken aramaya devam etmelerini evdekilere telkin etti. Konuşulanları duyduğumdan gittiğine vakıf oldum. Lakin geri dönebilir endişesiyle ambardan hemen çıkmadım. Bir müddet daha bekledim. Nitekim düşündüğüm gibi oldu. Amcam caminin yanından geri dönüp “Kâmil’den bir haber var mı?” diye sordu. “Hayır” cevabını alınca endişesi daha da arttı. Lakin dükkânı da açması gerekiyordu. Bunun üzerine, “Ben gideyim. Eğer onu bulursanız Hüseyin’le bana haber gönderin.” dedi. Kesin gittiğine kanaat getirince ambardan çıktım. Aşağıya indiğimde rahmetli annem mısır unundan hamur yoğuruyordu. Arkadan doğru gidip gözlerini tuttum. Hemen ben olduğumu anladı. Anneler çocuklarını kokularından da tanır. “Kâmil” dedi. “Buyur ana” dedim. “Oğlum iki gündür her yerde seni arıyoruz. Nerelerdesin?” diye çıkıştı. Lakin halinde ortaya çıkmam hasebiyle büyük bir sevinç vardı. “İşte buradayım ana” dedim. Neler konuştuklarını ona anlattım. Hemen meczub Hüseyin’i çağırıp “Kâmil bulundu.” diye amcama gönderdiler. Amcam Hüseyin’e iki buçuk lira verdi ki bize göre büyük paraydı. Ertesi Cumartesi amcam geldi. Telkinler neticesinde bir müddet daha aynı hocada okumaya devam ettim. Lakin okudukça tahsilden soğuyordum. Bu arada ders vermeme halim devam ediyordu.

SALİHA BİR KADIN

Yine bir gün hocadan ayrıldım. Lakin amcamdan çekindiğimden dolayı eve de gidemedim. Köyün çocuklarına katılıp “Kaban” denen tepeden aşağıya doğru yürüdüm. Tepenin inişinde Kasgar Musa denilen bir zatın evi vardı. Onun önünde çocuklar oynuyordu, biz de onların oyununa katıldık. Oyuna öyle hasret kalmışım ki, akşama kadar orada kaldım. Akşam oldu. Herkes evine gitti. Ben ortada kaldım. “Nereye gideyim?” diye düşünürken aklıma Manastır Mahallesi’nde amcamın oğlunun kayınvalidesi vardı. Ayşe Hala denen bu kadın saliha, zâhîde, âbide bir kadındı. Onun evine gitmeye karar verdim. Gittim, beni içeri aldı, karnımı doyurdu. Halime vakıf olduktan sonra “Evladım! Sen hiç endişe etme! Ben seni öyle bir hocaya göndereceğim ki yeniden okumayı çok seveceksin. Oğlum Hafız Mehmed’in hocasına seni götüreceğim.” dedi. Beni rahatlattı. Cumartesi

dükkânı kapatıp köye çıkan amcam gelince ilk olarak “Kâmil nerede?” diye beni sordu. Baktılar ve hiçbir yerde bulamadılar. Saatler ilerleyince amcam beni aramaya çıktı. Gece boyu aradı. Sabah hocaya gidip sordu. O da bugün ders vermedi. Arkadaşları Kabandan aşağıya doğru gittiğini gördüm dedi. Amcam söylenen istikamette beni aramaya devam etti. Sora sora Kasgar Musa’nın evine kadar gitti. O da “Yeğenin dün buradaydı. Lakin akşam olunca her halde Ayşe Hala’nın evine gitti.” dediler.

Amcam Ayşe Hala’nın kapısına geldi. Ben de “Burada olduğumu amcama söyleme!” diye ona rica etmiştim. Mübarek kadın “Benim evde olduğumu söylemese yalan olacak, söylese dayak yememden endişe ediyor.” Amcamı biraz daha oyaladı. Ondan dayak atmayacağına dair söz alınca “Kâmil burada. Lakin onu sana bir şartla veririm. Eski hocasına değil benim oğlumu da okutan Mehmed Rüştü Aşıkkutlu Efendi’ye götüreceksin.” dedi. Öyle ayrıldık, eve geldik. Amcam, Of’a Perşembe günü vaaz için çarşıya inen Aşıkkutlu hocamıza bu fakiri anlattı. “Olur” buyurdu. Ertesi Perşembe amcamla çarşıya indim. Mehmed Rüştü Efendi vaaz etti, arabaya binip köyüne gidecekken amcam beni alıp yanına götürdü. “Dört sayfa giden yeğenim budur. Lakin bu dayağa da alışmıştır. Dayaksız okumaz. Siz gereğini yaparsınız.” deyince Mehmed Rüştü hocamız, “Ben dayak vurmayı bilmem. Ona soralım eğer dayaksız okuyacaksa benimle gelsin. Yok eğer dayakla okuyacaksa -yanın-

daki bir talebesini işaret ederek- şu hocada okusun.” buyurdu. Hacı efendi “Ona soralım.” buyurdu. Ben de “Tabi ki dayaksız okumayı arzu ederim.” dedim. Beni yanına aldı. Uğurlu köyüne gittik. Ellili yıllarının başlangıcı böyleydi. Böylece tahsil hayatımda yeni bir sayfa açıldı.

HOCAM MEHMET R. AŞIKKUTLU

HÜKÜM: Medresede okurken nerede kalırdınız?

KÂMİL ŞENOCAK: O tarihlerde bugün olduğu gibi yurt binaları yoktu. Talebe köylünün evinde kalırdı. Ben de ilk yıl Uğurlu'nun yukarısında yer alan Tekoba Köyü'nde ikamet eden Halam'ın evinde kaldım. Eşi Harun dayım hâl adamıydı. Nakşibendi dervişi idi. Geçimini kalaycılıkla temin ederdi. Cebinde Risale-i Nur'ları taşır, her gittiği yerlerde onlardan okur, imamlar müsaade ederse kürsüye çıkar vaaz ederdi. Tekoba'dan Uğurlu'ya epey bir mesafe vardı. Her gün yolu aynı köyden merhum Mesut Orhan kardeşimizle kat eder medreseye giderdik.

Yağmur nasıl toprağa hayat verir; Aşıkkutlu Hocamız da talebe için yağmur gibiydi. Sözlerinde, bakışlarında hayat vardı. Ona mülaki olmak ruhumu teskin etti. Okuma azmim yeninden canlandı. Düzenli olarak ders vermeye başladım.

Uzak diyarlardan gelen talebe, çevredeki evlerde kalırdı. Her evde misafir odası olur, kapıları da dışarıya açılırdı. Dört beş kişi bir araya gelir bir evin misafir odasını kiralar onda kalırdı. Yemeklerini kendileri hazırlardı. Lakin ekmeği ev sahibi meccanen pişirir, verirdi.

“Ey Enişte Enişte!”

HÜKÜM: Talebelerle ev sahipleri arasında Hacıefendi’ye yansıyacak çapta sorunlar çıkar mıydı?

KÂMİL ŞENOCAK: Gelen talebenin önemli bir bölümü o günün şartlarında gizli gizli hafızlık yapmış, ilim tahsil etmenin çilesini çekmiş, bedel ödemiş, belli bir yaşa gelmiş arkadaşlardı. Edebli, kemalli insanlardı. Tabi talebenin müeddeb olmasında Hacıefendi’nin de büyük tesiri vardı. O güneş gibiydi. İnsan yanında kısa zamanda değişir, kalbini saran heva buzları erirdi. Benim yanında kaldığım sekiz on yıllık zaman içerisinde sadece şöyle bir hadise olmuştu: Ankaralı bir arkadaş, kalmış olduğu evin kızını sever. Kızı istetir. Aile vermeyince kızı kaçırrır. Ev sahibi de Hacıefendi’ye gelip “Buna sen sebep oldun. Bu adam böyleydi de neden onu medreseye kabul ettin!?” gibi ifadeler söyledi. Hacıefendi de sözlere çok üzüldü. Evlerde kalan bütün talebe zan altında kaldı. Köylü tedirgin oldu. Bir yıl sonra o talebe kayınpederi olan adamla sulh yapıp Of’a geldi. Hacıefendi’yi de ziyaret edip elini öptü. Tekrar

kaldığı yerden okumaya devam etmek istediğini söyleyince Hacıefendi “olmaz.” dedi. Üstadımız talebeye vurmaz, bağırmas, sadece nazar ederdi. Uygunsuz bir hareket yapanı çağırır, bir iki uyarır, talebe hatada ısrar ederse, “Hadi Evladım! Seni gönderelim de yerine başkasını alalım.” derdi. Ondan sonra araya bütün dünya girse de Hacıefendi o talebeyi asla kabul etmezdi. Herkes onu çok sever, bu halini bilir, kendisine dikkat ederdi. Talebe, “Aman Hacıefendi’yi üzmeylem, ona bir laf getirmeyelim.” hassasiyeti içerisinde hareket ederdi. Ankaralı arkadaş okuma talebinde ısrar edince ona şu şiiri inşad ederek karşılık verdi:

*Ey enişte enişte!
Hata ettin bu işte.
İlimde nasibini,
Başkalarından iste.*

Hacıefendi mi, Hocaefendi mi?

HÜKÜM: Dikkat ettim de sürekli Hacıefendi diyorsunuz, bunun özel bir sebebi var mı?

KÂMİL ŞENOC AK: O yıllarda hac yeni başlamıştı, hacca gidenler azdı. O da ilk gidenlerden olduğundan Of’ta herkes ona Hacıefendi derdi. Bizde öyle alıştık, hakkında konuşurken de “Hacıefendi” derdik.

Medrese

HÜKÜM: Hacıefendi dersleri camide mi, yoksa medresede mi okuturdu?

KÂMİL ŞENOC AK: Halk Partisi tek parti döneminin sonlarına doğru İslâm'la mücadelenin dozunu düşürünce belirli noktalarda Kur'ân Kursları açılmasına müsaade etti. Uğurlu'da Kur'ân Kursu hükmünde bir medrese vardı. Hacıefendi'nin medresesi o yıllarda resmiydi.

Medrese Osmanlı'dan kalma ahşap bir yapıydı. Çok feyizli bir mekandı. Cami tarafından içeriye girilir, büyük bir salon içerisinde bütün talebeler farklı halkalarda mütalaa ve müzâkere ederdi. O mekânda binlerce hoca yetişti. Maalesef ki bu bina daha sonra yıkıldı.

Yemekler Evinden Gelirdi

HÜKÜM: Hocaefendi'nin ders mesaisi nasıldı?

KÂMİL ŞENOC AK: Evi medreseye uzaktı. Sabah cemaate gelirse namazdan sonra tedrise başlardı. Gelemese sekiz gibi medresede olurdu. Hafızları, büyük talebeleri dinlerdi. Vakit kalırsa kendi de dinlerdi. Vaktinin önemli bir bölümünü tashih-i hurûfa ve aşere ilmine ayırırdı. 1951 yılında DP, Kur'ân-ı Kerim okutmanın önündeki manileri kaldırıncaya oluşan serbestlikle ulûm-u İslâmiyye de okutmaya başladı. Bizim gittiğimizde hocamız Arapça da okutmaya

başlamıştı. Halk arasında bir anlaşılamama durumu olursa ona başvururlar, tarafları dinler şeriatı göre çözerdi. Özellikle miras mevzuunda kendisine çok başvurulurdu. Akşama kadar dersler devam ederdi. Gün içinde misafirler gelir, yemek vakti ise ikramsız onları göndermezdi. Yemekleri de evinden alırdık. Ben gittiğimde naibi Murad Nuhoğlu'ydu. Bu işlerle o ilgilenirdi. Ondan sonra niyabet vazifesiyle bizi şereflendirdi. O yokken namazları kıldırır, evinden yemeği alır, sofrasını kurardım. Gece evine giderken de kendisine refakat ederdim. Sofrasına oturmaktan haya ederdik. O emreder, misafirle bizi de sofraya oturturdu. Günde bir iki defa kahve içer, kahvenin kendisini dinlendirdiğini söylerdi. Ocakta ona kahve pişirirdim, her defasında bize de ikram ederdi.

Sohbetler

HÜKÜM: Hocaefedinin ders dışında irşad faaliyetleri nasıldı?

KÂMİL ŞENOCAK: Of'un resmi vaiziydi. Her Perşembe Of'ta pazar kurulurdu. Köylü de ihtiyaçlarını karşılamak için çarşıya inerdi. Haliyle bir yoğunluk olurdu. Hacıefendi de Perşembe günleri Of'a iner, vaaz ederdi. Evi uzak olduğundan çarşıya gideceği zaman medresede kalırdı. Ben de kendisine refakat ederdim, Elhamdulillah yıllarca aynı odada kaldık. Cuma günleri de köyde vaaz ederdi. Cuma'ya doğru Kur'an-ı Kerim okumaları için hafızları ayarlardık.

Sonra o gelirdi. En son kim aşr-ı şerif okuduysa onun okuduğu âyetleri tefsir ederdi. Kur’ân-ı Kerim’e çok vakıftı. Her yerden tefsir edecek kadar Kelâmullah’a vukûfiyeti vardı.

Talebeye de sürekli vaaz verirdi. Bazen derste bir ibare geçer, ona dair bir hakikati nazara verir, metindeki bir âyet-i kerimeye dair konuşurdu. Lakin talebeye olan sohbetlerinde iki hususa çok riâyet ederdi: Birincisi mahza Allah rızâsı için konuşurdu. İkincisi talebenin ihtiyacı ne ise o bağlamda sohbet ederdi. Bu yüzden konuşmaları talebe üzerinde pek müessir olurdu. Allah Teâlâ’nın rahmeti onun ve tüm üstadlarımızın üzerine olsun.

Âlimler Zamana Şeref Verir

HÜKÜM: Bir âlim talebeleri irşad hizmetine nasıl hazırlamalı. Merhum Aşıkkutlu Hocaefendi bu noktada sizi tebliğ ve davete nasıl hazırlardı?

KÂMİL ŞENOC AK: Hacıefendi çok yönlü bir âlimdi. Kendisinden hem kıraat hem ulûm-u İslâmiyye okudum. O sadece okutmaz, okuduklarımızı nasıl tebliğ edeceğimizi, nasıl hayata taşıyacağımızı da bize gösterirdi. Nasıl vaaz hazırlayacağımızı, hutbe irâd edeceğimizi ondan öğrendik.

Hutbeyle Zihinler İstihaleye Uğrar

Köyde cemaat talebenin hutbeye çıkmasından rahatsız olur, “Hacıefendi! Bu hutbe oyuncak oldu. Biz

sizi dinlemeye geliyoruz. Siz ise talebelerinizi minbere çıkarıyorsunuz?” diye serzenişte bulunurdu.

Bizim oraların insanı ulemâya saygılıdır. Lakin konuşmada çok rahattır, aklına ne gelirse söyler. Hacıfendi ise sakinliği itibariyle hiç Oflulara benzermezdi. Bildiğini yapmaktan geri durmaz lakin halkla da polemige girmezdi. Milletin bu nev’i şikâyeti üzerine, “Burası aynı zamanda talebenin öğrendiklerini tatbik yeridir.” diyerek meselenin bir zaruret arz ettiğini onlara telkin ederdi.

Hacıfendi bana ilk hutbe okuma vazifesini verdiği 16-17 yaşlarındaydım. Okuyacağım hutbeyi İslâm harfleriyle bizzat kendi yazdı. Hutbe mevzu ise

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

“İnanıp da imanlarına herhangi bir leke/ihanet bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır.”⁵ âyeti kerimesi çevresinde örgüleşmişti. Bu âyet İslâm’ın sentez kabul etmediğinin izahıdır. Müslüman sadece İslâm’a inanacak. Onu başka anlayışların ya da inançların yedek parçası olarak görmeyecek. Üstad Necip Fazıl’ın ifade ettiği gibi “Ya hep İslâm ya hiç İslâm.”

Mezkûr âyet-i kerime bağlamında sentez kabul etmeyen bir imanın ne büyük tecellilere mazhar olduğunu, mü’mini bir anda nasıl meleklerle muhatap olacak bir makama yükselttiğini ifade noktasında -hutbemdeki- Cerîr b. Abdulah’tan ﷺ nakledilen şu rivâyeti arz etmek isterim: “Allah Rasûlü ﷺ ile yola

⁵ En’am, 6/82.

koyulmuştuk. Medine-i Münevvereden çıktığımızda bir süvarinin hızla bize doğru geldiğini fark ettik. Allah Rasûlü ﷺ, ‘Sanki bu süvari size geliyor.’ buyurdu. Adam bize kadar gelince selam verdi. Biz de selamına icabet ettik. Allah Rasûlü ﷺ adama, ‘Nereden geliyorsun?’ diye sordu. Adam da ‘Ailemin, çocuklarımın ve kabilemin olduğu diyardan.’ dedi.

-Peki nereye gitmek istiyorsun?

Adam:

-Allah Rasûlü’ne ﷺ ulaşmanın arzusu içindeyim.

Allah Rasûlü ﷺ, “Doğru yerdesin. Ben Allah’ın Rasûlü’yüm” deyince, adam:

-Ey Allah’ın Rasûlü! İmanın neleri ihtiva ettiğini bana öğretir misin? dedi. Allah Rasûlü de ﷺ ‘Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in O’nun Rasûlü olduğuna şehadet etmen, namaz kılman, zekat vermen, Ramazan orucunu tutman ve haccetmandır.’ buyurdu. Adam, ‘Bütün bu ifade buyurduklarını kabul ettim.’ dedi.

Daha sonra devesinin ön ayağı büyük farelerin açtığı çukura basıp devrildi, adam da yere yuvarlanıp başı üzerine düştü, vefat etti. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, ‘Adama yardım edin.’ buyurdu. Hemen Ammâr b Yasir’le Huzeyfe b. Yemân (r.anhüm) atılıp, adamı kaldırıp oturttu ve şöyle dediler: ‘Ey Allah’ın Rasûlü! Adam vefat etti.’ Bu iki sahabiden yüz çeviren Allah Rasûlü ﷺ onlara şöyle buyurdu: ‘Beni görmek için yollara düşen bu kişiden son anlarını

yaşarken yüz çevirmemi görüp de sebebini merak etmediniz mi? İki meleğin ağzına cennet meyvelerinden koyduğunu görünce anladım ki o aç bir halde ruhunu teslim etti.’

Allah Rasûlü’ne ﷺ ulaşmak için yollarda aç-susuz kalan bu sahabe için Efendimiz ﷺ şöyle buyurdu: ‘Vallahi bu kişi Allah Azze ve Celle’nin haklarında ‘İnanıp da imanlarına herhangi bir haksızlık bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır.’ buyurduğu kişilerdendir. Daha sonra Allah Rasûlü ﷺ, ‘Kardeşinizi alın’ diye emretti. (Râvi), biz de hemen onu alıp suyun olduğu yere götürüp, yıkayıp koku sürdük. Kefenleyip kabre taşıdık. Allah Rasûlü ﷺ de gelip mezarın kenarına oturdu. Defniyle bizzat alâkadar oldu, kabrini nasıl yapmamız gerektiği ile alâkalı bize emirler buyurdu.”⁶

Sünnet-i Seniyye ve sahabe hayatı, Kur’ân-ı Kerim’in Müslümanın şahsiyeti ile alâkalı tayin ettiği esasları beyân eder. Bu yüzden Hacıefendi de ilahi buyrukları sahabe şahsiyeti üzerinden anlayıp anlatmamızı isterdi. O zaman hutbe insanı modern zamanın dünyevileşen ikliminden alıp Saadet Asrının nuranî dünyasına taşır. İnsan, zihniyet itibarıyla istihaleye uğrayıp tepeden tırnağa Müslüman olur.

Uğurlu’daki camide çok hutbe okuyup namaz kıldırarak. Bizi geleceğe orası hazırladı. Talebe, irşad hiz-

⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, H. No. 19176-19177.

metnin ilk adımlarını öğrencilik sürecinde atmalı. Vaaz da eser telif etme de böyledir. İmam Nevevî gibi allâmeler talebelik yıllarında telife başlamıştır.

Hacıfendi'nin Mihrabında İmam Olmak

HÜKÜM: Medresenin camiinde namazları Hacıfendi mi kıldırırdı?

KÂMİL ŞENOC AK: Hanefiler imamlığa kıraati daha iyi olanın mı yoksa fıkhı daha derin olanın mı geçeceği noktasında ihtilaf etmiştir. Hacıfendi hem ilim de hem de kıraatte herkesten öndeydi. Her iki görüşe göre de mihraba onun geçmesi gerekirdi. Öyle yapardı. O olmayınca biz kıldırırdık.

Bir defa şöyle bir hâdis e olmuştu: Hacıfendi haftada altı akşam yatsıyı kıldırır istirahat için yarım saat mesafedeki evine giderdi. Ben de kendisine yol boyu refâkat ederdim. Bir gece giderken kendisine, “Hacıfendi sabah namazına gelir misiniz?” diye sordum. “Gelirsem kıldırım. Vaktin daraldığını anladığında sen geç kıldır. Beni bekleme.” buyurdu. Sabah namazında on kişi kadar bir cemaat olurdu. Onlar da o sabah “Vakit tamam oldu. Geç kıldır.” dedi. Geçtim. Birinci rekâtta Ankebut Sûresi'nin 39. âyetinden kırk beşinci âyetine kadar okudum. İkinci rekâta kalktım. Fatihâ'yı okudum. Kırk altıncı âyeti okurken Hacıfendi'nin mescide girdiğini fark ettim. Zira mescidin kapısını Allah Rasûlü'nün ﷺ emri ge-

reği اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ /Allah'ım! Rahmetinin kapılarını bana aç”⁷ duası ile açardı. Duayı da yüksek sesle okurdu. Bu sesi duyunca birinci âyetten sonra devam edemedim. Heyecanlandım, sanki bütün Kur’ân-ı Kerim hafızamdan silinip gitti. O halde devam edip namazı bitirdim. Namazdan sonra Hacıefendi ile medreseye geçtik. Kahvaltısını hazırlarken kendisine “Efendim! Akşam gelmezsem kıldır.” buyurdunuz, cemaat da “geç kıldır, vakit daraldı.” şeklinde konuşunca mihraba geçip, kıldırdım. Lakin siz içeri girince bütün Kur’ân silindi, hafızamdan.” dedim. “Kâmil Evladım! İçeri girdiğimi nasıl anladın?” diye sorunca “Sesinizden efendim!” dedim. Bunun üzerine “Kâmil Evladım! Burada İslamî hizmetin, davetin her şekline alışacaksınız. İlerleyen yıllarda âlimlerin olduğu meclislerde konuşacak, namaz kıldıracaksınız. Buradan başlayacaksınız. Kâmil Evladım! Bundan sonra kendini tam olarak namaza ver. Yer ve göklerin sahibi Allah Teâlâ’nın huzurunda olduğunu düşün. O zaman büyük olarak gördüğün her şey ve herkes Allah Teâlâ’nın azameti yanında küçülür, toz haline gelir. Daha o geldi, bu gitti diye heyecanlanmazsın!”

Halk Partisi’ne Aldanan Hocalar

HÜKÜM: Halk ile münasebeti nasıldı. O halka halk da ona nasıl bakardı?

KÂMİL ŞENOCAK: 1946’da Türkiye çok partili

⁷ Müslim, Hadis No: 713; Ebu Davud, H. No: 465.

hayata geçince Halk Partisi'nin İslâm'a bakışı değil, yaklaşımı değişti. Buna aldanan çok sayıda Müslüman, Halk Partisi'ne taraftar oldu. Bu yüzden ülkemizin en dindar bölgelerinden olmasına rağmen Of'ta Halk Partisi'nin oyları azımsanmayacak kadar çoktu. Hacıefendi'nin köyünün önemli bir bölümü de Halk Partiliydi. Bu yüzden siyasi duruşunu izhâr etmez, halkla tartışmazdı. Lakin bize Menderes'i sevdiğini ihsas ederdi.

Of havalisinde Halk Partililer de namaz kılar, hocalara hürmet gösterirdi. Fakat yörenin insanı mizaçları gereği çok rahat konuşur, bir âlime “Bu kafama yatmadı.” diyerek gayet rahat bir şekilde itiraz ederdi. Hacıfendi de ses çıkarmaz, anlayışla karşılardı.

1957 Seçimi ve Adaylık Teklifi

İlim adamları yanlışı doğru kalıbında sunmanın adı olan propagandadan uzak durmalı. Hacıefendi de politik gündemden uzak durur, halkı toparlardı. Hakkın safındaydı lakin herkes onu kendi partisinden zannederdi. 1957 genel seçimleri aday belirleme sürecinde bir gece yarısı medresenin kapısı çalındı. Bana “Kim olduklarını sor, tanıdıksa kapıyı aç.” diye emretti. Gelenler Halk Partisi'nin yöneticilerinden Hakkı ve Süleyman adında iki kardeş olduklarını söyleyince Hacıefendi içeri davet etmemi söyledi. Misafirleri içeriye aldım. Bana “Kâmil Evladım! Bize kahve yap!” buyurdu. Ocakta çalılarla tutuşturduğum ateşte bir taraftan kahve yapıyor diğer taraftan

da konuşulanları dinliyordum. Hoşbeşten sonra Halk Partililer, Hacıefendi'ye iki ay sonra 1957 seçimlerinin olacağını kendisinin liste başı olarak CHP'den milletvekili adayı olmasını çok arzu ettiklerini söylediler. Hacıefendi hiç düşünmeden uzun zamandır tedrisatla meşgul olduğunu, politikacı olması durumunda bu hizmetin akamete uğrayacağını, bunun da vebal olduğunu söyleyince, normalde namazlarını kılan bu Halk Partili iki kardeş, böyle bir vebale girmek istemediklerini, lakin seçimin kritik olduğunu, kendilerine yol göstermesini söylediler. Biraz sonra bir tanesi "CHP" ile mecliste daha güzel hizmet yapabileceğini ifade etti. Bu defa Hacıefendi orada tek kalacağını, bir oyunda bir hüküm ifade etmeyeceğini söyledi. Hacıefendi misafirleri kırmadan reddediyor, onlar da her itiraza bir gerekçe ileri sürüp ısrarlarına devam ediyordu. Nihayet Hacıefendi bu tekliflerini memnuniyetle kabul edecek hocalar bulabileceklerini söyleyince bu defa, "Biz herhangi bir hoca değil, sizin gibi halkın yüksek teveccühüne mazhar olan bir âlim istiyoruz ki Demokrat Parti'ye teveccühe mâni olalım. Millete, 'Hoca mı istiyorsunuz? İşte size en âlimi' diyelim." dediler. Bunun üzerine Hacıefendi, "Size istediğiniz çapta bir isim söyleyeyim, Sürmene Müftüsü Abbas Efendi... Halk Partili olarak bilinir. Ona gidin. O teklifinizi kabul eder." dedi. "Peki" deyip izin istediler. Hacıefendi "Sabaha kalın" dese de onlar "Seçime iki ay kaldı. Hemen Of'a inelim, Oradan Sürmene'ye geçip Abbas Efendi'yle görüşüp liste-

yi oluşturalım ve hemen Ankara'ya gönderelim, dediler. Halk Partililer Sürmene'ye gidip Abbas Efendi ile görüştü, listede birinci sıra olma şartıyla onu aday olmaya ikna ettiler. Seçime doğru listeler açıklandınca Müftü Abbas Efendi'nin listede gerilerde olduğu ortaya çıktı. Müftü çekileceğini söyleyince, Halk Partililer, "Hocam! Sizden dolayı Halk Partisi'ne büyük bir teveccüh var. Sizi gerilere daha çok vekil kazanabilmek için koyduk." dediler. Seçim yapıldı. Lakin Müftü vekil olamadı. Ortada kaldı. Altmış darbesinden sonra CHP, Sürmene Müftüsü Abbas Efendi'yi Trabzon İl Müftüsü yaptı.

Hocalar için darağaçları kuran, onları İstiklal mahkemelerinde yargılayan Halk Partisi, 1946'dan sonra ayakta kalabilmek için hocalara yöneldi. Bu insanlık tarihinin en derin din istismarlarından biridir.

Millet Mahkemeye Değil Ulemâya Giderdi

HÜKÜM: Bugün özellikle Doğu vilayetlerinde halk anlaşmazlığa düştüğünde mevzuları ulemâya götürüp, Şeriat'ta çözüm arar. Bu noktada o yıllarda durum nasıldı. Dâvaların karara bağlanması için Hacıefendiye gelinir miydi?

KÂMİL ŞENOCAK: Halkın üzerinde Dursun Efendi ve Hacıefendi'nin sözü, mahkeme kararlarından daha tesirliydi. Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi

“Sulhta hayır vardır.”⁸ Zira mahkemede kaybeden taraf öfkeyle, sulh meclisinde ise rızâ ile ayrılır. Mahkeme kararlarının insanları daha derin anlaşmazlıklara hatta vurgunlara sevk ettiği bir zamanda Hacıfendi köyden köye “sulh”a gider, arazi anlaşmazlıkları gibi mevzuları sühuletle çözerdi. Onun Şeriat’a vukufiyeti ve feraseti büyük olaylara mâni olmuştu. Trabzon dışından da insanlar fetvasına başvururdu. 1967 Adapazarı depreminde Akyazı Gazi Süleymanpaşa Cami büyük hasar görmüştü. Yerine şimdiki cami yapılacak lakin halk ihtilafa düşmüştü; Bir grup geliri camiye ait olacak şekilde caminin altına çarşı yapalım derken, bir grup da buna itiraz ediyordu. Neticede Hacıfendi’ye sordular. Hacıfendi de Hanbeli Mezhebi buna cevaz verse de evlâ olan caminin altına dükkân yapmamaktır, dedi. Zira bir yer mescid olunca; Allah Teâlâ’nın mülküne girer. Cenab-ı Hakk, اِنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ “Mescidler yalnız Allah’ındır.”⁹ buyurmaktadır. Allah’a ﷻ ait bir mülkte insanın tasarrufta bulunma hakkı yoktur. Fukaha, “cami/mescid” kelimesi mutlak olarak kullanıldığında sadece namaz kılınan yeri değil, caminin inşa edildiği araziyi semasıyla birlikte ihtiva ettiğini söylemektedir. El-Bahru’r-Râik’te mescidi idare eden kişilerin mescidin avlusuna dükkân yapmalarının caiz olmadığını belirtmektedir.¹⁰

⁸ Nisa, 4/128.

⁹ Cin, 72/18.

¹⁰ Zeynuddin bin Nüceym el-Mısri, *El-Bahru’r-Râik*, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 2013, V, 421 vd.

Fetavâ-i Hindîyye’de de kişinin mescidin altına ya da üstüne mescidin onarımı için gelir teşkil etmesi adına dükkanlar yapmanın caiz olmadığı belirtilmektedir.¹¹ Bunun içindir ki Allah Rasûlü ﷺ, mescitte ticareti nehyetmiştir.¹² Ancak bir yerde kişinin mülkünde -henüz vakfedilmeden- bir bina yapılırsa bunun bir katı da mescit olsa caizdir. Ya da vakfedilmeden önce kişi caminin giderlerini karşılayacak kimselerin olmaması, bunun için bir bütçe tahsis edilmemesi, yer darlığı sebebiyle başka yere dükkân yapılamaması gibi nedenlerden dolayı mescidin altına dükkân yapabilir. Önceden de bir cami yeri olan bu mekânda doğru olan çarşısız cami yapmaktır.” Halk, ittifakla fetvasını alıp, camiye ona göre yeniden bina ettiler.

Fukara Babası Bir Âlim

İlme aç olanlar gibi karnı aç olanlar da Hacıfendi’ye gelirdi. Uğurlu’da Mevlid adında bir meczub vardı. Acıktığında gelir, Hacıfendi karnını doyururdu. Mevlid bir gün medresenin kapısını açtı, ayakları dışarda olduğu halde eşiğe oturdu, “Hacıfendi yemek var mı? Çok acıktım.” dedi. Hacıfendi de “Kâmil! Bak bakalım dolapta ne var? Olandan Mevlid’e ikram eyle!” dedi. Baktım. “Hacıfendi tereyağı ile ekmek var.” dedim. “En güzel yemek. Yağı ekmeğin arasına koy, ikram et.” buyurdu. Hazırlayıp, verdim. Mevlid, ekmeği alınca, “Hacıfendi bu çayla iyi olur.”

¹¹ Heyet, *El-Fetavâ’l-Hindîyye*, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 2009, II, 408.

¹² Bkz. Ebû Dâvûd, H. No: 1079; Tirmizî, H. No: 322.

dedi. Hacıefendi, emretti, Mevlid'e çay da getirdim. Çayı alınca "Hacıefendi yemekten sonra kahve de iyi gider." dedi. Hocamız bu meczub, bu akıllı bakmazdı. Mevlid konuşur, o gülerdi. Yine öyle oldu. Elini yüzüne koydu, gülerken "Olur Mevlid Efendi olur, hele ekmeği ye! Kahve de içeriz." dedi. Kahveyi hazırladım hem Hacıefendi içti hem de halk arasında deli olarak bilinen Mevlid'e ikram ettim.

Hacıefendi Of'un bir köyünde Allah Rasûlünün ﷺ Medine-i Münevveredeki gönülleri cezbeden o mütevazi meclisini kurmuş hem talebenin sadrını ilim hem de fukaranın karnını ekmekle doyuruyordu.

Bafra'dan Gelen Un Çuvalı

HÜKÜM: Talebeleriyle münasebeti hakkında neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOC AK: Hacıefendi talebelerinin sıkıntılarıyla bizzat ilgilenir, uzaktan gelenlerle şaka-laşarak zor şartlarda rahatlamalarına yardımcı olur, moral verirdi. İmkânı nispetinde talebelerin iâşe ve ibatesiyle bizzat alâkadar olurdu. Evinde ekmek yaptırır, yemek pişirtir, talebeye meccanen ikram ederdi.

1950'li yıllarda yaşanan kıtlık döneminde, ekmek yapmak için un bulmak güç hale gelince millet, mısırsı koçanı ile öğütür öyle ekmek yapardı. Hacıefendi, bu zor şartlar altında dahi ekmeğini talebeleriyle paylaşmaktan kaçınmazdı.

Kıtlık zamanında bir gün bir talebe medreseye bir

kilometre kadar uzaklıkta bulunan Hocaefendi'nin evine ekmek almak için gider. Ekmeği alıp evden çıkarken mahalle sakinlerinden birisi kapıdan içeri girer ve Hocaefendi'ye, "Hocaefendi! Kendi köyünün çocukları aç dururken bu ekmeği öğrencilere nasıl verirsin?" der. Bunun üzerine Hocaefendi, hanımı Ayşe Anne'ye çuvalda kalan unu gelen köylüye vermesini söyler. Fakat hanımı, kıtlık sebebiyle bu emri yerine getirmede isteksiz davranır. Hocaefendi ikinci defa çuvaldaki unu vermesini söyler. Bunun üzerine Ayşe Anne, Hacıefendi'nin talebini yerine getirir. Köylü aldığı unla evden ayrılmamıştı ki kapıdan içeriye elinde zarf olan birisi girer. Hacıefendi zarfı açar bakar ki köye bir saat kadar mesafedeki Taşhan-pazarı nahiyesinden bir esnaf, şu notu göndermiştir: "Hacıefendi, Bafra'dan zat-ı âlînize bir çuval un geldi. Yed-i emin birisini gönderin de çuvalı gelsin alsın." Hacıefendi bu kez hanımına döner ve "Eğer o unu verirken zorlanmasaydın, belki de iki çuval un gelecekti." der.

Allah Teâlâ, merhum hocamızın Kur'ân-ı Kerîm'e hizmetteki ihlâs ve samimiyeti sebebiyle Of'un dağında ilim tahsil eden talebeleri yemeksiz, ekmezsiz bırakmadı. Zor şartlarda Kur'ân okuyan tâlib-i ilmi koruyup, muhtaç oldukları aşı-ekmeği çeşitli vesilelerle onlara ihsan etti.

Talebenin Mahcubiyeti

Öğrencileri, ondan gördükleri bu sıcak ilgi ve alâ-

kadan dolayı, olumsuz bir durum sebebiyle huzuruna çıkmaktan büyük hicap duyardı. Öyle ki oyun oynarken bile onunla karşı karşıya gelmeyi mahcupiyet sebebi sayar, bu nedenle oyun mahalline onun gelişini haber vermek üzere nöbetçi dikerlerdi. O ise, öğrencilerin yaşları veya öğrencilik gereği yaptıkları hata ve yaramazlıkları anlayışla karşılardı.

Talebe içinde zaman zaman çok tembellik yapıp dersini ihmal eden veya ciddî yaramazlıklar yapanları ikaz ederdi. Uyarılan öğrenciler aynı şeyleri tekrar yapınca yine ikazda bulunur, bütün bunlara rağmen talebe tembellik ve yaramazlıkta ısrar ederse, asla onu dövmez, fakat ona, “Sen memleketine dön; sana bu kadar okumak yeter. Ailenin işlerine yardım edersin veya baban seni başka bir mesleğe versin. Senin yerine de başka bir öğrenci alalım.” derdi. Mecbur edildiğinde ise sözlü hafif azarlamalarla yetinirdi. Bu tür ikazlar öğrenci için dayaktan çok daha etkili olurdu. Öğrenciyi geri gönderirken dahi ona lütufkâr davranır; böylece onun içinde, hocasının şahsında bütün hocalara, dolayısıyla da dine karşı oluşabilecek muhtemel kin ve nefretin önüne geçerdi.

Rüyadaki Sır

Haciefendi dersle ilgilenirken âdeta dünyadan kopar, bütün dikkatini ilme verirdi. Gün boyu okutmakla meşgul olduğu Kur’ân, gece rüyalarına da girerdi. Gündüz tâlim üzere okuttuğu âyetleri bazen rüyasında derste olduğu gibi okurdu. Medresede birlikte yat-

tığımız bir odada bir gece rüyasında ‘Hicr Sûresi’nden on beş âyeti tilâvet etti. Sabah olunca kendisine ‘Hocam! Gece falanca sûreyi okuyordunuz.’ dediğimde, mütevazî bir şekilde ‘İnsan gündüz ne ile meşgul olursa, gece rüyasında da onunla uğraşır’ demişti.’

İlginçtir ki, Hacıefendi’nin bu rüyada okuduğu sahifedeki bir âyette, Cenab-ı Hakk şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz O zikri (Kur’ân’ı) biz indirdik! O’nun koruyucusu da elbette biziz.”¹³

Kur’ân’ın 114 Sûresi içinden Hicr Sûresinin 9. ayetinin okunmasının büyük bir anlamı vardı. Adeta Hacıefendi rüyadaki bu tilavetiyle, “acaba bu sıkıntılı günler aşılır mı?” diyen talebelerine, Kur’ân’ın Allah’ın koruması altında olduğunu ve ezelden ebede kadar korunaklı muhkem bir kale gibi ayakta kalacağını ve sığınanları dalâletten koruyacağını haykırıyordu.

Tefsîrin Bereketi

HÜKÜM: Hacıefendi Fıkıh gibi Tefsir ilmine de vakıf mıydı?

KÂMİL ŞENOCAK: O, Kur’ân-ı Kerîm’in doğru okunmasına olduğu gibi, anlaşılmasına da ziyadesiyle önem verirdi. Aşere-Takrib ve Tayyibe tedrisinin yanı sıra diğer İslamî ilimleri de okuturdu. Kur’ân’ı okuyup anlama konusunda derin bir vukûfiyete sahipti.

Bir hac yolculuğunda Mekke’de vuku bulan şu hâ-

¹³ Hicr, 9.

dise onun tefsirdeki behresiyle alâkalı bir göstergedir: Hacıefendi, bu fakir ve bir başka talebesi, merhum Mustafa Kılıç Hoca ile, “İthâf” adlı Kıraât kitabı’nı almak için bir kitapçıya gittik. Kitapçıya hangi amaçla gittiğimizi söyleyince adam kızarak şöyle dedi: “Ardığınız kitap bizde mevcuttur; fiyatı ise 50 riyaldir. Yalnız siz Türkler’e hayret ettiğimi bildirmek isterim. Gelen-giden kırâat kitabı soruyor. Kur’ân’ın tilâvetiyle uğraştığınız kadar niçin tefsîriyle meşgul olmuyorsunuz?”

Hacıefendi gayet vakur bir şekilde:

- Efendim! Biz tefsir de okuruz, dedi.

Adam:

- O halde açacağım bir sahifeyi tefsir edin de göreyim. Hem tefsir etmede muvaffak olursanız kitapları size 30 riyalden vereceğim.

- Peki, aç bakalım.

Dükkan sahibinin açtığı yer Âl-i İmrân Sûresi’nin ikinci sahifesidir. Muhterem Üstad

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا / diye başlayan¹⁴ sahifeyi okuyup ortasına kadar tefsir eder. Hem öyle ki tefsir ettiği her kelimedede birkaç mesele izah etti. Şaşkınlığını gizleyemeyen kitapçı: “Efendim siz büyük bir âlimsiniz. Üçünüzün kitaplarını da otuzar riyale indirdim. Fakat yanınızdaki talebeleriniz de tefsir edebilirlerse fiyatı daha da indireceğim.” dedi. Bunun üzerine زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ diye başlayan âyeti¹⁵

¹⁴ Âl-i İmrân, 3/10-15.

¹⁵ Âl-i İmrân, 3/14.

tefsir eder. Kitapçı, fiyatı 20 riyale indirdi. Mustafa Efendi de sayfanın son âyetini¹⁶ tefsir edince adam kitapları 10 riyale düşürdü. Böylece kitapları onar riyal ödeyerek satın aldık.

Zeyd Niçin Ayakta?

HÜKÜM: Hocaefendi'nin insanlarla olan ilişkisinde ilminin yanında hangi yönü öne çıkardı?

KÂMİL ŞENOC AK: Hacıefendi, her mevsimde açan bir çiçek gibiydi. Bal arısı da konardı ona sinek de. Muhatabını asla küçük görmez, zemmetmezdi. Talebelerine gösterdiği sabır ve tahammülü halktan da esirgemezdi. Ders esnasında yanına gelip oturan, hatta bazen yatan köylülere hoşgörü ile muamele eder, onların olur olmaz, yerli yersiz itirazlarına kızmadan, sabırla karşılık verirdi. O sabır âbidesi bir âlimdi.

Hacıefendi, kitap bitirme esasına dayalı olan medrese usûlüne göre ders verir, malum kitapları sırasına göre okuturdu. Bir gün, bu eserler arasında önemli bir yere sahip olan Birgivî'nin "İzhar" isimli nahiv kitabından "Zeydun kâimun/Zeyd ayaktaadır." örnek cümlesi çerçevesinde mübteda ve haber bahsini anlatırken, zaman zaman yanına oturan ve bu örneği ezberleyen bir köylü, "Yahu hocam, bu Zeyd hep ayakta mı durur, hiç oturmaz mı?" deyince, Hacıefendi, "Evet efendi; bizim Zeyd her meselede olduğu gibi bu

¹⁶ Âl-i İmrân, 3/15.

meseledede ayakta durarak vazife görür.” demişti.¹⁷

Sakal ve Haddini Bilmeyen Bir Derviş

İstanbul’da Diyanet’e bağlı Haseki Eğitim Merkezi’nde Kırâat dersi okuttuğu yıllarda bir gün İsmailağa Camii’ne, talebesi Muhterem Mahmud Efendi’yi ziyarete gider. Şadırvanda rastladığı bir derviş, ona, sakalın fazileti ve nasıl olması gerektiğinden bahseder, sakalının kısa olması hasebiyle de onu azarlar. Hacıefendi bu cahil dervişe kızmak şöyle dursun onu tasdik eder mahiyette, “Efendi doğru söylüyorsun, sakal dediğin gibi olmalıdır.” der. Sonra bu derviş camiye girer ve Muhterem Mahmud Efendi’nin ders halkasına oturur. Bir müddet sonra Hacıefendi’nin geldiği Mahmud Efendi’ye haber verilir, hemen ayağa kalkar, büyük bir hürmetle hocasını karşılar, elini öper ve oturduğu yeri ona takdim eder. Bu duruma hayretle şahit olan derviş, Mahmud Efendi’nin karşıladığı, elini öpüp yer verdiği kişinin şadırvanda azarladığı şahıs olduğunu anlayınca utancından ne yapacağını bilemez. Namazdan sonra Hacıefendi’nin yanına yaklaşır, elini öper ve kendisini affetmesini istirham eder. Üstad bir baba şefkatiyle, “Efendi, söyledikleriniz doğru idi; sakalım uzun olsa daha iyi olurdu.” diye mukabelede bulunur.

¹⁷ Erbabına malumdur ki bir mesele anlatılırken verilen örnekler genelde aynı ya da birbirine yakın olur ki böylece bu örnekler kolay ezberlenir. Anlatılan mesele rahat anlaşılır.

Hafızlar Kur'ân-ı Kerîm'i O'ndan Öğrendi

HÜKÜM: Onun bu millete en büyük hizmeti nedir?

KÂMİL ŞENOC AK: Hacıefendi, Peygamber ahlâkını hayatına hâkim kılan bir ilim adamıydı. Ömrü boyunca, zor şartlar altında yılmadan, yıkılmadan Kur'ân-ı Kerîm hizmetine devam etti; Allah Teâlâ'nın kitabına vâris oldu ve vâris olacak binlerce talebe yetiştirdi. Bu talebelerin gayreti, onun nasıl bir âlim olduğunun şahididir. Onların hizmet ve himmeti Hacıefendi'nin kadr-ü kıymetine ve mânevi makamına işaret etmektedir.

Onun İslâm ve Kur'ân uğruna yaptığı hizmetlerin önemine dikkat çeken muhterem Mahmud Efendi, hocası hakkında şunları söylemektedir: “Biz ona öğrenci olmakla şerefleştirdiğimizde hafızdık, ama Kur'ân-ı Kerîm nasıl okunur, doğru dürüst bilmiyorduk. Ona gidene kadar birçok hafız يَسْتَعِينُوا يَسْتَعِينُوا بِعَاشُوا diye okurdu. Hafızlar, Kur'ân-ı Kerîm'i bihakkın doğru okumayı ondan öğrendi. Onun üzerimizde büyük emeği vardır.”

Muhterem Mahmud Efendi devamla şöyle demektedir: “Vefatından sonra bir gece onu rüyamda gördüm, başında büyük bir sarık, üzerinde Osmanlı cübbesi vardı. Bu durum beni ziyadesiyle memnun etmişti. Merhum Hocam, bu kıyafetiyle alâkalı ola-

¹⁸ Kehf, 18/29.

rak, ‘Kur’ân-ı Kerîm’e yaptığımız hizmetten dolayı Allah Teâlâ âhirette de bize bu sarığı hediye etti. Burada sarıkla dolaşacaksın, kimse karışamaz.’ buyurdu.” dedi.

Böyle de Oluyormuş

HÜKÜM: Anlattıklarınızdan hareketle şunu da söyleyebilir miyiz? Talebeleri ondan ilmin yanında sabır, tevazu, hilm gibi hususiyetleri de alırdı?

KÂMİL ŞENOC AK: Aynı yağmurdan beslenen toprağın ve tohumun kalitesine göre istifade değişik olur. Hacıefendi millet için yağmur gibiydi. Herkes istidadı çerçevesinde ondan istifade etti. Kur’ân-ı Kerîm tedrisatının serbest olduğu yıllarda da imkanlar kısıtlıydı. Bir hoca yüz talebeyi okutmak zorunda kalırdı. Sınıf geçme gibi bir durum olmadığından hocanın bir müeyyidesi yoktu. Bir hoca hem ders verecek hem takip edecek hem talebenin iâşe ve ibatesiyle uğraşacaktı. Zaman zaman zecri yollara başvurular olurdu. Talebe takdir ile ikaz edilirdi. Bir gün bir talebesi Hacıefendi’yi ziyarete geldi. Kendi tedrisatıyla onunkini bir daha mukayese etti. Onun gibi dayaksız bir eğitime karar verdi. Köyüne döndü. Aradan birkaç hafta geçti. Baktı ki talebe hem söz dinlemiyor hem de ders vermiyor; idareyi kaybetti. Bunun üzerine kendi kendine şöyle dedi: “Ey Filan! Sen önce Hacıefendi gibi muhlis bir âlim ol! Ondan sonra dayaksız bir

tedrise başla!” Hacıefendi hâl adamıydı. Bu yönüyle herkesin yapamadığını yapar, haliyle talebe üzerinde çok tesirli olurdu.

Dersiâm Talebe Olur mu?!

HÜKÜM: Sizin okuduğunuz yıllarda Of'ta başka kimler ders okuturdu?

KÂMİL ŞENOC AK: Dersiâm Dursun Efendi, Çale köyünde ders okuturdu. Onun ders halkasından çok hoca yetişti. Karadeniz'in en büyük âlimi o idi. Hasan Efendi de Hopşara da okuturdu. Hasan Efendi ara ara Hacıefendi'yi ziyarete gelirdi. Bir defa ders okurken Hasan Efendi teşrif etti. Hacıefendi de dersi takrir etmeyi ona teklif etti. Hasan Efendi “Efendim! Biz dinlemeye geldik.” dedi. Ders bitince Hacıefendi'den izin alıp, hocamızın kıymetini bilmek ve zamanı iyi geçirmek noktasında nasihatlerde bulundu. Uykusuz geceleriniz olursa, hedefinize ulaşırsınız. Tâlib-i ilim keyfe değil, çileye talip olmalı.” dedi. Dursun Efendi ile Hacıefendi'nin karşılıklı talebelik hocalık durumu vardı. Dursun Efendi serbest kalıp da Of'a dönünce Uğurlu'ya geldi, Hacıefendi'ye, “Biz dersiâm olduk. Lakin kıraatte eksiğim var. Senden kıraat okuyayım.” Hacıefendi bu ilim dağının derin tevazusu karşısında taaccub etti. Ona “Hocam” diye hitab ederdi. Dursun Efendi bir kış Uğurlu'da kaldı. Hacıefendi'den kıraat okudu; Hacıefendi de ondan yüksek dersleri tahsil etti. Onların bu hali talebe-i

ulûma örnek olmalıdır. Mütekebbir ile utangaç ilim tahsil edemez. Dursun Efendi o halde geldi kıraat okudu. Hacıefendi de ulûm-u İslâmiyye'de ona talebe oldu. Allah Teâlâ Ehl-i Sünnet ulemâsının muazzez yoluna bizleri varis kılsın.

Birinde Celal diğ erinde Cemal Sıfatı Tecelli Etmişti

HÜKÜM: Siz Dursun Efendi'den Okudunuz mu?

KÂMİL ŞENOC AK: 1950'den önce arkadaşlarla Çaleke'ye gezmeye giderdim. O zamanlar gizli gizli okuturdu. Bir defa dağ yollarından, patikalardan okumaya gelen çocuklar yolda birleşti. Gizlilik kuralını unutup güle oynaya okumaya gidiyordu. Talebeleri toplu halde evine doğru ilerlerken görünce yüksek sesle uyardı. Herkes dağıldı. Onun önceden ikazlarını bilmediğimden bir ben ortada kaldım. Jan darma görse bir daha asla müsaade etmez, Dursun Efendi'yi de alıp götürürdü. O götürülmekten değil, talebenin dersten mahrum olmasından endişe ederdi. Dursun Efendi çok vakarlı aynı zamanda da çocuklara karşı çok şefkatli bir zat idi. Hacıefendi'de sanki Allah Teâlâ'nın cemal sıfatı onda ise Celal sıfatı tecelli etmişti. İcazete kadar bütün ilimleri bir cihetle de Dursun Efendi'ye talebe olan Hacıefendi'den okudum. Lakin Dursun Efendi'yi de ziyaret eder, pek müfid nasihatlerini dinlerdim.

Ara Noktası

HÜKÜM: İcazetinizi nasıl aldınız?

KÂMİL ŞENOC AK: Eğitimde asıl olan ilmin müşâfehe yoluyla yani âlimlerden bizzat işitilerek alınmasıdır. Aksi takdirde ilim -belki bazı konularda bilgi sahibi olmakla beraber- “zarûriyyât-ı dîniyye”-den habersiz, ilmî emanet ve ehliyetten yoksun insanların elinde oyuncak olur. Böylece “yarım hoca” diye tabir edilebilecek kimseler, insanların dimağlarına ilim diye cehaleti zerk ederler. Bu nedenle, tıpkı insanların nesepleriyle bilindiği ve neseplerin meşruiyeti nikâhla korunduğu gibi ilimde de nesep sistemi vardır ve meşruiyeti “icâzet” ile kayıt altına alınır. Bir hocanın muciz (icâzet veren) olabilmesi için mucâz (icâzet almış) olması gerekir. Hele bu ilmin konusu Kur’ân-ı Kerîm olursa icâzetin önemi daha da artar. Çünkü Kur’ân, tilâvetiyle ibadet olunan “vahy-i metlûv” bir kitaptır ve anlamı bozulacak şekilde okunması ibadeti ifsat eder. Bu ise insanı, yaratılışının gereğini hakkıyla ifâ etmekten alıkoyar. Bu nedenle eski âlimlerimiz, “Kur’ân’ı kendiliğinden öğrenenlerden almayınız!” buyurmuştur.

1960’ta Uğurlu’dan ayrıldım. Samsun’a geldim. Lakin bedenim medreseden ayrıldı. Aklım, ruhum hep oradaydı. Hocama sormadan adım atmazdım. Sürekli mektuplaşırdık. Usanmadan, üşenmeden her mektubuma mufassal cevaplar yazardı. Çok iktisatlı idi. Zarfı ters çevirir ikinci defa kullanırdı. Bütün mektuplarını sakladım. Kütüphanemi naklettikten sonra

o mektupları bir daha bulamadım. Her yıl da kendisini ziyarete giderdim. Zaman zaman o da Samsun'a gelir, hanemizde misafir olurdu.

Hacıefendi'nin Hâl Tercemesi

Üstad, 1901 yılında Of'un Uğurlu Beldesinde dünyaya geldi. İlk tahsilini, 40 yıl dönemin Maarif Vekâleti (Millî Eğitim Bakanlığı) bünyesinde öğretmen olarak hizmet veren babası Ahmet Cemaleddin Efendi'den yaptı. Hafızlığını köyünde yaptıktan sonra, Arapça ve İslamî ilimler tahsilinin önemli bir bölümünü yine köyünde, yörenin meşhur âlimlerinden Çalıkzâde Tahir Efendi (v.1924), Kâsımzâde Hasan Efendi ve İstanbul Dârulfünûn dersiâmlarından "Çalekli Hacı Dursun Efendi" diye bilinen Dursun Feyzi Güven'den (v.1977) yaptı. Vârisler arasında mal taksimini ve verâset intikalini konu edinen Ferâiz ilmini Uğurlu'da 30 yıl müderrislik yapan Paçanlı Bakkalzâde İsmail Efendi'den öğrenip icâzet aldı. İmtihanla köyündeki Dâru'l-Hilâfe medresesinin dördüncü sınıfına kaydoldu. Altıncı sınıftayken Tevhid-i Tedrisat kanunuyla birlikte medreseler lağvedilince, yarıda kalan tahsilini yukarıda mezkûr Dursun Efendi'den özel olarak Tefsîr, Hadis, Fıkıh, Akâid, Kelâm ve Meânî gibi dersleri okuyarak ikmal etti.

Merhum Üstad, 1930 yılında İstanbul'a giderek Sirozlu Hacı Hafız Ahmed Şükrü (v.1932) ve bu zatın "kesik bacaklı" lakabıyla tanınan yeğeni Hafız İsmail Hakkı Bayri (v.1972) ile Varnalı Hocaşâde Hafız

Ahmed Hamdi Hocaefendilerden Aşere-Takrib ve Tayyibe ilimlerini okuyup icâzet aldı. 1932 yılında Of'a, köyüne döndü ve Of müftülüğünün şifahi izni ile Kur'ân tedrisatına başladı. Bu izin, 1936 yılında dönemin Diyanet İşleri Başkanı Rifat Börekçi imzasını taşıyan bir belgeyle resmiyet kazandı. Bu belgeye dayanılarak açılan Kur'ân Kursunda talim, tashîh-i hurûf ve mehâric dersleri verdi, çok sayıda hafız yetiştirdi. Bunlar arasında durumu müsait, istekli ve kabiliyetli olanlara Aşere-Takrib ve Tayyibe dersleri okuttu. Bununla da yetinmeyip Tefsîr, Hadis, Fıkıh, Akâid gibi "âlî" ilimler ile Sarf-Nahiv gibi âlet ilimlerine dair ders halkaları oluşturdu. Ayrıca, Ferâiz ilmi'ne derin vukûfiyetinden dolayı bu alanda haklı bir şöhret kazandı. Bu durum, özellikle 1950'li yıllarda yapılan müftülük ve vaizlik sınavlarında Ferâiz konusunda çokça soru sorulması sebebiyle bu alanda vazife yapmak isteyen birçok adayın yine onun rahle-i tedrisinden geçmesine vesile oldu.

Diğer taraftan merhum Üstad Aşikkutlu on yıllarca Of'ta vaaz ve irşad hizmetinde bulundu. 1941 yılında Ahmet Hamdi Akseki imzasını taşıyan bir yazıyla atandığı Of vaizliği görevine 1976 yılında bu görevden emekliye ayrılmasına kadar devam etti.

Merhum Aşikkutlu, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 1968 yılında Türkiye'de ilk defa açılan Aşere-Takrib ve Tayyibe İhtisas Kursu'nu kendi gayretleri ve köylüsünün katkılarıyla Uğurlu'da başarıyla gerçekleştirdi. 1974-1975 yıllarında Ankara'da, 1976-

1979 yılları arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde açılan benzer ihtisas kurslarında Aşere-Takrib ve Tayyibe dersleri okuttu. Ömrünün sonuna kadar İslâm ve Kur'ân hizmetine devam etmeye azmeden Üstadımız, İstanbul-Haseki'deki Kırâat ihtisas kursunda yeni bir dönemin hazırlıkları ile meşgul iken 28 Ağustos 1980 Perşembe günü tedavi maksadıyla Trabzon'dan İstanbul'a götürülürken uçakta rahmet-i rahmana kavuştu. Allah rahmet eylesin.

Merhum Aşikkutlu, başta Kırâat ilmi olmak üzere okuttuğu gerek âlet ilimlerin gerekse âli ilimlerin icâzetini zamanının ehil hocalarından almış “mücâz” bir Üstad idi. Bu icâzet yetkisine dayanarak sayısı binlerle ifade edilen talebelerinden hak edenlere derecelerine göre kurs diploması veya icâzetnâme vermiştir. Özellikle Kur'ân kırâatinde mahir olan bu diplomalı veya icâzetli talebeler, Kur'ân okuma ve okutmada ciddi sıkıntı yaşandığı dönemde ve sonrasında tilâvetin hakkını vererek güzel Kur'ân okuyan birer “fem-i muhsin” hocalar olarak ülkenin dört bir tarafında sessiz sedasız büyük hizmetler ifâ ettiler; Allah Rasûlü'nden ﷺ asrımıza kadar devam eden Kur'ân kırâatini doğru bir şekilde hafızalara nakşederek günümüze taşıdılar.

Cenab-ı Hakk “Seçtiği kullarını Kitab'a (Kur'ân'a) vâris kıldı.”¹⁹ Hayırda yarışan bu kullar, ömür boyu Kur'ân'a nasıl daha iyi hizmet edebiliriz, mücadelesi içinde oldular. Bunu yaparken de bütün bir insanlığa

¹⁹ Fâtır, 35/32.

Kur'ân'ı öğretmekle memur kılınan Allah Rasûlü'nü ﷺ rehber edindiler, O'nun talim ve terbiye usûlü neyi, nasıl gerektiriyorsa onu benimseyip tatbik ettiler.

H. Âişe'ye (r.anha), Efendimiz'in ﷺ ahlâkı sorulduğunda, "Onun ahlâkı Kur'ân'dı."²⁰ buyurmuştu. Allah Teâlâ'nın Kur'ân'a dolayısıyla da Sünnet'e vâris kıldığı o ulu hocaların ahlâkının da Kur'ân'a uygun olması gerekirdi. Çünkü onlardan, Efendimiz'in ﷺ siretinde "fenâ" olup ondaki güzel vasıflarda "bekâ" bulmaları beklenirdi. Merhum Aşikkutlu hocamızın hayatına bakıldığında da gerçekten onun Kur'ân'la bütünleştiği ve Allah Teâlâ'nın Kur'ân'a vâris kıldığı kullar arasında olmayı hakettiği görülmektedir.

Kimi makamla şereflenir kimi de makama şeref verir. Kur'ân'la, Sünnetle şerefyâb olan ulemâ yaşadığı çağa da içinde olduğu mekâna da şeref verdi. Kudema bezmine âhirde gelen Hacıefendi de hem yaşadığı mekâna hem bizlere şeref ikram etti. İzzetini kaybeden Millet-i İslâm muhteşem zamanlara İslâm'la şerefyâb olan ulemânın mirasına sahip çıkınca dönecek.

²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, H. No: 24601.

MEZUNİYET

HÜKÜM: Medreseden nasıl ayrıldınız?

KÂMİL ŞENOCAK: Mehmed Rüştü Aşıkkutlu hocamızın yanına hafızlık yaparken gitmiştim. Huzurunda hafızlığı ikmal ettim, Aşere, Takrib, Tayyibe ve İslamî ilimler okudum. Uğurlu köyünde sekiz-dokuz yılını geçti.

Ramazan-ı Şerif'te medresede ders olmaz, talebe irşad ve mukabele için Türkiye'nin farklı bölgelerine dağılır, hizmet ederdi.

Samsun'da tuğla ocağı olan babam zamanla oradan yer alıp, ev yapınca validemi ve kardeşlerimi de Of'tan alıp Samsun'a götürdü. Bu yüzden ben de Ramazan-ı Şerif'te Samsun'a gider, teravih kıldırır, sohbet eder, mukabele okurdum. Babam Dursun Ali Şenocak çok cömert ve iyi bir Müslümandı. Fakat biraz sertti.

Çok kazanır, çok infak ederdi. Mevcut parasıyla bir yer aldıysa alır aksi halde para biriktiremezdi. Ya infak

eder ya borç verirdi. Yanına müsaadeyle girer, çıkar-
dık. Of'tan Samsun'a çalışmaya gelenler günlerce evi-
mizde misafir olur, ağabeyimin hanımı onlarca kişiye
her gün yemek yapardı. O yıllarda pek çok evde ben-
zer manzarayı görebilirdiniz. Evlerde kapıları dışarı-
ya açılan misafir odaları vardı. Misafirsiz gün olmaz,
bazen de sayısı onu bulurdu. Babam iftarda erkekler
tarafında üç dört tane sofra kurar, yoldan geçenle-
ri çağırırdı. Bir akşam yemekler dağıtıldı, misafirler
oturdu, ezanı beklerken pencereden üç kişinin daha
geçtiğini gördü. Bana "Git onları da çağır!" dedi. Ben
de babamı yılda bir defa görüyor, diğer üç kardeşim
kadar mizacını bilmiyordum. Kulağına eğilip "Baba
sofrada yer kalmadı." deyince, eliyle beni uyarıp, "Git
çağır. Nimetin de kulların da sahibi Allah Teâlâ'dır.
Bilmiyor musun?" dedi. "Gittim." Adamlar ellerinde
pide misafirliğe gidiyormuş. Davet ettim. "Biz de fa-
lana gidiyoruz, gelemeyiz." deyince ısrar ettim, "Ba-
bama meseleyi anlatamam. Lütfen gelin." dedim. Biri
gitti, diğer ikisi geldi.

Yine bir Ramazan-ı Şerif'te Samsun Merkezdeki
Büyük Cami'ye gidiyor birkaç hafızla birlikte muka-
bele okuyorduk. Bir gün bizim Oflulardan bir esnaf
hafızlara yüklü miktarda para dağıttı. Sırası gelene
nereli olduğunu soruyordu. "Bana da sordu?" "Of"
dedim. Babamı sordu. Tanıdığını ifade etti. Eve ge-
lince merhume anneme "bugün bize çok para ver-
diler." dedim. Meğer o an babam salondan geçerken
sesimi duydu. Çağırdı. Ne kadar aldığımı sordu.

Sonra da öfkeyle “Ben Allah’ın kelimasını parayla oku diye mi seni hafız ettim? Bu iş bitti. Bir daha mukabeleye gitmiyorsun.” dedi. Babama itiraz şöyle dursun mazeret dahi beyan edemezdik. Ömer dayı adında samimi bir arkadaşı vardı. Ona gittim, meseleyi anlattım. Onu kırmazdı. Eve geldi. Babama uzun süre yalvardı. Nihayet bir daha para almamak üzere mukabeleye devam etmeme izin verdi.

1959 yılının Ramazan-ı Şerif’ine birkaç gün kala yine Samsun’a geldim. Köyümüz olan Engiz’e iki kilometre uzaklıkta olan Muşta kasabasındaki camide Ramazan vazifesine başladım. İftarlarda babamla birlikte oluyordum. Babam ise teravih namazını Ballica merkezde kılıyordu. Ramazan’ın 21. gecesi teravihi kılıp eve geldi. Biraz oturduktan sonra bir miktar baklava yedi. Sahura doğru yattı. Biraz sonra öksürerek kalktı. Ayakta duramıyordu. Araba ayarladık. Kâtib ağabeyim Amcaoğlumla onu Samsun Merkeze götürdü. Memleketten arkadaşı Hasbi Şişik’in evinde ruhu- nu teslim etti. Vefat ettiğinde 47 yaşındaydı. Bu hâdis e beni derinden etkiledi. Dünyanın bir gölgelik oldu ğu- nu o an bütün açıklığıyla gördüm. Evin önünde namazını kılıp yolun karşısına defnettik. Bir müddet sonra tekrar Of’a medreseye döndüm. 1960’a kadar Uğurlu’da “Hocam tamam” diyene kadar okumaya devam ettim. İcazet alıp, Samsun’a döndüm. Babamın defnedildi ği, daha sonra Kur’ân Kursu ve İFAM külli- yesi yapılacak yerde bir cami inşaatına başladık.

MENDERESLİ YILLAR
(1950-1960)

ADNAN MENDERES'İN HALİ MİKROBA MERHAMETİN HASTAYA İHANET OLDUĞUNUN RESMİDİR

HÜKÜM: Talebelik yıllarınızda milletin umut bağladığı lakin aradığını bulamadığı yahut bulduğu millet ya da devlet adamı olarak kimleri hatırlıyor-sunuz?

Mareşal

KÂMİL ŞENOCAK: Bu konuda Mareşal Fevzi Çakmak'ı zikredebilirim. Asker olan babası Medine-i Münevvere'de vefat etmiş, subay kardeşlerinden biri Balkan Harbi'nde diğeri Çanakkale'de şehit düşmüş, bir diğeri kardeşi de Harbiye'de vefat etmişti. Büyük Doğu Mimarı Necip Fazıl'a sahib-i tertib olduğunu söyleyen bu büyük askere üstad, "Keşke hiçbir vakit namaz kılmamış olsaydınız da insanda tek vakit namaz bırakmayacak ve hepsini birden silip süpürecek katlanışlar içerisinde olmasaydınız." meâlinde bir karşılık vermişti.

Hesaba Çekin

Mareşal bir defasında Üstad’a “Ah Necip Fazıl, senin şu Müslümanlık tarafını nasıl takdir ediyorum, bilmezsin!” deyince Üstad 20 yıl ordunun başında bulunmasına rağmen bütün yapılanlara seyirci kalan, rızâ gösteren yahut da yapılanları görmemezlikten gelen Mareşal’e şöyle mukabelede bulunur: “Paşam! Benim Müslümanlık tarafımı takdir edeceğinize kendi Müslüman tarafınızı hesaba çekseniz daha iyi olmaz mı?”

Mareşal ve İnönü

Üstad’a göre Mareşal namaz kılan, namaz kılanları uzaktan seven fakat İslâm’a karşı işlenen cinayetlere sessiz kalan biridir. Mareşal, Üstad’ı “Dikkat et, açık söylenenleri kulağı duymaz ama gizlileri işitmede pek mahirdir.” diyerek İsmet İnönü’nün hilelerine karşı uyarır, lakin vaktinde ona karşı da tek bir hamlede bulunmaz.

Üstad, Genelkurmay’da ziyaret ettiği Mareşal’i -İsmet İnönü’nün daha sonra Menderes’e karşı yaptırdığı darbeden önce- hukuki yollarla İnönü’nün ifsadına dur demeye çağırır. Bu noktada Üstad “Benim Gözümde Menderes” adlı kitabında Mareşalle aralarında geçen konuşmayı şu ifadelerle nakletmektedir:

“Ben Yeniçeri değilim!”

“Evet, Mareşal... Hocayken kısa bir müddetle çağrıldığım ikinci askerliğimden döndüğüm zaman Genel Kurmay’daki odasında beni perhiz yemeğini

paylaşmaya davet ediyor ve önünde kocaman bir yoğurt kâsesi, bana memleket görüşümü soruyor.

-Feci, diyorum; tam bir fikir ve ahlâk buhranı içindeyiz. Üstelik umumî idare plânında, insanı en basit idrakten bile mahrum kılıcı bir (psikoz – cinnet) hali... Bir İsviçre gazetesi, Türkiye’de ihtilâli gerektirici bütün şartların mevcut olduğunu yazıyor ve buhrânı ne idarî ne iktisadî ne askerî ne içtimaî ne bir şey, sadece hastalık çapında ruhî olarak gösteriyor. Memlekete girmesi yasaklanan bu gazeteyi herhalde biliyorsunuz.

Mareşal, elinden yoğurt kaşığını bırakıyor, göz yaşları posbıyığının üzerine düşmek üzereymiş gibi bir hal alıyor ve (bas) sesinin düşük ve inlemeli tonuyla:

-Ben ne yapayım, diyor, ne yapabilirim? Orduyu devlet ve milletin bu hali üstüne nasıl çıkarabilirim? Cemiyetin gidişini nasıl düzeltebilirim?

Mareşalle aramdaki mahremiyete güvenerek canımı dişime takıyor ve yakaladığım fırsatı en gözü kara şekilde değerlendirmeye kalkıyorum:

-Bizzat orduyu harekete geçirerek, devlete müdahale ederek, devlet idaresini ele alarak...

Mareşal, bu sesin, duvarlar ve duvardaki portreler tarafından duyulup duyulmadığına bakar gibi gözlerini sağ ve sol taraflarda gezdirdikten sonra, tok ve biraz da küskün, cevap veriyor:

-Ben Yeniçeri değilim!

Hemen yetiştiriyorum:

-Unutmayın ki Yeniçeriliği kaldırmak için bile bir kerecik Yeniçeri olmaya mecburiyet vardır. Sizin, başını yiyemediğiniz adam bir gün yine sizin başınızı nasıl yer, görürsünüz!

Öyle olmadı mı; bir aralık Cumhur reisliği hatıra gelmişti diye Mareşali, yaş haddini bir saniye geçer geçmez, kulağından tutup atmadı mı İnönü?..”

Mareşal’ın Cenazesinde Bir İlk

Bütün bu sessiz kalışlarına rağmen millet onu Müslüman bir asker olarak sevdi. Cenazesine (12 Nisan 1950) 150 binden fazla mümin katıldı. Sadece Ankara’dan İstanbul’a cenaze için 1200 talebe gitti. Müslüman gençler resmî törene karşı çıkıp yasak olmasına rağmen Ezan-ı Muhammedîye okudu. Mareşal’in yaşarken yapmadığını gençler cenazesinde yaptı, İstanbul sokakları yıllar sonra tekbir sesleriyle inledi. Cenazeden sonra çok sayıda genç tutuklandı. İnkılapların ve yasakların ardından mahşeri kalabalığın tekbir getirmesi ve ezan okuması politikacıları İslâm’ı istismar ederek oy toplamaya sevk etti. Bazı cemaatlerde bu istismara, “Ehvenu’ş-Şerreyn” kaidesinden hareketle prim verdi.

Millet beklediği hamleyi göremediği Mareşal’i, beklenenden çok dah fevkalâde bir alâkayla âhirete uğurladı.

Adnan Menderes

HÜKÜM: 1950-1960’lardaki Türkiye’nin siyasi

ve ictimâî yapısı ile alâkalı teşhis ve tespitleriniz nelerdir.

KÂMİL ŞENOCAK: Merhum Menderes döneminde Müslümanlar pek rahatladı. Sistemin taras-sudu devam ediyordu lakin din ve vicdan hürriyeti noktasında yeni bir devir başladı. Menderes’le ülkeye bereket geldi. Çiftçinin yüzü güldü. Türkiye’de bir imar seferberliği başladı.

Menderes’in milletle bütünleşmesi, Halk Partisi’ni rahatsız etti. “Ordu göreve” nakaratı o zaman başladı. Tahrikler netice verdi. İttihatçı kafasındaki subaylardan, bürokratlardan ve medyadan oluşan üçlü kuvvet, Menderes’e karşı Halk Partisi’nin yanında ona karşı direnmeye başladı. Bu durum ise hizmetlerin millete ulaşmasına mâni oluyordu.

1957 seçimlerinden sonra Halk Partisi’nin tahriki daha da arttı. İstanbul Üniversitesi’nde protestolar başladı. Polis, protestoyu bastırmakta aciz kalınca asker geldi. Polisi taşıyan protestocu grup “ordu göreve” gibi askeri tahrik edecek sloganlar attı. Protestolar Ankara’ya da sıçradı. Harbiye öğrencileri yürüdü. Gazetelerin abartarak verdiği haberleri Menderes soğukkanlılıkla izliyor, iki üniversiteyi kastederek “Onların yanında iki sokak dolusu insan var. Millet ise bizimle” diyerek protestoların tahrike dayalı lokal gelişmeler olduğuna işaret etmekteydi.

Bürokrasi, Menderes’in elini kolunu bağlayarak hizmetine pranga vurdu. Bu yüzden millî ve mâ-

nevi değerlerle ruh köklerimize dönüş noktasında kurtarıcı adımlar atamadı. Halk Partisi ise İslâm’la alâkalı müspet her adımı ya “irtica” ya da “din istismarı” olarak yaftalamakta, medya da ona sözcülük yapmaktaydı.

Biri on gösteren medya ve bürokrasi, öğrenci olaylarıyla askeri darbeye ortam hazırlamaktaydı. İsmet İnönü’nün dilinden ise “ihtilal” kelimesi hiç düşmüyordu. Bütün bu sürecin nihayetinde kendisini devletin sahibi gören Halk Partisi seçimle kaybettiği iktidarı, 27 Mayıs 1960’ta silahlı bir darbeyle geri aldı.

Yassıada ve Günyüzü Görmeyen Oda

Menderes’e müstebit diyenler onu Yassıada’da on altı ay gün yüzü görmeyen bir odaya hapsedti. Halk Partisi zihniyeti Menderes’in şahsında ona rey veren milleti cezalandırdı. Onu asarak da kendisine rey vermeyen milletten intikam aldı.

Vatan Cephesi

Menderes, Halk Partisi’nin tahriklerine karşı “Vatan Cephesi” terkihi ile hangi partiden olursa olsun bütün milleti memleketin kalkınması dâvasında tek safta toplanmaya çağırdı. Bürokrasi, cunta ve medya tarafından ablukaya alınan Menderes, Vatan Cephesi ile halka sığındı. Ne var ki önemli bir bölümü Halk Partisi tezgahında yetişen Demokrat Partililer, onun bu açılımlarını gereği gibi değerlendirip fikrî bir duruş gösteremedi.

Örtülü Ödenek

Menderes, gizli gizli de olsa Müslümanları destekledi. Lakin kuşatıldığını, her attığı adımın takip edildiğini bildiğinden dolayı verdiği yardımlar ne öldürür ne de öldürürdü. Büyük Doğu, piyasada gazete olarak bilenen hakikatte ise fuhuş albümü olan mevkutelerin çok azı oranında bir yardım almasına rağmen müsteşar, din düşmanlarına değil, Müslümanlara verilenleri kayda geçip mahkemeye takdim etmişti. Bu yüzden de “Örtülü Ödenek”, yazılı ödenek gibi muamele gördü.

Bayrak

Örtülü ödenekten Üstad’a az miktarda veren Adnan Menderes, göğsünü gererek dâvası İslâm olanları destekleyeceği günün hayalindeydi. Bir gün makam odasında Üstad Necip Fazıl’a şöyle dedi; “Yakında sizi bir bayrak gibi göndere çekeceğim güne yaklaşıyoruz. O zamana kadar sandıkta beklemeye râzı olun!”

Üstad o an Menderes’i kucaklama arzusuna zor hâkim olur. Zira onun bayrak dediği Necip Fazıl’ın şahsı değil, İslâm dâvasıydı.

Olmayı Bilmeyen Ölmeye Mahkumdur

Üstad Necip Fazıl, 1960’a doğru giderken “Ya ol ya öl!” başlığıyla Menderes’e hitaben kaleme aldığı yazısında şöyle diyordu: “Allah seni ya olmak ya ölmek için yarattı. Sen, seri malı başvekillerden değilsin ve

olmayı bilmezsen ölmeyi kabul etmeye mahkûm bir nasibin sahibisin... Ol, bütün bir hâkimiyet tavrıyla doğrul, canı ve katil muhalefeti tasfiye et, milletin öksüz ruhiyle ardında bir kanal aç, bütün devlet müesseselerini bu hedefe yönelt, hamle et; yahut... Yahut ölmeye râzı ol!..”

Geciken Önlemler

Menderes alması gereken önlemleri almakta gecikti. Behçet Kemal, Harb akademisinde orduyu tahrik eden nutuklar atar. Bazı generaller, Büyük Doğu'ya gidip Üstad'a ordu içerisinde büyük bir hareketlilik yaşandığını Menderes'le görüşmeleri gerektiklerini söyler. Üstad müdahale eder. Rical-i Devlet “Aman bu hususlara girmeyiniz.” der.

Üstad, İslâm diye bir derdi olduğuna şahadet ettiğini Başbakan Yardımcısı Tefvik İleri'ye meseleyi aktarır.

1960'a doğru ilerlerken Demokrat Parti tahriklere aldırmayan haliyle her gün biraz daha ölen bir cesedi andırıyordu. Her nevi tecavüze sessiz kalan bir vücut gibiydi. Mikroba merhamet, hastaya ihanettir. Menderes halka güvenerek merhametle yaklaştığı mikrop tarafından siyaseten, ruhun ve fikren zehirlenmiştir.

“Siz isterseniz Hilafet'i dahi geri getirebilirsiniz.”

Menderes'i idama götüren asıl sebep küçük adımlarla ecdadın yoluna dönme iradesiydi. Müseccel

İslâm düşmanlarının ona karşı aynı safta toplanmasının arkasında, milletvekillerine hitaben söylediği şu ifade vardır desek mübalağa olmaz: “Siz isterseniz Hilafet’i dahi geri getirebilirsiniz.”

Menderes, İslâm’ı alenen müdafaa etme yerine ona gizli gizli yol açma peşindeydi. Gençliğinden itibaren böyle bir hassasiyet taşımaktaydı. O kadar ki Kızılçullu Amerikan Koleji’nde talebe iken üç arkadaşıyla beraber İttihat ve Terakki’nin Katib-i Mesulü Celal Bayar’a gidip misyoner hocaların talebelere Hristiyanlık propagandası yapmasından şikayetçi olur.

Emanet-i Mübâreke

Mü’min Menderes’in, Allah Rasûlü’ne ﷺ olan hürmetine şu hatırası şahadet eder: “Topkapı müzesini birlikte ziyaret ettik. Yeni müdür rahmetli Haluk Şehsuvaroğlu bizi Emanet-i Mübâreke’nin (Efendimiz’e ait eşyalar) olduğu daireye götürdü. Adnan Bey’in Gümüş Oda’nın önünde sapsarı kesildiğini gördüm. Bütün ısrarıma rağmen içeri girerek sandığı açmağa eşyalara bakmağa cesaret edemedi. Heyecanı buna mâni olacak kadar ileri derecede idi.”

Bağdat seyahatinde kendisine refakat eden Tefvik İleri, İmam-ı Âzam’ın kabrinde gözyaşları içerisinde dua ettiğini nakleder.

Üstad Necip Fazıl’a göre ise “Mukaddes Şariat ölçülerine gönül verememiştir.” Mukaddesatçı gençliğin önünü açmadı ya da açamadı. Buna mukabil Halk

Partisi'ne karşı olduğu halde Halk Partisiyle beraber olan Celal Bayar gibi İttihatçıların önünü açtı.

Yeniden Türkçe Ezan

İslâm düşmanları, Menderes'in "Ezan-ı Muhammediye"yi aslına döndürmesini büyük bir mağlubiyet olarak gördü. Bundan dolayı hem intikam almak hem de onu yeniden Türkçe okutmak için pusuya çekilip beklediler.

Nitekim darbeden sonra idareyi ele alan Milli Birlik Komitesi, Ezan'nın tekrar Türkçe okunması noktasında irade beyan etti. IX. Türk Dil Kongresi'nde Diyanet'ten yeniden Ezanları Türkçe okutması talep edildi. Ne var ki bunu uygulamaya cesaret edemediler. Akıbetlerinin Halk Partisi gibi olmasından korktular. Zira Halk Partisi'nin devrilmesinin arkasında halka Müslümanca yaşama hürriyetini çok görmesi vardı.

Cemal Gürsel

Darbecilerin getirdiği Cumhur-u Reis Cemal Gürsel de dini tamamen ortadan kaldırma taraftarıydı. Lakin milletin Ezan tepkisini bildiğinden bunu "Milli Din" gibi uydurma terkiplerle yapıyor, zahirde dini övüyor, hakikatte ise İslamî uyanışın önüne geçecek planlar hazırlıyordu. Gürsel, konuşmalarında âyet ve hadis meali okurdu. Dindar gözükersen, milletin derin mü'minlerin etrafında toplanmasına mâni olan Süleyman Demirel'in çizgisi de esasında Menderes'in değil, Gürsel'in çizgisiydi.

Menderes Yassıada'da 16 ay süren bir hapis hayatından sonra 17 Eylül 1961'de İmralı'da idam edildi. İقبال peşinde koşan bürokratlar ve medya sevindi, Millet ise kahroldu. Haber duyulunca millet ona dua etti, zalimlere ise lanet etti.

Menderes, meydanların kalabalığına ve heyecanlı karşılaşmalara çok itibar eder, milletin kendisine sahip çıkacağını düşünürdü. Lakin o yıllarda halkın organize olabilmesi için bugünkü gibi iletişim vasıtaları yoktu. Bir radyo vardı. Darbeciler de ilk olarak onu ele geçirmişti. Bu yüzden millet hem Menderes'in haksız yere asılmasına hem de ona sahip çıkamamasına çok üzülürdü. Yıllarca "Menderes, Menderes" deyip ağlayan insanlar bilirim.

Üstad Necip Fazıl, salih bir mü'min kanalıyla naklettiği, bir İslâm kadının Menderes'in asıldığı gece gördüğü rüya, boynundaki mosmor ip izi dışında yüzündeki nurani gülümsemenin arka planını resmediyor: "Rüyada Kâinatın Efendisi kadına sol elini uzatmış... Kadın, acaba niçin Âlemin Fahri bana sağ elini uzatmadı diye düşünürken cevap gelir: 'Sağ elimde Adnan var!..'” Bu bir rüyadır. Şer'i bir hüccet değildir. Niyazımız odur ki, Allah Azze ve Celle Menderes'in hunharca öldürülmesini şehadet olarak kabul buyursun.

Seçimle Kaybedilen

Darbeyle Geri Alınan İktidar

Demokrat Parti milletin hassasiyetlerini dikka-

te almasına rağmen ordu, bürokrasi ve medyadan oluşan merkezin hassasiyetlerinden hiç kopamadı. Bu durum daha milli adımlar atmasına mâni oldu. Menderes devrinde Müslümanlar için kısmi bir rahatlama olmuş lakin İslamî bir hayat için küllî adımlar atılamamıştı. Müslüman gençliğin yetişmesi için bütün milleti kuşatan projeler hazırlanamadı. CHP, seçimle kaybettiği iktidarı darbeyle geri aldı.

**İSLAMÎ MÜCADELEDE
YENİ DÖNEM
(1960-1980)**

İSLAMÎ UYANIŞ

HÜKÜM: 1960'larda İslamî mücadele nasıl bir muhtevaya sahipti?

KÂMİL ŞENOCAK: Ulemâ aynı zamanda mütefekkirdir. Cumhuriyet'le birlikte tasfiye edilen ulemâ, siyasî, ictimai ve iktisadî hayattan koptu. Bunun neticesi olarak meseleleri bütün boyutlarıyla mülahaza edip, çıkış yolu gösterecek istidadı kaybetti.

İslâmcılık

Ulemâ gözlerden ırak yerlerdeki medreselerde talebe yetiştirdi. İslâm'ın siyasi, ictimai ve iktisadî nazariyeleri üzerinde ise daha çok iki grup kafa yordu. Bunlardan ilki İslâmcı denilen ve İslâm'ı bir bütün olarak hayata hâkim kılarak İslâm dünyasını Batı'nın sömürsünden kurtarmayı hedef edinen İslamî hareket... Türkiye'de bu sınıf daha çok dışardan

tercüme eserlerle beslendi. Aralarında bir birlik yoktu. Önemli bir bölümü gazeteci, hukukçu, yazardı. Hemen hemen tamamı Batı tarzı bir eğitim almış, İslâm'ı ise en fazla ilmiyal düzeyinde biliyorlardı. Okuduğu her kitabı tek doğru kabul ediyor, ulemâyı beğenmiyor, "İslâm budur." diyordu. İslâmcılar, İslâmî bir tahsil için gerekli olan "sıra kitapları"nı tahsilden mahrum olduklarından İslâmî esas alarak bir açılım yapamadılar. Kimi Vehhabiliğin, kimi de Şianın propagandasını yaptı. İhtilalci bir eda ile sistemleri yıkıp İslâmî bir nizam kuracaklarını vadettiler. İlmî bir damarları olmadığından Kitab'a ve Sünnet'e dönerek kendilerini yenileyemediler. Bu hareket zamanla İslâm üzerine konuşan, yazan lakin yaşamaayan bir topluluğa evrildi. Önemli bir bölümü reddettikleri sistemlerin içerisinde en tepelerde vazife aldı.

İslâmcılık Osmanlı'da Batılılaşmaya karşı bir duruş, Cumhuriyet'te ise sistemin dine hükmetmesi şeklinde uygulanan Laikliğe hayır deme şeklinde formüle edilebilir.

Sadece İslâm

İkincisi ise ulemâdan beslenen, onlardan aldıkları mirası fikir, sanat, siyaset, edebiyat alanına taşıyan bir anlamda ulemâyâ, kudemâyâ hem halef olan hem de sözcülük yapan Merhum Necmeddin Erbakan ve Üstad Necip Fazıl'ın çizgisidir. Erbakan Hoca bir politikacı değil, İslâm'a yol açan bir öncüdür. Bu çizginin fikri plandaki günümüzdeki en büyük mümessili

Sezai Karakoç'tur. Erbakan Hoca da Üstad da tek başına bir ümmet gibiydi.

Necip Fazıl

Üstad, Anadolu'nun köyünden, kasabasından büyük şehirlere okumaya gelen, tahsil hayatı içerisinde imanı çalınan gençler için bir kurtuluş limanıydı. Halkevlerinde sahnelenen oyunlarda eşeklerin başına sarık sarılması, devrim kıyafetlerini itibarlı hale getirmek için hemen her ortamda çarşafa hakaret edilmesi, tarih diye sahte kahramanlara methiyeler dizilip ecdada sövülmesi karşısında Üstad'ın vakarlı duruşu, Müslümanların başlarını dik tutmalarına vesile olmuştur. Üstad, fikir dünyamızı mayınlardan temizledi. Meşrutiyet İslâmcılarının ağır ifadelerle tenkit ettiği Sultan II. Abdülhamid'in Cumhuriyet Dönemi'nde Müslümanlar tarafından hayırla yâd edilmesi, Ulu Hakan olarak tavsifi Üstad'ın eseridir. Sezai Karakoç, Kadir Mısıroğlu, Mehmed Şevket Eyyi gibi fikir ve matbuat âleminin güçlü isimleri onun etrafında yetişti. Üstad, Milli Nizam Partisi'nin de ideoloğu mesabesindedir.

Milli Nizam'a Doğru

1970 yılında Milli Nizam Partisi kurulana kadar "Sadece İslâm" diyen İslâmî hareket, ferdi zuhurlar, cemaatler ve vakıflarla yürüdü. Erbakan Hoca'nın "Bin yıllık tarihimiz" vurgusu Cumhuriyetle yok sayılan Osmanlı ve Selçuklu'yu merkeze alarak Türk'ün

gerçek tarihinin İslâm'la başladığını ilan açısından önemlidir.

MTTB ve Akıncılar

1916'da milliyetçi muhafazakâr bir yapı olarak teşkil edilen MTTB, Cumhuriyet'in ilk yıllarında sistemin yardımcı unsuru olarak faaliyet gösterdi. Zorlu bir mücadelenin neticesinde 1967'de İsmail Kahraman MTTB'de başkan olunca birlik fikirden harekete, özden kabuğa her şeyiyle değişti. Logo olarak Türklerin İslâm'dan önceki hayatını resmeden kurt silindi, yerine Kur'ân-ı Kerîm'i remzeden Kitap geldi (1975). MTTB'nin gayri İslamî unsurlardan arınıp "Sadece İslâm" diyen bir çizgiye gelmesinde en büyük pay Üstad Necip Fazıl'a aittir.

Büyük Doğu'dan beslenen MTTB daha çok fikir, sanat cephesinde; Türkiye'nin her yerinde şubesi olan Akıncılar teşkilatı ise hareket cephesinde faaliyet göstermekteydi. Aralarında tabii bir geçişkenlik vardı. Bu iki teşkilatın Müslüman gençlik üzerinde fevkalâde bir tesiri olmuştur. Her ikisi de antiemperyalist ve antisyonistti.

Milli Nizam çevresinde toplanan gençliğin Akıncılar ve MTTB fikir ve harekât karargahıydı. Üstad'ın Milli Nizam istişarelerinde yer alması ve bizzat sahip lenmesi MTTB'yi Milli Nizam'a yaklaştırdı.

Erbakan Hoca

Erbakan Hoca tasavvuf terbiyesi ile yetişen bir

mühendis, bir ilim adamıydı. İslâm'ın terakkiye mâni olduğunu ileri süren İslâm düşmanlarının iddialarını -bütün engellemelere rağmen- motor fabrikası kurarak çürüttü. Odalar Birliğinde başlayan mücadelesi Süleyman Demirel tarafından engellenince antiemperyalist asıl uyanışın siyaset cephesinde yürütülmesi gerektiğini gördü. Ulemâ istişareler neticesinde Hoca üzerinde ittifak etti. Erbakan Hoca, Sultan Abdülhamid'den sonra ara noktası konulan "Sadece İslâm" diyen çizgiyi yeniden siyaset sahnesine taşıdı.

İslâm'la alâkalı olduğundan dolayı kaldırılan her ne varsa topyekûn hepsini dâva eden Erbakan Hoca, âlimlerin ve velilerin büyük teveccühüne nâil oldu. 1969'taki Karadeniz Gezisi esnasında Giresun'dan Trabzon'a doğru hareket eden Hoca'yı yüzlerce Trabzonlu Giresun sınırları içerisinde karşılar. Gelenleri selamlamak için aracından inen Hoca'nın yanına biri koşar ve "Efendim! Şu ilerde Büyük Osmanlı Âlimi Oflu Dursun Efendi Hazretleri var, sizi istikbal etmek için buraya kadar geldi." deyince Hoca milletle muşafahayı bırakıp hızlı adımlarla yanına gider, selam verir, elini öper. Ardından tarihe geçecek şu sözleri sarf eder: "Hocam! Ulemânın ayağına gidilir, ulemâ istikbal edilir. Bizim için niçin zahmet buyurup, buralara kadar yoruldunuz. Biz köye çıkıp zât-ı âlilerinizi ziyaret edecektik." Hoca'nın zarafetine Dursun Efendi Hazretleri şöyle mukabele eder: "Necmeddin Bey! Hilafet-i İslâmiyye kaldırıldı, Bilâd-ı İslâm İngilizlerin çizdiği sınırlarla paramparça oldu. Çocuklar

yetim, analar evlatsız kaldı. İffetler kirletildi. Medreseler kapatıldı, harf inkılâbıyla ulemâ tasfiye edildi. İslâm'la milletimiz arasına büyük engeller kondu. Ezan susturuldu. 'Asrilik' adı altında millet evlatlarına ahlaksızlık aşılandı. İslâm düşmanlığına ilerici-lik, İslâm'a gericilik dendi. Ben de ihtiyar bir adam olarak perişan bir hâlde bunları izleyip kahroluyor, 'Ya Rabbi! Yeniden Siyaset cephesinde İslâm'ı dâva edecek bir kahramanı görmeden canımı alma!' diye yalvarıyordum ki, Anadolu'da senin sesin yankılandı. Ölüleri mezarda kan terleyen bir millet adına meydan yerine çıkıp, 'Yeniden İslâm' dedin. Hayatının son anlarını yaşayan bir ihtiyar olarak Allah Teâlâ'ya bu zuhurdan dolayı hamd ediyorum. Biz buraya sizi değil, sizin şahsınızda temsil ettiğiniz büyük nizamı istikbal etmek için geldik.”

Erbakan Hoca Alparslan'ın cesaret, Hüdâvendigar'ın şehâdet, Fatih'in feraset, Abdulhamid'in devlet kürsüsüne çıktı; orada konuştu, orada büyük zaferlerin işaretini verdi: “Bedel ödemekten değil, gücümü-zü son haddine kadar kullanamamaktan korkarım.” dedi. Heyecanını milletten, ruhunu ulemâdan aldı.

Hoca “İslâm” demek yasak olduğundan mücadeleyi “Milli Görüş” ismiyle kıymetlendirdi. Her adımını ve konuşmasını İslâm'la delillendirdiğinden dolayı meydanlarda Kur'ân-ı Kerîm öpmekten başka Kur'ân'la bir yakınlığı olmayan İslâm düşmanları ve münafıklar tarafından dini istismar etmekle itham edildi. Halbuki istismarın ilk şartı samimiyetsizliktir.

İslâm ise samimiyeti emreder. Bu durumda bir Müslümanın İslâm'a göre yaşamasını ya da konuşmasını "din istismarı" olarak nitelemek, tabiatı gereği Güneşi aydınlatmasından, ateşi yakmasından, suyu da akmasından dolayı suçlamaktan farksızdır.

Hoca "önce ahlak ve mâneviyat" dedi. Fabrika kuran fabrikaların projelerini hazırladı. Milleti, ağır sanayi hamlesi başlatması için Millî Görüş dâvasına destek olmaya davet etti.

Hak Yol İslâm Yazacağız

Abdurrahim Karakoç'un "Hak Yol İslâm Yazacağız" başlık şiiri Milli Nizam'ın Marşı gibiydi. Gençler her yerde bunu okur, ne olmadıklarını ve neye talip olduklarını bununla anlatırlardı:

*Kör dünyanın göbeğine,
Hak yol İslâm yazacağız.
Kuşların göz bebeğine,
Hak yol İslâm yazacağız.
Yola, ağaca, pınara,
Esen yele, yağan kara,
Yağmur yüklü bulutlara
Hak yol İslâm yazacağız.
Koç burcuna, yay burcuna,
Bebeklerin avucuna,
Minarelerin ucuna,
Hak yol İslâm yazacağız.
Bucak bucak, köşe köşe,*

*Kara taşa, kor-ateşe
Yıldıza, aya, güneşe,
Hak yol İslâm yazacağız.
Askerlerin miğferine,
Kağnıların tekerine,
Buda'nın tunç heykeline,
Hak yol İslâm yazacağız.
Her kapının eşğine,
Her sofranın kaşığına,
Balaların beşiğine,
Hak yol İslâm yazacağız.
Herkes duyacak, bilecek,
Saklanmaz gayrı bu gerçek,
Yaprak yaprak, çiçek çiçek,
Hak yol İslâm yazacağız.*

Bir Avuç Adamın Kerameti

HÜKÜM: Bu yıllarda yaşayan Meşayih-ı Kiram'ın hizmetleriyle alâkalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Bu dönemde dört mezhepte fetva verebilecek ilmî derinliğe sahip olan Ali Haydar Efendi Hazretleri, yıllarca göz hapsinde durduğu evinde Mahmud Efendi gibi yetiştirdiği talebelerle binlerce medresenin açılmasına vesile olan bir mürid yetiştirdi.

Bediüzzaman Said Nursi de büyük bir hizmet îfa etti. Her tarafta onun risalelerini görebilirdiniz. Hem imanın muhafazasında hem de İslâm harfleriyle ya-

zıp okumada risaleler mazi ile âti arasında köprü vazifesi gördü.

Süleyman Hilmi Tunahan Hazretleri'nin açtığı kursların sayısı 1959'ta 1000'e ulaştı. Süleyman Efendi de çok sayıda talebe yetiştirdi.

Dursun Efendi, Aşikkutlu gibi âlimlerin ve Doğu'daki ulemânın ders halklarında yetişen talebeler de yüzlerce medrese açtı. Cemaat yapısı içerisinde tek bir merkez tarafından idare edilmeyen bu medreselerin hizmetleri fevkalâde olmuştur.

Mehmed Zahid Kotku, Mahmud Sami Efendi ve Mahmud Efendi Hazeratının irşad ve ders halkalarında yetişen nesil milletin uyanışında önemli rol oynamıştır.

Okuyuşta, yaşayışta Osmanlı medreselerinin bir devamı olan İsmailî medreselerinin bir hususiyeti ise kadın canibinde fevkalâde yaygın olmalarıydı. İlerleyen yıllarda bu medreseler pek çok kadının hidayetine, evini İslâm okuluna çevirmesine vesile oldu.

Ulemânın ders halkalarında yetişenler Diyanet İşleri Başkanlığı'nın farklı kademelerinde görev yaptı. Ulûmu İslâmiyye'nin unutulacak derecede inkıta-ya uğramadan devam etmesinde, Kur'ân-ı Kerîm'in unutulmamasında ulemânın Diyanet'te vazife alan talebelerinin rolü büyüktür.

Burada adını zikretmediğimiz daha başka şeyh efendiler de var. Allah Teâlâ hepsinden râzı olsun. Topyekûn hepsi birkaç elin parmaklarını geçmez.

Lakin onlar tertemiz bir ihlasla hizmet ettiklerinden dolayı Allah Teâlâ hizmetlerine öyle bir bereket verdi ki, bugün yüz elli binlik Diyanet camiası, yüzden fazla İlahiyat, binlerce İmam-Hatip okulu ve medrese ile biz onların hizmetlerinin onda birini yapamıyoruz. Çünkü asıl olan ihlastır. İhlasımız yaralandı.

Tekkeler

HÜKÜM: 1925 yılında tekkelerin kapatılmasına Meşayih-ı Kiram niçin büyük bir tepki vermedi?

KÂMİL ŞENOC AK: En küçük bir tenkidin ya da hak müdafaasının dış bağlantılı irticâ bir kalkışma olarak tavsif edilip münekkitlerin idam edilebildiği bir devirden bahsettiğimizi unutmayalım. İkinci olarak da Müslümanlar, bir millet bozulmadan Allah Teâlâ'nın onların fesadına izin vermeyeceğini bildiklerinden dolayı istiğfar edip, müridanı nefislerini ıslah etmeye davet ettiler.

Bela umumi olunca istiğfar da umumi olmalıdır. Tekkeler kapatıldı. Lakin evler tekke oldu, zikir devam etti. Meşayıhtan bir zat bu süreci şu ifadelerle kıymetlendirmiştir:

Seddolunmakla tekaya kaldırılmaz zikr-i Hak,

Cümle mevcudât zâkir, kâinat dergahtır.

Bütün varlıkların Allah Azze ve Celle'yi zikrettiklerini ve topyekûn kâinatın dergah olduğunu bilen bir irade, 1950'ye kadar gözden ırak bir şekilde zikre devam etti. İstanbul'da Nakşibendiyye, Müceddidiyye-

ye, Halidiyye kolunun dört büyük tekkesi cemiyetin bütün şubelerini muhit bir irşat faaliyetinde bulundu. Kaşgari Dergahı'nda Abdülhakim Arvasi, İsmet Efendi Tekkesi'nde Ali Haydar Efendi, İskenderpaşa da Mehmed Zahid Efendi, Erenköy'de Mahmud Sami Efendi Hazeratı yüzbinlerce insanın hidayetine vesile oldu.

Nakşibendilik Ali Haydar Efendi ile ilmiyeyi, Abdülhakim Arvasi ile -Necip Fazıl yoluyla- fikir, sanat âlemini, Mahmud Sami Efendiyle ehl-i ticareti, Mehmed Zahid Efendi ile siyaseti derinden etkiledi. Bütün bunlar Müslümanları Ehven-u'ş-Şerreyn anlayışından kurtarıp bizzat hakkın bayraktarı olma konumuna getirdi.

1960 sonrasındaki İslamî mücadelede, Komünizma'nın fikrî ve siyasî istilasına karşı koymak da önemli bir yer tutar. Kemalist-İslâmcı çatışmasında ise sistem, İslâm'a göre yaşama iradesi gösteren mü'min ya da mü'minelerin özgür yaşama ve eğitim hakkını gasp etmiştir.

VAZİFE HAYATIM

SAMSUN'DA BİSMİLLAH

HÜKÜM: Vazife hayatına nasıl başladınız?

KÂMİL ŞENOCAK: Hocam Mehmed Rüştü Aşıkkutlu'nun yanında hem okur hem de alt grupların dersleriyle alâkadar olurdum. Üstadım bir yere gidince namaz kıldırma, gelen misafirlerle alâkadar olma gibi vazifeleri de bu fakire vermişti. Üstad, talebelerine vazife vererek hem hizmette sürekliliği temin eder hem de onları kontrollü bir şekilde geleceğe hazırlardı. Bu yüzden Uğurlu'dan ayrıldıktan sonra vazife yaparken zorlanmadım.

İmamlık mı, Esnafılık mı?

HÜKÜM: İcazet aldıktan sonra Samsun'a mı geldiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Babam Of'taki yerleri ve çar-

şıdaki ticarethaneyi kardeşine bırakıp Samsun'a yerleşti. Onun vefatından sonra ben de Samsun'a döndüm. Babamı defnettiğimiz araziye bir cami yapıp orada imamlığa başladım. Üç erkek kardeşim ticaretle uğraşüyor, bana da kendilerine yardımcı olmamı söylüyorlardı. Hizmetle alâkalı her meseleyi Hocam Mehmed Rüştü Aşıkkutlu'ya sorardım. Bir mektupla ticaret mevzusunu kendisine bildirdim. İmamlığa devam etmemi, esnaflıkla hocalığın bir arada yürütülmesinin fıkhen de doğru olmadığını belirtti. Bir ara bakkal dükkânı işlettim. Fakat bu işi de onun telkiniyle bıraktım.

Hocam bir mektubunda belli derecede Kur'ân-ı Kerim okuyan ve İslamî ilimlere vakıf olan herkesin imamlık yapabileceğini, ümmetin ise ders okutan hocalara muhtaç olduğunu, behemehal tedrise başlamamı emretti. Bir taraftan civardan gelen çocukları ve gençleri okutuyor, diğer taraftan da Bafra Müftüsü merhum Müslim Üçüncü'den ders alıyordum.

TOKAT MÜFTÜSÜ

Hocam İmam-Hatip okulunda da okuyup Müftü olmamı istedi. Bu yüzden memleketten arkadaşı olan Tokat Müftüsü Abdulgafur Karaismailoğlu'na bu fakirle alâkalı bir mektup yazdı. Mektubu Müftü Efendi'ye bizzat kendim takdim ettim. Okudu, “hem en eşyalarını al gel, ben her şekilde seninle alâkadar olacağım.” dedi. Lakin büyük ağabeyim gitme-me râzı olmayınca kalıp tadrifat ve irşad hizmetine devam ettim.

Allah Teâlâ; وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ “Hakkınızda hayırlı olduğu halde bir şeyden hoşlanmamış olabilirsiniz.”²¹ buyuruyor. O gün itibariyle İmam-Hatip mektebinde okumadım diye üzüldüm. Bugün bakınca müftü olsam bir yönetici olmaktan öteye geçemeyecek, okuduklarım belki de zamanla zayi olacaktı. Allah Teâlâ bizi Samsun Engiz’de istihdam etti. Burada binalar yapıldı. Binlerce talebe okudu.

²¹ Bakara, 2/216.

ÂLİM BİR MÜFTÎ: İSKENDER FEVZİ EFENDİ

HÜKÜM: Samsun'daki ilmî durum nasıldı? Kim hangi hususiyetleriyle temayüz etmekteydi?

KÂMİL ŞENOCAK: O yıllarda Samsun Müftüsü Gürcistan/Batum doğumlu (1884) İskender Fevzi Sevük'tü. Samsun son yüzyılda onun gibi bir âlim görmedi desem mübalağa olmaz. Allâme bir zat idi.

İlk tahsilini memleketinde yapan İskender Efendi, İstanbul'da bir müddet okuduktan sonra Mısır'a gidip Ezher'den mezun oldu. Memleketinde kadılık ve müftülük yaptı. Sovyet işgaline karşı direnenlerin safında yer aldı. İşgalle birlikte büyük bir zulüm başladı. Bütün Müslümanların mallarına el kondu. İskender Efendi'nin de evi, yeri, yurdu, mağazası gasp edildi. Müftüydü. Müftülük de kadılık da kaldırıldı. İslâm her şeyiyle yasaklandı. Bir sohbetinde orada kalıp mücadeleye devam etmek istediğini lakin gözleri önünde hocalarının katledildiğini görünce hic-

rete karar kıldığını ifade eder ve şöyle derdi: “Kalsaydım beni de öldüreceklerdi. Bu yüzden kardeşlerim, akrabalarım orada kaldı. Çocuklarımı alıp oradan ayrıldım.” Ailesi ve 17 arkadaşıyla birlikte Türkiye’ye hicret etti. Çeşitli yerlerde imamlık yaptı. Samsun Çarşamba’ya müftü oldu. Daha sonra İl Müftüsü olarak Samsun’a atandı. Vefat tarihi olan 1966’ya kadar bu vazifeye devam etti.

İskender Efendi gördüğüm en büyük âlimlerden biriydi. Meşguliyetinden ders okutmaya vakit bulamazdı. Lakin sohbetleri ders gibiydi. Müftülük odasında sürekli kitap mütalaa ederdi. Bir gün yanına girdim, masanın üzerinde Beydâvi Tefsiri vardı. Beni fark edince “Kâmil! Biz bunları anlamakta zorlanıyoruz. Ya bu tefsiri yazmanın zorluğunu düşün. İmam Beydâvi ne büyük adammış.” dedi, bu esnada gözlerinden yaşlar boşalmaktaydı.

Dursun Efendi’nin Şehadeti

İskender Efendi Belediye Camiinde haftada iki defa vaaz ederdi. Yer olmadığından insanlar sokakta oturur, sohbeti takip ederdi. Konuşmasında sahabe, tabiun hayatından nakilde bulunur, hepsinin hayatından ve ölümünden mufassal bir şekilde bahsederdi. Bütün sohbetlerine gider, not alırdım. Bir sohbet esnasında baktım ki Oflu Allâme Dursun Efendi hocamız şadırvanın kenarındaki ağaca bir eliyle yaslanmış, İskender Efendi’yi dinliyor. Yanına vardığımda öğrendim ki, gemiyle Of’tan İstanbul’a

gidiyormuş, abdest tazelemek için mola esnasında gemiden inmiş. Ayaküstü, müftümüze kulak verince vaaz dikkatini çekmiş bir müddet dinledikten sonra bizlere, “Bu adam kimdir?” diye sordu. Bizler de “Müftümüz” deyince “Sizin iyi müftünüz var. Kıymetini bilin.” buyurup ayrıldı.

Dinsiz Bir Adama Efendi Denmez

İkamet ettiğimiz belde Engiz’de İskender Efendi’nin Batum’dan hemşerisi olan “... Efendi” adında bir zat vardı. Namaz kılmaz, camiye girmez. Dinsizmiş gibi bir hayat yaşardı. Büyük bir çiftliği olduğundan herkes ona “...Efendi” derdi. Bir gün bana “Kâmil! O kişiyi tanıyor musun?” diye sorunca “çıkaramadım” dedim. O, “nasıl olur? Sizin orada yaşıyor.” dedi. Bunun üzerine “Falan Efendi mi?” deyince “evet” o, dedi. Daha sonra namaz kılmayan adama millet “efendi” dese de sen diyemezsin. Sen dinsiz bir kişiye efendi dersen İslâm’ı tazim etmekle emir olunan bir mü’min olarak tersini yapmış olursun.” daha sonra ise وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ “Kim Allah’a ait alâmetlere saygılı davranırsa, bu kalplerin takvâlı olmasındandır.”²² âyeti kerimesini okudu.

Kitaplar

İskender Efendi fevkalâde müdellel ve hikmetli vaaz ederdi. O konuşurken sanki İbn Hacer’in El-İsâbe, İbn Esîr’in Usdu’l-Gâbe, Zehebî’nin Siyer-u

²² Hac, 22/32.

A'lami'n-Nübelâ gibi kitapları gözü önünde açık, oradan konuşuyor, siz de dinliyorsunuz gibi bir duyguya kapılırdınız.

Misak-i Milli'den Verilen İlk Taviz: Batum

İskender Efendi Batum'a hasretti. Memleketini anınca çok duygulanırdı. Malumunuz Batum beş yüz yıl Osmanlı idaresinde kaldı. Türkiye 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması ile Batum'u bıraktı. Batum Misak-i Milli'den verilen ilk tavizdir. Batum'la birlikte Ahıska da elimizden çıktı. İskender Efendi Sovyet işgalinden önce Batum'da beş yüz bin insan yaşadığını bunun yüz elli bininin şehirde geri kalanının köylerde ikamet ettiğini, hepsinin de Ehl-i Sünnet olduğunu ifade ederdi.

Sovyet Zulmü

Sovyetler o zavallı Müslümanların hem hürriyetini hem bütün mülkünü gasp etti. Müslümanlarda hiçbir şey bırakmadı. Baskılar ve ölümler artınca İskender Efendi 1931'de arkadaşlarıyla birlikte Türkiye'ye iltica etti. 1967'ye kadar Müslümanlar hiçbir şekilde Batum'la haberleşemedi. Baba oğlundan, anne kızından haber alamadı. 1967'de bir parça rahatlama oldu. O zaman burada olanlar akrabalarına mektup yazabildi. Ondan önce mektup yazmaya korkarlardı. Bugün Doğu Türkistan'ın maruz kaldığı zulmün bir benzeri o günlerde Kafkaslarda yaşandı.

Mektup bir Rus yetkilinin eline geçse belki de onu alanı öldürürdü. Muhacirler akrabalarını koruyabilmek için mektup dahi yazamazdı. İki ülke arasında muhabere serbest olunca bir gün bir hemşerisi Batum'da kalan ailesine mektup yazar, kızlarına tesettürü, namazı, orucu hatırlatır. Ne kadar para isterlerse gönderebileceğini sadece İslâm'ı bırakmamalarını onlara tembih eder. Kızları cevabi mektupta şöyle der: "Baba sen nerede yaşıyorsun, hayatın gerçeklerini göremeyeceğin bir yere mi hapsedildin. Sovyetlerde ilk mektepten itibaren dinsizliği telkin ederler, -haşa- Allah olur mu?" diye cevap vermiş.

Elveda

O yıllarda 65 yaşında emeklilik zorunluluğu olmadığından İskender Efendi, 1966'ya kadar müftülüğe devam etti. Diyanet onu 66'da re'sen emekli etti. Yerine ise Erzurumlu Yaşar İşcan'ı gönderdi. O da İskender Efendi'nin ilmi derinliğini bildiğinden vazifeyi teslim almak için daireye gitmeye haya ediyor, Samsun'da dönüp duruyordu. Nihayet İskender Efendi kendisine takdim edilen yazıyı memur vasıtasıyla yakın dostu Avukat Kemal Efendi'ye gönderdi. Gözü kapıda memurla gelecek haberi bekledi. Nihayet memur içeri girdiğinde "Hocam, avukat bey, 'Hocam vazifeyi bıraksın. Yapacak bir şey yok' dedi." Aldı bastonu tahta merdivene tak tak vurarak daireden ayrıldı. Vaazlara devam etti. Bir yıl içerisinde vefat etti. Cenazesinde mahşeri bir kalabalık oldu.

TARİHİ SÜREÇTE ENGİZ ve MEDRESEMİZ

HÜKÜM: Medresedeki tedris hayatınıza dair neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Seksenlerde bizim kuşağı yetiştiren âlimler birer birer dünyamızdan ayrıldı. Böylece cephenin önünde olduğumuzu, sorumluluğumuzun arttığını her geçen gün biraz daha hisseder olduk. Samsun/Engiz’de 1960’larda başlayan tedris faaliyeti Rabbimin inayetiyle yetmişlerde daha müesses bir yapıya kavuştu. Caminin yanında inşa ettiğimiz medresede hem ders okutuyor hem de talebelerin idaresi ile meşgul oluyorduk.

O yıllarda ilk mektep beş yıldızlı. Biz de medreseye ilk mektepten mezun olan öğrencileri kaydediyorduk. Milletin de vakıfların da maddi imkanları bugünkü gibi değildi. Lakin “Allah rızâsı” deyince pek çok insan hizmete koşardı. Kimi gelir bedeniyle çalış-

şır kimi tuğla kimi çimento alırdı. Bu şekilde bu aziz millet Cumhuriyet döneminde on binlerce cami yaptı. Bunların yekûnu ise bugün yüzlerce milyar eder.

O yıllarda Diyanet'te kadrolu Kur'ân Kursu hocaları azdı. Bu yüzden resmi vazifem camide, fahri olanı ise medresedeydi. Yüz, yüz elli talebeyi bir hoca hem okutmak hem de idare etmek zorundaydı. Dışardan bir hoca istihdam edip aylığını vermek pek müşküldü.

Kul Rabbinin Emirlerine Uyarsa Rabbi de Onun Duasına İcabet Eder

Bir ara Samsun/Kavak'tan Osman Okuyucu adında emekli bir hocamız vardı. Israr etmemize rağmen kendisine ücret veremezdik. Meccanen çalışırdı. Daha çok talebeye belletmenlik yapardı. Salih bir mü'mindi. Yaşı ilerleyince hastalıkları arttı, medresede duramaz oldu. Bizden ayrıldı. Zamanla hastalığı ilerledi. Meskenler denilen mıntıkadaki evinde kendisini hastalıklarından dolayı ziyaret ettiğimde, “Hocam! Rabbinden üç şey niyaz ediyorum. Ben bunları söyleyeyim siz de âmin deyin.” dedi. Buyurunuz deyince şunları söyledi:

“Birincisi cenazem üç aylardan birinde olsun! İkincisi siz hafızlarla birlikte gelip bir hatim okuyun, namazımı kıldırın. Üçüncü ise bizim Kavak'ta ölünün evinde yemek dağıtırlar. Ben mekruh olan bu âdeti kaldıramadım. Allah Teâlâ cenazemde bu mekruhu işlemekten milletimizi muhafaza eylesin.” Osman

Hoca'yla görüşmemizin üzerinden kısa bir zaman geçti. Ramazan-ı şerifin ilk Cuması medresenin ihtiyaçları için İstanbul'a gitmek için bilet aldım. Bir ara sabah namazlarından sonra tarikat dersi olan talebelerle "Hatme-i Hâce" yapar, Cuma sabahları da Kur'an-ı Kerim hatmederdik. Hatm-i Kur'an yaptığımız bir Cuma sabahı Osman hocanın köylüsü olan Durmuş adındaki bir esnaf kardeşimiz camiye girdi. "Bu saatte gelişiniz hayır olsun, buyurunuz." deyince "Osman Hocamız âhirete irtihal etti. Bugün saat 10.00'da cenazesini Meskenler'deki evinden alıp Kavak'taki köyüne götürüp orada defnedeceğiz. Namazınızı sizin kıldırmanıza dair vasiyeti vardı. Gelebilir misiniz?" dedi. O an zihnimde kısa zaman önceki ziyarette yaptığı dua canlandı. "Tabi ki vazifemiz, gelirim." dedim. Otobüs biletini iptal edip, bir araba tutup hafızlarla Samsun'a, oradan da köyüne gittik. Tezkiyesini yaparken cemaate dedim ki "Bugün burada duasına icabet edilen bir Hocamızın cenazesini kılacağız. Osman Hocam vefatına az bir zaman kala bu fakire Rabbimden üç şey istiyorum." demişti. Bunlardan biri, "Hafızlarla birlikte cenazeme gelin ve namazı kıldırındı." Ben de dün bilet aldım, bugün akşam İstanbul'a gidecektim ki sabah Hocamızın irtihal haberi geldi. İkincisi cenaze evi ziyafet değil, ibret alma yeridir. Yemekle meşgul olmak, ölüm üzerinde düşünmeye mâni olur. Ca'fer-i Tayyâr ﷺ Mut'ede şehit olunca Peygamber Efendimiz ﷺ etrafına, Hz. Ca'fer'in ﷺ evine yemek götürmelerini emretmişti. Bu yüzden fukahamız cenaze halkının

yemek hazırlamasını ya da evinde (ev halkı dışında) misafirlere yemek verilmesini mekruh kabul etmiştir. Misafir olarak gelenler komşular tarafından ağırlanır, onlara hariçte yemek ikram edilir. Allah Teâlâ duasına icabet etti. Ruhunu Ramazan'da kabz eyledi. Böylece cenaze evinin ziyafet evine dönüştürülmesiyle işlenen mekruhtan onu korudu. Üç aylardan birinde ruhu-
nun kabzedilmesini niyaz etmişti. Ramazan-ı Şerif'in ilk Cuması'nda onu âhirete uğurluyoruz. O bu haliyle bize şu âyet-i kerimeyi tefsir ediyor:

أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي

“Bana dua ettiğinde dua edenin duasına karşılık veririm. Şu halde kullarım benim İslâm'a göre bir hayat yaşama noktasındaki davetime icabet etsinler.”²³ Osman Hocamız Allah Teâlâ'nın Şeriat'ı yaşama hususunda emrine iktida etti, o da onun duasına icabet etti.

Güzel yaşayan, güzel ölür. Hayatın nasıl başladığı değil nasıl bittiği önemlidir. Zira ameller hayatın sonuna göre kıymetlendirilir. Rabbim bizi son halimize göre hesaba çekecektir.

Bir Medrese Nasıl Ayakta Durur!?

Yardımcı hizmetleri yapacak personel olmadığından temizliği talebe nöbetleşe yapardı. Aşçı istihdam etmek ayrı bir külfet gerektirdiğinden yemekler uzun bir zaman bizim evde yapılmıştı. Özellikle Ramazanlarda -ara ara- aşçılar istihdam etsek de genelde bü-

²³ Bakara, 2/186.

yük talebeler yemek pişirirdi. Kabiliyetli öğrenciler medresenin ihtiyaçlarını gidermede meccanen görev alırdı.

Şartlar gereği bir hoca hem okutur hem yönetir hem de ihtiyaçları karşılırsa tedriste başarılı olabilirdi. Ayın belli günleri öğleden sonra Samsun'a gider talebenin mutfak ihtiyacını alırdım. Önemli bir bölümü âhirete irtihal eden hamiyetli mü'minlerden kimi pirinç, kimi yağ, kimi bulgur verir, bir kısmı dükkânından çıkar bizimle dolaşır, bir kısmı da elektrik, su gibi nakdi ihtiyaçları karşılardı. Cemal Seyhan adında gayretli, hamiyetli ve pek cömert bir Hocamız vardı. Cebinde parası olmaz, olunca da cebinde saklamazdı. Şuurlu Müslüman esnafı iyi bilirdi. Medreseye çok muhabbeti vardı. Zor zamanlarda bir araba kumanya doldurur, getirirdi. Heyecanlı bir zattı. Bir gün vaaz ederken cemaat içerisinde uyuyanları görünce, "Sizden ne Peygamber'e ümmet ne de Fatih'e millet olur. Âyet hadis okuyorum, siz uyuyorsunuz." demişti. Kendi işini bırakır, başkalarının işine koşardı. Zenginlerden bir kısmı da zekâtını ona teslim eder, o da dağıtırdı. Bizim medresenin halkla ilişkiler sorumlusu gibiydi.

Hatim Programları

Yetmiş sonrası Kur'ân Kursları bugün olduğu gibi çok olmadığından yakınları vefat edenlerin Kur'ân-ı Kerim hatmi için gideceği çok fazla yer yoktu. Önemli bir bölümü bizim medreseye müracaat ederdi. Bu

vesileyle hemen her akşam bir araba kiralar, evlere vaaza ve hatim okumaya giderdik. Gündüz dersle meşgul olur, akşam sohbet meclislerine katılırdık. Bu meclislerin önemli bir bölümü aileden birinin ölümü üzerine yapıldığından yakınlarını kaybedenler dik-katle dinlerdi. En etkili vaiz olan ölümle yüzleşenler dünyanın gerçek halini daha yakından görme imka-nına sahip olur, anlatılanlara ibretle kulak verirdi. Ha-tim programlarından sonra para teklif edenler olur, kimisi de almamız noktasında ısrar ederdi. Kur’ân-ı Kerim okumanın ibadet olduğunu dolayısıyla para almanın caiz olmadığını söyleyince “Medresede ne eksik var?” diye sorar, daha sonra pirinç, yağ gibi yi-yecek malzemesi gönderirlerdi. Medresenin mutfak ihtiyacı daha çok bu şekilde karşılanırdı.

“Humeyni Taraftarı”

12 Eylül darbesinden sonra çok sıkıntılar çektik. Zaman zaman bizi irticadan alır, karakola götürürler, zaman zaman da baskın yaparlardı. Bir grup medya Sünnet-i Seniyye’ye göre sakal bırakan, cübbe giyen hocaları, Hz. Ebûbekir ؓ, Hz. Ömer ؓ gibi büyük sa-habeye hakaret eden “Humeyni taraftarı” olmakla it-ham ederlerdi. Bu algının oluşmasında Humeyni’nin de büyük payı vardı. Kendisini “Yeni Şia”nın müessisi olarak gösteren Humeyni, zahirde bütün ümmeti ku-caklayan bir görüntü verir, ABD ve İsrail’i telin ederek Müslümanlara kendisini “Ümmetin hamisi” gibi gös-terirdi. Böylece Ehl-i Sünnet hareketleri zayıflatıyor,

Şia'ya taraftar topluyordu. Ne var ki içimizdeki din yobazları da bizi “Bu sahâbe düşmanının taraftarı” olmakla itham ederdi. Müslümanı önce düşman olarak tanımıyor, ardından da infaza başlıyorlardı.

Kenan Evren'e Şikâyet

Diyanet 80 darbesinden hemen sonra medreseye bir hoca atadı. Hafız olmadığından mübtedi talebeleri okutmaktaydı. Bazen haftada bir gün bazen de ayda bir hafta derse gelen bu arkadaş ortamdan rahatsızdı. Dersten daha ziyade talebenin bir kısmının cübbe giymesi ve sarık sarmasıyla alâkadar oluyordu. Bir Cuma günü caminin odasında ders verirken onun medresenin camından talebeye bizim derviş Hasan'ın soyadını sorduğunu duydum.

Derviş Hasan (Göldağ) salih bir Müslümandır. Yıllarca Mahmud Efendi Hazretleri'nin imamlık yaptığı İsmailâğa camiinde hizmet etmiş, ardından da hanımıyla bizim köye (Engiz) taşınmıştı. Medreseye yakın bir yerde kiraladığımız evde oturur, hanımı da yatılı bir şekilde kız talebelere ders okuturdu. Meğer bu hal Kur'an kursuna atanan hoca için ciddi bir rahatsızlık teşkil etmekteydi.

Mezkûr hocanın Derviş Hasan'a dair sualinden şüphelenince namazdan sonra hemen idare odasına çıktım. Resmi evrakların olduğu odaya pek girmez, dersleri camide okuturdum. Bu cihetle idare odası bir anlamda onun hususi odası gibiydi. Mezkûr hoca geldiği günler öğle gibi ayrıldığından evine gitmişti.

Masanın üzerinde devrin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e hitaben elle kaleme alınan lakin henüz daktilo ile yazılmayan bir mektup vardı:

“Sayın Cumhurbaşkanım!” diye başlayan, “Engin kanatlarınıza sığınarak arz etmek istiyorum ki” diye devam eden mektubun hülâsası, “Medresenin bölgenin en büyük Kur'an Kursu olduğunu lakin Kâmil Şenocak adındaki cami imamının Diyanet'e bağlı kursu medreseye çevirdiğini, çocuklara cübbe, kızlara ise çarşaf giydirdiğini, kravat takmadığını ve öğrenciye de takmamayı telkin ettiğini” şeklindeydi. Mektubu alıp, fotokopi çektilirip yerine koydum. Hemen il müftüsüne gidip durumu anlattım. İl müftülerimiz medreseyi sever ve resmi zevat nezdinde de müdafaa ederdi. Darbenin gölgesi hâla milletin üzerinde olduğundan mevcut müftü biraz çekindi. Lakin geri adım da atmadı. Yanlışa teslim olmadı. Göreve devam sorunu yaşayan mezkûr hoca ben hacda iken görevden alındı.

Mezkûr Hoca daha sonra Kur'an Kursu öğretmenliğinden ayrılıp bir pasajda imam oldu. Ardından memur olarak bir hastaneye geçti. Yıllar sonra ilgili hastaneye gittiğimde kendisiyle karşılaştım. “Hocam! Beni tanıdın mı? Ben falanım” deyince hatırladım. Konuşmakta zorlanıyordu. “Ne oldu sana?” deyince “kanser oldum, dilimin önemli bir bölümünü kestiler.” dedi. Şimdi hayatta mı öldü mü bilmiyorum. Allah Teâlâ bizim de onun da hatalarını affetsin. Hepimizi dinine hâdim kılsın.”

Karakoldaki Hafızlar

HÜKÜM: Hocam! Talebe okuturken karşılaştığınız müşkil hâdiselerden ilk aklınıza geleni bizimle paylaşır mısınız?

KÂMİL ŞENOC AK: 1980 ihtilali henüz olmuş, Kur'an Kursları'nda, medreselerde talebe okutmanın fevkalâde zorlaştığı zamanlardı... Allah Teâlâ'nın lütfuyla 1965'ten itibaren hafız yetiştirdiğimiz kursta asker tarafından sıklıkla denetlemeler oluyor, gelenler talebeye "Şeriatçı mısınız; Hoca size Şeriat'ı anlatıyor mu?" diye sorular yöneltiyor, kısa sûreler okutup "Hadi bir de mânasını ver bakalım" diyerek Arapça okuyup, okumadıklarını ölçüyordu. Kur'an-ı Kerim okutmak serbest lakin Arapça ve İslamî ilimler tedrisatı yasaktı.

Şu an adı 19 Mayıs olarak bilinen ilçe o zaman "Ballica" adında bir kasabaydı. Burada karakol olmadığından Kur'an Kursu'nun yer aldığı Yeşilköy'e yedi-sekiz kilometre uzaklıkta bulunan Taflan kasabasındaki karakol bu bölgeden sorumluydu. Bir gün kursu teftişe gelen başçavuşla aramızda şöyle bir konuşma cereyan etti. Başçavuş:

-Burada Atatürk'ün resmi neden yok?

-Biz Diyanet'e bağlıyız. Diyanet bize Mustafa Kemal'in resmini asma noktasında bir talimat göndermedi.

-Yeni kanuna göre herkes Atatürk'ün resmini asmak zorundadır. Aksi suçtur. Yoksa kapatırım burayı.

-Kanuna bakar, biz de gereğini yaparız.

Daha sonra Başçavuş ayrılıp gitti. O yıllarda Kur'an Kursu'nun harici işleriyle meccanen alâkadar olan ağabeyim Merhum Hacı Ömer meseleyi duyunca, "Sen okutmaya devam et, ben bir resim bulur, getiririm." dedi. Bir resim getirdi fakat onu asmak için bir çerçeve lazımdı. Resmi kasabada camcılık yapan Hasan Amca'ya götürüp verdi, "Bunu üç güne kadar hazır hale getir." diye de tembihatta bulundu. Ne var ki Hasan Amca işlerinin yoğunluğundan dolayı çerçeveyi üç güne hazır edemedi. Aradan bir hafta geçti. Başçavuş emrindeki bir araba askeri kursa gönderip, "Gidin bakın, Mustafa Kemal'in portresi yerine asılmış mı; eğer asılmadıysa Hocayı ve talebeyi alın karakola getirin." diye emir verdi.

Askerler gelip, kursu sardı. Talebede bir tedirginlik oldu. Milletin evlatları olan asker yine milletin çocukları olan hafızların kursunu kuşattı. İçlerinde yetkili olan, "Hani Mustafa Kemal'in resmi nerede?" diye sordu. Ben de "Camcı yetiştiremedi." dedim. "O halde hepiniz, karakola geliyorsunuz orada hesap verin." dedi. Allah Teâlâ'ya tam bir tevekkülle hali arz eyledim. Talebeye de büyükleri vasıtasıyla "Korkmayın, suçumuz yok, Allah Teâlâ bizi bu işten halâs eyler." diye haber saldım.

O tarih itibarıyla kursta yatılı olarak okuyan yetmiş öğrenci vardı. Yarım otobüs şeklinde iki vasıta-ya binip Bafra-Samsun yolundan "Dereköy" denen

mıntıkaya kadar gittik. Oradan yukarıya Taflan'a gidecektik fakat paramız, oraya kadar yetmedi. Yanımızda yetmiş öğrencinin intikal ücretini verecek kadar para yoktu. Dereköy'de vasıtalarından inmek zorunda kaldık. Dağda yer alan Taflan'a yürüyerek gidecektik Dereköy'ün esnaflarından Merhum Hüseyin HAKYEMEZ Amca bizi talebelerle birlikte görünce, dükkanından çıkıp yanımıza geldi. Aramızda şu meyanda kısa bir konuşma geçti:

-Kâmil Hocam hayırdır, bu kadar talebeyle nereye gidiyorsun?

-Karakola... Başçavuş kursta niçin Mustafa Kemal'in portresi yok diye hepimizden ifadesini almamış.

-Oraya kadar yürüyerek gidemezsiniz ben sizi kamyonumla çıkarayım, dedi. Gitti, kamyonunu alıp geldi. Öğrenciler kasaya bindi, biz de yanına oturduk. Karakola varınca "Siz burada bekleyin. Ben Başçavuş ile konuşayım." dedi.

Hüseyin amca variyetli ve hamiyetli bir Müslümandı. Talebeyi de askeri de evladı gibi sever, onlara bakar, ilgilenirdi. Eski insanlar askeriyeği Peygamber ocağı olarak görmeleri hasebiyle ilim merkezleri gibi önemserdi. Bu yönüyle temayüz eden Hüseyin amcanın sözü ricali devlet üzerinde pek tesirliydi. Sonradan kendisinden öğrendiğime göre Başçavuş'a:

-Kâmil Hocayı bu kadar talebesiyle neden buralara döktün. Sen Müslüman evladı değil misin!?

Hafızlara nasıl böyle zulmedersin. Allah Teâlâ'nın gazabından korkmaz mısın? demiş.

Başçavuş da elimizde yazı var, buralarda irtica faaliyetleri yürütülüyor, “Denetleyin” diye emir geldi ben de 10 gün önce gittim, baktım Mustafa Kemal'in resmiyle alâkalı kendisini uyardım fakat gereğini yapmadı. Bu yüzden çağırdık ifadesini alacağız, demiş.

Bunun üzerine Hüseyin Amca; beni çağırdı. Başçavuş'a dönüp,

-Kumandan! Bu kadar talebenin ifadesi sabaha kadar bitmez. Sen soracaklarını Kâmil hocaya sor, ondan öğren ne öğreneceksen, dedi.

Ben de Başçavuşa neler olduğunu, niçin resmin asılmadığını anlattım.

Başçavuş:

-Peki, şimdi gidin en yakın zamandada resmi asın, dedi.

Gece ilerleyen saatte bizi serbest bıraktılar. Hüseyin Amca kamyonuyla bizi kursa kadar getirdi.

Hüseyin amca hesabî değil, hasbî bir Müslümandı. Allah Teâlâ bizi ona gösterdi. Devreye girdi. Talebe kurtuldu. Elhamdulillah. Tedris hayatımda bu tür hâdisat ile çok karşılaştım. Bu onlardan sadece birisi Rabbim insana böyle zamanlarda bir sekînet veriyor. Sanki perdeler kalkıyor, Kur'ân-ı Kerim'deki peygamber kıssaları insanın gözü önünde canlanıyor. Zulüm yapanların âhiretleri adına üzülüyor fakat İslâm için küçük de olsa bir bedel ödemenin sevincini yaşıyorsunuz.

İcazetler

Milletimizin hafızlara büyük hürmeti vardır. Of'taki icazetlerde sanki bütün köyler bir noktada toplanmış gibi yoğunluk olurdu. Yıllarca Kur'ân-ı Kerîm'le buluşması yasaklanan bu muazzez millet, Kur'ân'ın esaretten kurtulmasını sadece sözlü değil, fiili şükürle de kutladı. Çocuklarını tekrar ulemâ-nın ders halkalarına göndermeleri ve icazetlerdeki katılımları fiili şükrünün tezahür noktalarından bir kaçıdır.

80 sonrası yıllarda Avrupa'dan Türkiye'ye ulûm-u islâmiyye okumaya çok sayıda talebe gelirdi. Millette büyük bir aşk vardı. Kur'ân-ı Kerîm hatrına ebeveyn yavrusundan ayrı yaşamayı göze alır, hafız ya da hoca olması için onu bir medreseye bırakırdı. Bugün ülkemizde Kur'ân-ı Kerîm'i doğru okuyan, ulûm-u islâmiyyede behresi olanlar kâhir ekseriyet itibariyle oralarda yetişti. Bu medreselerin/kursların icazetleri Diyanet'ten ve hariçten hocaların buluşma yeri olurdu. Diyanet İşleri Başkanlığı'mızın da bu kursların gelişmesinde büyük emeği vardır. Biz de belli bir dönemden sonra her yıl icazet programı yapardık. Hem Diyanet'ten hem meşhurinden hocalar katılır, meclisler halk için bir ilim ziyafetine dönüşürdü. İcazetler âdeta ümmet buluşmasıydı.

Bizim medrese -bir ara- bölgesinde müesses bir yapı olarak bu hizmeti veren en büyük kurs olduğundan milletimizin büyük teveccühüne mazhar oldu. Hem talebe boldu hem de alâka yüksekti.

Hafızlarımızın bir kısmının Kur’ân-ı Kerim’in tefsirinden mahrum olmalarına bağlı olarak “yaşayan Kur’ân” olma noktasında sıkıntılar yaşamaları milletimizin teveccühünün azalmasında büyük bir paya sahiptir.

ASKERLİK HAYATIM

EFENDİ HAZRETLERİYLE BİR ASKERLİK HATIRASI

HÜKÜM: Askerlik yıllarınıza dair neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Babam beni altı yaş küçük yazdırmıştı. Bu yüzden askere 1967 yılında gittim. Acemi birliğim Manisa'da idi. Efendi Hazretleri'nin duasını almak için önce İstanbul'a uğradım. Pendik'in yukarısında bir yaylada olduğunu öğrenince oraya geçtim. İhsan Efendi ve daha başka hocalarla orada çadırda kalıyor, ilmi meseleleri müzâkere ediyorlardı. Askerlikten bahsedince "Sakallarını kesme! Onlar içerde kestirirler. O zaman sen Allah Teâlâ katında sakallıymışsın gibi bir muamele görürsün." buyurdu. Kendisi de askerlik vazifesi için Bandırma'ya gittiğinde kışlaya sakallı bir halde girer. Sakallı bir askerin dolaştığını gören Yüzbaşı Eyüb Sabri Bey, "Asker! Buraya gel" diye Efendi Hazretleri'ni çağırır. "Niçin

sakallarını kesmedin?” diye sorunca “Ben kesersem mesul olurum. Siz keserseniz mesuliyet benden düşer.” der. Bu ifadelerden fevkalâde etkilenen Yüzbaşı Eyüb Sabri Bey, Efendi Hazretleri’ni ibadetlerini rahatlıkla yapabilmesi için çamaşırhaneye verir. Altı ay kadar orada kalır. Mesele anlaşılınca Mahmud Efendi’yi İzmit tarafına gönderir.

Efendi Hazretleri’nin yüzbaşı tarafından himaye edildiğini öğrenen tabur komutanı yüzbaşıya eve gitmeme cezası verir. Birkaç gün sonra da komutanın annesi vefat eder. Yüzbaşıyı çağırıp “Annem vefat etti. Ne yapmam gerekir?” diye sorunca Yüzbaşı “Kur’ân-ı Kerim okuyacaksın” deyince komutan “Ben okuyamam, sen gel oku” der. Yüzbaşıyı evine davet eder. Yüzbaşı “bana kışladan ayrılmama cezası verdiniz.” deyince Komutan, “Şimdi de cezayı kaldırdım.” şeklinde mukabelede bulunur. Eyüb Sabri terfi eder Malatya’ya tayin olur. Orada da İhsan Efendi ile beraber olur, ondan ders okur.

“Sakallarını Kesme!”

Huzurunda ayrılırken bana, “Sakin namazlarını bırakmayasın! Tarikat dersini ise askerî hizmetlerden vakit bulabilirsen yap.” buyurdu. Bir gün sonra Manisa’ya vardım. Buyurduğu gibi yaptım. Kışlaya sakallı girdim. Orada berbere götürüp sakalımı kestiler. Elhamdulillah namazlarımı hiç aksatmadım.

Birkaç günlük askerim... Yemek borusu çalmış, bense öğle arasında dışarıda namaz kılıyorum. İki as-

ker de gelince cemaat olduk. Haliyle yemeğe geç kaldık. Bundan dolayı bir çavuş cemaat olan askerlere değil de doğrudan bana ceza verdi. O zaman akşam yemeklerinde mektuplar dağıtılırdı. Benim de adım okundu. Ağabeyim Ömer Şenocak bir mektup göndermiş. Mektubunda Bafra Müftüsü İlyas Eyüboğlu'nun oğlu Salih'in Muhabere Taburunda Başçavuş olduğunu yazmıştı. Yemekten sonra Muhabere taburuna gittim. Askerlere Salih Başçavuş'la görüşmek istediğimi söyleyince. Ona burada "Salih baba" denir dediler. Öğrendim ki izne çıkmak için yarbayın yanına gitmiş. Askerler, "Odasına git! Açıkça son bir daha odasına uğrayabilir." dediler. Gittim biraz sonra geldi. Beni görünce "Sen Dursun Ali Dayı'nın oğlu musun?" dedi. Babamdan ev yaparken tuğla almışlar. Bu cihetle babama benzeterek beni tanıdı. Mevzuyu anlattım. Namaz kılmakta zorlandığımı söyledim. Bizim taburu arayıp nöbetçi Cevdet Başçavuş'a meseleyi izah etti. Gittim o da akşam dersinde bütün askere "Burası peygamber ocağıdır. İsteyen namaz kılmada serbesttir." dedi. Sonradan Cevdet Başçavuş'un da beş vakit namaz kıldığını öğrendim.

Her şeyin bir bedeli olur da rahmetin bir bedeli olmaz mı!? Namaz kılmaktan dolayı ceza aldığım günün gecesinde Allah Teâlâ vesileler yaratarak namaz yolunu sonuna kadar açtı.

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا "Kim Allah'ın rızâsını kaybetmekten korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir."²⁴

²⁴ Talak, 2.

âyet-i kerimesinin binler tecellisini mümin kullarına gösteren Rabbimize hamd olsun.

Elim Niye Kalktı?

Usta birliğim Kırklareli 33. Piyade tümenindeydi. Sıhhiye taburunda kantinci oldum. İsmail Kalay adında Trabzonlu bir albayımız vardı. Ramazan'da gazinoyu mescide çevirdi, orada teravih namazı kıldırırdım. Hakkanîyetli bir kumandandı. Sabah namazı vakti gelir bütün tümeni dolaşırdı. Askerin içinde vazife icra ederdi. Taburda Mahmud adında bir başçavuş vardı. Hoca olduğumdan dolayı benden hoşlanmazdı. Bir gün Kırklareli'ne gidip bir araba meyve alıp, geldim. Boşaltmaya başlayınca çaycı gelip "Mahmud başçavuş seni istiyor." dedi. Ben de "Arabayı boşaltıp geliyorum. Yoksa bütün meyve yağmalanır." dedim. Meyveyi indirip, yerleştirdim. Gitmeye hazırlanırken Mahmud Başçavuş geldi. Hazır ol vaziyeti aldım. Bağırmağa başladı. Gittikçe bağırmanın dozu artıyordu. Bir ara dinime, imanıma sövmeye başlayınca nevrime döndü. Elim bir kalktı, indi. Dili kesildi, çenesi, üzeri hep kan oldu. O halde ayrıldı. Sabah olunca Tümen komutanı olan Albayın yanına gitti. Biraz sonra posta gelip "Albayım seni emrediyor." dedi. İçeri girip asker selamı verdim. Albay "Sen onbaşısın. Komutana vurulmayacağını bilmiyor musun? Nasıl böyle yaparsın?" dedi. Komutanım, "Dinime, imanıma sövünce kendimi kaybettim." deyince sürekli başını sağa sola sallayan Albay bu defa yukarıdan aşağıya doğru sal-

layarak Mahmud Başçavuş'a, "Sen nasıl askere söversin. Hem de dinine ve imanına!? Senin askerden tek bir farkın var onlar tümende kalıyor, sen evine gidiyorsun. Rütbeni sökecek, kırk gün sana ev yasağı vereceğim." dedi. Başçavuş mevzuyu Albay'a anlatıp, oradan mahkemeye taşıyacaktı. Lakin Albayın bu metin duruşu karşısında sarsıldı. Yüz bulamadı. Albay bana dönüp "Bunlar İslâm'ı bilmez. Sana bir şeyler derslerse sen onlara karşılık verme, bana bildir." dedi.

Bizden önce zarar eden kantin Allah Teâlâ'nın inayetiyle çok kâr etti. İki buçuk yıl devam eden askerlik vazifemin nihayetinde yine aynı camiye dönüp tedrisata devam ettim.

MAVERÂ YOLU

MAHMUD EFENDİ HAZRETLERİ

HÜKÜM: Mahmud Efendi ile tanışmanızdan bahseder misiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Mahmud Efendi Hazretleri vazifeye ilk olarak Of'taki köyümüzde İmam olarak başladı. O zaman on yedi yaşlarındaydı. Lakin köylü üzerinde büyük bir tesir uyandırdı. Küsleri barıştırdı. Sınır kavgalarının önemli bir bölümüne son verdi. Milletimiz ondan o kadar etkilenmişti ki, kimi onun Kur'ân-ı Kerim okumasını kimi vaazını kimi takvasını kimi zühdünü kimi hakkı söylemedeki cesaretini kimi İslâm'a göre yaşama iradesini anlata anlata bitiremezdi. Devrin iki büyük âlimi Dursun Efendi ve Mehmed Rüştü Efendi'nin talebesiydi. Lakin ikisi de ona ihtiram gösterirdi.

İmam-ı Âzam'dan "ma-i müsta'mel"le alâkalı gelen üç farklı rivâyetten birine göre ma-i müsta'mel günahları temizlemesi cihetiyle "necaset-i galiza"dır.

Bu yüzden Hanefiler ma-i müsta'melden sakınır. Mahmud Efendi, bizim köyde imamlık yaparken yere düşen ma-i müsta'melin üzerine sıçramaması için dikkat eder, bir taşın üzerine çıkar, öyle abdest alırdı.

İhsan Efendi ve Büyük Buluşma

Efendi Hazretleri köyümüzde vazife yaparken küçüktüm. Onunla asıl muarefemiz daha sonra oldu. Şöyle ki, 1961'de Of'tan ayrılıp Sakarya/Akyazı'ya gidip yerleşen Sakine Halam'ın kızıyla evlendim. O yıllarda hem Dursun Efendi hem de Hacıefendi'de okuyan İhsan Mehmedalioğlu da Akyazı'da idi. İhsan Efendi'nin babası Sefer Efendi civarda pek meşhurdu. İhsan Efendi ile Mahmud Efendi Hazretleri'ni ziyarete gittik. İkiisi hem birlikte okumuş hem de birlikte Ali Haydar Efendi Hazretleri'ne intisap etmişlerdi. Ali Haydar Efendi'nin âhirete irtihal etmesiyle İhsan Efendi seyr-u sülûkuna Mahmud Efendi ile devam etti.

“Kabul Edildim”

O yıllar Efendi Hazretleri için sıkıntılı idi. Ona farklı cihetlerden tazyikler vardı. Hasbi Müslümanlar bizzat oralarda bekler, muhafızlık yapardı. İsmailağadaki buluşmamızda içimde ondan ders alma ihtiyakı oluştu. Bana tasavvufla münasebetimi sordu. Uğurlu'da talebe iken Mapsinolu Ahmed Efendi'den ders aldığımı söyleyince “Ben de ilk tarikat dersimi

ondan aldım. O da Nakşibendî bu da. Lakin oranın devamı yok.” İstihare ettim. Anlatınca “Tamam” dedi. Talebeliğe kabul edildim. Kendisinden ders alma bahtiyarlığına erdim.

Plakçı Dükkanı

1965’te de bu fakire Samsun ve civar illerde ders verme ve değiştirme yetkisi verdi. Kendileri her yıl “Emr-i bi’l-Ma’ruf” seyahatine çıkar Samsun’a da uğrardı. Günde on yerde konuşur, yine usanmazdı. Gençliğinde nasılsa ayaklarının onu taşıdığı ana kadar da öyle devam etti. Bir yaz günü Engiz’den Samsun’a giderken Matasyon civarında bir plak dükkanında şarkı sesi duydu. Arabayı durdurdu. Fakire, “Kâmil Efendi! Git dükkân sahibine Emr-i bilmaruf yap! Bu haram, de!” buyurdu. Marufu emretmeyi, münkere ise dur demeyi varoluş gayesi edinen Efendi Hazretleri böyle Allah’a isyan mahalinde hakikati tebliğ etmeden geçmeyi Hakk’a ihanet görürdü.

Şayanı Takdir Bir Hadise

Aşıkkutlu Hocam, talebesi olan Efendi Hazretleri’ne intisabımı duyunca bir mektup yazarak “Bu genç yaşta tarikata girdin. Sizi tebrik ediyorum. Ben-se Mahmud Efendi gibi bir velinin hocası olmakla bahtiyarım. O hakiki bir şeyhtir. Sizin de ona talebe olmanız şayanı takdir bir hadisedir.” dedi.

“Cenazemi Mahmud Efendi Kıldırır”

Ali Osman Kurt adında elinden tesbihini hiç düştürmeyen bir derviş vardı. Bu zat annemin amcası ağabeyim Ömer’in de kayınpederiydi. Aslen Rizeli olup Bafra’nın Darboğaz Köyünde ikamet ederdi. Rahatsızlanınca ağabeyim köyüne gitti. Ben de haberdar olunca köye vardım. Sekerât halindeydi. Beni görünce, “Kâmil Efendi! Cenazemi sen yıka, tezkiye mi Müftü Müslim Efendi yapsın.” diye vasiyet etti. “Namazımı da Mahmud Efendi kıldırır.” diye temennide bulundu.

Efendi Hazretleri Geliyor

O tarihte bugün olduğu gibi telefon gibi cihazlarla muhabere imkânı yoktu. Olsa da Efendi Hazretleri her isteyen dervişin cenazesine nasıl gidebilirdi. Tam ayrıldığım esnada ruhunu teslim etti. Ağabeyim “Git, kefeni hazırla. Selaları okut, yarın namaza gel” dedi. Takdiri ilahi, Mahmud Efendi her yıl olduğu gibi yine Karadeniz’e emri- bi’l-maruf’a çıkmış, gece yarısı da bizim ev diye birkaç ev ilerde “Ömer Dede” dediğimiz baba dostu bir zatın evine gitmişti. Merhum İhsan Mehmedalioğlu Hocamız minibüsten inip “Kâmil Hoca!” diye birkaç defa bağırınca Ömer Dede uyanıp “Kimsiniz?” diye sordu. İhsan Efendi “Mahmud Efendi ve talebeleri” cevabını verdi. Karşısında bir minibüs sarıklı insanı gören Ömer Dede heyecanla sağa sola giderken hanımı “Hacı nedir bu telaş, kim geldi?” diye sorunca Ömer Dede, “Hanım

sükuttur.²⁵ Büyük adamlar geldi. Hepsi de sarıklı.” cevabını verdi. Bu sözleri duyan Efendi hazretleri ve hocalar tebessüm ediyor, İhsan Efendi de Ömer Dede’yi teskin ediyordu. O ise heyecandan şalvarını giymeyi unutmuş şalvar omuzunda, pijamayla misafirlerin yanına geldi. Efendi Hazretleri, “Kâmil Efendi nerede?” diye sorunca “Hasta olan dedesini ziyarete gitti.” dedi. Efendi, “Siz rahat olun. Biz evde zaten kalmayız. Caminin anahtarı siz de varsa bize camiye açar mısınız?” dedi. Ömer Dede anahtarı alıp camiye açtı. Onları yerleştirip “Bizim eve geldi.” Gece üç sularıydı. Sesini duyunca pencereye çıktım. Beni görünce sevindi, “Ula Hoca! Sen nerdesin? Büyük büyük adamlar geldi. Çabuk camiye gel” dedi. O beni köyde zannetmişti. Geldiğimi görünce çok rahatladı. Hazırlanıp camiye geçtim. Efendi Hazretleriyle görüştim. Ali Osman dedeyi ve vefatı esnasındaki “Cenazemi Mahmud Efendi kıldırır” şeklindeki temennisini kendisine arz ettim. “Olur, cenazeye iştirak edelim. Sabah Bafra’ya emri bi’l-marufa gidelim, oradan da cenazeye geçelim.” buyurdu. Kahvaltıdan sonra Bafra’ya gittik. Efendi Hazretleri, “Sen git cenazeyi yıka. Hazırlıkları yap. Biz de o vakte kadar Bafra’da dolaşım ‘Emr-i bi’l-maruf’ yapalım, yanımızda bırakacağın rehberle namaza doğru köye gelelim.” dedi.

Köylüler Ali Osman dedenin niyazını bilirdi. Namaza doğru bir de baktılar ki Mahmud Efendi Hazretleri talebeleriyle geliyor. Müftü tezkiyeyi yaptı.

²⁵ Of lehçesiyle söylenen bu kelime “sus” anlamındadır.

Efendi Hazretleri namazı kıldırdı. O zaman bütün varlığımla şu ayet-i kerimedeki tecelliye tekrar bir daha şahit oldum:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ

“Kullarım sana beni sorduklarında bilsinler ki şüphesiz ben onlara yakınım, bana dua ettiğinde dua edenin niyazına karşılık veririm. Şu hâlde onlar da benim emirlerime icabet etsinler.”²⁶ Allah Azze ve Celle emirlerine icabet eden kullarının dualarına icabet eder.

Nezaretteki Hoca Hanım ve Mahmud Efendi

Mahmud Efendi Hazretleri, Müslümanlar her mahalleye bir erkek bir de kız medresesi açıp orayı ihya etsinler, diye çok uğraşır etrafını bu konuda sürekli teşvik ederdi. O tarihlerde kadınların cenahında böyle bir hizmet gerçekleştirmek çok zordu. Çünkü Hoca hanım azdı. 1981 senesinde Rizeli merhum İsmail Efendi'nin Hanımı Bafrâda yatılı bir kız medresesi açtı. Öğrenciler medreseye çarşafı geliyor, gidiyor, okuyorlardı. Manzaradan rahatsız olan birkaç kişi medreseyi ihbar etti. Kurs basıldı, Hoca Hanım karakola götürüldü. İfadesi alındı fakat serbest bırakılmadı. Efendi Hazretleri bu olayı duyunca Kasımpaşalı Kemal Efendi'yi çağırıp ona şöyle söyledi:

-Derhal Samsun'a git, Kâmil Hoca'yı bul. Bafrâda ders okuturken tutuklanıp, nezarete atılan Hoca ha-

²⁶ Bakara, 186.

nımı Karakol'dan çıkarın. Hoca hanım oradan çıkmadan bize evimize gidip, istirahat etmek helal olmaz. O Hoca Hanım kurtulana kadar İsmailağa camiinde bekleyecek, evime gitmeyeceğim, dedi.

Kemal Efendi Samsun'a varınca Engiz'e geldi, Efendi'nin sözlerini aktardı. Bir müddet "Hoca Hanımı nasıl kurtarabiliriz?" üzerinde konuştuğundan sonra Kemal Efendi Hocamızla birlikte Samsun'a gittik. Eşraftan Merhum Enver Abdik Ağabeyi ziyaret edip meseleyi anlattık. Hoca Hanım kurtulmadan Efendi Hazretleri evine gitmeyecek, istirahat etmeyecek, biz de bir şeyler yapalım dedik.

Bunun üzerine Enver Abi,

-Yürüyün Vali Bey'e gidelim bu olayı anlatalım inşallah bize bir yardımcı dokunur, dedi.

Enver Abi Vali ile iyi tanışırdı. Birlikte Valinin odasına girdik. Bana kendini tanıtır ve hadiseyi tam olarak anlat dedi. Valiye meseleyi şu şekilde anlattım:

-Balıca'da (Ondokuzmayıs) Diyanet'e bağlı bir kursumuz var. Orada 100 kadar öğrenci okutuyorum. Rizeli İsmail kardeşimizin de hanımı da Bafra'da Hanım kardeşlerimizi okutur. Ne var ki birilerinin şikâyeti üzerine kardeşimizin hanımını karakola götürüp, tutukladılar. Hanım kardeşimizin kurtulması için devreye girmenizi istirham ediyoruz, dedim.

Bunun üzerine Vali Bey Bafra Kaymakamı'na telefon edip şöyle talimat verdi:

-Kaymakam! Kur'an-ı Kerim okutan bir hoca içeriye alınmaz. Derhal Hoca Hanımı serbest bırakın.

Allah Teâlâ'nın inayetiyle Hoca Hanım nezaretten kurtuldu. Kemal Efendi de haberi Efendi Hazretlerine vermek için ilk otobüsle İstanbul'a hareket etti.

Müslümanlar uzun yıllar devam eden baskılar altında adeta bir Ashab-ı Kehf hayatı yaşadı. Fakat içi rahmet, hareket, tedris ve zikir dolu olan bir mücadele; uyandırmak için yaşanan bir uykuydu bu. Müminler evlatlarını, alimler talebelerini içi mücahade olan bir hakikat uykusuna çekilerek korudu. Allah Teâlâ bizi bugünlere hazırlayan hocalarımızdan ebediyyel ebed razı olsun.

Gecesi İbadet, Gündüzü Cihad Olan Bir Alim

İnsan ruhu daraldığında ağaçlar arasında dolaşmak, kuşa, çiçeğe, börtü böceğe bakıp rahatlamak ister. Talebede hep aynı insanı görünce daralır. Medreseye zaman zaman farklı alimler gelir. Talebeyle hasbihal ederlerdi.

Her âlim bir âlemdir. Âlimleri gören talebe yeni âlemlere hicret eder. Mahmud Efendi Hazretleri de hiç aksatmaz her yıl medreseyi ziyaret eder, hanemizde kalır, talebeye ve cemaate sohbetler ederdi. Onu gören, sohbetlerini dinleyen talebenin yüreği yağmur gören toprak gibi canlanırdı.

Mahmud Efendi'nin hanemize varışı bazen gece, bazen gündüz olurdu. Bir defasında gece yarısı gibi teşrif etti. Biraz sohbet ettik. Gece 01:00 gibi “Kâ-

mil Efendi! Saat 02:30 gibi bizi kaldırırsın.” dedi ve yer yatağı serdiğim odada istirahatata çekildi. Ben salonda beklerken uykuya kalmışım. Biraz sonra bir sesle uyandım. Baktım ki Efendi Hazretleri kalkmış, abdest almış, namaz kılıyor. Geceleri bölen uzun teheccütleri vardı. Bunu mukimken yaptığı gibi seferde de hiç aksatmazdı. Yorgunluktan vaazda zaman zaman uyur gibi olur lakin azıcık uyku ile durur ne mücahadeden ne de cihaddan ödün verirdi. Gecesi ibadetle, gündüzü cihadla geçerci.

“Onun Sözü, Bizim Vaazlardan Daha Tesirli”

Mahmud Efendi’nin, Emr-i bi’l-Maruf seferlerinde bir müminin, mümin kardeşini Allah için sevmesinin numune şahsiyeti derviş Hurşid Efendi de olurdu. Bir Cuma günü Hurşid Efendi geldi; “Efendi Hazretleri yolda, akşama burada olur.” dedi.

İslâm’ı yaşamaya olduğu gibi anlatmaya da çok hâris olan Hurşid Efendi, “Cuma’yı kıldıktan sonra cemaate bir ayet-i kerime, bir de hadis-i şerif okuyabilir miyim?” dedi. “Tabiki” dedim. Namazdan sonra ayağa kalkıp cemaate, “Kardeşlerim durunuz, durunuz!” dedi. Sonra da “Allah Teâlâ buyuruyor ki” deyip şu ayeti okudu:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah

pek bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.”²⁷ Ardından da

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

“Kişi Cennette, dünyada iken Allah için sevdiği ile beraberdir.”²⁸ hadisini okudu. “Allah Rasûlü’nün ﷺ sünnet-i seniyyesine ittiba eder, ümmet olarak birbirimizi Allah için seversek amellerimiz salih insanlar kadar olmasa da Allah Teâlâ bizi âhirette onlarla haşreder. Mümin kardeşlerimizi cemaat ayrımı yapmadan Allah için sevelim. Şimdi çıkabilirsiniz kardeşlerim!” dedi. Akşam oldu. Efendi Hazretleri, mihmandarı Bilal Efendi ve daha başka birkaç ihvanla teşrif etti. Bilal Efendi, “Hurşid Efendi buraya geldi mi?” diye sordu. “Evet” deyince, “Allah rızâsı için Efendi Hazretlerine sen de söyle! Ona vaaz ettirmesin. Bütün bildiği bir âyet-i kerime ve bir hadis-i şerif. Yanlış bir söz edecek. Müslümanları sıkıntıya sokacak.” dedi. Ben de “Efendim! Misafirlikte ben bunu nasıl söylerim.” Eğer söylenecekse sizin söylemeniz daha münasip olur.” dedim. Biraz sonra Efendi’nin bulunduğu odaya girdim. Aramızda şöyle bir konuşma geçti:

- Hurşid Efendi buraya geldi mi?
- Geldi Efendim.
- Konuşmak istedi mi?
- Evet Efendim!
- Müsaade ettiniz inşallah!
- Evet Efendim!
- Ne anlattı?

²⁷ Âl-i İmrân, 3/31.

²⁸ Buharî, H. No: 6170

- Âl-i İmrân suresinin 31. âyet-i kerimesi ile “el-Meru mea men ehabbe” hadisini okudu Efendim.

- Onun bir âyet-i kerime, bir hadis-i şerif okuması bizim saatlerce konuşmamızdan daha tesirlidir.

Daha sonra Bilal Efendi,

-Ne yaptın, Efendi Hazretleriine Hurşid Efendi mevzusunu arz ettin mi?

Ben sözü açmadan, kendileri Hurşid Efendi’yi teziye etti, dedim.

İslâm’ın muhafızı ulemâdır. Lakin hasbi müimminlerin davet ve tebliğde hizmeti büyüktür. Sahâbenin içinde ictihad seviyesinde olanların sayısı azdı. Lakin İslâm’ı sadece müctehidler değil bütün hepsi tebliğ etti. Allah Rasûlü ﷺ kendisini yirmi üç yıl dinleyen Hz. Ebûbekir’le ؓ, bir gün yanında kalan sahâbiyi ayırmadan hepsine “Beni görüp dinleyen, görmeyene söylediklerimi tebliğ etsin.” diye emretti.

Hurşid Efendi hasbî bir mümindir. Biz zahire bakıyor, “Bu, hoca değil, anlatmaya ehliyeti yok” zannediyorduk. Lakin anlamış olduk ki onun konuşması bizim vaazlardan daha etkili oluyordu.

İslâm da -daha çok- tebliğ için yerini yurdunu terk eden, bir daha evine dönemeyen murabıtlar, mücahitler ve dervişlerle yayılmadı mı?

Karakol Devrede

Mahmud Efendi bir beldeye gitti mi ulemayı ve medreseleri ziyaret ederdi. Müftülere de gider, onlar müsaade edince camilerde kürsüye çıkar ve cemaat-i

müslimine vaaz ederdi. Darbe sonrası bir seferinde Bafra'ya gitmiştik. Hafta sonu olduğundan müftüye ulaşamadık. Nuri İbrahim Camii'ne geçtik. İmam kardeşimiz Efendi'yi kürsüye davet etti. Biraz vaaz etti. Lakin hususi bir bölümde dinleyen kadınlara ses ulaşmadı. Zira o zamanlar Efendi mikrofonsuz konuşurdu. Bir hanım kardeşimiz eşi vasıtasıyla bize ulaşıp kadınların tarikat dersi almak ya da değiştirmek istediklerini ilettiler. Vakit de dardı. Vaazdan sonra Bafra'dan ayrılacaktık. Kürsüye gidip hali Efendi'ye arz ettim. "Peki derslerini değişelim, İhsan Efendi nerede o kürsüye çıksın." dedi.

Efendi Hazretleri, İhsan Efendi ile çok samimi iki dosttu. Birlikte okumuşlardı. Aralarında üç yaş vardı. Efendi onu çok sever, O da Efendi'ye çok hürmet ederdi. Cemaatin arasında sohbeti dinleyen İhsan Efendi kürsüye çıkıp namaz tesbihatının adabından bahsetti. Birisi de gidip karakola "Sarıklılar geldi. İzinsiz konuşma yaptılar. Hem de camide siyaset yaptılar." diye bizi şikâyet etti. Karakol devreye girdi. Güvenlik güçleri teyakkuza geçti. Müftü iyi bir kardeşimizdi. Resmi makamlar tarafından haberdar edilince, "Onları tutuklamak yanlış olur. Mahmud Efendi'yi tanırım. Diyanette görevli bir imamdır. İslâm'a aykırı konuşmaz." dedi. Hâdise büyümeden kapandı.

Her Mahalleye Bir Medrese

Ehl-i Sünnet hocalar, Efendi'yi severdi. Çünkü Müslümanları bu bizim ihvanımız, bu ise değildir"

diye ayırmazdı. Asla kürsüde “Gelin bizim tarıkata girin.” demezdi. Bir alim ya da müftü ziyaretine gitse onu yanına oturtur, ona iltifat ederdi. Derdi de davası da ümmetti. Onun hiç değişmeyen çağrısı, “Müslümanlar! Her mahalleye bir kız, bir de erkek medresesi açın.” şeklindeydi.

Efendi Hazretleri, Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı bir imamdı. Zahit Kotku Hazretleri ve daha pek çok büyük zat da imam olarak irşad hizmetinde bulunmuştu. Buna rağmen birilerine göre irticadan sabıkalıydılar(!). Meşayih çok incittiler, çok. Üstad Necip Fazıl’ın “Öz yurdundan garipsin, öz vatanında parya” ifadesi en çok onları ifade etmekteydi. Buna rağmen hiçbirisi “ah!” edip inlemedi, her durum ve şartta milletin ve memleketin selameti için dua ettiler.

Âlimlerin Eti Zehirlidir

Küçük adamlar dağıtır, büyük adamlar ise toparlar. Küçükler “ne olursa olsun benim olsun”; büyükler “bizim kaybetmemizin bir kıymeti yok, ümmet kazansın, Müslümanlar var olsun” der. Dâvası ümmet olanlar ümmetin selameti için geri adam atmaktan imtina etmez. Mahmud Efendi böyle bir zattır. Onun bu duruşu bana şu hadis-i şerifteki anneyi hatırlatır: “İki kadın beraberlerinde oğulları olduğu halde giderken bir kurt gelip kadınlardan birinin çocuğunu alıp götürdü. Bunun üzerine kurt tarafından çocuğu alınan (büyük) kadın, arkadaşı (olan küçük) kadına:

–Kurt, senin çocuğunu götürdü. Bu benim, dedi.

Nihâyet bu iki kadın, aralarında hükmetmesi için davayı Allah'ın peygamberi Hz. Dâvûd'a ﷺ taşıdı. Küçük kadın mahkemede çocuğun ona ait olduğunu delillendiremeyince Hz. Dâvûd ﷺ, çocuğun büyük kadına ait olduğuna hükmetti. Bunun üzerine muhâkemenin çıkıp, Hz. Dâvûd'un oğlu Hz. Süleyman'a gidip meseleyi haber verdiler. Hz. Süleyman ﷺ da,

–Bana bir bıçak getirin! Çocuğu (bu) iki kadın arasında paylaştırayım! dedi.

Bunun üzerine, çocuğun gerçek anası olan küçük kadın derhâl ileri atıldı:

–Aman öyle yapmayın! Allah sana rahmet eylesin! Çocuk bu kadınındır! dedi. (Gerçek anne, çocuğun yaşaması için hakından vazgeçti.)

Bunun üzerine Hz. Süleyman ﷺ, çocuğun küçük kadına ait olduğuna hükmetti.”²⁹

Anneler çocukları zarar görecektse, onları bir daha görememe pahasına da olsa geri adım atar. Çocukları yaşasın diye haklarından vazgeçer. Aklını ve ruhunu Batı aklına kurban edenler ise direnir. Bu topraklarda nice alim-i rabbani milletin selameti için hadisi şerifte anlatılan o öz anne gibi sustu. Geri adım attı; “Yeter ki millet-i İslâm'a bir musibet gelmesin diye kan kustu lakin kızıl şerbeti içtim.” dedi. Mahmud Efendi Hazretleri onlardan biridir. Onun sükutlarında bu mana vardır.

Mahmud Efendi 90'lı yılların başında Samsun Büyük Camii'de vaaz ederken bir ayet-i kerime okudu,

²⁹ Buhârî, H. No: 3427.

onu tefsir etti. Ezana doğru Allah Rasûlü'nün ﷺ hatırı kalır size, bir de hadisi şerif okuyayım, dedi. O esnada içeriye yaşlı bir zat girdi ve "İn aşağıya, Refah Partisi'ne oy toplamaya mı geldin!?" diyerek bağır-maya başladı. Cami karıştı. Efendi, Allah Rasûlü'ne ﷺ salâvat getirdi. Millete de "Allah rızâsı için oldu-ğunuz yere oturunuz." dedi. Namazı kıldık dağıldık. Hâdise üzerinden birkaç ay geçmeden mezkûr şahıs iflas etti, dükkanları kapandı. Allah Teâlâ zalime yap-tığı zulmün cezasının bir kısmını dünyada tattırır. Bu hadisede İbn Asâkir'e ait şu ifadenin ne büyük bir ha-kikat olduğunu bir kere daha gösterdi:

لحوم العلماء مسمومة

"Âlimlerin etleri zehirlidir."³⁰

Mahmud Efendi'nin Erbakan muhabbeti

"Kaos memleketi darbenin kucagina itti. Ya da darbeciler hadiselere tepkisiz kalarak darbeye ze-min hazırladı. 12 Eylül 1980'de silahlı kuvvetlerin dört kuvvet komutanı Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanlığında darbe yapıp Milli Güvenlik Konseyi'ni (MGK) kurdu. Bu konsey, Kasım 1983 seçimlerine kadar ülkeyi yönetti. Siyasi parti liderle-ri tutuklandı. Ülkede sıkıyönetim ilan edildi. 21 Ey-lül'de yürütme yetkisi MGK'da olacak şekilde Bülent Ulusu Hükümeti kuruldu. Bir yıl sonra tutuklanan-ların toplam sayısı 122 bine ulaştı. Ülkedeki terörist

³⁰ İbn Asâkir, *Tebyînu Kezîbi'l-Müfterî*, s.29.

saldırıları yüzde doksan oranında azaldı. Terör ve anarşi suçundan dolayı elli kişi idam edildi, binlerce kişi işkence gördü.

Askeri darbe gece saat 04:30'da gerçekleşti. Mahmud Efendi o esnada emr-i bi'l maruf seferinde idi. Yol işlerinden sorumlu tayin ettiği merhum Bilal Öztürk de yanındaydı. Amasya üzerinden Samsun-Engiz'e gelirken asker yollarını kesti, "Asker yönetime el koydu. Seyahat yasaklandı. Herkes olduğu yerde kalacak. Kimse hareket etmeyecek. Geri dönün!" dedi. Hacı Bilal de "Siyasi bir gayelerinin olmadığını" söyledi. Kumandan "olmaz diyorum, geri dönün" dedi. Bu esnada arabaya yaklaştı. İçerde Efendi Hazretlerini görünce halinden etkilenmiş olmalı ki fikrini değiştirdi, "Hiçbir yerde mola vermeden yolunuza devam edin." dedi. Sabah namazına Engiz'e geldiler. Fakir de namaza gidince baktım ki medresenin avlusunda İstanbul plakalı bir araba var. O ara Hacı Bilal'i gördüm. "Hoş geldin" deyince "Darbe oldu." dedi. Ben de latife yapıyor, "Biz sabah senden evvel medreseye geldik." diyor zannettim. "Senin darben baş göz üstüne" deyince "Latife yapmıyorum. Asker yönetime el koydu. İhtilal oldu." dedi. İçeriye girdiğimde Efendi Hazretleri murakabe halindeydi. Sabah namazını kılıp işrak vaktine kadar bekledik. Efendi Hazretleri yoldan gelmesine rağmen mukimken neleri yapıyorsa aynısını ifa etti. Ardından okunan aşr-ı şeriften sohbet etti. İmam-ı Rabbânî Hazretleri'nin Mektubat'ından okundu. Kahvaltı için eve geçtik.

Radjo dinlemez. Biri ona haberleri h lase ederdi. O sabah “Kâmil Efendi! Radjo var mı? Haberleri dinleyelim. Necmeddin Bey kardeşimiz ne haldedir? Allah Teâlâ memleketimizi de onu da muhafaza buyursun” dedi. Haberleri dinledik. Hayat tabii seyrindeymiş gibi devam etti. 12 Eylül Cuma gününe tekeb l etmişti. şehirde sokağa çıkma yasağı olduğundan millet merkezde Cuma namazı kılamadı. Köprüyü de asker tuttuğundan derenin yukarı kısımlarından ayakkabılarını çıkararak karşıya geçip bizim camiye gelmişlerdi. Efendi Hazretleri kürsüye çıkıp vaaz etti. Kendisinde hiçbir şekilde tereddütten bir emare yoktu. Onu 12 Eylül günü dinlerken tevekkülün bir m mini dağ gibi nasıl sarsılmaz kıldığını “aynel yak n” müşahade ettim.

GARİB HASAN

Bizim Hasan adında bir komşumuz vardı. Değişik halleri olurdu. Halk onu deli zanneder, “Deli Hasan” diye çağırırdı. Gerçekte hâl adamıydı. Bir Müslümanın defninden sonra telkin verirken sağ tarafımda durur, bastonuna yaslanır, mezara bakardı. Telkîni bitirdiğimde üç defa yüksek sesle “Allahumme salli ve sellim ala seyyidînâ Muhammedin ve ala ali Muhammed” bazen de üç defa “Eyvahlar olsun!” derdi. Dikkat edince gördüm ki kim İslâm’a göre bir hayat yaşadıysa onun ardından “salât-u selam” okuyor, kim de namazsız bir halde ömrünü bitirdiyse onun ardından “Eyvahlar olsun!” diyor.

Darbe günü Garip Hasan, 5 kilometrelik yolu kat edip bizim camiye Cuma kılmaya gelmişti. Onda cezbe hali olur, bağıırdı. Efendi Hazretleri vaaz ederken de aynı hâl kendisinde zuhur etmişti. Efendi vaazdan sonra Hasan’a bir deli gibi değil, “veli” gibi alaka göstermişti.

Milletin bakışı her zaman mi’yar olmaz. Halkın “deli” gördükleri “veli”, veli zannettikleri de deli olabilir. Ölçü, Şeriattır.

HAC HATIRALARI

HAREMEYN YOLUNDA

HÜKÜM: Her yıl hacca gittiğiniz söyleniyor. İlk Hacc’a ne zaman nasıl gittiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Aşıkkutlu hocam her yıl hacca gider, hem irşad hizmetinde bulunur, hem de fetva verirdi. Bu hizmetten para almaz, “Kâmil! Bizi hacca götürsünler kâfi. Bu, ibadettir. İbadetten para alınmaz.” derdi. İlk olarak hacca 1969’da beş bin lira ödeyerek gittim. Diyanet ise 1980’den sonra hacı götürmeye başladı. Önceden şirketler vardı. Bizim bu bölgede de büyük bir şirket vardı. Onunla giderdim. Altı defa Hocamla birlikte Hac nasib oldu. Rabbim 1969’tan 2017’ye kadar -80 darbesinde bir yıl hariç-fasılasız gitmeyi ihsan eyledi.

Arafat’ta “Ah!”

Hac büyük bir ibadettir. Zevkine erenler ondan geri kalamaz. Varını yoğunu o yolda feda eder. Hac

zahirde bir şehirden Haremeyn'e hakikatte ise dünyadan ukbaya gidiştir. Haremeyn'de çok hallere, derin müminlere şahit oldum. Saçı başı dağınık nice adamın kerametini gördüm. Bir defasında Arafat'ta abdestini tutamayan bir zat yanındaki tarafından itildi. Yere düşen zat, itene şöyle dönüp bir bakıverdi. Biraz sonra oturup tavuk yediği esnada adamın boğazına kemik kaçtı. Gözümüzün önünde tekme atan adam çırpına çırpına can verdi. Orası Arafat, orası Sultanın da gedanın da iki parça elbiseyle aynı safta Allah Teâlâ'ya iltica makamı. Oranın dalı koparılmaz, hayvanı avlanmaz da orada insan incitilir mi!

Hacı Bayram'da Dökülen Gözyaşları

HÜKÜM: Hacca ulaşım nasıldı?

KÂMİL ŞENOC AK: Otobüslerle giderdik. Yıllarca Suriye'den gittik. Daha sonra güzergâh değişti, Irak üzerinden gitmeye başladık. 90 yılından sonra ise uçakla hac başladı.

HÜKÜM: Hac'da unutamadığınız hatıralar bağlamında neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOC AK: Samsun'dan Hacı götüren ilgili şirketin çok sayıda hacısı vardı. Üç otobüsü de bu fakir ayarlamıştı. Planlar yapıldı. Hacılar yerleştirildi. Doğrudan şirkete yazılan baba oğul iki Roman kardeşimiz de Samsunlu bir hocamızın otobüsüne düş-

tü. Lakin otobüstekiler bu iki kardeşimizi arabalarına istemiyormuş. Toplantıda şirketin sahibi “Bunları senin arabana alır mısın?” dedi. “Elbette ki alırım. Müslüman olduktan sonra ha köylüm olmuş ha Roman ne farkeder? Biz üstünlüğün takvada olduğunu bütün bir beşeriyete bildiren Hz. Kur’ân’ın indiği o mukaddes mekâna gidiyoruz.” diye karşılık verdim. Otobüsler ayarlandı. Hacılar yerleşti. Bir uğurlama merasiminin ardından Samsun’dan ayrıldık. Evvela Ankara’da Hacı Bayrâm-ı Veli Hazretlerinin kabrine uğradık. Ziyaretler yapıldı. Hacıların bir kısmı camide bir kısmı otobüslerde istirahat etti. Sabah namazından sonra otobüslerde toplandık hareket edeceğiz, sayımlar yapıldı. Lakin bazı Müslümanların otobüslerinde olmalarından endişelendiği o iki Roman kardeşimiz yoktu, hiçbir yerde bulamadık. Birkaç arkadaşla aramaya başladık. Nihayet Hacı Bayram Hazretleri’nin kabrine girdim. Bir de ne göreyim baba oğul kendilerinden geçmiş hüngür hüngür ağlıyor. Hac boyu birlikte olduk. Onların aşkını vecdini unutamam. Halleri bana Allah Rasûlü’nün ﷺ şu hadisi şerifini hatırlatırdı:

رب أشعث أغبر مدفوع بالأبواب لو أقسم على الله لأبره

“Saçı başı dağınık, kapılardan kovulan nice kimse-ler var ki yemin etse Allah yemininin yerine getirir, onu temize çıkartır.”³¹

³¹ Müslim, H. No: 2622.

MAZLUMLARIN SIĞINAĞI

HÜKÜM: Her yıl hacca giden bir Müslüman olarak Hac yolunda unutmadığınız hâdiseler neler, bu bağlamda neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Eskiden herkes Hacca gide-
mezdi. Çünkü atla, deveyle gitmek hem yorucu hem
de külfetliydi. Aşk kimi derinden kavrıdıysa onlar
yola revan olur, onlar Hicaz'a doğru yola çıkan kutlu
kervana katılırdı. Kimi de Abdullah b. Mübarek gibi
yol boyu bîçareleri görür, nafakasını onlara dağıtır,
zahiren geri dönerdi. Fakat dönenleri Arafat'ta, Müz-
delife'de, Mina'da görenler olurdu. Büyük adamların
hayatları gibi, Hacları da sırlarla dolu.

Sultan II. Abdülhamid'in Hicaz Demiryolu pro-
jesi sadece İstanbul Harem'i Haremeyne değil, Dev-
let-i Aliyye'yi ruh köklerine bağladı. En güzel buğday
nerede yetişirse onu Medine'ye gönderen Anadolu

insanı, Harem yolunu kolaylaştırdı. Lakin bu sevinç kısa sürdü. Cumhuriyetle yollar kapandı. Önce deniz daha sonra kara yolu açıldı. Bir ömür Hac için para biriktirenler için büyük merasimler yapıldı. İlk hacılar deniz yoluyla gitti.

Samsun'un Karakavuk Köyünden bir Mehmed dede vardı. Her sene bizimle Hacca gelirdi. Çocuklarını ayırmış, mallarını vermiş, kendine bıraktığı bahçede ilerleyen yaşına rağmen çalışır, tırpanla ot keser gelecek yıla kadar hac parasını biriktirirdi. Mekke-Medine aşıklarından imkân bulanlar ise Hicaz'a yerleşir, oralarda ikamet ederdi.

Hacca giderken geniş çaplı merasimler olurdu. Samsun civarından üç otobüs hacı gelir, Engiz'de toplanır, burada merasim yapılırdı. Hacca gidemeyenler hasretlerini gidenlerle selam göndererek gidermeye çalışırdı. Bir de Allah Rasûlü'nün ﷺ,

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْحَاجِّ وَلِمَنْ اسْتَعْفَرَ لَهُ الْحَاجُّ

“Allah'ım! Hacıyı da hacının kendisi için istiğfar ettiklerini de affet”³² duasının bereketiyle çok cemaat olurdu.

Kara yoluyla Hac seyahati giderken bir hafta kadar sürerdi. Yol boyu namazlar cemaatle kılınırdı. Önce Suriye üzerinden gidilirdi. Bir ara Irak'tan da gittik. Suriye ziyaretlerinde olduğu gibi Irak'taki ziyaretlerde çok feyiz alırdık. Malum İmam-ı Âzam Hazretleri Bağdat'ta medfun.

Mehmed Rüştü Aşıkkutlu Hocamız çok üşürdü.

³² Hâkim en-Nisâbüri, *Müstedrek*, H. No: 1612.

Haccın kış mevsimine tekabül ettiği bir seferde Suriye’de bir konaklama yerinde sabah namazı için durduk. Bana “Sen namaza git. Ben abdest alıp da geleceğim.” buyurdu. Hemen gelemeydi. O da abdestten sonra biraz ısındı. Cemaate yetişemezse ayrı bir cemaat yapacaktı. Gittim ki cami lebalep dolu. Cemaat ise hep hacılardan müteşekkildi. Öne geçip namazı kıldırımdım. Hacıyı toparlayıp otobüslere yerleştirence ben de otobüse döndüm. Hocaefendi namazı kılmış, bir örtüye sarılı olduğu halde oturuyordu. Beni görünce İmam her kimse sünnet-i seniyyeye uygun bir namaz kıldırırdı. Allah Rasûlü ﷺ seferde Felâk ve Nâs sûrelerini okuyarak,³³ Hz. Ömer de Fil ve Kureyş sureleri³⁴ ile sabah namazı kıldırırdı.” deyince “Efendim namazı bu talebeniz kıldırırdı.” dedim. Bunun üzerine “Aferin! Seferde kıraat ikametdeki gibi olmaz. İnsanların dar halleri vardır. Sünnet-i Seniyye her hâlükârda ittiba edelim ki insanlar daralmasın.” buyurdu.

Medine-i Münevvere

HÜKÜM: İlk seferinizde Medine-i Münevvere’de nasıl bir manzara ile karşılaştınız?

KÂMİL ŞENOC AK: Osmanlı her yıl surre alayı ile Medine-i Münevvere’ye hem buğday hem para gönderir, Allah Rasûlü’nün ﷺ komşularına ikram edilirdi. Osmanlı’dan sonra o mübarek topraklarda

³³ İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, H. No: 3705.

³⁴ İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, H. No: 3699.

uzun yıllar yokluk hüküm sürdü. Medine aşıkları zor günler geçirdi. Müslümanlar hurma ile hayatlarını idame ettirdi. Daha sonra Arabistan'da petrol bulununca bir rahatlama oldu.

Medine-i Münevver'e çok sayıda gizli veli vardır, bilinmezler. Ravza-i Mutahhara'da direklerin diplerinde ya namaz kılar ya Kur'ân-ı Kerim okur ya da Mevla Teâlâ'yı zikrederler. Aç kalır lakin "ah!" edip hallerini kimseye bildirmezler. Öyleleri de var ki Allah Rasûlü ﷺ onlar için imkânı olanların rüyalarını teşrif eder, "Ümmetimden falan, şu kadar zamandır aç. Filan direğin altında oturur. Ona bir sofraya hazırlat!" diye emir buyurur. Elhamdülillah Medine-i Münevver'e böyle zatlar da gördük. Mahmut Sami Ramazanoğlu ve Mehmed Zahid Kotku Hazretlerini de Ali Ulvi Kurucu gibi zatları da Ravza'da ziyaret etmiştim. Ali Ulvi Efendi'yi evinde de ziyaret ederdik. Allah Teâlâ hepsine rahmet eylesin.

Medine-i Münevver'e zulüm altındaki İslâm beldelerinden hicret eden, sokaklarda sergi açıp tarak, tırnak makası gibi şeyler satarak ekmeklerini temin eden, yüzlerinden veli zatlar olduğu zahir olan çok sayıda mü'min vardı. Ortak özellikleri zulümden kaçıp, Medine-i Münevver'e sığınmış olmaktı. Nasıl ki dehşetli anlarda çocuklar babalarının eteklerine tutunur, tıpkı onun gibi camileri ve medreseleri yıkılan, ezanları susturulan mü'minler de Medine-i Münevver'e Allah Rasûlü'nün ﷺ etrafında toplanmıştı. Medine mazlumların sığınağıydı.

MEDİNE'DE BİR VELİ: MUHAMMED ZEKERİYYA EFENDİ

Muhammed Zekeriyya Merginanî, Medine-i Münevvere'ye aşık zatlardan biriydi. Kendisini defaatle ziyaret edip duasını almıştık. Muhammed Zekeriyya Efendi meşhur Hanefi fakihi ve Hidaye'nin müellifi Burhânuddîn el-Merginânî Hazretlerinin hemşehrisiydi. 1905'te Fergana vadisinde dünyaya gelmişti. Merginan çok bilinmediğinden Buhâra'ya nisbetle anılır, Muhammed Zekeriyya el-Buhârî diye bilinirdi. Gençliği Türkistan'da geçti. Ülkesinde okudu. Daha sonra Türkistan Komünistler tarafından işgal edilince annesi ile Afganistan'ın Belh şehrine hicret etti. Orada müezzinlik yaptı. Çalıştı Hac parası biriktirdi. Ailesinden tek annesi kalmıştı. Onun da en büyük arzusu Hacca gitmekti. Annesi bir gece gördüğü rüyasını oğluna şu şekilde anlattı: "Medine-i Münevvere'de Baki Kabristanında üç tane boş kabir gördüm. Sarıklı zatlar bana 'Bu babanın bu da senin kabrin' dedi. İmkânımız olsa da Medine-i Münevvere'ye gitsek. De-

den deve kafilesiyle Hacca gitti. Herkes döndü. Lakin o dönemedi. Medine-i Münevvere’de vefat etti. Baki kabristanlığına defnedildi. Deden orada medfun. Rüya hakikat olsa da ben de Allah Rasûlü’nün ﷺ yanına ulaşıp oraya defnedilsem.” dedi. Muhammed Zekeriyya Efendi bu rüyayı dinledikten sonra azmeder, çalışır bir miktar para biriktirir. Belh’ten ayrılıp Pakistan’ın Karaçi limanına gider. Lakin biriktirdiği para ikisi için yeterli değildir. Gemiler rekabete girince hac fiyatları düşer. Böylece paraları kâfi gelir, Cidde limanı üzerinden önce Mekke-i Mükerreme’ye geçerler, oradan kara yoluyla Medine-i Münevvere’ye ulaşırlar. O zaman seyahat deveyle yapılırdı.

Muhammed Zekeriyya Efendi kısa boylu bir zat olsa da, manada çok azametli idi. Buna rağmen rahatsız olan annesini metafta sırtında taşıdı. Sırtında say’ ettirdi. Oradan Medine-i Müneverre’ye geçti, oraya yerleşti. Medine-i Münevvere’de sergicilik yaptı, hediyelik eşya sattı. On beş yıl annesine bu mübarek şehirde hizmet etti. Annesiyle anlaşamaz endişesiyle evlenmedi. Rahatsızlanan annesini rüyada gördüğü gibi Baki kabristanlığına defnetti.

Annesi her Cuma günü Buhâra pilavı yapar, Muhammed Zekeriyya Efendi de misafirlere ikram ederdi. Daha sonra Ravza-i Mutahhara’nın bir parçası olan çok sayıda Müslümanı ağırladığı evinden annesinin vefatından sonra ayrıldı. Bir gün evin önünden geçerken çarşı ehlinin haline bakıp üzüldü; “Ya Rabbi! Benden sonra bu evi hayırlı hizmetlerde istihdam

et. Allah Rasûlü'nü ﷺ üzecek insanlara burayı nasib etme!" diye dua etti. Aradan iki hafta geçmeden Mescid-i Nebevî'nin yirmi bir numaralı kapısının olduğu noktada bulunan evinin duvarında, "Bu ev Harem'in imar sahasına alınmıştır. Gerekli işlemler için sahibi Emlak Dairesi'ne başvursun." muhtevalı bir tebligat gördü. Allah Teâlâ duasına en güzel bir şekilde ica-bet etti. İçerisinde 46 yıl ikamet ettiği evi genişletilme kararı alınan Mescid-i Nebevî'ye dahil edildi. İnsanlar mallarını kaybedince üzülür. O ise malının Allah Rasûlü'nün ﷺ mescidine ilhak edilecek olmasını büyük bir müjde olarak kabul etti.

Muhammed Zekeriyya Efendi'nin hem o evi hem daha sonra taşındığı Mescid-i Bilal'in yanındaki tekkesi Ehl-i Sünnet ulemasının Medine karargâhı gibiydi. Muhammed Ali Sabunî'den, Muhammed Alevî'ye çok zat ile ilk orada tanıştım, orada Buharî-i Şerif hatmine oturdum.

Muhammed Zekeriyya Efendi, Mahmud Efendi Hazretleri'ne çok muhabbet duyardı. Bizi de Onun talebesi olmamız hasebiyle farklı severdi. İFAM böyle büyük zatların dualarının bereketidir.

Muhammed Zekeriyya Efendi'nin Mahmud Efendi Hazretleri'ne olan sevgisinde gördüğü şu iki rüyanın tesiri büyüktü. Bizzat kendisinden dinlemişim. Mahmud Efendi Hazretleri ilk hacca gittiğinde Medine-i Münevverede ikamet için yer ararken yorulurlar, birkaç hoca dolaşır ev ararken o bavulları bekler. Bir ara Muhammed Zekeriyya Efendi'nin kapısını da

çalarlar. O da evin kiralık olmadığını söyler. Derken uykuya dalar, rüyasına teşrif eden Allah Rasûlü ﷺ kendisine “Mahmud’um Medine’ye geldi. Niçin onu istikbal etmedin?” buyurur. Uykudan uyanan Muhammed Zekeriyya Efendi hemen Medine sokaklarında kapısını çalan Türkiyeli hocaları aramaya başlar, nihayet bir noktada buluşurlar. Mahmud Efendi’yi bizzat evinde ağırlar. Yine bir defasında şöyle bir rüya anlatmıştı; “Bir gece rüyamda Medine Münnevver’deyim, büyük bir ictimâ var. Yolun sağı solu insan dolu. Herkes bekliyor. Yanımdakine ‘Bu kadar insan niçin toplandı? Kimi bekliyorlar?’ diye sordum. ‘Allah Rasûlü’nün ﷺ varisi gelecek, onu bekliyoruz.’ dedi. ‘Bir de ne göreyim beklenen kişi Mahmud Efendi Hazretleri; O geliyor. Bundan sonra kendisine muhabbetim tarifi imkânsız bir hale dönüştü.’”

Muhammed Zekeriyya Efendi’nin tekkesinde her Cuma günü hem Buharî-i Şerif hatmi yapılır hem de has dairede hatme-i hâcegan olurdu. Daha sonra Buhara pilavı ikram edilirdi.

Muhammed Zekeriyya Efendi ilaç almaz, tabii yollarla tedavi olurdu. Onun ilacı zikrullah idi. Vefatına birkaç gün kala hastanede kendisini ziyaret etmiştim. Doktorlar halini biliyor, huzurunda kemali edeple duruyorlardı. Bir tanesinin rahatlatmak için iğne yapma ısrarına rağmen iğneyi kabul etmedi. Annesinin Türkistan’da gördüğü rüyanın tahakkukunu bekler haldeydi. Üç mezardan birine dedesi, diğerine annesi defnedilmişti. Üçüncüsü ise onun için kazıldı.

Medine-i Münevverede vefat eden bu büyük veli de Baki kabristanlığına defnedildi.

Mücahid Bir Âlim: Muhammed Nemr el-Hatıb

Medine-i Münevverede tanıştığım zatlardan bir diğeri Filistin Hayfa'da dünyaya gelen ana ve babadan seyyid olan Muhammed Nemr el-Hatıb idi. Mücahid bir alimdi. Osmanlı İslâm Devleti, Muhammed Nemr'in mensup olduğu aileye pek hürmet ederdi. Dedeleri Hayfa'ya gönderilen bir kadıya itibar etmezse devlet hemen onu değiştirirdi. Hz. Ömer zamanında Kiliseden camiye çevrilen ve Hz. Ömer'e nispet edilen camide ataları ders verir, hutbe okurdu. Muhammed Nemr, Osmanlı'ya olan muhabbeti ve özleminden dolayı olsa gerek Türklere çok iltifat eder, sofraya hazırlatmadan bizi göndermezdi. Babası da atası da öyle imiş. Bir defa şöyle anlatmıştı; "Babamın sofraya misafirsiz oturduğunu bilmem. Eğer bir gün eve misafir gelmediyse eski gömlekle caminin kapısına gider, para isteyen dilenci gibi misafir beklerdi. Bulunca da alır, eve getirirdi." Muhammed Nemr el-Hatıb tevazu abidesi bir alimdi. Kendisine Hocası İzzeddin Kassam ile cihad ettiği günleri sorduğumuzda, "Biz kim onlar kim. Onlar dağ biz toz. Onlar deniz biz damlayız." derdi. Yahudiye karşı cihad ederken kurşun yedi, hapse atıldı. Lakin Siyonistlere karşı ne öfkesi azaldı ne de Filistin'in tekrar özgür olacağına dair umudu tükendi.

Şecaatli bir âlimdi, “Rabbimden kalbimde ondan başkasının korkusunu taşımaktan haya ederim.” derdi. Medine-i Münevvere’de kendisini bazen yalnız bazen de Mahmud Efendi Hazretleriyle ziyaret ederdik. Efendi Hazretleri kendisine yazılı icazet vermişti. 2010 yılında vefat eden Muhammed Nemr el-Hatib Baki kabristanlığına defnedildi.

MEKKE-İ MÜKERREME

HÜKÜM: Mekke-i Mükerreme ve hacca dair neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: İlk haccımda Mekke-i Mükerreme’de Osmanlı Devleti’nden çok eser vardı. Ecyad kalesi duruyor, civarda medrese ve vakfiye binaları vardı. Kâbe-i Muazzama’nın etrafı kumluktu. Bugün olduğu gibi kalabalık yoktu. Evlerde kalırdık. Yer yatakları serilir, bir odaya kaç yatak sığarsa o kadar insan kalırdı. Kadınlar bir dairede, erkekler başka bir dairede kalırdı.

“Sünnet-i Seniyye’ye Göre Haccı Unutturmayalım”

Mahmud Efendi Hazretleri umre yolları açılınca Harem-i Şerif’te birkaç hocayla birlikte olduğumuz halde bize şöyle demişti; “Kâmil Hoca! Hocalar hem

Hacca gelsin hem de yılda bir defa umreye... Mille-timize Sünnet-i Seniyye'ye göre Haccı da umreyi de unutturmayalım.” Onun Sünnet-i Seniyye hassasiyeti herkesçe malumdur. Bir Terviye günü yine Harem'deyiz. Yanında öğle namazı kılıyorum. Farza kalkınca, “Kâmil Hoca! Resmi zatların ifadelerine kanıp da hacıyı Arafat'a götürmeyesin. Biliyorsun ki, Allah Rasûlü ﷺ önce Mina'ya, sonra Arafat'a gitti. Biz de öyle yapalım. Önce Mina'ya gidelim. Allah Teâlâ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ

“Ey iman edenler! Allah ve Rasûlü'nün önüne geçmeyin, Allah'ın rızâsını kaybetmekten sakının!”³⁵ buyuruyor. Bu âyetin mânası “Hem Rasûlullah'ın ﷺ önüne geçmeyin” hem de “kimseyi onun önüne geçirmeyin” şeklindedir. Bu noktada başkalarının sözüne itibar etmek, Onları Allah Rasûlü'nün ﷺ önüne geçirmek olur. “Peki Efendim!” dedim.

Diyanet o zaman da şimdi de izdiham gerekçesiyle Mina'ya uğramadan Arafat'a gider. Arafat'tan dönerken de Müzdelife vakfesini gece yarısı yapar, şeytan taşlar, sabah hacıyı otele götürürdü.

Bir defasında bir grup hacıyla Diyanet kafilesinden ayrıldım. Kafile başkanı olan bir Müftü kardeşimiz yaşma bakarak, “Hocam! Ayrılmayın, yolları bulamazsınız. Biz de size yardımcı olamayız. Böyle karar alındı. İnşallah Haccınız da bir eksiklik olmaz.” dedi. Kendisine münasib bir lisan ile Mina'da kalma sünnetini îfa etmem gerektiğini söyledim. “Peki”

³⁵ Hucûrat, 49/1.

dedi, ayrıldık. Arefe günü sabah namazını kılıp Mina'dan Arafat'a doğru hareket ettik. Arkadaşlarla bizim Kafile'ye tahsis edilen çadırların olduğu mahalle vardık. Yerleştik. Zaman sonra Diyanet'in hüccâc için dağıttığı yemeği aldık. Bütün kafileler geldi. Bizim kafile ortada yok. Saatler sonra gelebildi. Müftü kardeşimiz, "Hocam! Ben sizi düşünüyordum. Lakin biz kaybolduk. Siz Sünnet-i Seniyye'ye ittiba etmenin bereketini gördünüz." dedi.

Harem-i Şerif'te Fetva

Haccın fikhını kitaptan okumanız yetmez. Bizat bir alimle birlikte haccederseniz bunun bereketi büyük olur. Haccın fikhını da tatbikini de Mehmed Rüştü Aşıkkutlu hocamda gördüm. Üstad gün içerisinde Harem'de oturur, gelene gidene fetva verirdi. Kızmaz, usanmaz, yorulmazdı. Hem ikram eder hem de ikramı kabul ederdi. O zaman böyle yemekli hac yoktu. Hacılar yiyeceği yanlarında götürürdü. Arada bir de lokantalarda yemek yenirdi. Bir gün bir kızarmış tavuk alıp yanına gittim. Birlikte yarısını yiyince "Bunu al. Bizim hanım şu tarafta oturuyor. Ona götür. Müslümanlar bizi tanıyor. Gelen-giden oluyor. Lakin onu kimse tanımaz. Orada aç kalmasın." buyurdu. Müslüman kendini olduğu gibi ehlini, iyalini de düşünmeli.

Muhammed b. Alevî el-Mâlikî

Muhammed b. Alevî el-Mâlikî, Mekke-i Mükerr-

reme'nin hediyesi olan âlimlerdendi. Celalli bir zattı. Medine-i Münevvere'de Muhammed Zekerîyya Efendi'nin evi, Mekke-i Mükerrerme'de ise Mâlikî'nin medresesi Ehl-i Sünnet ulemânın buluşma yeriydi. Medresede sohbetler yapılır, kasideler, mevlitler okunurdu. Onun Hicaz'da yaşayan ulemanın kahir ekseriyetinden bir farkı vardı ki o da “münker”e sessiz kalarak değil kalemi ve kelamıyla cevap vermesiydi. Vahhabiler onu susturmak için çok kararlar aldı. Kendileri başaramayınca devleti onu susturması için göreve çağırdı. Lakin o bunlara aldırmadan doğru bildiklerini yazmaya ve söylemeye devam etti. Siyer ve hadis alanında çok sayıda eser kaleme aldı. Malezya tarafında büyük hizmetler yaptı. İstanbul'a da çok gelirdi. Keramet sahibi bir zattı. Mahmud Efendi Hazretleriyle Rusayfe'deki tekkesini çok ziyaret ettik. 2004 yılında vefat ettiğinde yaşı itibariyle gençti. Cennetu'l-Mua'la'ya defnedildi. Kabri Hz. Hatice (r.anha) annemizi ziyaretten dönerken sağ tarafta bir mahaldedir.

Kitaplar

Talebelik yıllarımızda Türkiye'de İslamî kitap basımı ve dağıtımı yasaktı. Bazı köylerde eski kitaplar olur, kimi meccanen verir, kimi de gizli gizli satardı. Adnan Menderes'le birlikte bazı kitaplar basılmaya başlandı. Fakat bütün bunlar yetersizdi. Türkiye'de sınırlı sayıda kitap vardı. Biz de kitapları Hacca girdince Haremeyn'den alırdık. Önceleri Hanefi kitap-

larından daha ziyade genel kitaplar olurdu. Zamanla her alanda kitap bulur olduk. Mekke-i Mükerrerme’de “Mektebet-u Abbas Ahmed Baz” adında bir yayınevi vardı. Burası “Dâru’l-Kütübî’l-İmiyye”nin kitaplarını satardı. Piyasaya nisbetle kitaplar orada yüzde elli daha ucuzdu. Dükkânda yaşlı bir zat dururdu. İster bir ister bin kitap al, tek kuruş indirim yapmazdı. Yakın zamana kadar faaliyette olan bu dükkân yeri Mescid-i Haram’daki son genişleme faaliyeti bağlamında yıkılıp Harem’e dahil edildi. Oradan çok kitap alırdım.

SİYÂSÎ ARENA

ERBAKAN, DEMİREL ve ECEVİT

HÜKÜM: 1960 sonrası siyasi manzaraya dair neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Adnan Menderes'e yapılan zulüm millet vicdanında derin yaralar açtı. Yıllarca süren bir hüzne sebep oldu. Cuntacıların Cumhurbaşkanlığı makamına getirdiği Cemal Gürsel'in kendisini büyük Müslüman olarak pazarlaması Menderes'e olan teveccühü kırmak içindi. Lakin millet Gürsel'in İslâm'la münasebetinin Müslümanların desteğini kazanmaya yönelik olduğunu farketmekte zorlanmadı. Bu yüzden Gürsel'e iltifat etmedi. Bu süreçte belli bir dönem bir Amerikan şirketinde çalışarak kariyer edinen, mason çevrelerin takdirini kazanan Süleyman Demirel, Adalet Partisi'nin başına getirildi. Kendini köy çocuğu olarak takdim eden Demirel, millete Menderes'in varisi olarak sunuldu.

Masonik çevreler bu hamleleriyle hem kaybettikleri halk desteğini milletten görünen biriyle kazanmış olacak hem de Menderes çizgisinde İslamî hassasiyeti yüksek birisinin iktidara gelmesini engelleyecekti.

Türkiye'nin, Amerika ve Avrupa'nın pazarı olmaktan kurtulması sanayi hamlesi yapmasına bağlıydı. Bunun için TOBB önemli bir müesseseydi. Necmeddin Erbakan Hocamız 1969 yılında yapılan TOBB kongresinde Adalet Partisi hükümetinin bütün engelleme faaliyetlerine rağmen Anadolu esnafı ve küçük sanayinin desteğini alarak genel başkan oldu. Küresel sermayenin Türkiye bayisi gibi çalışan İstanbul, Ankara ve İzmir sanayicileri Erbakan hocanın faaliyetlerinden rahatsız oldu. Çünkü Hoca fabrika kurarak, üreterek, istihdam alanları açarak ayağa kalkacağımızı söylüyordu. Bu ise Türkiye'yi küresel sermayenin tüketim çiftliğine çeviren işbirlikçileri rahatsız ediyordu. Binaenaleyh Başvekil Süleyman Demirel'in talimatıyla Ankara Emniyet müdürü beraberindeki polislerle Erbakan Hocayı zorla Odalar birliğinden çıkardı. (Ağustos-1969) Erbakan Hoca bu hadise üzerine mücadeleyi siyasî cephede yürütmekten başka çare olmadığını gördü.

Hoca, TOOB'daki mücadelesine şahit olan milletin büyük teveccühünü kazandı. Süleyman Demirel'in istibdadı, Hocanın millet vicdanına giden yolunu açtı. 1965'te %52 oy olan Demirel'in gerçekte kim olduğu, ne yapmak istediği ortaya çıktı. Meydanlarda köylü görünen Demirel, siyasi mahfillerde sermaye

sahipleriyle birlikte keyif yaptı. Oyu köylüden aldı, hizmeti zengine yaptı. Müslümanlar nezdinde nurlu Süleyman, Masonlar canibinde ise Mason Süleyman'dı. 1971'de askeri muhtıra oldu. Millet uyandıkça Demirel eridi.

1960 sonrası Anadolu'da Müslümanlar bir avuç alimin halkasında sessiz sedasız cihadına devam etti. O halkalarda yetişen gençler ticarete ve eğitimde önemli mesafeler kat etti, İslâm etrafında örülen surda gedikler açtı. İslâm'ı eşyaya ve hâdiseye hâkim kılma mücadelesi veren kadrolar Demokrat Parti ve Adalet Partisi çatısı altında İslamî bir mücadele verilemeyeceğini görünce istişareler neticesinde Milli Nizam Partisi'ni kurdu. O kapatılınca 1972'de Milli Selamet Partisi kuruldu. Almanya'nın II. Cihan harbinden sonra nasıl kalkındığını yakından gören Merhum Necmeddin Erbakan Hocamız, MSP ile manevi ve maddi kalkınmanın birlikte olması gerektiğini savunan bir tasavvurla milletin karşısına çıktı. Minare ile fabrika bacasını birlikte yükselten bir projenin takipçisi oldu. Fabrika kuran fabrikalar açmanın gerekliliğini anlattı.

1973 seçimlerinde Ecevit'in başkanlığındaki Halk Partisi %33, Adalet Partisi ise %29 oy aldı. Uzun süren müzakereler neticesinde 1974'te MSP ile Halk Partisi arasında bir koalisyon kuruldu. Hoca özellikle Sana-yi bakanlığını alarak birkaç ayda Türkiye'yi şantiye alanına çevirdi. TOBB'da yapamadıklarını Başbakan yardımcısı olarak yaptı, çok sayıda fabrika temeli attı.

ERBAKAN HOCA ve KIBRIS HAREKÂTI

HÜKÜM: Erbakan Hoca'nın Başbakan yardımcılığı yaptığı dönemde gerçekleşen Kıbrıs Harekâtı ile alakalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: Lozan'da Misak-i Milli'yi dahi koruyamayan siyasî irade, milleti Edirne'den Hakkari'ye bir alana hapsederek Bilad-ı İslâm'ı sömürgecilere bıraktı. Kıbrıs'ta işlenen zulüm bu geri çekilmenin bir tezahürüydü. Batılı devletlerin himayesinde olan Rumların Kıbrıs'ta yaptığı katliam, millet vicdanında derin izler bıraktı. Uzun yıllar cami çıkışlarında, çay ocaklarında milletin yegâne gündemi Kıbrıs'tı. Demirel Kıbrıslı'nın feryadına kulaklarına tıkamıştı. Bu yüzden asker göndermeye cesaret edemedi.

CHP-MSP Koalisyonunda Erbakan Hoca Kıbrıs'ın kurtarılması noktasında ısrar etti. Neticede Ecevit'i

buna inandırdı. Lakin Ecevit bir askeri çıkarma olacaksa bunu Türk ordusunun müstakil olarak değil diğer bir garantör ülke olan İngiltere ile yapmasında ısrar etti. Hoca buna şiddetle karşı çıktı, böyle bir beklentinin zaman kaybı olacağını söyledi. Bizzat bu katliamların ve son Yunan darbesinin arkasında olan İngiltere nasıl olurdu da Türkiye ile hareket ederdi? Lakin Ecevit kararında ısrar etti. Bu bağlamda Londra'ya iki günlük bir ziyaret düzenledi. Başbakan Yardımcısı olarak Başvekaletle bakan Erbakan Hoca, Süleyman Demirel ve Nihat Erim'i davet edip mevzuyu anlattı. Demirel, "Bu macera olur." dedi. Nihat Erim, ABD'ye mutlaka danışılıp izin alınması gerektiğini söyledi. İngilizler tarafından ciddiye alınmayan Ecevit hareket mutlaka olmalı diyen Erbakan Hoca ile Batı arasında kaldı. Batı'ya daha yakındı. Sanki Ecevit İngilteredeyken hareketin başladığını hatırlıyorum.

Hocanın kararlı duruşuyla 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs'a askerî çıkarma yapıldı. Ordumuz hızlı bir şekilde ilerledi. BM ateşkes çağrısı yaptı. Erbakan Hoca çağrıya uyulmaması noktasında ısrar etse de Ecevit karara uyulması gerektiğini söyledi. Türkiye BM Güvenlik Konseyi'nin ateşkes çağrısına uyarak 22 Temmuz 1974'te I. Barış Harekâtı'nı sonlandırdı. Dışarda İngilizlerle birlikte hareket etme imkânı arayan Ecevit, içerde basının manipülasyonu ile Büyük kahraman ilan edildi. Daha sonra I. Cenevre Konferansı toplandı. (25 Temmuz) Hoca yine katılmamızın faydamıza olmayacağını söyledi. Ecevit ise ısrar

etti. Konferans'ta müzakere edilen en mühim mevzu, Türk ordusunun Kıbrıs'tan çekilmesi hususuydu. Ecevit'in sıcak baktığı karara Hoca sert bir şekilde tepki gösterdi. Hükümet'te bunlar yaşanırken medya Ecevit'i "Büyük Kahraman" olarak pazarlıyordu.

Kıbrıs Harekâtı belli bir çerçevede zafere ulaşmasına rağmen Erbakan Hoca'da ve şuurlu müminlerde büyük bir rahatsızlık vardı. Zira Hoca, adanın en azından %50'sinin alınması gerektiğini söylüyordu. Ecevit, Batı'nın talepleri doğrultusunda Ada'da Federal bir devlet kurulmasını müdafaa ederken, Hoca iki ayrı devlet kurulması gerektiğini savunmaktaydı. Bu noktada da sert tartışmalar oldu. Koalisyon dağılma noktasına geldi. Hoca Ada'nın hepsinin alınması gerektiği, olmazsa yarısından taviz verilmemesi hususunda ısrarcı oldu. I. Cenevre Konferansında alınan kararlara riayet edilmedi. II.'nin kararları ise Türkiye aleyhine olunca harekâtın ikinci faslı 14 Ağustos 1974'te başladı. Ordumuz Lefkoşa ve Magosa hattını kontrol için harekete geçti.

Kıbrıs Fâtîhi: Erbakan

Erbakan Hoca kendisine teşekkürle gelen Rauf Denktaş'a "Biz adanın ikiye ayrılmasını, arada hudut olmasını istiyoruz. Bu yapabileceğimiz fedakarlığın en üst perdesidir." demiştir. Ecevit'in Rumlarla birlikte Federal Devlet kurma ısrarı, Erbakan Hoca'nın Türk Devleti'nin mutlaka ve muhakkak müstakil olması gerektiği yönündeki beyanı iki parti arasındaki

ihtilafı derinleştirdi. Neticede Ecevit başbakanlıktan istifa etti. Tam bir sihirbaz mantığıyla hadiseleri haberleştiren medyanın marifetiyle federal devlet modeliyle Kıbrıs'ı Rum hakimiyetine teslim etmede ısrar eden, Hoca'nın ısrarlarına rağmen ordumuzu durduran Ecevit, Kıbrıs Fatihi olarak gösterildi. Kıbrıs Harekâtı'nın baş mimarı olan Hoca ademe mahkûm edildi. Böyle bir vasatta seçime gidildi. Hoca'nın kararlı siyasetiyle kazanılan bu zaferi Ecevit meydanlarda şahsi başarısı gibi anlattı. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Bugün devlet arşivlerinde yapılan incelemeler de göstermektedir ki, Kıbrıs'ın gerçek Fatihi Erbakan Hocamızdır.

İman Konuşur

O günlerin neredeyse tek doğru haber alma kanalı Millî Gazete idi. Kıbrıs zaferi ile alâkalı Millî Gazete'de yayımlanan Devlet Bakanı Merhum Süleyman Arif Emre'nin şu şiiri bütün müminlerin ruh haletinin tezahürü hükmündeydi. Şiir hemen her mecliste okunurdu:

*Sabrimız artık yeter, merde meydan konuşur;
Hışmîle kından çıkar; kılınç, kalkan konuşur.*

*"İnnâ feteznâ leke fethan mübînâ" diye,
Cenk yolunda Emr-i Hak, Emr-i Kur'an konuşur.*

*Hakka teslim olmuşuz cezbe-i Yezdân ile,
Kükreyen her narada şâh-ı merdan konuşur.*

*Ecdad ayaklanıyor ruhların mahşerinde,
Ordular şaha kalkar Fatih Sultan konuşur.*

*Ya şehit ya gaziyiz, biz bu dava uğruna,
Hak yolundan dönmeyiz; bizde iman konuşur.*

*Kahramanlar neslidir hükmeder tarihlere,
Sinesinde her erin sanki hakan konuşur.*

*Ey emanet haini, ahdini nakzeden duy;
Hakkı ihkak uğruna tek mil vatan konuşur.*

*Ey fakir milletlerin kan içen zalimleri,
Bizde şeref, bizde şan, bizde vicdan konuşur.*

*Azmimiz, zalimlerin mahv-ü ihlâkindendir,
Atinizde mutlaka ye's ü hüsrân konuşur.*

*Zillettir, meskenettir, şerefsizliktir sonu,
Ne haddine ki hala kahpe düşman konuşur.*

*Ecdadımın hıncıdır, damarlarımda vuran;
Kan istiyoruz biz kan, savaşta kan konuşur.*

*Kahhâr adıyla Hakk'ın kahr eyleriz haini,
Derununda alçağın çünkü şeytan konuşur.*

Bırakın recmedelim şu ırz düşmanlarını,

Bağrımızda tutuşan nice volkan konuşur.”

Erbakan Hoca başbakan yardımcısı olarak kısa zamanda büyük işler başardı. Anadolu insanına hem fikir hem imkân verdi. Daha sonra kurulan Milliyetçi Cephe Hükümetlerinde de başbakan yardımcısı olarak hem madde hem mana planında önemli adımlar attı. İmam-Hatipler açıldı. Binlerce İmam-Hatibe kadro verdi. Çok sayıda fabrikanın temellerini atarak hem ülkemize vurulan küresel sermayenin prangalarını kırdı hem de milletimiz için istihdam alanları oluşturdu.

HER YERDE KOMÜNİZMA PROPAGANDASI

HÜKÜM: Siyasal şiddetle alâkalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOC AK: 1961 Anayasası sol grupların örgütlenmesinin yoluna açtı. Ayrık otu gibi her yerde bittiler. Sürekli bölünseler de büyüyorlardı. Örgütlerin isimleri farklı olsa da hepsinde Komünizma'yı hâkim kılma arzusu vardı. Bunun için de her nevi şiddeti meşru addetmekteydiler. İslâm'da burjuva olmadığından proletarya da olmaz. Ne var ki sistemin bir kişiye dokuz, dokuz kişiye de bir pay veren yapısı, işçi sınıfını Komünizma'nın tuzağına itti.

Sol örgütlerin idaresindeki mecmualarda yazanların, çizenlerin hiçbirinin işçilikle alakası yoktu. Ne inşaatı ne de fabrika dumanını bilirlerdi. İşçi üzerinden yürütülen sömürü faaliyetine kürsülük yaptılar.

Üniversitelerde okuyan talebelerin önemli bir bölümü kırsal kesimde doğup büyümüş, ezilmiş genç-

lerdi. Şehirde varlık sahipleriyle aralarındaki uçurumu görüp, Komünizma'nın propagandistlerinden de her şeyin devletin olması gerektiği, mala insanın değil devletin sahip olacağı yönündeki masalları dinleyince kendilerini servet sahipleriyle eşitleyen sisteme niçin, nasıl demeden mahkûm oldular. Bir anda kendilerini Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) güdümündeki öğrenci kulüplerinin içerisinde buldular. Kurulan her yeni dernek ya da kulüple sol hareket biraz daha militanlaştı. Sokaklara indi. 1967'de Amerikan VI. Filosunu taşıyarak başlayan eylemler 1980 askeri darbesine kadar devam etti. Marksistler farklı Maocular farklı cephede olsa, farklı isimler altında yapılansalar da militan solun çatı ismi Dev-Genç'ti.

Sağda ise, Komünizmle Mücadele Derneği (KMD), MTTB ve Ülkü Ocakları gibi kuruluşlar vardı. KMD'nin mücadelesi fikir planındaydı. MTTB asıl hüviyetine daha sonra kavuştu. Sahada solun karşısında Ülkü Ocaklarına mensup gençler vardı.

Ülkücüler kendilerine ait komando kamplarında uzak doğu sporları ve yakın dövüş teknikleri noktasında eğitim alırdı. Bunlarla solcular arasında cereyan eden kavgalar önce mahalle ve sokak çatışmaları şeklinde başlasa da daha sonra ülkücülerin Mülkiyeti basmaları, öğretmen okulunda hakimiyeti ele geçirmeleriyle devam etti. İki grubun elinde de bölgeler vardı. Bunlara kurtarılmış bölge denirdi. Bazı okullar silahlı terör neticesinde eğitime ara vermek zorunda kalmıştı. Taşlı bıçaklı kavgalar zamanla bombalı

eylemlere dönüştü. Taksim olayları böyle bir süreçte yaşandı. İşçi Bayramı bahanesiyle bir araya gelen grubun üzerine ateş açılması sonucu 34 kişi ölmüştü. Her gün cinayetler artarak devam ediyordu. Bazen bir öğrenci evi muhalif bir grup tarafından basılıyor, içeride kaç kişi varsa katlediliyor bazen de siyasilerden biri öldürülüyordu. Polis, Pol-Der ve Pol-Bir olarak ikiye bölünmüştü. Örgütlerin bir vazifesi de duvarlara yazı yazmaktı. Duvarlar grupların birbirine meydan okuma yeri idi. Her grup kurtarılmış bölge ilan ediyor. Bir anlamda orayı özerk bir yapı olarak görüyor, rakip taraf oraya giremiyordu. Bu nevi şehirlerden biri de Fatsa'ydı. Dönemin Fatsa Belediye başkanı, Sovyet rejiminin Türkiye'de uygulanabilirliğini gösterebilme adına Devlet otoritesini reddederek Fatsa'da bir Komün³⁶ kurmuştu. Şehrin giriş çıkışları başkanın emrindeki militanlar tarafından yapılmaktaydı. Askeri bir operasyonla belediye başkanı tutuklandı ve Komün tarih oldu.

Bölünüp farklı kamplara ayrılan, birbirlerini katletmeleri için ellerine silah verilen millet evlatlarının tabancalarından çıkan kurşun aynı tezgâhta üretilmekteydi. Kan aktıkça, insanlar öldükçe kavga alevi daha fazla şiddetlenmekteydi. Her yerde terör vardı. Solcu militanlar memleketi Moskova'ya bağlamak için adeta her yolu meşru addetmekteydi.

Sol örgütlerin hızlı bir yükselişi vardı. Demirel hadiseyi seyretmekten başka bir şey yapamaz haldeydi.

³⁶ Birlikte çalışıp geliri bölüşmek üzere bir araya gelen topluluk.

Millet, çocuklarını mektebe gönderemiyor, gönderenler de derin endişelere gark oluyordu.

Akıncılar kavgadan uzak duruyor, mücadelesini fikri çerçevede yürütüyordu. Bu noktada Erbakan Hoca'nın feraseti bütün takdirlerin fevkindedir. O tuzacı fark ettiğinden yetiştirdiği gençleri kavgadan uzak tuttu.

Allah Teâlâ bu memleketi Komünizma'dan yani madde ve mâna planında büyük bir yıkımdan muhafaza etti. Bu çok büyük bir tehlikeydi.

MATBUÂT ÂLEMİNDE BÜYÜK DOĞU ve TESİRİ

HÜKÜM: 1960’la 80’li yıllar arasında Müslümanlar matbuat aleminde kimlerle temsil edilirdi?

KÂMİL ŞENOCAK: Üstad Necip Fazıl tek başına bir ümmet gibiydi. Fikirde, sanatta, harekette yalnız başına İslâm’a yol açıyor, Müslüman gençliğe “işte iz, geliniz” diyor, zindanlarda bedel ödüyor lakin asla Hakk’ı ilan etmekten istinkaf etmiyordu. Yazıları ve konferansları uyandıran, yetiştiren, yazdıran, konuşturarak, ayağa kaldıran, mücadele ruhu veren bir muhtevaya sahipti. Büyük Doğu, birkaç üniversiteye bedel bir kıymete mâlikti. Ona muhatap olanlar diploma itibariyle ilkokul seviyesinde olsa da onu tanımayan üniversite mezunlarından daha keskin bir idrake sahip olurdu. Karşı tarafın yüksek tirajlı gazeteleri İslamî cephenin ise Necip Fazıl’ı vardı. O ve halkasında

yetişenler keyfiyet cihetiyle daha tesirliydi. Üstad'ın rahlesinde yetişen en müessir isimlerden üç tanesini zikredersek şunları söyleyebiliriz:

Mehmed Şevket Eygi

Yeni İstiklal, Bugün gazetelerini çıkardı. Babıali-de Sabah'ı satın aldı. Müslümanları Sultan Ahmed'de sabah namazlarına davet etti. O namazlardaki büyük kalabalıklar küfür cephesine İstanbul'un kime ait olduğunu resmetti. Anadolu'nun farklı köşelerinden kalkan Müslümanlar otobüslerle İstanbul'a gider, Sultan Ahmed meydanında cemaate katılır, kardeşlerinin bereketini görür, dağılırdı. Sabah namazlarında hatipler değil, haller konuşurdu. Hakkari'den, Trabzon'dan, Adana'dan kalkıp da sabah namazı cemaatine katılmak için Sultan Ahmed'e gelen müminler bu halleriyle, Allah'ın rızasına nailiyet uğruna vazifeye çağırıldıklarında hiçbir şekilde mazeret beyan etmeyeceklerini ilan etmekteydiler. Şevket Eygi 1991'de "Takvimden Yapraklar" başlıklı köşesinde vefatına (2019) kadar aralıksız yazdı; Ehl-i Sünnet'i müdafaa etti.

Kadir Mısıroğlu

Üstad Necip Fazıl'ın çevresinde yetişen muharrirlerden bir diğeri müverrih-i kebir Kadir Mısıroğlu'dur. O da ömrü boyunca Sünnet ve Cemaat çizgisine sadakat gösterdi. İnternetin olmadığı, televizyonun yeni yeni evlere girip tahribata başladığı

bir zamanda neşrettiği Sebil Mecmuası, müminlerin hakikate ulaşmadaki birkaç vasıtasından biriydi. Merhum Kadir Mısıroğlu'nun hem mecmuası hem de kitapları muhataplarına öyle bir bakış açısı verirdi ki onu okuyan vehle-i ûlâda tarihi masaldan, hakikati yalandan ayırırdı.

Kadir Bey dertli, meraklı ve yürekli bir Müslümandı. O dert ve yürek onu yakın tarihin şahitleriyle buluşturdu. Çarpıtılan pek çok mevzuu faillerinden dinledi, belgeler edindi ve bedelinin ne olacağını düşünmeden hakikate tercümanlık yaptı. Ahirete irtihaline kadar çizgisini de üslubunu da bozmadı. Mekânı cennet olsun.

Sezai Karakoç

Sezai Karakoç İslâm'ın fikir ve sanat cephesinin muasır kurmayıydı. Bir mütefekkir duruşu, bir şair şuuru, bir serdengeçti aşkı ve bir mümin derdiyle yazdı. Eserlerini Kur'ân-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'nin ufkunda İmam Gazzali'nin İhyası ve Hz. Mevlâna'nın Mesnevisi'nin var ettiği aşk teknesinde yoğurdu. Onun neşrettiği Diriliş Mecmuası Müslümanları Allah'ın Kur'an'ında emir buyurduğu tezekkür, teakkul, tefekkür ve tedebbur ameliyelerini kuşanmaya çağırırdı. Sezai Karakoç, Üstad Necip Fazıl'ın açtığı yolda adı Diriliş olan yeni bir dünya kurdu. Gençlere eserlerini okumalarını hararetle tavsiye ederim.

Bugün kemiyette pek çok alanda ilerde olmamıza rağmen, keyfiyette binlerce kez gerideyiz. Hangi

gazete Müslüman gençliği “Bu ümmeti sen toparlayacak, sen esaretten kurtaracak, prangalarına en ağır darbeyi sen vuracaksın. İffet çağını sen başlatacak, kadının nasıl onurlandığını sen göstereceksin.” diyerek uyandırabilir. Ya da bugün hangi genç okuduğu gazete ve mecmualardan bu şuuru alabilir!?

Millî Gazete

1973’te yayım hayatına başlayan Millî Gazete, Müslümanlar için bir matbuat mektebi oldu. Hem doğru haberin adresi hem de yazmaya istidadı olanların mektebiydi.

Müslümanlar Millî Gazete çıkarken sahip oldukları İslami hassasiyetten maalesef ki bugün çok uzaktalar. Gazete ilk neşredildiğinde bir Müslüman onu alır, camiye girer, cebine koyar namaz kıldır. Fotoğraflarda da böyle bir hassasiyet vardı. Gazete, setr-i avrete uygun fotoğraflar bulamadığından yıllarca spor sayfası basmadı.

İSLÂM MİZANINDA İRAN DEVRİMİ

HÜKÜM: İran Devrimi ile Afgan-Sovyet savaşı içerden ve dışardan nasıl görülmektedir?

KÂMİL ŞENOC AK: Humeyni liderliğinde gerçekleşen İran Devrimi (1979), İslâm dünyasını derinden etkiledi. “İran İslâm Cumhuriyeti” terkibi, sarıklı bir şahsın hareketi yönetmesi, vitrindekilerin ümmete yönelik içten mesajları küffârın istilâsına uğrayan Müslümanlar için bir umut oldu. Zahirde büyük bir zafer olarak görünen bu devrim Sünnetçe Cemaat akidesine bağlı hareketler için bir yıkım oldu.

Devrim sonrası yıllar itibariyle Türkiye’ye ve Mısır’a bakıldığında Ehl-i Sünnet hareketlerde bir durağanlaşma görülür. Osmanlı İslâm Devleti’nden sonra diriliş mücadelesi veren Müslümanlardan bir kısmı, “Biz yıllardır cihad ettik. Bir netice alamadık.

Lakin Humeyni kısa zamanda başardı. Onun usulünü benimsemeliyiz.” dedi. Bu bakış açısı beraberinde büyük kırılmalar getirdi. Müslümanların bir kısmı Humeyni için “Bizim de bir ulu önderimiz var.”, komünistlere nisbetle “Bizim de bir Moskova’mız var.” demeye başladı.

Hâdiseye buradan bakıldığında “Batılılar Mısır’da İhvan’ı, Türkiye’de Ehl-i Sünnet hareketlerin rüzgarını Humeyni ile mi kesti?” şeklinde akla bir soru gelebilir. Zira Batılılar durduramadıkları İslamî Hareketi, Humeyni ile parçaladı. Bugün Irak’ta, Suriye’de, Yemen’de, Lübnan’da yaptığı gibi İran’la Bilad-ı İslâm’ı kan gölüne çevirdiler.

İran severler camiilerden kopup, açtıkları kitapçıları çevresinde toparlandılar. Bunlar “Türkiye Dâru’l-Harp’tir. Cuma namazı kılınmaz.” diyerek Türkiye’yi zihinlerde müstakbel bir devrime hazırladı. Dârü’l-harb, dârül-İslâm, müşrik düzen, laik sistem, İslâm Devleti gibi kavramlarla milletin nazarı belli kavramlara hapsedilip, ihtilaflar derinleştirildi, Müslümanlar ittifak ortamından uzaklaştırıldı. Müslümanların Hilafet vurgulu istikbal yürüyüşleri, İmamet vurgulu tasavvurlara döndü. Zira Şia’da hilafet denince Hz. Ebûbekir ؓ, imamet denince Hz. Ali ؓ anlaşılırdı. İlkinde gaspı, ikincisinde ise istihkakı düşünürlerdi.

Devrimci kadroların yetişmesi için muhatapların tek bir kanaldan beslenmesi gerekir. “Cuma kılınmaz” hükmüyle kendilerine inananlar camiiden uzaklaştı-

rıldı. Böylece onların Humeyni'den başka bilgi ağaçları kalmadı. Cumasızlar kadrosuna katılanlar ne bir hocanın hutbesini dinliyor ne de vaazına katılıyordu. Kısa zamanda çok sayıda genç İran gibi konuşmaya, yazmaya ve yaşamaya başladı.

Bunun tabii bir sonucu olarak da “Oy vermek caiz değildir.” dediler. İrancılar Millî Görüş çizgisinden uzaklaşmakla kalmadı, Müslümanları delalette kabul ettiklerinden dolayı onları “kurtarılması öncelikli olanlar” listesine aldılar; İran devriminin zahirdeki başarısının reklamını yaparak Sünnet ve Cemaat çizgisindeki Müslümanları saflarına çektiler.

Humeyni “Sünniciliğe de Şiiciliğe de hayır. Sadece İslâm” sözüyle kitleleri morfinliyor, saflarına gelenleri de kendileri dışındaki İslamî hareketlere düşman yapıyordu.

İran, Sünnet ve Cemaat yoluna da bağlılarına da düşman bir devlettir. Buna rağmen yıllarca Sünnet ve Cemaat akidesine bağlı müminler İrancı olmakla itham edilmiştir. Türkiye’de bir hadise olduğunda, meşhurinden biri öldürüldüğünde nümayiş yapan Laikler “Mollalar İran” diye bağırırdı. İran da Ehl-i Sünnet Müslümanları Yezid olarak görürdü.

Bazı gençler Türkiye’den İran’a sığındı, bunların önemli bir bölümü geri döndü. Lakin giderken Sünnetçe Cemaat akidesine mensup olanların bir kısmı Sünni, bir kısmı da Şii olarak geri geldi. Lakin “Takiyyesi olmayanın dini de yoktur.” fehvası çerçevesinde kimliklerini gizlediler. Konuşmaları ve halleri ise

gerçek niyetlerini deşifre etti.

İhvan-ı Müslimîn liderlerinden Merhum Said Havva “el-Humeyniyye” adıyla kaleme aldığı Şia’nın ne Humeyni’nin kim olduğunu anlattığı eseri, Ehl-i Sünnet ulemasının dahi tepkisini çekmişti. Zira onların vitrinde gördüğü Humeynî ile, el-Humeyniyye’de anlatılan zat arasında geceyle gündüz gibi fark vardı. Dün Said Havva’yı anlamakta zorlananlar bugün Irak, Suriye ve Lübnan melhamesinde uyandı lakin vakit hayli geç olmuş atı alan meydanı da almıştı.

Müslüman gençlerin neşrettiği mecmualarda Humeyni “Mustazaf halklara İslâm’ın devrimci yolunu gösteren büyük önder. Zaferler müjdecisi aziz İslâm önderi” gibi ifadelerle anılır, üniversiteli gençlerin neşrettiği mecmularda da zaman zaman sözleri kapak olurdu.

Hak her zaman âlidir. Ehl-i Sünnet dairedeki cemaatler de bu noktada büyük bir vazife îfa etmekte; Millet-i İslâm’ın yanlış yollara savrulmasına mâni olmaktadır.

AFGAN CİHADI

Afganistan'da mücahitlerin işgalci Sovyetler'e karşı yürüttüğü mücadele (1979-1989) bütün Müslümanlara moral oldu. Ayakkabı bulmakta zorlanan müminler imanın bir süper gücü nasıl dize getirdiğini aynel-yakîn gördü. Afgan cihadıyla çağın Müslümanları şunu anladı ki, müminlerin Allah Rasûlü'ne ﷺ ittiba ettiği yer -kemiye bakılmadan- Bedir'e, muhalefet ettiği noktalar ise Uhud'a döner. Uhud sendromu yaşayan müminlerin Bedir'iymi Afganistan.

Afgan savaşıyla, cihad yediden yetmişe Müslümanların hayatına o derece nüfuz etmişti ki hemen her evde duvarlarda tablolar halinde cihad ayetleri, kumaşın üzerine silah şeklinde dokunan hadisi şerifler görürdünüz. Bu evlerde büyüyen çocukların gündemi Âlem-i İslâm, idealleri ise Ümmetin kurtuluşu idi.

O yıllarda çok sayıda genç cihad etmek için Tür-

kiye'den Afganistan'a gitmişti. Sovyetler'in Kızıl ordusunda Ruslar korkudan Müslümanların karşısına çıkamaz, çoğu cepheden kaçırdı. Sovyetler, Türki cumhuriyetlerin halkını Afganistan'a "orada insan yiyen vahşi yaratıklar var" diyerek gönderir, ataları İmam-ı Buhari, İmam-ı Maturidi, İmam-ı Merginanî, Şah-ı Nakşibend olan bir millete sarıklı mücahitleri "insan yiyen vahşiler" olarak anlatmaktaydı Rus kafiri.

Zor şartlarda tam on yıl cihad eden müminler, Sovyetler'e karşı büyük bir zafer kazandı. Mücahitler vurdu, Sovyetler çöktü. Müslümanlar aynı ruhla bugün de Amerikan'ın mezarını kazdı.

ULEMÂ MAHŞERİ

HAZAN YILLARI

Âhirete gidiş hiç durmaz. Lakin bazı yıllar müminler için şeb-i arus gibidir. Yetmişlerin sonu seksenlerin başı gidenler için şeb-i arus, kalanlar için hazan mevsimidir. Kulların esbaba tevessülle Allah'a ﷻ tevekkül arasındaki ince noktayı keşfedemedikleri anlarda büyük adamların gidişi, geride kalanlara fail-i hakiki olan Allah Azze ve Celle'nin kudretini mücerret haliyle gösterir. 1960 yılı da böyle bir mevsimdi. Kur'an-ı Kerim büyük hizmeti olan Süleyman Hilmi Tunahan Hazretleri 1959'ta, Bediüzzaman 1960'ın Mart'ında, Ali Haydar Efendi Hazretleri Ağustos'unda vefat etmişti.

Süleyman Hilmi Tunahan

1960'larda ahirete irtihal eden büyük zatlardan biri Süleyman Hilmi Tunahan Hazretleriydi (1959). Süleyman Efendi Osmanlı medreselerinde kudema-

nın menheci üzere yetişmişti. Dersiâmdı. Fakir, şahsen kendisini hiç görmedi. Lakin her yerde hizmetine şahit oldu.

Süleyman Efendi, bu milletin evlatlarına ulûm-u islâmiyye okuttuğundan dolayı tabutluk denilen hücrelere atıldı, işkence gördü, idamla yargılandı lakin Kur'an-ı Kerim'e hizmet etme şerefinden vazgeçmedi. Çok sayıda talebe yetiştirdi.

Bediüzzaman Said Nursi

Said Nursi Hazretleri bir allame olarak İslâm'ın etrafını saran şüphe bentlerini kalemiyle parçaladı. İstifhamları giderdi.

O yürüyen ve yaşayan bir kütüphane gibiydi. Dağda, zindanda yanında kütüphane olmadığı halde kütüphanede yazar gibi sahih reçeteler kaleme aldı. Kur'an-ı Kerîm, Sünnet-i Seniyye ve kudemanın eserlerini esas alarak küfrü cerh etti, ümmete çıkış yolu gösterdi.

Risale-i Nûr, dinsizliğin altın çağını yaşadığı bir zamanda yazıldı. Çok zor şartlarda Anadolu'ya dağıtıldı. Her nur talebesinin bu noktada ayrı bir hikayesi vardır. Kimi yaya onlarca kilometre yürümüş, kimi risaleleri domates kasalarının altında saklayarak bir şehirden diğerine ulaştırmıştı.

Risaleler, medresesi elinden alınan bu mazlum milletin dinine hücum eden küfre muhteşem bir meydan okumasıdır. O meydan okuma, Müslümanlara ilim, irfan verdi. Küfre ise öldürücü darbeler indirdi.

Fakir, Said Nursi Hazretlerini dünya gözüyle görmedi. Lakin talebe iken bir müddet yanında ikamet ettiğim halamın eşi olan Merhum Harun Günaydın, Said Nursi Hazretlerini ziyaret ederdi. Daha sonra Efendi Hazretlerine intisap eden bu zat, Of'ta kürsülere çıkar, cebinde taşıdığı risaleleri okurdu. Biz de onunla risaleden zaman zaman dersler yapardık.

Ali Haydar Efendi

1960'a kadar hayatım Of ile Samsun arasında geçti. Müslüman "Keşke" demez. Diyecek olsaydı "keşke Ali Haydar Efendi Hazretleri hayatta iken İstanbul'a gitseydim de dünya gözleriyle o büyük zatı görseydim." derdim. Lakin onun şu sözüyle teselli bulduk, "Mahmud'un elinden tutan, benim elimden tutmuş olur."

Ali Haydar Efendi Hazretleri ilimde de velayette de kutuptu. Hocalarımız ondan sıradan bir alim olarak değil, alimlerin hocası olarak bahsederdi. Devlet-i Aliyye'de en yüksek ilimi payelere sahip olmuştu. Çağın sorunlarına Şariat-ı İslâmiyye'den çözüm ve çare üretmek üzere kurulan "Te'lif-i Mesâil Heyeti"ne başkanlık etti. Ömer Nasuhi Bilmen Hazretleri gibi bir kâtibi vardı.

O fildişi kulesine çekilip bütün mesaisini ibare çözmeye hasreden bir alim değil, "ahkâm-ı İslâmiyye"yi beyan eden, onu hayatın bütün şubelerine hâkim kılmak için cihad eden bir alimdi. Baş muhatap olarak katıldığı "Huzur Dersleri"nde sultanın huzu-

runda -İttihad ve Terakki terörüne rağmen- kaldırılan İslâm mahkemelerinin müdafaasını yaptı. Sultan II. Abdülhamid'i anlayan bir avuç alim arasında yer aldı. Şeriat'ı ütopyalarına uyarlayacak belam arayan İttihatçıların Şeyhülislâmlık teklifini geri çevirdi. Tekkesi işgal edildi. Cumhuriyet döneminde İstiklal Mahkemelerinde yargılandı. Hapse atıldı. Peşine ha-fiyeler takıldı. Evi sürekli göz hapsinde tutuldu. Bütün bunlara rağmen bir an dahi Allah yolunda cihad etmekten geri durmadı.

Ali Haydar Efendi Hazretleri, kütüphanelerinde binlerce cilt eseri olmasına rağmen harf inkılabının getirdiği dehşetli yıkımla değil; onları, dedelerinin mezar taşlarını dahi okumaktan aciz bir hale gelen neslin haline baktı, İslâm'ı satırlara değil, sadırlara yazmasının gerekli olduğunu gördü. Öyle de yaptı. -Allah Teâlâ'nın inayetiyle- ümmete Mahmud Efendi Hazretleri gibi bir zat hediye etti.

Talebeleri İçin Halısını Satan Âlim: Gönenli Mehmed Efendi (1903-1991)

Müslümanların şevkini artıran hocalardan bir diğeri Gönenli Mehmed Efendi idi. Reisu'l-Kurra idi. Bir eliyle milletten alır, diğeriyle talebeye dağıtırdı. Talebeyi hem okutur hem de doyururdu. Çok sayıda Kur'an kursuyla alakadar olur, evlerde kalan öğrencilere de yardım ederdi. O yıllarda bugün olduğu kadar vakıf yoktu. Anadolu'dan İstanbul'a okumaya gelen gençlerde bir sahihsizlik hali vardı. Gönenli

Mehmed Efendi kimsesizlerin kimsesiydi. Kendini Kur'an-ı Kerim hizmetine öyle adamıştı ki bu uğurda evinin eşyasını satmak hiç gözüne gelmezdi. Bir defasında evlerde kalan talebeleri fırındaki ekmek borcunu ödeyemez. Fırıncı da parayı ister. Merhum evindeki bir halıyı sırtına vurur, satmak için bit pazarına götürür. Yolda fırıncı Hocaefendi'yi halıyla görünce sebebini sorar. Israrlar neticesinde halıyı satmaya götürdüğünü söyleyince adam parayı istediğine pişman olur. Parayı almayacağını söyleyince Hocaefendi halıyı geri götürür.

Gönenli Hocamız ümmetin ihmal ettiği hususlardan biri olan kadın irşadına çok önem verir, Efendi Hazretleri gibi o da İstanbul camiilerinde kadınlara vaaz ederdi. Fatih Camiinde cemaat-ı kübranın katılımıyla akdedilen cenaze namazını kendisinden sonra Reisu'l-Kurra olan Abdurrahman Gürses Hocamız kıldırdı.

Hasan Akkuş

Nuruosmaniye Camii imamı olan Hasan Akkuş Hoca da (1972) Kur'an-ı Kerim'e çok hizmet etti. Nurisomaniye'de kendisini ziyaret ederdim. İlk gittiğimde "Sizi tanıyalım?" dedi. "Mehmed Rüştü Aşıkkutlu'nun talebesiyim" deyince "Otur" buyurarak yer gösterdi. "Hele bir Kur'an-ı Kerim oku da dinleyelim" dedi. Fatır Suresi'nin üçüncü ayetini okudum. "Tamam" dedi. "Aşıkkutlu'dan okuduğun kıraatinden belli" dedi. Bizim zamanımızda ulemâ

ziyarete gelen talebeye Kur'an okutur, iyi okuyan birini görünce memnun olurdu.

Dursun Efendi

980'lerde de büyük zatlar ahirete irtihal etti. Allah yolunda çok çileler çeken lakin hep dik duran bir Dersiâm Dursun Efendi (1883-1977) vardı. Hayatının hiçbir devresinde "sokaklarda darağaçları var." diyerek ruhsatların arkasına sığınmadı. Hep dik durdu. Hakk'ı müdafaa etti. Ne cehdinden ne nefesine karşı mücahedesinden ne de küffara karşı cihadından ödün verdi. 70'lerin sonuna doğru iyice elden ayak-tan düşmüştü. Son haccında artık ayakta duramaz, yürüyemez halledeydi. Birkaç hoca arkadaşla koluna girip onu Beytullah'a götürdük. Namazdan sonra tavaf için metafa indik. Kâbe-i Muazzama'ya yakın yerde izdiham vardı. Buna rağmen tavafın efdaliyetini dikkate alarak bize, "Beytullah'a yakın gidin! Beytullah'a yakın gidin!" buyuruyordu.

Dursun Efendi, ahir ömrüne kadar tedrise de küfre karşı vakarlı duruşuna da devam etti. Ümmet-i İslâm'a Mahmud Efendi gibi talebeler hediye eden Hocamızı son ziyaretlerimde Başbakan olan Süleyman Demirel'e birisi tarafından atılan yumruğu sormuş sonra da "Sana asıl onu değil, bizimkini (Erbakan Hocayı) soruyorum. Devlet Onu iyi koruyor mu? Acaba yaramaz adamlar ona da bir zarar verir mi?" diye eklemişti. Erbakan Hocayı İslâm'a yol açacak, onu eşya ve hadiseye hâkim kılacak bir lider olarak

görürdü. Dursun Efendi, ardında yüzlerce talebe ve mücadele dolu bir hayat bırakarak 1977’de ahirete irtihal etti.

Hocamın İrtihali

Hocam Mehmed Rüştü Aşıkkutlu’nun da 1980’lere doğru hastalığı iyice ilerledi. Bir müddet Trabzon’da hastanede yattı. Oradan 28 Ağustos 1980’de İstanbul’a nakledildi. Uçağın inmesine on dakika kala ruhunu semada Rabbine teslim etti. Talebesi Mahmud Efendi Hazretleri de yaklaşık bir otobüs hoca ile Havaalanı’na onu karşılamaya gitmişti. Uçaktan kardeşi Kemal Efendi indi. Ağlıyordu. Efendi Hazretlerine “Ağabeyim ruhunu Rabbine teslim etti.” dedi. Hocamızın İstanbul’da bir evi vardı. Cenaze oraya götürüldü. Hazırlandı. Kendisine İstanbul’da cenaze namazı kılındı.

Naaşı, hocalarla aynı otobüste Trabzon’a doğru yola çıktı. Of’ta mahşeri bir kalabalık oluştu. Çevre il ve ilçeler sel olup Uğurlu’ya aktı. 30 Ağustos 1980 tarihinde Uğurlu’da cenaze merasimi akdedildi. Millet Hocamızın naaşını ziyaret ediyordu. Yüzlerce hoca yetiştiren Çaykaralı Hasan (Yavuz) Efendi (v. 1982) de sıraya giriyor, ziyaret ediyor, sonra tekrar sıraya girip ziyaret ediyordu. Bu hâdise üç defa tekrar etti. Bu esnada il müftüleri de şadırvanın üzerine konulan kürsüde konuşuyordu. Ben de Hocamızın tabutunun başında duruyor ziyaretçilere dikkatli ve seri olmalarını söylüyordum. O an bir hareketlilik olduğunu fark ettim. Biraz sonra da o günlerde Başbakan Yar-

dımcısı olan Erbakan Hocamızın cenaze için geldiğini gördüm. Onu da şadırvanın üzerine çıkardılar. Öğle vakti hayli yaklaşmıştı. Sunuculuk yapan Of müftüsü “Son konuşmayı yapması için mikrofonu beldenin belediye başkanına veriyorum.” dedi. Belediye başkanı Halk Partisi'nden olmasına rağmen nezaket gösterip, “Ben de mikrofonu bütün işlerini bırakıp Hocamızın cenazesi için Of’a gelen Hocamıza veriyorum.” dedi. Erbakan Hoca, “Ben buraya konuşmaya değil, Hocamızı son vaazında dinlemeye geldim.” dedi. Daha sonra konuşmasını aşağıdaki hadis bağlamında şu şekilde örgüledi:

“وَمَوْتُ الْعَالِمِ مُصِيبَةٌ لَا تُجْبَرُ، وَتَلَمَّةٌ لَا تُسَدُّ، وَهُوَ نَجْمٌ طُمَسَ، مَوْتُ قَبِيلَةٍ
”أَيُّسَرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ“

“Âlimin ölümü onarılmaz bir musibet, kapatılmaz bir gediktir. O sönen bir yıldızdır. Bu yüzden bir kabilenin ölümü -millet vicdanında bıraktığı tesir itibariyle- bir âlimin ölümünden çok daha kolaydır.”³⁷ Erbakan devamla şunları söyledi; Önümdeki şu rahleyi Hocamın önünde oturduğum zamanlardan hatırlıyorum. Bu rahlede kimler yetişmedi ki? Allah Teâlâ hepimizden râzı olsun.”

Hocamın cenazesine Türkiye'nin her yanından akın eden on binlerce kişi iştirak etti. Cenaze namazını talebesi Muhterem Mahmud Efendi kıldırdı. Cenazesi yarım asır civarında görev yaptığı Uğurlu Merkez/Büyük Camii avlusuna defnedildi.

Hocamızın cenazesi üzerinden iki hafta geçmeden

³⁷ Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-Ummâl*, H. No. 28858-28812.

12 Eylül darbesi oldu. Cunta mahkemesi Erbakan Hoca'ya "Niçin otuz Ağustos programına katılmadın?" diye sordu. O da aynı gün büyük bir alim vefat etmişti. 30 Ağustos merasimi seneye yine olur. Lakin o cenaze bir defaydı, dedi.

Hasan Efendi (Yavuz)

Hopşeralı Hasan Efendi'nin babası Osmanlı-Rus savaşına şehit olmuş, ardından da annesi vefat etmişti. Allah Teâlâ, hem yetim hem de öksüz olan bir çocuğu ümmetin yetim kaldığı bir asırda kudretiyle hi-maye buyurup dininin muhafazasında istihdam etti. Hacı Salih Efendi'den ulûm-u İslâmiyye, hocamızdan da kıraat okumuştur. Hasan Efendi iki katlı evinin altındaki iki odalı medresede çok sayıda talebe yetiştirdi. Sessiz sedasız bir destan yazdı.

Erbakan Hocamızı evinde ziyaret ettiğimde Trabzon bölgesinin ulemasına dair hatıralarını anlatırken Hasan Efendi'ye dair şunları söylemişti: "Başbakan yardımcısı olarak Of'a gitmiş, oradan Çaykara'ya geçmiştim. Orada bir okul da açmıştık. Hasan Efendi de talebeleriyle Çaykara'ya inmişti. Yanına gidip, 'Hocam! Gün gelecek buraların en güzel binasını yapacak siz de orada âlî ilimleri okutacaksınız.' deyince şöyle mukabele etmişti, "Hayır Efendim! Siz o vazifede kalın. Bütün ümmete hizmet edin. Biz bir dağ köyünde, iki odalı medresemizde tedrise razıyız."

Bir alim dünyaya talip olmayınca devlet desteği olmadan da ne büyük işler yapabileceğini Allah Teâlâ,

onun eliyle dünyaya gösterir. Mesele fert planında bizim rahatımız değil, topyekün ümmetin selametidir. Davamız bu, derdimiz bu olunca Allah Azze ve Celle de muinimiz olur.

Hasan Efendi yaş itibariyle Hocamıza yakındı lakin ondan kıraat okuduğundan kendini talebesi gibi addeder, ziyaretine geldiğinde pek hürmet gösterir hocamız da aynııyla ona mukabelede bulunurdu. Şu hadise Onun yaşarken hocamıza ne derece hürmetkar olduğunun onlarca şahidinden biridir: Bir grup arkadaş “Hacıefendi çok yoğun. Millet fetva-ya geliyor, bazen onu alıp sulh meclisine götürüyor. Derslerden geri kalıyor. Bu şekilde tahsilimizi ikmal çok uzar.” deyip yataklarını sırtlarına vurup medreseden ayrıldılar. Akşama geri yataklarıyla medrese-ye döndüler. Hocamız da medreseden çıkıp nama-za geçerken yatakları gördü, “Kâmil yeni talebe mi geldi?” diye sordu. Ben de “Hayır Efendim! Ayrılan arkadaşlar; okumak için Hacı Hasan Efendi’ye gitmişler. O da daha önce nerede okuduklarını sormuş, arkadaşlar da sizde okuduklarını söyleyince Hasan Efendi, “O hepimizin hocasıdır. Onu bırakıp da gelen talebeyi biz kabul edemeyiz. Etsek de bereketi olmaz. Eğer kabul buyurursa siz gidin orada devam edin” der. Hocamız hiç kızmazdı. Talebenin ağzından naklettiğim bu ifadeler üzerinde “Peki nerede kalıyorlarsa oraya yerleşip derse devam etsinler.” dedi. Hasan Efendi tedrisata devam ederken 1982’de ruhunu teslim etti.

Mehmed Zahid Kotku

Zahid Efendi'yi (1897-1980) İskender Paşada ve Mekke-i Mükerrreme'de ziyaret edip duasına nâil olmuştum. Medine-i Münevverede Ravza-i Mutahhara'ya "Babu'r-rahme"den girer, Osmanlı saatinin arkasında bir yere oturur, Kur'an-ı Kerim okur, namaz kılardı.

Zahid Efendi, tek başına bir medreseydi. İslâm'ın siyasi cephesinde çok büyük bir vazife îfa etti. Necmeddin Erbakan Hoca'yı ve çevresindekilerin önemli bir bölümünü o yetiştirdi.

Ahmed Ziauddin Gümüşhanevî Hazretleri'nin "Ramuzu'l-Ehâdis" adlı eserinden hadisi şerifler okur, şerh ederdi.

Mahmud Efendi Hazretleri ona ve hizmetine pek ziyade önem verir zaman zaman İskender Paşada kendilerini ziyaret ederdi.

Meşayih-ı Kiram farklı vazifeler îfa etme cihetiyle bir elin parmakları gibidir. Sami Efendi Hazretleri tüccarları, Zahid Efendi Hazretleri mektep talebelerini, Mahmud Efendi Hazretleri ise medrese talebelerini yetiştirdi. Allah Teâlâ hepsinden râzı olsun.

Zahid Efendi Hazretleri 12 Eylül darbesinden hemen sonra -Kasım ayında- vefat etti. Namazını Mahmud Efendi Hazretleri kıldırdı. Naaşı Süleymaniye Camii haziresine defnedildi.

Mahmud Sami Ramazanoğlu

Sami Efendi Hazretleri (1892-1984) ilminden ve feyzinden müstefid olduğum büyük zatlardan biriy-

di. Mahmud Efendi Hazretleri de ona ve hizmetlerine ehemmiyet gösterirdi. Kendilerini İstanbul'da ve 1979'dan sonra yerleştikleri Medine-i Münevvere'de çok ziyaret ettim.

Sami Efendi kendi eliyle kazandığından verdi. Bu yüzden hayatının önemli bir bölümünde bir şirketin muhasebeciliğini yaparak ekmeğini temin etti.

Talebeleri daha çok esnaftan oluşurdu. Sami Efendi paraya zekatla, sadaka ile hükmedebilen tüccarlar yetiştirdi. Medine-i Münevvere'de, Efendimiz'in kabr-i şerifinin arka tarafında Ashab-ı Suffe'nin olduğu mahalde otururdu. Bizim kafilenin ayrılık vakti gelince Baki mezarlığına ve Efendimiz'in kabrine gidip vedalaştım. Ardından Sami Efendi'ye geldim. Kendisi murakabe halinde, başka alemlere dalmıştı. Bir müddet ayakta bekledim. Lakin başını hiç kaldırmıyordu. O ara daha sonra Merhum Musa Topbaş olduğunu öğrendiğim zat beni fark etti. "Görüşmek mi istiyorsun?" dedi "Evet" deyince, "Şimdi murakabe halinde biraz daha bekleyiniz. Yok eğer hareket vakti yaklaşırsa adını yazıp alayım, kendine gelince ona arz edeyim." dedi. Sami Efendi Hazretleri 1984 yılında Medine-i Münevvere'de vefat edince Baki mezarlığına defnedildi. Yerini bilirim.

Cesedi Bozulmayan Veli

HÜKÜM: 1960 sonrası irşadıyla Millet-i İslâm'ı derinden etkileyen büyük zatlardan kimlerle görüşme imkânınız oldu. Bu noktada neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOC AK: 1898’de Çaykara Hopşera’da dünyaya gelen, orada büyük veli Hacı Ferşad Efendi’nin etrafında yetişen, daha sonra ailesi ile Erzurum’a hicret eden lakin tahsilini Trabzon’da yapan Hacı Salih Efendi, büyük bir zattı. Lisan-ı haliyle yirmi dört saat vaaz ederdi. Salih Efendi rahhâl idi. Çok farklı yerlerde ikamet etti. Gittiği her yeri nurlandırır, müminler feyzinden müstefid olurdu. Onu görenler sahabeyi hatırlardı. En son İstanbul Küçükköy’e yerleşti. Yaşı itibariyle Mahmud Efendi’den çok büyüktü. O Efendi’ye, Efendi de ona hürmet ederdi. Efendi Hazretlerinin kendisini kürsüye çıkaracağını bildiğinden İsmailağa’ya gelir, minberin arkasına geçer orada Efendi’nin vaazını bekler, dinlerdi. Edebiyeti bir alimdi. Oturmasında, kalkmasında, yürürmesinde hep edep vardı. Çok sayıda talib-i ilme “Kaside-i Bürde” okutmuştur. İstanbul’a gittiğimizde derslerine iştirak ederdim. Yine bir gün Hoca arkadaşlarla birlikte dersine gittik. Lakin o gün ders yapmadı. Karşılıklı sohbet yapıldı ki pek feyizli oldu. Kendisini daha fazla rahatsız etmemek için öğle namazına 15 dakika kala izin istedik. O da “Bekleyin de cemaat yapalım” dedi. Vakit girince fakire “sen kıldır” buyurdu. Seferi olduğumu söyleyince, “Olsun biz devam ederiz.” dedi. Namazı kıldık. Yine izin isteyince bu defa, “Sizin orada namazdan sonra ne yaparlar, misafirlerin gitmesine müsaade ederler mi?” dedi. Anladık ki sofraya hazırlatacak. Çok cömert bir zattı. Talebe, misafir kim olursa yemek yedirmeden

göndermezdi. Yer sofrası kuruldu. Baş yemek Arpa çorbası idi. Yemek esnasında aramızda şöyle bir sohbet oldu. Salih Efendi:

-Samsun'da Remzi Efendi var, tanır mısın?

-İyi bilirim Efendim!

-Peki Samsun'da arpanın kilosu kaç liradır?

-1 lira Efendim!

-Bir teneke arpa kaç kilo eder?

-15 kg Efendim!

-O halde şu 15 lirayı al. Remzi Efendiye ver. On-
dan istediğim bir teneke arpanın karşılığı olduğunu
söylersin.

Remzi Efendi Samsun'da esnaftı. Suluovalı Ali Efendi'ye müntesipti. Salih, abid bir zattı. Cenazesini bu fakir yıkayıp kıldırdı. Hayatı gibi ölümü de güzeldi. Parayı kendisine takdim ettiğimde çok mahcub oldu. "Eyvah! Niçin aldın?" dedi. "Salih Efendi almamı emredince itiraz edemedim. Siz de bir teneke daha alır, hediye olarak gönderirsiniz." dedim.

Salih Efendi ruh emanetini Payitaht İstanbul'da 1991'de teslim etti. Fatih Camii'nde namazını Mahmud Efendi Hazretleri kıldırdı. Naaşı Erzurum'a nakledildi. Esad Paşa Camii haziresine defnedildi. Altı ay sonra imamlık yaptığı köy olan Çögender'in sakinleri tarafından kabri açılıp, naaşı köye nakledildi. Hadise gazetelerde manşet oldu. Bu hal onun bir kerametini daha ortaya çıkardı. Naaşı bozulmadı. Allah Rasûlünün ﷺ haber verdiği şu hakikat onun için de tecelli etti:

“إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ”

“Allah Teâlâ yeryüzüne peygamberlerin cesetlerini çürütmeyi haram kılmıştır.”³⁸ Bu enbiyaya ve onların yoluna ittiba eden evliyaya Allah Azze ve Celle’nin bir ihsanıdır. Hüsnü zannımız odur ki Salih Efendi de o ihsana nail olan kullar kadrosundandır.

Abdurrahman Gürses ve Besmele İle Biten Aşır

Kur’an-ı Kerîm’e çok hizmet eden zatlardan Abdurrahman Gürses Hocamızı, Hocam Mehmed Rüştü Aşıkkutlu vasıtasıyla tanımıştım. Hocam Diyanet’in daveti üzerine Of’tan ayrıldı. Bir müddet Ankara’da müftülere ders okuttu. Haseki açılınca İstanbul’a geçti, kıraat bölümünde Abdurrahman Gürses’le birlikte ders okuttu. O İstanbul tariki üzere, Hocam ise Mısır tariki üzere okuturdu. Hocamı Haseki’de ziyaret ederken onunla da görüşürdük. İzzetli bir Hadim-i Kur’ân’dı. Bir defa bir meclisin açılışında Kur’ân-ı Kerîm okuması için davet edilmiş. Kendisine “Program çok dolu. Kısa okusanız?” denilince, bu teklifi Kur’ân-ı Kerîm’e karşı bir hürmetsizlik olarak telakki etmiş, “İstiaze”den sonra “besmele”yi okuyup “sadakallahulazîm” demişti. Kısa bir zamana ayrılan Kur’an- Kerim, Allah kalamı, uzun zaman tahsis edilen söz ise beşer kalamı.

Şu hadise de onun ne derece vakarlı bir mümin

³⁸ Ebû Davud, H. No: 1047.

olduğunun şahitlerindendir: “Bir zengin Abdurrahman Hocamıza parasını vererek Hacca gönderir. Uzun zaman da farklı mahfillerde ‘Ben Abdurrahman Hocayı Hacca gönderdim.’ der. Bundan rahatsız olan Abdurrahman Hoca maaşından hac parasını biriktirir. Daha sonra adamı ziyaret eder, kendisine “Hacca gitmem için ne kadar para ödemiştin?” diye sorar. Adam meblağı söyleyince Hocamız zarfı çıkarıp adama uzatır ve şöyle der: “Paranı al ve bir daha ben Abdurrahman Gürses’i hacca gönderdim deme!” buyurur. Bu noktada Hocamın hasbiliğine dair de şunu arz edeyim: “Hocam hediye kabul ederdi. Lakin ibadetin para karşılığında yapılmasından istinkaf ederdi. Zira bu caiz değildir. Ne Kur’ân-ı Kerim para karşılığında okunur ne de namaz parayla kıldırılır. İmamlar, maaşı namaz kıldırдықlarından dolayı değil “ecîr-i has” olarak camiye atandıklarından, kayyum olduklarından dolayı alır. Diyanet, Hocamızı hacca gönderirken başkan olan Tayyar Altıkulaç, yardımcısı Yaşar Tunagür’le Hocamıza bir zarf gönderdi. Kendisine ne gelirse gelsin onu getirenin yanında açardı. Zarfı Yaşar Hocanın yanında açınca baktı ki içinde beş bin dolar var. “Bu ne?” diye sorunca, “Hacda fetva vereceksiniz, Diyanet bunu hizmetiniz karşılığında takdir etti.” deyince “Kabul edemem. Diyanet beni götürüyor. Bu kâfidir. Parayla konuşulmaz, parayla fetva verilmez.” buyurdu. Parayı geri iade etti.

Onlar dünya değil âhiret adamıydı. Bu asrın ilim

talebeleri de onları örnek alırsa zorlu geçitlerden selamet vadilerine ulaşırlar. İlmin bidayeti zor nihayeti kolaydır. Allah Teâlâ kendi rızâsı için hizmet eden kullarına er ya da geç yardımcı kullar gönderir.

1980 DARBESİ SONRASI

OTORİTENİN DEVLETİ

HÜKÜM: 12 Eylül cuntasının yönetime el koyması hadisesi ile alakalı neler söylersiniz?

KÂMİL ŞENOCAK: 12 Eylül Cuntası, Silahlı Kuvvetlerin iç hizmetler kanununda yer alan “Cumhuriyet’i koruma” vazifesi bağlamında yönetime el koyduğunu iddia ederek kendini millete meşru gösterdi. Bütün yetkiler Milli Güvenlik Konseyi başkanı, darbeci Kenan Evren’e teslim edildi. Herkes adına o düşünecek, o karar verecekti. İktidar da muktedir de o idi.

Darbe ile hukukun değil, otoritenin devleti kuruldu. Bütün partilere eşit mesafede durduğunu ilan eden Konsey, Ekim ayında Demirel ve Ecevit’i serbest bırakırken Erbakan Hocayı “anayasal düzeni değiştirmek” iddiasıyla yargılamaya devam etti.

Halkın konuşmasını istemek şöyle dursun, tefekküründen dahi rahatsız olan cunta, siyasî mevzula-

rın alenen konuşulmasını yasakladı. Partileri kapatıp mal varlıklarına el koydu. Düşünen, yazan, eli kalem tutan herkesi hapsetti. Siyasetçiden tüccara, talebeden hocaya herkes maznûn konumundaydı.

Darbeden önce faal olan partiler yasaklandı. Siyasetçiler on yıl siyasetten menedildi. Cuntanın müsaadesiyle kurulan, emekli Orgeneral Turgut Sunalp'ın liderliğindeki Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), Halkçı Parti (HP) ve Turgut Özal'ın genel başkanlığını yürüttüğü Anavatan Partisi (ANAP) 1983'te yapılan genel seçimlere girdi. Milletimiz siyasetçiye siyasetçi, hocayı hoca, askeri de asker olarak görmek ister. Eğer asker siyasetçinin görev alanına müdahil olursa bundan “haz” almaz. Nitekim öyle de oldu. Seçimlerde askerin desteklediği MDP sonuncu parti olarak büyük bir hezimete uğradı. ANAP ise %45'in üzerinde oy aldı ve Turgut Özal başbakan oldu.

Darbe Anayasası ve Zamana Hakimiyet

Darbecilerin talimatıyla hazırlanan anayasa 1982'de halkın onayına sunuldu. Günümüzde Mısır ve Suriye'deki seçimlere benzer bir atmosferde oylanan bu anayasa, %91 oranından “evet” oyu aldı. 1961 anayasasına göre “evet” oylarının yüksek olmasının arkasında anayasaya olan güven değil, medyanın askeri vesayet altında olması, anayasayı tahlil edecek müessese ya da şahıslardan mahrumiyet, “hayır” oyu verilmesi durumunda ne gibi yaptırımların olacağı

gibi hususlar sonuca yansdı.

İslamî hassasiyetiyle malum Rize'nin Kendirli beldesinde halk her nev'i tazyike rağmen %98 oranında "hayır" oyu verdi. Defalarca tādil edilen anayasanın bugün yeniden yazılmasının talep edilmesi beşeriyetin anayasa yazma kabiliyetine sahip olmadığını, yaşadığı zamana hâkim olamayanın, yarınları evleviyetle göremeyeceğini göstermektedir.

Her milletin ruhunda bir anayasa vardır. O ruhtan mülhem anayasalar baki, ona muhalif olanlar ise değışe değışe yok olmaya mahkumdur. Milletın ruh köküne yabancı metınler anayasa değıl, hâkim güçlerin dayatmasıdır. Kur'ân-ı Kerim sadece cemiyetin değıl, ferdin hayatını da murakabe eden muhalled anayasadır.

Turgut Özal

80'den önce Milli Selamet Partisi'nden aday olan Özal diğer siyasetçilere göre mukaddesata daha saygılıydı. Müslüman bir adamdı. İslâm için bir şeyler yapmak gibi bir derdi vardı. Lakin bir tarafta Kenan Evren gibi bir cuntacı diğer tarafta ise koordinatları belli bir sistem vardı. Liberal, demokratik sol, muhafazakâr ve milliyetçi olmak üzere dört eğilimi cemededen ANAP içerisinde İslamî hassasiyeti olanlar dörtte bir oranında idi. Ne partinin ne de Özal'ın Erbakan Hoca gibi bir İslamî mücadelesi vardı.

Türkiye, Özal zamanında turizme yöneldi. Sahiller beş yıldızlı otellerle yani beş yıldızlı günah ve isyan

merkezleriyle doldu. Özal, Hoca'nın yolunda yürüyüp sanayileşmeye ağırlık verseydi iktidar yıllarında Türkiye'yi mana planında olduğu gibi madde planda da bir dünya devi haline getirebilirdi. Yapmadı belki yapamadı. Lakin iktidarında Müslümanların daha özgür olması birilerini rahatsız etti. 1988 yılında partisinin olağan kongresinde silahlı saldırıya uğradı. Bu ona milletin tarihiyle barışık yaşamaması noktasında yapılan bir uyarıydı. "Allah'ın verdiği canı Allah'tan başka kimse alamaz. Biz O'na inanmışızdır" diyerek Rabbine tevekkül eden bir kul olduğunu ilan etti.

Özal, 1989 yılında ilk sivil Cumhurbaşkanı olarak köşke çıktı. Köşte ilk namaz kılan cumhurbaşkanıydı. Önce Yıldırım Akbulut sonra Mesut Yılmaz başbakan oldu. Özal Yılmaz'ı tanıyamadı. Yılmaz Türkiye'yi 1940'lara döndürme iradesinde olan bir politikacıydı. Öyle ki 28 Şubat sürecinde Kur'an Kurslarının ve İmam-Hatip liselerinin kapatılması bağlamında "Siyasi hayatıma mal olsa da bunu yapacağım" dedi.

Özal, Türkistan (orta asya) gezisinde Meşayih-ı Kiram'ın kabirlerini ziyaret etti. Şah-ı Nakşibend'in kabrinden vefat ettiğinde kabrine konulmak üzere toprak aldı. Türkistan ziyaretinden sanki manevi bir istihaleye uğramış gibi döndü. CHP zihniyetine teslim olan eski partisinden umudunu kesince yeni bir parti kurma hazırlığına başlamıştı ki vefat etti.

Özal'ın vefatı üzerine çok şeyler söylendi. Üzülenler olduğu gibi sevenler de oldu. Fakat cenazesine

büyük bir katılım oldu. Millet, Çankaya'ya seccadeyi çıkaran devlet adamına karşı son vazifesini ifa etmekten geri durmadı. Yüzbinler Fatih Camii avlusunda ve çevresinde toplandı. Yer-gök tekbir sesleri ile inledi. Millet, "Türkiye Müslümandır, Müslüman kalacak.", "Müslüman Cumhurbaşkanı!", "Milletin Cumhurbaşkanı" diyerek yürüdü. Tekbirlerle yürüyen mahşeri kalabalık Kemalistlerin cenazelerinde İslâm'a yapılan hakaretlere hem cevap verdi hem de Türkiye'nin ruh köklerinden koparılamayacağını gösterdi.

Mahmud Efendi Hazretlerine cenaze namazını kıldırması teklif edildi. Efendi Hazretleri cenazeye katıldı lakin o tarihte kameraların karşısına çıkmazdı. Televizyonlar da cenazenin yanından canlı yayan yapmaktaydı. Özür beyan edip geri durdu. Daha sonra namazı Reisu'l-Kurra Abdurrahman Gürses Hocamız kıldırdı.

Özal alimlerle görüşür onlara hürmet ederdi. Hacca gittiğinde Mekke-i Mükerrreme'de hocaları ziyaret etti. Bu fakir de o yıl hac için Mekke'de idi. Safa-Merve'den çıkıp otele gitmeden ihramla hocaların olduğu meclise geldi. O buluşmada kendisiyle kucaklaşıp, sohbet etmiştim. Biraz morali bozuktu. Tavaftan çıkıp Safa tepesine doğru giderken kendisini fark eden Türk hacılar, "Başbakanım! Faizi kaldır! Haccetmek gibi faizi kaldırmak da Allah Teâlâ'nın emridir." diye çağrıda bulundu.

Bize Türkiye'deki sıkıntılardan ve hac yolculuğun-

dan sordu. O zaman hacıların kahir ekseriyeti Irak üzerinden karayoluyla giderdi. Hacılar için klimasız otobüsler tahsis edildiğinden çok meşakkat çekilirdi. Bunu kendisine söyledik. Yanındakilere not aldırıldı. Sonraki yıllarda otobüs meselesi çözüldü. Haccın yaz aylarında yapıldığı yıllarda klimalı otobüsler hacılar için büyük bir rahatlık oldu.

İslamî Faaliyetler ve “İrtica”

Sovyetlerin çöküşüyle Türkiye solcuları Kemalist oldu. İslâm karşıtı mücadelelerini Kemalist etiketle yürüttüler. Kemalist medya solcuların da katılımıyla daha da güçlendi. Bu dönemde İslamî cenahta çok sayıda mecmua neşredildi, kitabevi açıldı. Müslüman gençler daha çok bu tür mekanlarda toplanırdı. Ne var ki bunların önemli bir bölümü İranlıların tasarrufundaydı ya da İran lehine çalışma yapmak isteyenler kitabevi açmaktaydı.

Turgut Özal, döneminde şer cephesinde dört nala giden bir yıkım, hayır cephesinde ise belli oranda bir düzelme vardı. Özal önceki yıllarda yapılmayanı yapmış, Müslümanların da önünü açmıştı. Buna bağlı olarak İmam-Hatip okullarında ve Kur'an kurslarında artış oldu. Bütün bunlar derin devlette rahatsızlıklara yol açtı. Adına “İrtica” denilen İslâm'la mücadele etme hareketi yeniden sahne aldı.

Ülkeyi sarsmak ve Müslümanları zor durumda bırakmak için faili meçhul cinayetler işlenip belli örgütler üzerinden Müslümanlara havale edildi. Ke-

malistlerin faili meçhullerin cenazelerinde “Mollalar İran’a” diye bağırmaları adetleriydi.

Özellikle 90’lı yıllardaki bu sun’i “İrtica” tehdidinin tesiriyle yaşam şekillerinin tehlike altında olduğunu düşünen çok sayıda sosyalist, liberal ya da kapitalist entelektüel Kemalist oldu. “İslâm” en büyük tehlike olarak gösterilerek farklı düşünce sistemlerine aidiyeti olanlar aynı safta toplandı.

İslâmiyet’in tehdit gibi gösterilmesi laik bir çizgide mücadele eden Alevileri de tahrik etti. Her tahrikin neticesinde Kemalistlerin saflarında artış olması da göstermektedir ki, olayların perde arkasında karanlık bir el vardı. O el ya bulunamıyor ya da öyle gösteriliyordu.

Müseccel provokatör Salman Rüşdi’nin “Şeytan Ayetleri” başlıklı yalannamesinin bir kısmının tercümesine iştirak eden Aziz Nesin de Sivas’a gitti. Halkın tahrik edilmesi üzerine 3 Temmuz 1993 hadiseleri zuhur etti. Çok sayıda insan öldü. Bundan dolayı masum Müslümanlar tutuklandı. İki gün sonra (5 Temmuz) Erzincan’ın Kemaliye ilçesinin Başbağlar köyü basıldı. Teröristler camideki erkekleri dışarı çıkarıp kurşuna dizdi. Evler ateşe verildi. Küçük-büyük 33 Müslüman Başbağlar’da şehit edildi. Başbağlar Aleviler üzerinden Müslümanlara verilen bir gözdağıydı.

“Arabistan’a gitsinler”

Turgut Özal’la Süleyman Demirel arasındaki farkı

şu şekilde kıymetlendirebiliriz. Özal başörtüsünün serbestiyeti için uğraşan bir Müslüman, Demirel ise tesettürlü millet evlatları için “Arabistan’a gitsinler” diyen bir politikacıydı. Biri çevresindeki laiklerin tazyikiyle imanını, diğeri ise Müslümanları yanına çekmek için içindeki İslâm karşıtlığını gizlemekteydi.

1991 seçimleri Süleyman Demirel’in dönüşü oldu. Onun kim olduğu, bu millet için ne anlam ifade ettiği, İslâm’la ve bu milletin tarihiyle alakasının ne olduğunu en güzel Üstad Necip Fazıl’ın “Süleymannamesi” ifade ettiğinden onu okur kardeşlerime arz etmekle ifade edeyim:

*“Sen gül diyarının yapma gülüsün!
Aynı yapmacıkla Çoban Sülü’sün!
Yoktur izlediğin bir dava yolu;
Bir bu yan, bir şu yan, büküntülüsün!
Türke zıt sermaye merkezlerinden,
Bir zikzaklı yolda hep, güdülüsün!
Milli yekparelik gelmez işine;
Bu yüzden parçalı, bölüntülüsün.
Ve devlete mason biraderlerin,
Tam da maslahata denk ödülüsün!
Ne sır sendeki bedava oluş!
Problemler içinde en müşkülüsün!
Fikir dağlar boyu kocaman kitap;
Sen de o kitabın bir virgülüsün!
Böyleyken ustasın gözbağcılıkta;*

Cüceler sirkinin baş Herkülüsün!
 Gözyaşı ve ılık vatanında sen,
 Hüzün bahçesinin şen bülbülüsün!
 Büzülmüş susarken mahzun hakikat,
 Davuldan ziyade gümbürtülüsün!
 Teokratik rejim olmaz deyip de,
 Peşinden Müslüman görüntülüsün!
 Kolera, vergiler, zamlar, enflasyon;
 Bir felaketsin ki, binbir türlü­sün!
 Gelirsiz giderli bütçelerinle,
 Her yıl, milyar milyar köpürtülüsün!
 Okka okka vicdan satın alırsın;
 Topuzu altından oy baskülüsün!
 Bir gökdelen sanır seni gören göz;
 Bilmez ki, temelden çöküntülüsün!
 Büyük Kongre, dikiş tutturduğun yer;
 Meclise gelince söküntülüsün!
 Bağlısın hak bilmez yeminlilere;
 Hakkı bilenlerden çözüntülüsün!
 Üçbuçuk mebusa kaldı diye fark,
 Kim bilir, ne kadar üzüntülüsün!
 Millet gökten adam dilensin, dursun!
 Ümit fakirinin keşkülüsün!
 Kuzum, senin neren Anadoludur?
 Türk' e Amerikan püskürtülüsün!
 Farkın şu ki, eski Başbakanlardan,
 Sen o belaların son püskülüsün!"

Eski siyasetçilerin yasağının kalkmasını takip

eden 1991 seçimlerinde Süleyman Demirel'in Doğru Yol Partisi %27 oranına oy alarak birinci, ANAP ikinci, ittifakla seçime giren Erbakan Hocamızın liderliğindeki Refah Partisi ise %17'yle dördüncü parti oldu.

Demirelli günleri unutanlar ya da hiç yaşamayan gençler Onun "Kim ne veriyorsa ben beş lira fazlasını vereceğim." ya da "Ekonomiyi 500 günde düzlüğe çıkaracağım." şeklindeki vaatlerine kandı.

Konuşurken halkın, icraat yaparken ise İstanbul sermayesinin başbakanı olarak rolünü icra eden Demirel'in iktidar yıllarında memleket her alanda daha da kötüye gitti. Özal'ın 17 Nisan 1993'te vefatıyla boşalan Cumhurbaşkanlığı'na Demirel aday oldu. Dokuzuncu Cumhurbaşkanı olarak Çankaya Köşkü'ne çıktı. Yerine Ekonomi Bakanı Tansu Çiller geçti. Herkese biri ev diğeri ise araba olmak üzere iki anahtar vadetti. Amerikan hayranı olan Çiller zamanında millet maddeten olduğu gibi manen de fakirleşti. Demirel ve temsil ettiği çizgi her defasında varlığını enkaza çevirdiği millet üzerinde kurdu.

Sovyetlerin Çöküşü ile Doğan Umut

Sovyetlerin çöküşü (1989) Müslümanlar için bir umut oldu. Ne var ki, Buhara, Semerkant, Tirmiz gibi kutlu şehirlerin uyandırdığı, elinden tutup ayağa kaldırdığı, ruh verip Viyana önlerine taşıdığı Anadolu, kardeşleri yüzlerini ona döndüğünde onlara ağabeylik yapamadı. Evliya kabirlerinden başka İslâm'la irti-

bat noktaları kalmayan Türkistan'da müminlerin yüreklerini İslâm'la imar edemedi Türkiye. İran, Kum'da yetiştirdiği mollalarla Şia'nın, Suud, vehhabiliğin propagandasını yaparken biz de ilahiyatlarda okutduğumuz Türkistanlı gençlerin mezhepler, sahabe ve sünnet-i seniyye noktasında zihinlerini karıştırdık. Osmanlı İslâm Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesiyle sahipsiz kalan Ehl-i Sünnet, bir zamanlar karargâhı olan Türkistan'a layık-ı veçhile taşınamadı. Oradaki kardeşlerimiz okul açabilirdi. Bu noktada bir geçmişleri de vardı. Fakat onlarca yılın getirdiği Sovyet zulmü ile İslâm'la olan rabıtaları kopmuştu. Bunu da açılan medreselerde yetişen yeni nesille kuracaklardı. Lakin Türkiye Müslümanlarının verdiği hayırlar, medrese değil okul yapımında kullanıldı. Buhara ile var olan Anadolu Buhara'nın muhtaç olduğu gün ona diriliş soluklarını taşıyamadı.

Demir perdenin yıkılmasıyla esaretten kurtulan Türkistanlı kardeşlerimiz, Türkiye'den giden ilk heyetleri Osmanlı'nın çocuklarıymış gibi karşıladı. Havaalanında şükür kurbanları kesildi. Zira hem Türkistan'dan hem de Kazan gibi daha iç bölgelerden Türkiye'ye okumaya gelen gençlerden, "Dedelerinin ya da ninelerinin kendilerine, 'Siz Müslümansınız. Dayanın, elbet bir gün Sovyetler yıkılacak. Osmanlı İslâm Devleti gelip bizleri bu kölelikten kurtaracak.' şeklinde umut yüklü cümleler çok duymuştum. Onlarca yıl dönüşümüzü bekleyenler bizi görünce inkişar-ı hayale uğradı. Gidenlerden bir grubun Türki-

ye’de iş kuramayan, bulamayan, ahlaki zafiyeti olan insanlardan oluşması, yerli halkta bir soğukluğa sebep oldu. Kimi “Bunlar Müslüman” diyerek onlarla iş kurdu, kimi ortak oldu. Kimi de kızını verdi. Ne var ki bunların önemli bir bölümü Türkistan’a ihanet etti.

Sovyetlerin çöküşüyle yönünü arayan Türkistan’a Merhum Erbakan Hoca da “emr-i bi’l-maruf” vazifesini yerine getirme adına 120 kişilik heyetle bir sefer tertip etti. Gittiği her noktada “Adil Düzeni” yani İslâm davasını anlattı. Onlara, “Batıyı taklit etmek Komünizmanın belasından kurtulup Kapitalizmanın belasına mahkûm olmaktır. Kapitalizma Hakkı değil, kuvveti üstün tutar. Biz size gücü üstün tutan Kapitalizmayı değil, Hakkı âli gören adil düzeni tavsiye ediyoruz.” dedi. Bazı devlet yöneticilerinin Hoca’ya, “Akıl değil, para ver!” şeklindeki ifadelerini heyette en iyi hocalar anlaması gerekirken hepsi kriz edebiyatına sarıldı. Erbakan hoca ise, hocaların yapamadığını yaptı, ziyaret ettiği devlet başkanlarını İslâm nizamını tatbik ederek çağdaş köleliği terk etmeye çağırdı.

Adriyatik’ten Çin seddine uzanan bu coğrafya dirilir ve hürriyetine kavuşursa Rusya ve Çin kuşatılır, Cebel-i Tarık’tan Cava adalarına bütün ümmet istiklaline kavuşur.

Kefeli Camii

Samsun mitinginde Cumhuriyet Meydanı’ndan Kefeli Camii’ne kadar yürümüşük. Hoca önde genç-

lik arkada, sokaklar seller gibi akıyordu. Kalabalık iktidarı müjdeliyordu. Camiye vardığımızda ikindi vakti girmiş, asrı sâni olmuştu. Hoca müezzinlik yaptı, fakir de imam oldu.

İstanbul ve Ankara başta olmak üzere çok sayıda vilayeti kazanan Refah Partisi, büyük bir zafer kazandı. Hoca belediyelerin başarısıyla bizzat alakadar oldu.

**ALLAH TEÂLÂ BU MİLLETE BİR
DAHA 28 ŞUBAT YAŞATMASIN!**

TOPLANTIYA “BİSMİLLAH” İLE BAŞLAYAN BAŞBAKAN

24 Aralık 1995 seçimlerinde Refah Partisi oylarını, %19’tan %21’e yükselterek birinci parti oldu. Demirel çaresiz hükümet kurma yetkisini Erbakan Hocaya verdi. Hoca ANAP’la koalisyon kurmak üzereyken cunta ve onun kartel medyası devreye girerek buna mâni oldu. DYP de yanaşmadı. Nihayet harici baskılar neticesinde ANAP-DYP(ANAYOL) koalisyonu kuruldu. Zoraki nikahlar nasılsa bu iki partinin ortaklığı da o şekildeydi. Bu hükümet de dağılınca hükümet kurma yetkisi yeniden Erbakan Hoca’ya verildi. REFAH-YOL koalisyonu kuruldu. Hoca, Başbakan olarak Çankaya’da yaptığı ilk basın açıklamasına, “Bismillahirrahmanirrahîm” diye başlayarak resmi yazıyla Allah kelimesinin yasaklandığı bu topraklarda söze “Allah” diyerek başladı.

Hoca ile devlete bereket geldi. Sendikalar memura %30 zam talebinde bulunduğu bir ortamda %50

zam yaptı. Bu iktisadi açıdan fevkalade bir durumdu. Gazetelerin ekonomi yazarları devlet çökecek diye ekranlarda “bir bilen” olarak korku salıyordu. Köylünün mahsulüne de hayat standardını değiştirecek oranda zam yapıldı. Sürekli kaynak paketleri açıklayan Hoca, ekonomiye taze kan buluyordu. Kurduğu havuz sistemiyle devletin kâr eden kuruluşlarının parasını aynı merkezde toplayıp ihtiyacı olan kurumlara faizsiz olarak aktardı. Böylece devlet yüksek oranlarda faiz alma illetinden kurtuldu. Böylece kârdan büyük zarar eden tefeciler, dahili ve harici bedbahtlarla Hoca’ya saldırdı. Hocanın bu baskılar karşısında mağlup olup çekileceğini düşünenler bir anda her şeyin değiştiğine şahit oldu.

Köylüden asgari ücretliye, memurdan işçiye herkesin yüzünde bir tebessüm vardı. Refah-yol hükümetinden kadın, erkek, yaşlı genç herkes memnun; medya, faiz lobisi ve cuntacılar rahatsızdı. Zira hükümetin böyle devam etmesi durumunda büyük oranda oy kesindi.

Bu süreçte Ankara/Sincan sokaklarında tankları yürütenler, millete milletin silahı ile gözdağı verdi. Tek bir yerden emir almışçasına yayın yapan televizyon kanalları, haber programlarında Refah-yol iktidarının başarılarından tek bir kelime ile bahsetmez, bültene irtica ile başlar onunla bitirirdi. Müslümanların Taksim’e cami yapma arzusu da irticaî mevzuların başında gelmekteydi. Taksim’i İstanbul’un Batı’ya açılan kapısı hükmünde gören-

ler milletin arzusu gereği orada bir cami yapmayı rejim meselesi olarak gördü.

Ulemâ Kadrosu

Erbakan Hoca, “Allah’tan ve ahlaktan bahsetmek yasaktır!” kararının çıktığı başvekalette alimleri ve meşayihî bir iftar programında topladı. Bu topraklara ruh veren zor zamanlarda can veren alimlere iftar verilmesi İslâm düşmanlarını rahatsız etti. Onlara göre bir başbakan herkese iftar verebilir lakin ulema ile aynı sofrada oturamazdı. Hoca Diyanet İşleri Başkanı’nı soluna, Mahmud Efendi Hazretlerini sağına oturtmuş, her ikisine de söz hakkı vermişti. Mahmud Efendi,

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ

“Eğer şükrederseniz size (nimetimi) daha çok vereceğim”³⁹ ayet-i kerimesini okuyup şu noktaya işaret etmişti: “Bir zaman ulemanın susturulma emrinin verildiği yerdeyiz. Eğer Müslümanlar olarak bu genişliği ihsan buyuran Rabbimize şükredersek, bu nimeti daha da artırır.” Günlerce televizyonlar bu iftarı verdi. Aynı şeyler temcid pilavı gibi ısıtılıp ısıtılıp milletin önüne kondu.

Savunan Adam: Erbakan

Erbakan Hoca, Başbakanlığı döneminde Hacca gitti. Bize de yakın alaka gösterip uçağına aldı. Onu yakından görenler, hallerine, ibadetine Allah Teâlâ’ya

³⁹ İbrâhîm, 14/7.

teslimiyetine şahit olanlar, “Bu evliyaullahtan bir zattır.” derdi. O hacdan tez döndü, biz ise elli gün kaldık. Orada da memlekette olanları yakından takip ediyorduk. Haberlerle ilgilenen birkaç kardeşimden her gün hadisâta dair bilgi alırdım. Erzurum’da bir general, Erbakan Hocanın hacca gitmesinden hareketle ona çok ağır hakaretlerde bulundu. Maalesef ki ordu daha sonra Başbakanına söven bu generale ceza vermek şöyle dursun soruşturma açılmasına dahi izin vermedi. Bizim duyduğumuzu elbette Hoca da duymuştu. O halk içinde Hakk’la beraber olan müminler kadrosunda bir Müslümandı. Dünya yıkılsa Hoca sarsılmaz, ayakta kalır, mücadeleye devam eder, sabırla Allah Teâlâ’nın tayin buyurduğu vakti beklerdi.

1997 yılına girildiğinde cunta ve işbirlikçileri Erbakan Hoca’ya “Sen bir Müslüman olarak nasıl olur da bu devleti iktisadî açıdan ayağa kaldırırsın?!” diye açıkça tavrı aldı. Bir Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı tam dokuz saat devam etti. Cuntanın adamları hücum ediyor Hoca ise mütevekkil bir mümin olarak İslâm ve millet müdafaası yapıyordu.

Cunta, İmam-Hatip okullarının önünü kesebilmek için zorunlu eğitimin sekiz yıl olmasını dayatıyor, İslâm kadınının tesettürü dahil dine taalluk eden her ne varsa tamamına dair rahatsızlığını alenen “irticai” diye ilan ediyor, ömrünü İslâm’a adayan Hoca’dan “İslâm”ın yürüyüşünü durdurmasını istiyordu.

Siyer-i Nebi ve İslâm

Anadolu, İslâm'ı “siyer-i nebi” üzerinden öğrenmiştir. Uzun kış gecelerinde milletimiz evlerinde ya da köy odalarında siyer-i nebi okur, İslâm'la irtibatını Kur'ân-ı Kerîm'in pratiğe dökülmüş hali siyer üzerinden kurardı. Ne var ki cunta kutlu doğum haftasında küçük çocukların Allah Rasûlü ﷺ ile alâkalı şiirler okumasını da irticaî bir tehdit olarak algılamıştı. Cuntanın dilinde İslâm'la alâkalı her şey irtica idi.

Büyük İftira

İslâm'ı içerden çökertmeye memur adamlar üzerinden oyunlar kuruluyor, ahlaksızlığı sarıkla kamufle eden ve adına şeyh denilen şeytanlar vasıtasıyla tasavvufa saldırılıyor, kadın ve para işleriyle mülevves bir mekân “tekke” diye “haber” yapılıyor, bununla da milletin çocuklarına, “İşte İslâm, işte tasavvuf” denilerek hakikat tarihin en büyük iftiralarından birine maruz kalıyordu.

Zekeriyya Beyaz ve Yaşar Nuri gibi zatlar cuntanın gönüllü işbirlikçileri olarak İslâm'ı yıkım projesinde amelelik yapıyordu. “Tavuktan da kurban olur” diyen ilahiyatçı Beyaz'ı biz unutsak da tarih, dünya için dini satmanın numune şahsiyeti olarak unutulmayacaktır.

Tarihin Akışında Basit Bir Nokta

İçerden ve dışardan gelen tazyikin her gün biraz daha arttığı 28 Şubat ortamında Cumhurbaşkanı

olarak Demirel de icraatlarıyla Hoca'ya "Bırak, git" demektedir. Bütün yapılanlara karşı Hoca millete, "Bunlar sun'i gündem. Biz nasıl yeniden büyük Türkiye'yi kuracağız, buna yoğunlaşalım." dese de medya kendisine verilen "hükümeti yıkma" vazifesine ödün vermeden devam etmekteydi. Nihayet cuntanın tazyikiyle iktidar ortağı olan DYP'den çok sayıda milletvekili istifa edince hükümet salt çoğunluğu kaybetti. Bunun üzerine Erbakan Hoca 18 Haziran 1997'de istifasını verdi. Demirel, görevi Mesut Yılmaz'a verdi. O da yeni bir hükümet kurdu. Böylece cunta, tarihimizin ilk postmodern darbesini yapmış oldu. Yeni hükümet cuntanın sekreteryası gibi çalıştı. İlk icraat olarak (18 Temmuz) sekiz yıllık zorunlu eğitimi meclisten geçirdi. 16 Ocak 1998'de Anayasa Mahkemesi Refah Partisi'ni kapattı ve Hocayı siyasetten menetti. Gençlikte bir öfke, millette ise hüznü vardı. Hoca büyük bir mümin ferasetiyle kararı değerlendirdi ve "yeniden bismillah" dercesine tarihe şu notu düşti: "Bu alınmış olan karar tarihin akışı içinde basit bir noktadır."

28 Şubat

Hocadan sonra faaliyetlerini alenileştiren cunta, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak Batı Çalışma Grubu'nu (BÇG) kurdu. Onunla hangi memur namaz kılıyor, kimin eşi tesettürlü, kim İslâm adına ne söylüyor, ne yapıyor onları fişledi. Ortaokulları kapatılan İmam-Hatip liselerinin önü kat sayı

ile kesildi. Liselilerle eşit şartlarda sınava girme hakkı gasp edilen İmam-Hatip liseleri zamanla öğrencisizlikten kapandı. İslâm kadınının tesettürü suç aleti gibi görüldü.

“Pompalı Tüfekte Eğitim” İftirası

100 kadar erkek talebenin okuduğu medresemiz devrin yobazlarına göre, Samsun civarının irtica üssüydü. Medresemizin hudutları dahilinde bulunduğu ilçeye İslâm düşmanı bir kaymakam atanmıştı. Derdi bizimleydi. Sabah akşam medreseyi kapatmak için fırsat kolluyordu. O vakit kaymakamlar valilerden değil, BÇG’den aldığı talimatlarla çalışır olmuştu. Kaymakam bir gece yatsıdan sonra yanında Emniyet müdürü, Milli Eğitim müdürü ve bir fotoğrafçı olduğu halde medreseye geldi. Hocalara, bütün talebeyi kaldırıp yemekhanede toplamalarını söyledi. Talebe toplanınca Kaymakam hocaları dışarı çıkardı, kendisi de talebeyi medrese aleyhinde konuşturmak için çırpındı durdu. Lakin Elhamdulillah buna mavaffak olamadı. Kaymakam ve beraberindeki heyet, kurs yöneticisi Lütfi Hoca ile medreseyi dolaştı. Öğrenciler oynarken çelik dolapların içerisindeki askıların demiriyle yatakhanelerden birkaçının kapısını delmişti. Kaymakam yanındakilere, “Kurs içerisinde pompalı tüfekte eğitim yapıldığı tesbit edilmiştir. Burası Kur’ân kursu değil, örgüt evidir.” şeklinde tutanak tutun diye etrafına talimatı verdi. Yönetici hoca anlatıyor lakin mütekebbir Kaymakam “Bir de

yanımda konuşuyor.” diyerek müftüye gereğini yap diye emir veriyordu. Müftü ceketinden hocayı “sus” diye geri çekerken Milli Eğitim müdürü, “Sayın kaymakamım burada tüfekle eğitim yapılması imkansızdır. Zira delici demir değil de kurşun olsaydı iki santimlik suntayı parçalar kapının arkasını da derlerdi. Bu asla kurşun izi olamaz.” demesine rağmen Kaymakam memura “Müdürün söylediklerini değil, benim dediklerimi yazacaksınız: Kursta silahlı eğitim yapıldığı tesbit edilmiştir” deyip uydurma bir rapor yazıldı. Buna göre Kaymakam gerekli yerlere haber verdikten sonra kursu mühürletecek, Diyanet tarafından görevli hocaları da dağıtacaktı.

İl Müftüleri medreseye sahip çıkardı. Lakin 28 Şubat sürecinde onların da eli kolu bağlanmıştı. Ses çıkaran “irtica” damgasıyla açığa alınıyordu. Nihayet bir milletvekili vasıtasıyla gece yarısı valiye ulaşıldı. Vali araya girerek kaymakamın kendisine ait bir iftirayı esas kabul edip aldığı kapatma kararını durdurdu. İki hafta içinde de başka hususlardada problemi olan Kaymakam, Ordu’nun küçük bir ilçesine sürgün olarak gönderildi.

Bir Kız Medresesine 14 Askerle Baskın

Diyanet’e bağlı yatılı bir kız kursumuz kursu vardı. Orası da sürekli olarak tarassut altındaydı. 28 Şubat sürecinde bir sabah vakti yedi sularında 14 asker tam teçhizatlı bir şekilde bir üsteğmenle evimizi kuşattı. Ben o an medresede hafız dinliyordum. Talebeler

evin önünde jandarma arabasının olduğunu, yollar-
da da askerlerin durduğunu haber verdi. Kurs diye
evin ziline basan üsteğmeni oğlum İhsan karşıladı.
Kursu gösterdi. Üsteğmen tam teçhizatlı askerlerle
medreseye doğru yönelince İhsan, “Burası kızlara ait
bir mekân, erkeklerin bu halde içeriye girmesi doğru
olmaz. Bekleyelim bayan hocaları gelsin.” Dedi. Üs-
teğmen “Hayır! Ben kimseye bekleyemem. İçeri gi-
receğim.” İhsan, “Üsteğmen! Bu çocuklar asker kar-
deşidir. Yarın asker annesi olacaklar. Sen ise onlara
askeri sabah namazı vakti kurslarını basan güvenlik
gücü olarak göstererek onların kuvve-i maneviyele-
rini kırıyorsun. Yapma!” Üsteğmen kapıya yönelince
İhsan “Bizi asker kardeşlerimizle karşı karşıya getir-
me. Bil ki bedenimi çiğnemedi içeri giremezsin. Bu
milletin değerlerine hiç mi saygın yok?!” dedi. Tar-
tışmanın alevlendiği an ben geldim. Bir müddet daha
o hal devam etmişti ki hoca hanım geldi. Kapı açıldı.
İçeri girildi. Üsteğmen fotoğrafçısına her yeri fotoğ-
raflama emri verdi. “Mustafa Kemal köşesi var mı?”
diye bakıldı. Oranın da fotoğrafı çekildi. Ardından
da çıkıp gittiler. Bu millete dini ve diyanetinden do-
layı çok zulüm yapıldı çok. Çok ocaklar söndü çok...

Hatme-i Hâce

BÇĞ her yerdeydi. Samsun’da bir arkadaşımızın
evinde toplanıp “hatme-i hâce” yapar, İmam-ı Rab-
bani Hazretleri’nin Mektubât’ından okuyup sohbet
ederdik. Bir gün polisler gelip “Burada ne yapıyor-

sunuz?” dedi. “Arkadaşımızın evinde toplandık; çay içip sohbet ediyoruz.” deyince “Sohbeti camide yapacaksınız. Bir daha toplandığınızı görürsem, gereğini yaparım.” dedi, ardından da ekibiyle gitti. Cuntaya göre, “Binlerce insan eğlenmek için bir araya gelir lakin yirmi mümin sohbet için bir yerde toplanamaz.” Bir Müslüman evinde arkadaşlarını ağırlayacaksa emniyetten izin mi alması gerekir!? 28 Şubat sürecinde Müslümanlar evlerinde dahi hür değildi.

Bağlantıları Allah Teâlâ İle

Bir gün İl Emniyet Müdürlüğü'ne çağırıldım. İçeriye girdiğimde önüme fotoğraflar koyup, “Bunları tanıyor musun, kimlerle bağlantıları var?” diye sordular. “Bunlar ya köylü ya işçi ya da tüccardır. Bağlantıları örgütlerle değil, Allah Teâlâ ile dir.” dedim. Bana gösterilen resimlerden birisi de birkaç gün önce vefat eden (28.11.2021) Samsun’un büyük esnaflarından, Mahmud Efendi Hazretleri’nin kadim bağlilarından, Erbakan Hoca’nın zaman zaman evinde misafir olduğu, hayırsever mümin Şükrü Karaca kardeşimdi. Onun da fabrikasına girip-çıkarken yolda yürürken sarıklı cübbeli resimlerini çekmişlerdi.

Bu devletin bekası için gerektiğinde canını ortaya koyan samimi Müslümanların peşlerine hafiyeler takmışlar, her yerde takip edip fotoğraflarını çekmişlerdi. O zaman anladım ki BÇG en yakınımıza adam koyup bizi takibe almış. Bir devletin yeniden büyük bir devlet olabilmesi için mücadele veren va-

tandaşlarını takip ile meşgul olması, düşmanlarının tuzaklarına karşı onu körleştirir. 28 Şubat sürecinde tam olarak bu yapıldı. Bu yüzden Ecevit’le siyaset de ekonomi de çöktü.

İKDAV

Ahmed Zeren adında bir Müslüman “Atakent” denilen mevkide bize altı katlı bir bina vakfetmişti. Bir hayli eski olan binada kısa zamanda tadilat tamamlandı İlahiyat talebeleri için medrese eğitimi veren bir yer olarak açıldı. Oranın maddi işleriyle Merhum Ali Şentürk kardeşimiz alakadar olurdu. 28 Şubat sürecinde orası da hedefti. Bir gün o binada Samsun’daki bütün vakıfların yöneticileri ya da şube başkanları ile toplantı yaparken çok sayıda polis tarafından kuşatıldık. Amir, silahları ellerinde ayakkabılarıyla binaya girmek istediklerini söyledi. Müdahaleler neticesinde normal bir şekilde, ayakkabısız girmeyi kabul ettiler. Tabi polisler de netice de memurdur. Bizim kardeşlerimizdirler. Onlara bu emri veren siyasi bir irade vardı. Zulüm her yerdeydi; “28 Şubat bin yıl devam edecek” diyerek Müslümanları bir tercihe zorluyor, hakikati bırakıp masala inanmaya çağırıyordu.

28 Şubat’ta en büyük tazyik Milli Gençlik Vakfı ile İsmailağa’ya yapıldı kanaatindeyim. Kapatılan vakıfların ve MGV’nin binalarına el kondu. Medreselere sürekli baskınlar yapıp binalar mühürlendi. Müslümanlar tarihte farklı şekillerde tezahür eden

zulümler karşısında Kur'an'a ve selefi salihinin mücadelesine bakıp teselli aradı.

“Hutbeyi Kim Okudu?”

Mahmud Efendi Hazretleri'nin bu süreçteki menheci, tartışmalardan uzak durarak tedrisata ve emr-i bi'l-ma'rufa devam etmekte. Ekranlarda bir ara yoğun bir şekilde İsmailağa'nın kız medreselerine hücum vardı. Bu noktada “şehir anneleri” diye bir grup ihdas edilip onların yalanları üzerinden kız talebelere iftiralar atılıyordu.

Bu zor zamanlarda Mahmud Efendi Samsun'a geldi. Ziyaret Cuma gününü de kapsadığından “hutbeyi kim okur?” diye düşünmeye başladım. Minbere herkesi çıkaramazdım. Zira medrese ve cami tarasut altındaydı. Takip için gelenlerin, gidenlerin ardı arkası kesilmiyordu. Efendi Hazretlerine, “Efendim! Hutbeyi okuyup, namazı kıldırsanız” dedim. Efendi, “Vazifeyi siz yapın.” deyince bende “Efendinin huzurunda nasıl hutbe okuyacağım?” diye bir heyecan hali oldu. Biraz sonra İhsan “Ben okuyayım” dedi. Esasında o süreçte İhsan'ın okumasını da pek istemiyordum. Zira hem takip altındaydık hem de onun konuşmaları o günün şartlarında bedel ödemeyi iktiza eden konuşmalardı. İhsan şeriat-tasavvuf münasebetini konu edinen gündemdeki iddialara da cevap mahiyetinde uzun bir hutbe irat etti. Konuşmadan sonra “hatme-i hâce”ye oturduğumuzda Efendi Hazretleri “Hutbeyi kim okudu?” diye sordu. “İhsan” de-

yince “Maşaallah. O sözleri nereden buldu? Bu İhsan ne kadar açıkgozdu.” dedi.

Efendi Hazretleri sevdiklerine bir isim verir sonra da onlara hep o isimle hitap ederdi. İhsan’a da üniversitede okumasına rağmen modernist çizgideki şahıslardan etkilenmemesinden, oryantalistlerin tuzaklarına düşmemesinden, meşayihın yolunu müdafaa etmesinden dolayı “Açıkgöz” demişti. Sonrasında İhsan ne zaman kendini, ismiyle tanıtırsa o kendisine “Açıkgöz” der, ziyaretine gittiğimde “Açıkgöz ne yapıyor?!” diye sorar, “Onu çok seviyorum” derdi.

En Çok Kimi Özlersiniz?

HÜKÜM: 80 küsur yaşındasınız. En çok neyi ya da kimi özlüyorsunuz?

KÂMİL ŞENOC AK: Malum hastalık ve ondan önce geçirdiğim bir trafik kazası sebebiyle üç-dört yıldır hacca gidemedim. Mekke-i Mük erreme’yi ve Medine-i Münevvere’yi çok özlüyorum. Beşer planında ise en ziyade hocam Mehmet Rüştü Aşıkkutlu’nun, annemin ve babamın hasretini çekerim.

HÜKÜM: Hocanızın adını ebeveyninizden önce zikretmeniz derecelendirmede bir anlamı var mı?

KÂMİL ŞENOC AK: Annem ve babam hatırıma düşünce yüreğim yanar. Lakin hocam bana niçin dünyaya geldiğimi ve ne yapmam gerektiğini talim

ve terbiye etti. Verdiği icazetle bu fakiri Allah Rasûlü'nden ﷺ gelen muazzez ilim nesebine bağladı. Bu yüzden dualarımda -tanıdıklarımın- önce hocamı sonra ebeveynimi ardından kardeşlerimi, arkadaşlarımı ve sair müminleri zikrederim. Hocamın üzerimde tarifi ve takdiri imkansız bir derecede hakkı vardır. Böyle bir âlimle bu fakiri tanıştıran Allah Azze ve Celle'ye nâmütenâhî hamd u senâlar olsun.

2000 YILINDAN SONRASI

28 Şubat'tan sonra Müslümanların imtihanı şekil değiştirdi. Yoklukta, baskıda, zulüm altında kazandıkları sevapları ve zaferleri, varlıkta kaybettiler. İblis'in adamlarına karşı zafer kazanan Müslümanlar, makama, paraya, şana, şöhrete yenildi.

Bir “Hadim-i İlm”i en ziyade üzen, geride bir halef bırakamamasıdır. Zor zamanlarda ekilen tohumların bereketi boy verdi Elhamdulillah. Ulvi bir çınar gibi Anadolu’yu tuttu İFAM. Ehl-i Sünnet yoluna sadakattı, ilmi müktesabata muhatap olması gibi cihazlarla çağın önünde koşuyor İFAM.

İki bin sonrası hayatımın hülâsası ise şu: “Akranlarımın çoğu âhirete irtihal etti. Bizse Rabbimin takdir buyurduğu zamana kadar tedrise devam edeceğiz.”

İHSAN ŞENOC AK KÜLLİYATI

I. TÜRKÇE ESERLER

- 1- Kur'an-ı Kerim Müdafaası
- 2- Neden Kur'an-ı Kerim Hedef
- 3- Sünneti Reddeden Kur'an Müslümanlığı
- 4- Bir Akide Kırılması: Nüzûl-ü İsa
- 5- Bir İnkılap tır Namaz
- 6- Bir Mekteptir Oruç
- 7- Dünyevileşme Her Yerden Aşk Kalpten Vurur
- 8- Tasavvuf ve Cihat
- 9- İnsanlığın Umut Kıtası: Âlemi İslam
- 10- Bin Yıldır Düşmeyen Cephemiz: Doğu Türkistan
- 11- Mekke'den İstanbul'a Fetih, Fatih Ayasofya
- 12- İki Devrin Ulu Hocası: Ali Haydar Efendi
- 13- İftiraların Odağındaki Sahabi: Ebû Hureyre
- 14- İmam'ı A'zam'ın İzinde
- 15- Kudemâ Meclisi
- 16- Çağa Şeref Verenler
- 17- Tefekkürde Tesettürde İslam Diyen Kızlar
- 18- İslâm'ın Kızına
- 19- Müslüman Gence
- 20- Üstad'ın Gençliğe Hitabesine Dair
- 21- Büyük Doğu Çağına Doğru
- 22- 24 Saat Müslümanca Bir Hayat -Edep Risâlesi-
- 23- İslâm Evinde Çocuk Terbiyesi
- 24- İslâm Hukûku: İftiralar-Cevaplar

- 25- Küresel Krizden Çıkış: İslâm İktisâdı
- 26- İslâm Hukûkunda Taklid
- 27- İslâm Hukûkunda Örf
- 28- Son İslam Devleti Osmanlı'nın Ufkunda
- 29- Babamın Hatıralarıyla Yakın Tarih

II. ARAPÇA ESERLER

- 30- İsmâî Yâ Ümme
- 31- Nahve Râyeti'l-İslâm
- 32- Hareketu'l Kur'âniyyîn fî Mîzânî'l Kur'âni'l-Ke-rim
- 33- el-Makâlatu'n-Nahdaviyye fî'l-Fikri ve'd-Da've
- 34- en-Nûru'l-Lâmi' (Şerh)

